

۸
۱
۸
۸
۳
۵
۶
۸
۷
۶
۱
۱۱
۸۱
۸۱
۳۱
۵۱
۸۱
۷۱
۶۱
۰۸
۱۸
۸۸
۸۸
۳۸
۵۸
۶۸
۶۸
۸۸
۷۸
۶۸

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت کتاب

کتاب جامع الفوائد

مؤلف یوسفی هروی

مترجم

شماره قفسه ۱۸۲۰۴

۲۰۹۲۶۹

کتابخانه
مجلس شورای
اسلامی

خطی

۱۸۲۰۴

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت کتاب

کتاب جامع الفوائد

مؤلف یوسفی هردی

مترجم

شماره قفسه ۱۸۲۰۴

۲۰۹۳۶۹

کتابخانه
مجلس شورای
اسلامی

خطی

۱۸۲۰۴

۵	۵۵		دائم
۱	۵	۶۷	۶۷
۱	۵۵	۶	۱۰
۱	۶۵	۶	۱۰
۱	۶۵	۶	۱۰
۱	۶۵	۶	۱۰
۱	۶۵	۶	۱۰
۱	۶۵	۶	۱۰

می
س

۱۲۰۴
۲۰۹۳۶۹

سیدنا ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہما
 لکھنؤ
 ۱۳۵۵

Handwritten notes and signatures in Urdu script, including the name 'شیراز' (Shiraz) and various scribbles.

بوتن آدیبه مسهل

اول مالکوتہ را بیدہ بیرون کردہ

سینف لیمون

در کوبید کینه کلی انرا با بالا و کونف انداخته باب لیمون انداخته چهار بخور و
تنگه از نرد و قتیق که آب شست شود اورا بیرون از کوبه کرده در دند آلودها
خوبی بکنده و سه قسم کوی بند مقدار کون میز و خود و دانه مو تم بندند
طغرل مقدار صحتہ تیر فرود کوی بخوریت سالہ را بکنده شود و جو انرا بقدر بیدر کوی
بمراه صبر با آب گرم بر آید تا تری تمام کندم و دالینہ السهمان جینونہ

تیل کینکدیم و کینکدیم

اول ۳ قولہ ۳ قولہ

بوتن آدیبه مسهل

اول کل رخ و کاشور و بنیان

اوله را در سر تر غرقه بخت یا مس کینکدیم
و نیز با آب شسته کرد و در سازند و در سایه خشک
سازند و بمرد و بپزیرا کوفته بکنند و رسه بکنند
شکر سفید بنا مسزند وقت حاجت بسیار است
بخورند کانه کلی شود از نموده است بخوریت

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه

بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل

بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل

بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل

بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل

بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل
بوتن آدیبه مسهل

Handwritten notes and bleed-through on the right page, including the number 134 at the bottom.

فهرست امراض كتاب المستعجاب للعامة المورب بالبلخ المجرى بين شرح باعيا بسنى

علاج امراض الراس		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
صداع مطلق ٣	سرسام بلغمي ٢٢	صرع ٢٤
صداع وموي ٤	سبان ٢٠	سكته ٢٥
صداع صفراوي ٥	حمق وخنوت ٢١	كابوس ٢٦
صداع بلغمي ٦	جمود ٢٣	حذر ٢٨
صداع سوسوي ٧	سبات ٢٢	فالج ٢٩
صداع حار ساود ٨	شحر ٢٥	لقوه ٢٢
صداع بارد ٩	جيتون ٢٤	رعشه ٢٦
شقيقه ١٠	عشق ٢٩	اختلاج ٢٧
سرسام وموي ١١	ذوار ٢٠	تشنج ٢٤
سرسام صفراوي ١٢	سدر ٢١	تمدد ٢٨
علاج امراض العين		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
برود ٤٦	جرب ٥٢	دمع ٦٠
٥٠	سبل ٥٥	قرحة العين ٦٠
٥١	طرفه ٥٩	انتشار الساع ٦٥

٦٥	غرب ٦٥	ظفره ٦٥	ضيق صدق ٦٥
٦٥	خيللات ٦٥	عشا ٦٥	جسه ٦٥
٦٥	نزول الماء في العين ٦٥		ضعف البصر ٦٩
علاج امراض الاذن			
نام مرض	نام مرض	نام مرض	نام مرض
٤٢	طرش ٤٢	وجع الاذن ٤٢	٤٢
٤٤	طنين ٤٤	قرحة الاذن ٤٥	٤٤
علاج امراض الانف			
نام مرض	نام مرض	نام مرض	نام مرض
٤٤	بطلان سشم ٤٤	جفان لانف ٤٤	زكام حار ٤٤
٤٨	تنقن الانف ٤٨	قرحة الانف ٤٨	زكام بارد ٤٨
		رعاف ٤٠	
علاج امراض الوجه			
نام مرض	نام مرض	نام مرض	نام مرض
٨٣	ماشري ٨٣	شري ٨٥	٨٣
٨٤	بادشام ٨٤	علاج امراض القم ٨٤	ورم الشفة ٨٤
علاج امراض			
نام مرض	نام مرض	نام مرض	نام مرض

٨٨	فلق وموي وصفه	٩٠	بخر	٩٢	دود السن
٨٩	فلق بلخي وسودوي	٩٢	وجع السن	٩٥	استرخاء اللثة
٩٠	بطان الماء من القدم	٩٣	حرس	٩٤	لثة واميه
٩١	ورم اللثة	٩٤	علاج امراض اللسان	٩٥	تاكل اللثة
٩٢	نام مرض	٩٥	نام مرض	٩٦	نام مرض
٩٣	بطان الذوق	٩٦	ورم اللسان	٩٧	حرقه السن
٩٤	ثقل اللسان	٩٧	تشنج اللسان	٩٨	جفاف اللسان
علاج امراض الخلق					
٩٥	نام مرض	٩٨	نام مرض	٩٩	نام مرض
٩٦	ورم اللبابة	٩٩	وتحل الخلق في الخلق	١٠٠	بجته الصوت
٩٧	استرخاء اللبابة	١٠٠	قرحة الخلق	١٠١	سعال
٩٨	استرخاء الزنزين	١٠١	تقرح العظيم والسنوكس	١٠٢	ربو
٩٩	خناق	١٠٢	يلع اللبابة	١٠٣	نفث الدم
١٠٠	ورم المري	١٠٣	علاج امراض الصدر والربو	١٠٤	عظمس معرقط
١٠١	نام مرض	١٠٤	نام مرض	١٠٥	عظمس معرقط
١٠٢	سل	١٠٥	ذات الربو	١٠٦	ذات الصدر
١٠٣	رعي	١٠٦	ستور ذوات الحنث	١٠٧	ذوات الصدر

علاج امراض القلب					
١٢١	خفقان باسبانيا	١٢٠	خفقان صفراوي	١١٩	خفقان وموي
١٢٢	خفقان بلخي وسودوي	١٢١	علاج امراض الثدي	١٢٠	عشم
١٢٣	نام مرض	١٢٢	ورم الثدي	١٢١	نام مرض
١٢٤	علاج امراض المعدة	١٢٣	علاج امراض المعدة	١٢٢	علاج امراض المعدة
١٢٥	وجع المعريسيج	١٢٤	في	١٢٣	وجع البقر
١٢٦	وجع المعدة العنبر والبلغم	١٢٥	قواق	١٢٤	شموة كلبيه
١٢٧	وجع المعدة السوداء	١٢٦	ضعف المعدة	١٢٥	نساء وشبهت
١٢٨	ورم المعدة بالاحتياط	١٢٧	علاج امراض الكبد	١٢٦	بيضة
١٢٩	ورم كبد	١٢٨	ضعف كبد	١٢٧	سوء القتيب
١٣٠	عظمس معرقط	١٢٩	علاج امراض الحرارة	١٢٨	استسقاء
١٣١	يرقان اصفر	١٣٠	يرقان اصفر	١٢٩	يرقان اصفر
علاج امراض الطحال					

نام مرض	نام مرض	نام مرض
اسهال	سحج	مغص
قولينج	حب القرع	زهر صاوق
حيات	الدم والذئبية	زهر كاذب
علاج امراض المقعد		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
بواسير	تشقق المقعد	ورم المقعد
علاج امراض الكليتين والمثانة		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
حصاة الكليتين	حصاة المثانة	عسر البول
ريح الكليتين	قرحة المثانة	حرقنة البول
ضعف الكليتين	ريح المثانة	سلس البول
ورم الكليتين	جرب المثانة	البول في الفراش
قرحة الكليتين	خلع المثانة	ذباب يبيض البول
ورم المثانة	تفطير البول	بول الدم
علاج امراض التي تخص الرجال		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
ضعف الباه	اينه	ورم الخصيتين

كثرة الاحتلام	غايط	قوة الققيب
فصق	علاج امراض تخص النساء	
نام مرض	نام مرض	نام مرض
كثرة الطمس	احتناق الرحم	تشقق الرحم
رتق	نقطة الرحم	قرحة الرحم
نمو الرحم	سكدة الرحم	ورم الرحم
علاج الامراض التي تحدث في الظهر والورق واليد والرجل		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
صدية	وجع الورك بالدم	نقرس
وجع الظهر	وجع الورك بالبلغم	داء الفيل
وجع المفاصل	عرق النساء	دوالي
علاج الحميات		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
سوتوخس	حمى مطبقة	حمى سوداوي
حمى يوم	حمى غيب	حمى دق
علاج امراض التي تكون على غاير الاعضاء واليد من اللد امه القروح وغيرها		
نام مرض	نام مرض	نام مرض
اللاورام	ورم رتق	سرطان

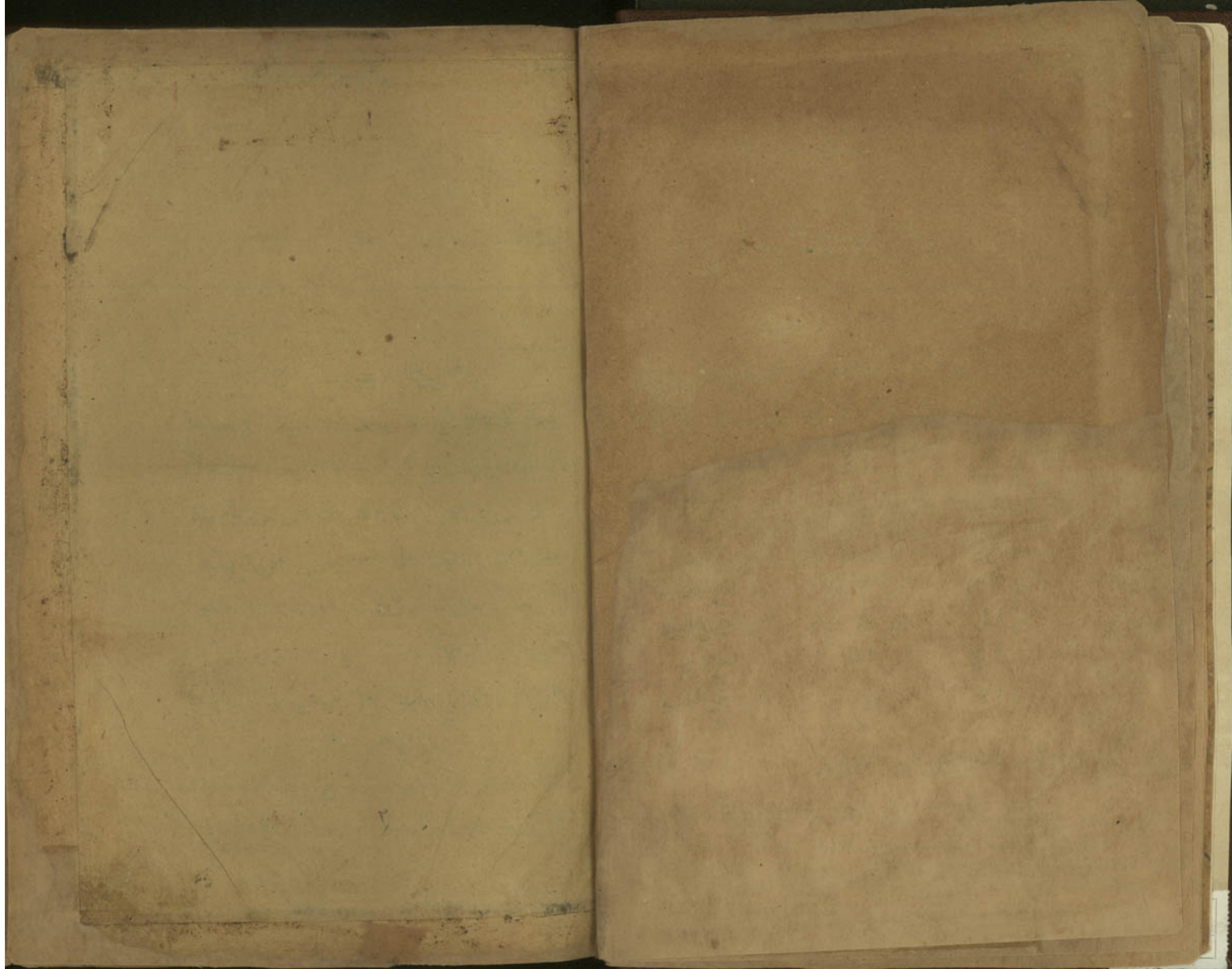
سبحان الله العظيم الحكيم

شرح ربا عيا طيب بو سفي

تصنيف

كثرة العلوم فخرن الفهوم حاج حكيم محمد عبد العليم بن زفر سعد خان كرجوي
مرحوم بعد اصنافه ضد نسخات تجرجه وازديار الكرم عيار ابيده مفيد

فلمو يني	خزازير	خجام
حمه بقم حاجي	سلو	بمزه بقم بجم
ورم رنجي	غده	نله
نقاط	اكله	كثرة العرق
ولم	طاعون	ضنان
حصف	بتور بنيه	عرق النار
نبات الليل	عرق مدق	وار الهم ووار العلب
سعد	جدري	سبب بقر قبيح
بنييه	خصيه	صيده الشعر
قرملييه	كلف	تشمق الشعر
قوبا	برش	الزغال المنقط
جرب	نمش	اوطاط التمين
لؤلؤل	خيلان	لدغ الحيتة
دانس	بهق	لدغ العقرب
دمل	برص	نمش الرسيلا
خراج	مقام	لدغ الزنبور
وبيله	علاج الذي شرب السم	عص الكلب
نام مرض	نام مرض	نام مرض
حاله تشرية السم	احوال تبقص	قوايد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا عَلِيُّ عَلِيُّ بِعَلِّكَ فَلِكَ الْحَمْدُ وَالْتِمَانُ وَالصَّلَاةُ عَلَى نَبِيِّكَ أَحْمَدًا أَفْضَلَ الرَّسُلِ
وَكَرَمًا وَمُخَالَفَاتٍ وَعَلَى آلِهِ أَهْلِ الشَّرَفِ وَالتَّكْوِينِ وَأَصْحَابِهِ ذُرِّيَةِ الْمَجْدِ وَالنُّعْمِ
أما بعد يسلموهم عبد العليم نصر الله خان الداهمي الخيشكي النوري جوی که این رساله ایست
مختصه کج جمع کرده ام از تجربیات خود برای نفع عزیزان عموما و جهت
استفاده فرزندان ارجمت خود و عبد الملک خان عمده المغان خصمه تمام کردن او را
المعالجه المومر به بالنسخ الحجر به که سخن را بر باغی حکیم یوسفی مرحوم شروع نمودم
و بنسخ خبر به خود شرح علاج او را تمام کردم الله تعالی قبول فرماید و بعام و خاص نفع رساند این

بحث علاج امراض الزاس

ای دیده زرد سردلت ریخ و غنا
خطمی و بنفشه و سیوس گندم
شکر که حرکت کن بطلب راحت را
مجموع بچوبوشان در آبش نه پا

شرح و تحقیق

مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
صداع مطلق	در ویست براس	خلطی بود از غلا	از بنفشه و بنفشه فارز	
	س	یا چینی و بکل گرمی	و ذائقه و اسهال	
		و سردی و خشکی و سحر	که از گذشته اند و بکل	
		بی ماده	از ان با کوه دریا که مشهور	

سیوس گندم هم را در آب بچوبوشان چون سه انار مانند پس به تیم کرم جا در و در
مریض شسته پایش در آن گذاشته بشوید نافع باد
رباعی ای در دست نوشته از خون پیدا
گر بتوانی رگ سرار و پکشاو
شربت ز کلاب و قند آب لیون
ترتیب کن و پایش عدس ساز غذا

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
صداع و سبوی	در سر از خون	خون	سرخ چشم و زبان	قهقهه دور
	باشد	سردی شیرینی و دکان		بفت چچ

آب حل کرده صاف نموده نیم چوب کلاب و یک چوب آب به مواضع کرده بناست
بخورد و این نخله هم مفید است آب خیار کلاب صندل شیر خشک و غیره

تلخ سازند و حسب دستور در شیشه کشاده و من انداخته بویانند نافع باد
 رباعی در دست تو اگر بود از صفرا صندل یکین باب گشیزه طلدا
 از اشربه میطلب شراب نارنج وز اغذیه کشکب جو دماش و اگر

شرح و تحقیق

نام مرض	تقریب	سبب	علامت	علاج
صداع صفراوی	در وقت بیداری	صفرا	زردی و تلخی دهان	صندل
			وصفت روی بدن و	را در نیمه پاره
			زردی بول و دان	آب گشیزه

سایده در پارچه سوت ولایت زمان آلوده طلک کرده باشند و ترکیب نریت
 نارنج قهید و آب جوشانند تا آنکه غلیظ شود پس یک از دیگران بر آورده
 آب نارنج اضافه نمایند و باز قوام کنند و هر صبح یک در صفت نشق آب جل کرده است

رباعی بهماری بر کشد ز صفرا بیدا یا یک که خورد ز یکس دفع صفرا
 یا حسب بنفشه یا لقع مسهل یا آب انار شیر خشت اعلا

شرح و تحقیق

صفت منضج صفرا بنفشه کل سح تخم کاسنی نیم کوفته سیستان تمندی آلوخارا
 بهمارا در یک سیر آب جوشانیده چون بنصف رسد صاف کرده بشریت نیلوفر شیرین

کرده بگردم بنوشند و غذا خوردن بکنند و مشک منقش با برشت مرخ جوان یا گوشت
 که گشند شش ماه با کشیزه تر یا اسفناخ و قدری تمندی خوردن و نان گندم یا گوشت

نذکور **صفت بنفشه** بنفشه تیز بدرب السوس پوست بید زرد محمود و مطبوخ بنشین
 بهمارا کوفته پیخته آب خمیر کنند و جویب از نذ لیرت بنفشه نفع مسهل است

پوست بید زرد تخم کاسنی نیم کوفته بنفشه نیلوفر تمندی آلوخارا سیستان بهمارا یک
 شبانه زرد نیم سیر آب ترو داشته صبح صاف کنند بدست مثقال شیر خشت

شیرین کرده نیم گرم بنوشند نافع باد **صفت شربت بنفشه** در پاره سیر آب
 بخوشند چون به نیمه آید مالیده صاف نموده در قند قوام نمایند و بخارند و نذ

صافت با استعمال آرند **صفت ترتیب آب انار شیر خشت** را در کلاب حل کرده صاف
 نموده در آب انار بخوش که با تخم فشرده باشند اضافه نمایند و سحر نیم گرم بنوشند

سیدی استادی حکیم منصور علی صاحب مرجم طیب نجیب آبادی برای صفرا این
 چنین منضج بخوبی میفرموده اند **صفت منضج صفرا بنفشه** کا و زبان غناب

سیستان تخم خطمی با بیان کلقتند را بهشت روز باده روز میداوند پس بزور اسل
 بر یک ساعه نخ در آب ساییده قضا کرده بشریت بنفشه شیرین کرده هر دو صغوف

تخم شاه پسند و نبات میداوند و در روز بجای تر به تخم ریجان با لعاب لیمو خطمی بنوشند
 رباعی آنرا که صداع بلغمی شد بیدا کور و عن قسط و قرفیون ساز طلدا

شربت ز طبع بادیان سازد و شهد
طیار کند کبوتر از مهر غذا

شرح و تحقیق

نام مرض	تقریب	سبب	علامت	علاج
صداع عینی	دور که بلغم	بلغم	گرانی و بیجا خواب	روغبای
			و سستی اعضا و تشوین	ذکره طلا
			و لیزه و زبان سفید غیره	کند خبیثه

که بیان کرده میشود نبوشد و غذا گوشت کبوتر یا آنچه مناسب باشد **صفت روغن**
قطر قطب لکن فلفل عاقر قرحا قیقون چند بیستر بهر را کوفته در بست آنرا آب
 بچوشاند تا برنج رسد صاف کند و ده سیر روغن کنجد اضافه نمود و بچوشاند
 تا روغن بماند **صفت روغن زنیون** زنیون قطب چند بیستر بهر کوی عاقر قرحا
 کیندیش مویرج بمبارا کوفته در بست آب یا شراب بچوشاند تا برنج رسد صاف
 کرده بروغن کنجد بچوشاند که روغن بماند در دارند و بنجام ضرورت با استعمال آرند
صفت طبع بادیان عبارتست از اینکه بادیان در آن جوشانیده باشند

رباعی از یقیم گرفته ام مرض پیدا
 از آن کنش جب اصطنحیقون
 زان پیش که افکت ننت از با
 یا حب ایاره یا حب قوقا با

منقح بلغم بادیان باور بسوی انیسون برسان اصل اسوس مفرغ کوه کوه انجیر

نمک ارابه

بهمه را در آب جوشانند چون بنیمه آید صا کرده گلنقد آمیخته بخورد غذا بخورد آب کند
 یا هر چه مناسب و اند صفت گلنقد برگ گل منرج تازه را کوفته باقیمه کرده در عمل آمیزند
 و در اقطاب تا چهل روز گذارند یا برگ گل خشک را مثل یک مشت بکوبند یا بدست بمالند
 و بگلاب تر کرده تا دو ساعت بدارند و در یک پیاله عمل آمیخته دو سه جوش در نهار بخورند
صفت حب اصطنحیقون ترب صبر ستو طری حمال نیل سفاج پوست بلبل از روغن حنظل
 نموده همه را بکوبند و بهر بزنند و غار قیقون بمویینه گزرنده اضافه نمایند و آب بادیا خمیر کنند
 کرده همه سازند و غسل مانند آن بغلطانند و معنی اصطنحیقون منقی اخلاط باره

صفت حب ایارج ترب حمال نیل انیسون شمش منقل نمک بندی همه را کوبند
 و بزنند و غار قیقون بمویینه بخیه و ایارج فیکر را صاف نموده با بادیا خمیر کنند
 و بطریق حب بالافرو بزنند و معنی فیکر امر تلخ است و معنی ایارج دوی آبی باشد
صفت ایارج فیکر مصطکی زعفران سنبل یا بخر حب بلبلان عود و یاس اسان سیخه
 و آرنجینی صبر ستو طری عصاره همه را کوفته بچینه در بست کنند و نکا بدارند **صفت**
حب قوقا یا صبر ستو طری عصاره افسنتین یا برگ او مصطکی شمش حنظل نموده مشوی
 همه را کوفته بچینه با آب کرفش خمیر کرده بدارند و معنی قوقا یا حاق و وسط بچوست

رباعی که در دست تر اسبب شد سودا
 از دست ده شربت انقیمون را
 از اغذیه اگر ای نخورد ساز غذا
 وزد روغن با بونه و بادام سار ظلا

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
صداع سوداوی	در سرد سردی	سودا	تیرگی رنگتپه او را	سیرتیا انقیون
	باشد		وقار و زه خشک بپوشی	باید ادویه

بابونه و بادام بر سر باید مالید و تخم و آب باید خورد صفت مغزیت انقیون انقیون
 یاد در خریطه کرده در یک پیاله آب بچوشتانند تا مژه خود را باز دهد پس او را بر آرد
 و بماند و بیفتد و شغال قند سفید آمیخته بنجوم آرد و هر صباح یک قاشق و بیفت
 قاشق آب حل کرده بنوشند مغز باید مرحوم سیدی استاذی مولائی حکیم منصور علی
 بحیب آبادی که انقیون را در خریطه کرده در سیر جوشانده یا سیر را جوشانده
 انقیون را در آن تر کرده بر آورده بخینه شیرین کرده بنوشند نافع با عرق سیر
 مورق مرهق را با نترست انار شیرین کرده بالای سقوف بلدیسیه انقیون نبات
 مصری بنوشند نافع با عرق سیر بنوشند صفت آن انار و انار در ماه الجبر کفنه آید
 صفت روغن بابونه کل بابونه را بار روغن کنجد و سیرته کرده تا چهل روز با نصاب کتابه از
 یا سیرته از کل بابونه خشک در یک پیاله آب جوشانند تا نیمه رسد پس صاف کرده
 با نیم پیاله روغن کنجد جوشانند تا روغن بماند صفت روغن بادام مغز بادام مغز
 با قند یا نبات و غیره مثل آن بکنند و چند قطره آب گرم بر آن بکشند در طبق مس

که در آن

که بر آنش که گشته باشند بالند و بیفتانند تا روغن از آن بر آید گوئیم که مغز بادام را
 با قشر زرد کوبند و معمول سرکار خال احمد مرحوم و مغز فنجان خاصا حسب آن بود که بیفت
 آثار مغز بادام را مع قشر درونی بچانند روغن که فرستاده روغن میگرفتند و این عمل است
 و روغن خالص می بر آید قرص صدف از حکیم سید علی اصغر ساریب مغز تخم که دو مغز تخم
 بخارین مغز تخم نیز بزرگتر او در صدف کل از منی انقیون کوبند بیل تخم کابوشانند
 تخم با قند صدف مساوی کافور کوفته بچخته در آب انقیون مذکور را حل کرده قرص سازند
 برای امراض حاره و جمله اقسام تبها و اسهالها و فساد خون و نزل حار و جهت حفظ
 جنین در حمل بعد از سه ماه و قبل از سه ماه و در شکم و سینه بکند استن از
 اسقاط و اجزای خون و برای تنقیه و تشنگی انفال شیر خواره و قی آنها و در سردی و کلام
 و سوزاک سفید است اجزای صدف او و در اجزای در عرق زعفران بنوشند نافع با عرق سیر

رمانی گرد و مرض قویون رسودا پیدا	باشد که ننت پاک شود از رسودا
مجموع پنج یا حسب انقیون	یا حسب سقوف خود و س تناول فرما

شرح و تحقیق

منفج سودا ایستخوانه و من بادام سیاه کابو زبان پر سیا و شان یا و بیان اصل السوس
 مقربه کما گفته بهار او در نیم آب جوشانند چون به نیم رسد صاف کرده بفتند شیرین
 نموده بکنند بنوشند غذا آب بخورد و نمک و فستق یا کانت ماکیان فریده و در عرق زعفران

صفت همچون نجاح معنی نجاح بفرم خواستگ آن سنگاری و روای حاجت است
 اجزایش لقبول باطن رحمت الله بلیله سیاه پوست بلیله کالی پوست بلیله آبی اسطوخودوس
 اقیقون تریب بلیله کالی بلیله سیاه پوست بلیله کالی پوست بلیله آبی اسطوخودوس
 اصفافه نمایند و بدو چند شب بسترند از سه منتقال تا به منتقال خورده باشند و سیدی
 اساقفی مقصور باین صفت استعمال می آوردند تریب بلیله کالی اسطوخودوس بلیله کالی
 اقیقون بلیله کالی بلیله سیاه پوست بلیله کالی پوست بلیله آبی اسطوخودوس
 و با عرق شانه زده از دو منتقال تا به منتقال خورده باشند و برای اسهال
 از پنج منتقال تا به منتقال خورند نافع باد صفت حب اقیقون بلیله کالی اسطوخودوس
 خرفتی رنگ بندی اسطوخودوس هم را بگویند و به بیزند ایاغ فیقر غار بقون
 بلیله کالی بلیله سیاه پوست بلیله کالی پوست بلیله آبی اسطوخودوس
 صفت حب اسطوخودوس اسطوخودوس اقیقون بلیله کالی اسطوخودوس بلیله کالی اسطوخودوس
 صیفی طری شکر خنظل هم را بگویند و به بیزند و دو انگ غار بقون بلیله کالی
 بلیله سیاه پوست بلیله کالی پوست بلیله آبی اسطوخودوس
 مرجم حکیم آبادی که بعد تقسیم نام استعمال مفرح اعظم برای تصفیه جمیع اخلاط و تسکین
 خون و سودا اثر کامل و تقویت الکلی دارد صفت آن شانه زده یا در خموشی کل کاوریان
 منقول به حسن سرخ بلیله کالی اسطوخودوس و غیر منقول بلیله کالی اسطوخودوس کل کاوریان
 منقول به حسن سرخ بلیله کالی اسطوخودوس و غیر منقول بلیله کالی اسطوخودوس کل کاوریان

در روح زرب کباب زرب کباب بلیله کالی اسطوخودوس بلیله کالی اسطوخودوس
 بلیله کالی اسطوخودوس بلیله کالی اسطوخودوس بلیله کالی اسطوخودوس
 و سونای را سوده شکر سفید را آب بشوین و شربت ریاس اسید بنزین کلاب آب انار
 میخوش آب لیمو آب زرشک بقوام آورده بپزند قدر شربت از یک منتقال تا دو منتقال
 نافع باد ضابطه سهل اخلاط تلثم بر طریقه سیدی و مولی حکیم نجیب آبادی مرجم و ضابطه
 برگاه که غلبه صفرا بر مزاج می باشد منفع آن در ایام قلیل استعمال میگردد و بگفته و نیلوفر
 و تخم کاسینه و پیستان و آلبخارا و کلکنه پنج یا شش روز بپزند و نیز نجیب بن شریعت
 و نیز شنبه پوست بلیله کالی اسطوخودوس کالی اسطوخودوس کالی اسطوخودوس
 مطبوخ یا قنوع منار قیت استعمال کنند و کمی و میسج در او و به حب مزاج مریض
 و موالح سن و عادت و فصل و ضاعت نمایند و اگر غلبه بلغم یا ش در منفع باد بیان
 و اصل السوسک و انجیر و مویز و کلکنه و سهل آن بود شربت روز یا نافه او و به پیستان
 و صعتر و کاو زبان و بگر سنا و کلکنه و تر بپزند و محووف بر دهن چرب کرده
 در مطبوخ یا زنجبیل اندازند یا سائیده سردار و نمایند بلیله کالی اسطوخودوس
 بلغم یا صفرا استعمال این خوب سید عظیم بیدر نماید خوب بهمال میگردد آب انار
 بلیله کالی اسطوخودوس بلیله کالی اسطوخودوس بلیله کالی اسطوخودوس
 می نمایند و اگر غلبه سودا بود منفع آن با نزنده روز و چند از کاو زبان و یا بیان و غناب

و بلغم و باد بنحویه و کل سرخ و منبته و پستان و مومیز و شانه و گنجه و بعد از
 اقیون و حجرار منی و بلبله سیاه و الماس باروغن مهبل دهند و اگر در مزاج غلبه
 اخلاط باشد و ای منبج و مهبل مرکب بند و شاه لبند مهبل بلغم بکثرت و صفرا
 و سودا هم خارج میازد و اگر غلیج حرات مزاج داند همراه تمندی و دیگر دو اسفوف
 آن دهند و الا با مطبوخ برگ سنا و کل سرخ و بلبله کابی با دیگر ادویه مهبل و منصفی دهند و
 غلبه سودا اسفوف شاه لبند بالا تجرد و حجرار منی دهند یا دیگر ادویه آن عرض که در مهبل
 رعایت اخراج خلط غالب باید ادویه مخصوصه آن دهند و اخلاط مختل اند
 همراه یک خلط دیگر بری ایند ثقیلت چنانچه در فصد که استفراغ کلیت خون بکثرت
 و دیگر اخلاط ثقیلت خارج میشوند مثلاً تره که مهبل بلغمت با بلغم دیگر خلط لبیب
 امتزاج خارج میگردد و هرگاه مهبل صفا دهند و بلغم خروج گرفت از صفا اطمینانیت شد
 که خارج گشت و همچنین حال دیگر خلط است این در صورتیست که دو اسهیل یک خلط
 باشد و اگر دو خلط باشد مانند سقونیا که مهبل صفا انجاصیت و مهبل بلغم کیفیت هر دو را
 خارج میکند با هم و مهبل اخلاط مله است که مثل سنا که هر سه خارج میکند اگر صاحب
 زحیر را بر اجزای سواد و و ای مهبل شاه لبند یا الماس غیزه داده باشد بعد
 اسفوف و تخم زیمان دهند همراه لعاب ریشته خطمی و نبات تاسه و زور برای
 تقویت معده و اعضای ریشته نوشداروی ساده یا لولوی بغایت نافع است

بنامی است

رباعی از گرمی آفتاب بر که که ترا
 آب کل خطمی و لعاب سیوس ۹
 اگر گشت مزاج دره سر شد پیدا
 آمیز و بیکدیگر می ساز طلله

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
صداع حاد	در سرد گرم	حرارت خارجیم	تقدم مغارنت	لعاب کل
ساد	که از اسباب		آفتاب غیره و گرمی	اسفوف
	خارج بود		مغز خطمی و بن مینی	بر آورده
			و شکر و او از گشت	طلله کنند

رباعی گرمی متناثر جز سردی هوا
 از مرکی غیر ولادن و ز مشک ۱۰
 زان سان که شود از ان صداعت پیدا
 در روغن زیت تل کن ساز طلله

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
صداع باره	در سرد گرم	سردی سرد	ریشته سرد	سفت
ساده	خارج بود		بنوا و سرد و مرنگس	ترتیب طلله
			و شکر و گول و غیر آن	مرکی گشته

غیر ولادن که اخذ شده بر روغن یا گنجه آمیزند و صله که کرده نیم گرم زان زمان بر سر طلله کنند

رباعی بر کس که صداع رنج دارد اورا
 از پنبی او چوریم آید یا خون
 بر سر قطرات در دیارد اورا
 البینه صداع و آگذارد اورا

شرح و تحقیق

از علاماتی صیده صداع آمدن ریم یا خون است از پنبی چه این دلالت بر نفع ماده
 می کند و وقت طبع بر دفع آن دلالت گویم بر آن که یا خون همیشه علامت
 نیک نمی باشد بلکه به سبب بر آمدن آن بودن گرم می باشد پس اگر مریض حرکت
 آنها و تعفن و درد در باغ دریا بداید که بعلاجش بر دانه و مجرب فقیرت از عرق
 سرگین تازه خرد چند قطرات در مخیرین چند روز بچکانا نشاندند تا شامی شفا
 خواهد ریاید چند قطرات عرق برگ صد برگ که گشته باشد در سوراخ پی برود
 جانب چند روز چکانید باشد و نارنجیل در آب ساید لیس یا نیم گرم و دیگر
 سر و نشانیها باشد مجرب است اینجا جدول ادویه می نویسم که نافع برای صداع
 حار و باره باشد ترکیب استعاش امفرد خواهر گب از قرایا وین جوینند

صداع حار

سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا
سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا
سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا
سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا

صداع سرد

سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا
سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا
سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا
سودا	سودا	سودا	سودا	سودا	سودا

رباعی از در تحقیق ای که با سبب بنیاد
 بکشا ز رخ علاج و تدبیر نقاب
 با ضغ بکوب ز عفران و انیون ۱۲
 و ز بر طلا خمیر سازش بکلاب

شرح و تحقیق

نام مرض	توصیف	سبب	علامت	علاج
تشنجه	درد نیمه	ریاح غلیظ یا بخار	از نبض و قارون	حرب خلدو
		کاز تمام بنیون	و حال مرض یا بد	سبب یا کوه
		عشو و سوسن خردو	در یافت و در یک	اکر لبرن مصنف
		بهر سرد یا غلظت	شقی می باشد	مرحم طلا کند
		رست مانه یا باره	و بد ارمی باشد	سودا یا کوه

ز عفران انیون همه را کوفته بچشم بکلاب خمیر سازند و بر کف دست بچسبند
 و ز بر طلا خمیر سازش بکلاب

سیدی و مرتبی حضرت شاه عبدالعلیم بوری رضی الله عنه مغز یک گوسفند را
در آب سایند قطره چند از آن در پیغی مغز خالفت و رو قبل از طلوع آفتاب میخامند
در سه روز مرض صحت مییافت فقیر چیز بار از موده ام و سیدی مولای
استاد حکیم نجیب بادی مرحوم کافور را در روغن گل ساییده قبل از طلوع
آفتاب بجانب موافق در سوراخ بینی مرض از آن چند قطره سرد و زیر سایند
که مرض صحت مییافت و مجی هم تها و فقیر حکیم نجیب صاحب سله الد تعالی گبرت
بوری را جرب سنگ در سوراخ بینی مغز نجیب موافق سمن در پیل لاد آب ساییده
چند قطره از آن قبل از طلوع آفتاب رسانیدن فایده می بخشد و اگر عصاب بود
این ضاد استادی مرحوم حکیم نجیب آبادی بسیار شست پوست بخیج ارند و در دم
وزنجیل و در دم وارد جو دو در دم و صندل سفید و درم هماره و در عرق برگ غیب الشعلب سایند
نیکم نموده بر موضع در وضاد کند و تر و بعضی حجران تعلیق موی انسان و ناقامتر
همچنین تعلیق و منبر فرنگ و همچنین تعلیق بخیج یا مفت شاخ سداب یا برگ
آن و بوئیدن و خوردن سنگ خالص هم منبر لانت که منفی جمع فصد است
سر سام کسی که شود از اجباب **رهابی** باشد چو خون بده شرب عتاب
از ماش و جوش غدا کن و خلطه ساز **۱۳** از صندل و آب سبب و کشیر و غلاب

شرح و تحقیق

۲۲۴

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سر سام	آماس کی کرده	ورم خونی	در و موسوی پنهانی	فوسه سر او
	برده سر که در آن		و نه دیان و خنده و ترشی	و لاله و علاج
	مغز کشیده میشود		چشم و زبان و استخوانی	نار کور جل آرد

صفت شربت عتاب غلاب در نیم سیر آب بچو ستانند چون بنیمه رسد در سه چندانک
قت باز لقوام آورده نگاهدارند صفت طحله صندل سفید را در سبقت متقال آب
سبب و در متقال آب کشیده تر و بخیج متعال کلاب سوده و شیشه نگاهدارند و آفتاب
بدان رسانند بویانند یا بنشد و این سحر دایره سر سام کرم مفید است آب برگ کاهو
عرق سید و صندل سفید از هر یک قدری با هم مزوج کرده در بینی کشند **بایع**

سر سام چه عارض شود از صفرا	یا انگه بدید کرد و از سودا اینست
باید که نهد معالج را بهر علاج ۱۴	در آب گل بنفشه است و پاپیت

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سر سام	شرح آن گذشته	صفرا	تپتیز و زردی و بیخک و زبان زرد و بیخک و زردی چو چشم و زبان و شربت شکر و شکر پنی و چشم و سرست و چشم	بنفشه را در آب جو شانه بید در آن پیچیده مرض بنفشه مکر کرم بیانند

نام مرض	تعريف	سبب	علامت	علاج
سرسام	شرح آن است	سودا	بزيان و بدين و گرسنگي و بديگر	و تب و فواكه منقح و پشم و بياردم در آن چون خاق گرفته و چش مسامی تساوله چران و تب کم آب گدو و آب

تریز بسیار و تخمهاست خوب قی آور باید و احتیاطا مسهل با استعمال بایا آورد و آتش جویند
شود و سکنجبین خورانند و سر را بنخم کرده و نیلوفر و بنفشه ضام و باید کرد و بر سرش درخت
باید مالید و باب طبع یا بونه و تمام دود و اکلیس و برک خشخاش و برک جقد زطل باید

از بلغم اگر بدیشد رسامت	ربایع	از درد و غم لبالب آه جامت
تدبیر تب بلغمیت باید کرد	۱۵	باشد که زدفع آن براندیکامت

شرح و تحقیق

نام مرض	تعريف	سبب	علامت	علاج
سرسام	شرح آن تا کور شد	غلبه بلغم	تب نرم و ایچی گران هوا	اسفنج انجم و نهان و نسبان و کوبیده زبان و قاروره و تخم کرفش
انیسون و سیخ و خرو و اسطوخودوس و مویز مع کلقتند و کنجبین عنقود باید کرد و بنزور				

اول

اول و دوم سر را بر سر که و کلارید و غش کل و چند بیدستر نیم کم بالاند و بند بیدستر
و کتدش ایچون نشوق در پنی اندازند باید دانست که رنگ بول بول اگر مانند آب
در علت سرسام شود علامت بد باشد زیرا که این وقتی میباشد که طبیعت
از تصرف عاجز می شود و نوبه تمام ماده بد مانع باشد پس عجز طبع و نوبه ماده
بد مانع و هلاکت مریض باید یافت چنانکه مصنف رحمت الله تعالی فرماید
بر کس سرسام دلیل آمده است ربایع بر بستر بخود و ی علیل آمده است
بر آنش چو عیان شدت بر سر آب ۱۴ بر آمدن مرگ دلیل آمده است

شرح و تحقیق

و اگر عروق مقعد را با گیرد که آمان کند در سرسام علامت نیک برانی
صیحت باشد چنانکه میفرماید مصنف رحمت الله تعالی

سرسام کشید چو رخت علمت سونت ربایع در مجمع مکتد بر ایشان گویند
اگر شتفخ آیت عروق مقعد ۱۵ بهیو و بهمان زمان نماید رویت

شرح و تحقیق

در سرسام رعاف نیت از علامات بهیو و است که کار قصد می کند
نسیان چو شود منقص اقبال است ربایع باشد هر وقت پزیشان حالت
بر روز برانی دفع آن پس باشد ۱۶ از ماده الحیوة یک شقالست

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سببان	فراموشی	غلبه مزاج سردی	کراتی در طبع است	ماوی حیوانی
		رفتن از آب بسیار سرد		سردی فله

با این جور امید صفت آن بقول ما تن رحمة الله تعالى مغز حلقه زده مغز حوز بندیه
 موز منقح بکوبید و در سه مشتغال غسل که اخته حل کنند فلفل و دار فلفل و زنجبیل
 و دار صینی و خمیره التعلب پودت بلبله آبله سبطرح زر او ندر صبح بهنج با لونه کل با پود
 کوفته چغیره بران افزاید و خوب بهم ستمند هر صبح از وی یک مشتغال خورد باشد
 غذا کباب با قندینک سیفومو حضرت استاذ نامولانا احمد علی حیرا کوی رضی الله عنه
 که هر که را نسبان عارض شود بیار و بچکبکنی نیم با و فلفل سیاه سفوف مچ سیاه را
 بروغن کاهو سرخ کند تا بسوزن نشود پس کمر سفید یک سیر دران اندازد و بعد از
 قوه و آوردن از وی که ان اندران سفوف بچکبکنی را انداخته آمیخته نکاهد ارد و نهشت
 از ان خورده باشد بموسم مرمانفع عظیم دارد گوئیم استعمال این دو در موسم ما
 بعد تنقیه باید فرمود بجای کنندش اگر سفوف با و زنجبویه اندازند اولی باشد استادی
 حضرت حکیم نجیب ابا و رحمة الله جوارش جالینوس را درین مرض بخون میفرموده تا بیان
 صفت بالچکر و فلفل اللخی خورده و از صغری خوجان زعفران فلفل سفید و از فلفل

قسطه کبری سیرین یا گرمونه عود و مسان حبلس نگر بر ایند سیرین از یکدو درم مصلک
 سه لوله را کوفته بچخته برابر بم ادریب و قند و دو چند ادریب و عسل پس قند و عسل را
 بقوام آرند و ادریب مسخوق را سوای مصلک دران آمیزند و مصلک را جدا استخک کرده باشد
 بعد بم ادریب دران آمیزند و بعد بچخت روزی با استعمال آرند از یک مشتغال تا دو مشتغال
 قبل از طعام یا بعد از ان و مصلک و بر سیرینت و درین باب عرق بهنگه نیز مفید است
 یا بن صنعت بهنگه مندی با دیان اجوائن جوز بیا بیل دار صینی زنجبیل لونگ در
 با نروده آثار آب شبت نروده صبح ستم چند عرق کشند و نکاهد ارد و پنج توله
 از ان خورده باشد و درین مرض عرق بان هم اثر کامل دارد و باین صفت اللخی سفید
 بندی سنبلیله الطیب لونگ و از صینی کل سرخ عود عرق خوب صینی برگ بان پودر شاد و راب
 نروده صبح ستم آثار عرق کشند و چار توله از ان نوشیده باشد ربا پیچ

ای قدر لوز از حنق و رعنت شاد است در کار لوزین عارضه گوده شکست
 بر روز ز مچون بلاد در می ۱۹ میخور که ازین بلادین خواهی است

شرح و تحقیق

مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
مخرو و عود	در وقت سر کشی	بلغم	گراتی سردی و بسیار	مخون بلاد
			طوبای ضرمانتن از صینی	باید خورد

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حمق از غو	درخت مکره و خوراکی صلیح	بغم	کراتی مزاجیم بسیار	مجنون بلادور
بطلان و ذکاوت			خواب فریادتن از بیز	بلان خور و صفت
			سر خورد و دایله غذای	آن بقول مانت
			بار و پیش از حقوق مرض	رحمة الله تعالی

عاقبتی که سید و ان سطر فلفل دراز فلفل و ج برک سداب جلیاناز زلا و ندر بر ج حب الغار
چندید بر شیطیح خردل همبارا یکونند و به بیزند به نیم من غسل که اخته و روغن جوز
عسل بلادور سرشته نگاه دارند صلیح بکدرم از ان خورده باشند و غذا کباب
خشک یا قلیه یا نان گندم خورده باشند صفت روغن جوز مغز جوز می متقال قند
بختیا کشمش یا مانند آن بیخ متقال بکوبند و قطره چند نمک کرم بران پاشیدند
بطریق کبشخج رباعی بغم در کت روغن بادام کفنه آدر و غم کشند اما سهل طریق
اندر آن بهانت که در سر کار خال امجد مغز میزند که در صنعت روغن بادام کفنه ام
کیفیت گرفتن عسل بلادور انگل طرف بلادور را که از جانب درخت بود سیرند با تنو گرم
که سندیه اینگنر باشد در فته با تش اندکی متصل کرده افشانند و بطت خواهد پیاله
بلادور را سزنگون فشارند تا عسل که داشته باشد بیرون آید گویم حکیم نمی بخش
گیر تنوری را معمول است که بلادور ادر روغن کاو بر میان کنند اما نشود که سوزند و غش

الان

از ان صفت کرده در مجنون اندازند بعضی بلادور را در شیر کهنه و از ان مسکه کرفنه
در مجنون اندازند و سینه و مولای استازی حکیم نجیب آبادی مرحوم جو از جواد
را در امر ان بلغمی جو نیم غیر نمودند صفت آن جو زبوا بسیاره قر نخل در جینی
سنبلیله سبب عمد آید منقی دانند الی غیره سبب مسکه اجیز ابمه را کوفته بخته با عسل
و نبات است چند طیار سازند و هر روز دو درم خورده باشند نافع باد

چون پنخیرت جو در کوه حادث **رباعی** بخی که ترا نبود کرد و حادث
گر احمل ندا و اعلمت قسر باید **۳۰** صیت و انم که زود کرد و حادث

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جمود	باطل شدن حس و حرکت	سده اتفاقا در	از تعریف باید دریافت	شیا قدر مباد
	بیمار و فتنه و باقی ماندن	سود است در	باقی بی شعوری	باید پرواز
	او بر کالی که قبل ازین حال	موتور و مانع	و بودن بسیار بود	سینه جنظل ۳۰ گسه و پوره از منی ۱۰ پسه
	بوده باشد مثل شکفته	یک بارگی		و چند بیست
	یا نشسته یا استاده			

زیرا و ندر و بصر و عصاره السنبلین و قسطریخ و قشون کوفته بخته و بنزه کا و سرشته
شافه باید ساخت و بکار باید بر و یا بخته مخمخ سودا عمل باید فرموده صفت آن شاکلی

بسیار چنانکه گفته شد با بیان برسیاوشان با بون ساق و پیر و فرسیستان هم را در یک کاسه
آب جوشانند چون نیمه آید صاف کرده و در منقار شکر سرخ و در منقار مغز فلوکس
در آن حل کرده صاف نموده روغن بادام و روغن بابونه اضافه کرده و توت نیم گرم بعل نمایند

هر که که بر وجودت از جسم رواج **ربایع** از وی شود و متاع صحت تاراج
آینا که مبادی علاج بپوشوند **۲۱** باید که گند خلد سودا اخرج

شرح و تحقیق

عمل عمل در پیشوستی بی اختیاریت اما در شعور و اختیار سهل خنجر سودا باید داد
و آنرا از مسهلات و منضجات سودا یا باید گرفت که در شرح ربایع ششم ذکر شد

آنرا که شته و سباتش از روئی صلاح **ربایع** باید که با تمام در تمام و صباح
از بوره و متقل شاف سازی که بود **۲۲** او را ز برای باب صحت مقصاح

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سبات	خوابی که در آن مطلقاً که در نفس استوار بیدار	بلغم گرم باشد	آب از دکن زعفران زرد پینی و زردی نفس سفید لعل	ترکیب فوسف ساقین بیدار

که متقل نرد و بوره ارمنی با نمک هر دو را بکوبند و پینه بند و آب یا دمان سرشته
شاف سازی اصل درین آنکه بعد دریافت سبب ساق بود یا مادی تعدیل و تقیه

نمایند

نمایند در سبب اکثر شبها بخاری معده بود که شیر خشک گفته شد خوردن بلا علاج و هم از بعضی خوردن
از عارضه سیات گردی کرخ **ربایع** گرد دیدنت سرد بر صورت سرخ
ترتیب عمل اگر نه بپوشانند **۲۳** باید زخم نو و دوستان را آوخ

شرح و تحقیق

گرخ یعنی خفتن و سخت آمده و عمل بختن یعنی حقه که عمل انیه باشد
واوچ بافت نموده و متع و او و خالی حجم یعنی آه و افسوس مراد از ترتیب عمل این

تسه باشد حقه سبب که قه پور یون و دقیق برسیاوشان یا دمان نسبت حله یا بونه اخیر
همه را در یک کاسه آب جوشانند تا به نیمه آید صاف کرده شکر سرخ یا نمائی و متقل

از رقیق و بوره ارمنی یا نمک شور در آن آب حل کرده صاف نموده تریب و زخم
گرفته بچخته مع روغن کنجد اضافه نموده نیم گرم بعل آرند

صفر اچو شود سبب که خوابت نماید **ربایع** اگر میل شود و سهیل انت نشاند
چون تنقیه گردد در آب ششاس **۲۴** بر روزیاب جو طولت باید

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سحر	بیمه و بیدار و خاشاک در کله	صفر اگر از وزردی بیدار	خفگی نیم و نیم جسم وزردی بیدار	بسیار خنجر سهیل خنجر

چنانکه در شرح ربایع چهارم گفته شد لجه کوکنا و جو را جوشانده نیم گرم

بان بعد بطلان گرمی تطلی بر سر مریض کنند دیگر روغن که دور روغن کاهو
ور روغن خستاش را بر سر مالیده نفع کامل دارد و شب تر زیر بالین نهاده و علاج
بجوابی آن چون که قرون مشا از حد **ربایع** اقیون که بود پسند اهل حسد

در روغن بادام و بنفشه حل کن **۳۵** بر شیب قدری مال زان بر سر خود

شرح تحقیق

ترکیب روغن بادام و بنفشه آنست که مغز بادام معشره یکمین راد و باره کرده مع
کل بنفشه تازه در تریله کرده چهل روز نگاه دارند بعد از آن مغز بادام روغن
بداست کنند یا کل بنفشه تازه را بر روغن بادام نیم من شسته کرده تا چهل یا فتاب
دارند یا کل بنفشه خشک در نیم من آب پخته اند هر گاه که برنج سر رسد صاف
نمایند و باده سیر روغن باز بچوشانند تا آنکه روغن همانند پس در آن اقیون را
حل کرده قدری از آن بر شیب تا که سر مریض مالیده باشند با نفع باد

بهار تو هر وقت که خوابش ناید **ربایع** گرمی دفع او ستوی می شایند
یا بخوبی اگر بود سه فرم خشک **۳۶** بگذارد که خواب اجلاس بر یابند

شرح تحقیق

اگر بخوبی بود و علاوه بر آن سه فرم خشک باشد پس این علامت بد باشد هر که
هرگز از او در تریله نمود اما علامت خوب بود **ربایع** چکن بر سر زبانه کوشش بر سر چشم بگذارد

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جنون	دیوانگی	سودا	سیاهی بیان و زبان و کله	استغراق سودا
			تن و نیز خوردن خدایه	بفصا کنند
			که مولد سودا با و سنج و	خلیه خون دارند
			بسیار اول شدن و سنجی	بعد آن سسامل
			چشمان و غم بسیار دارد	مطبخ آنست
			و ترس و گریه و خیالاته	مره بعد از آن
			فاسد و تنهایی پسند	و تریلیون

با غدیبه و استجمام و تقویت قلب و دماغ بفرج اعظم که نسخه آن بالا گذشت و نیز در اول
که صفت آن اینست ز زبلاده و در سنج و مر و اید و کهر با و لید و البرشم خام و همین سرخ
و همین سفید و سبیل الطیب و سباج و قاقلیه و شبنم و در فلفل و زنجبیل و مشک که گفته شد
بسطه خاص منته چند همچون سازند نافع باد و سید استاذی مر حوم حکیم نجیب آبادی
درین باب کلقند کل بنیر را بسیار جرب میست و در ترکیب آن همچون ترکیب کلقند
در دست فاقیم و جوارش حب القطن و شربت زهر القطن و معجون حب القطن
نیز جرب است و نسخ هر یک از قرابادین باید در یافت

چون در بدن تو خلط سودا فرو در **ربایع** دیو آگیت از آن سبب روی نمود
 باید که مداومت کنی بر می لعل **۳۸** کز وی رو در این مرض چنان آتش دو
 اگر بر ایط فرنگیان خونوالبتنه میتواند که رفع جنون کند اما بدانند که در استعمال
 این شاق حقیقی میفرماید که **کما اکبر من نفعهما** و جای در حق این رحیم
 از عمل شیطان می فرماید فلند بجای این اگر عرقیکه مذکور میشود با استعمال آید
 نفع کامل نباشد ان شاء الله شاق و نسخه از پیر میریت عبد الکریم خان صاحب
 رضی الله عنه متوطن اسلام نگر ضلع سهارنپور نقل میکنم عرق شاهره و پرت نیم
 و مریم که و نیل فر و کند و براده شیشم و مویز منقی و غناب از هر یک یک پاؤ
 و پراپت و بلبل زرد و بلبله و آله و کل سرخ و صندل سرخ و صندل سفید و بلبل سیاه
 از هر یک نیم پاؤ و هماد و برادر گرفته در ده چند آب یک شبار و زرد و پرت و چند
 کشت و تکاب از آن گویم اگر برگ جنای سبز و گل گورچیل و مندی و کامبو و یاد و ریخوب
 و بیخای و کل عافیت و کما و زبان و ایتیمین در حرطه کرده افزاید بهتر با مقدار آن
 نیم پاؤ و صبح و نیم پاؤ شام بسر ما نیکم و دیگر ما ندر همراه شربت جو شیشم خورده
 باشد تر که شربت جو شیشم نیست که براده جو شیشم گرفته در آب برست
 باس تر در تلبس چوشانند چون به ندرسد شاهره انداخته بار چوشانند هر گاه که بپز
 رسد بالید صاف نموده در تیات مهری بقوام آرد در حالت قوام سوزن

مربانند

و میچکاند ر علیجه علیجه و سامنده و بخته قدری قدری در آن انداخته بهتر
 بعد از آن دیگر آن فرو آورده بر کسناکی سامنده و بخته در آن آمیزند تا کما در
 هر کس که براه صدق عاشق باشد **ربایع** در طور طریق عشق صادق باشد
 نژد و طیب صادق ان شیفتمه را **۳۹** وصلت علیجی که موافق باشد

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	عللاج
عشق	مرض است و آه	سودا و بلبلات	زردی رو و خطه بان	عاشق را بنظر
	شبیبه یا بجزو	فکر در حسن و جمال	بخوانی که در او انداخته	از وصال و جدا
	و پیکار با پیکار	و صورت	بنفش خاصه در رویش	انفع نیست
	احتمالاً بجزو		معتوق اینید با ایم	اگر می شود و
	فکر در حسن و جمال		اوشنود و فرورفتن	ترطیب بان
	ایشان عارضه		چستان	باستخدام

آب شیرینیز و تمریخ بر و غنهای مرطب لجنه ای لطیف مرطوب کند و او از مای ترش
 و سرد و مای و گلش و حکایتهای زیاد شنو اینها باشند در با غنهای طرب تر اسپر کنانند
 کجهای راحت نارائوده باشد پیر حال مرده سا قارغ نلذارد و او معشوق سخنان
 نالیندیده شنو ایندن و افعالش باز بیانش نمودن نیز گاهی تر عشق میشود

اگر خرد بود بتابد و راز نامبارت نیز در وقت آن کشد و این گاه از چهار جهت
 رساند و گاهی خود عرفا را مشاهده حال معنی و آئینه صورت میکند و گاهی از صورت
 بهم میکند از آن گاه عاشق مستغرق بزبان حال میگویی **ببین**

اتحاد بین میان من و تو من و تو نیست میان من و تو
 از دست بخار چون بگذرد سرد **رباعی** الطریقل غم و میل میباید کرد
 از آتش به باید شس انتر به بیون **۳۰** و ز اغذیه اش کباب می باید خورد

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دوار	گردیدن بهر	بخار از بلغم	گرانی سر و تهوع بینی	الطریقل صغیر
			و سستی از قضا و در پیش	بارد او و غصه
			و کمزوری و تشنگی و تکرر	آن بلیه سعاد
			خواب و بی یاری خواب و آمدن پرت	
			سختی قار و در چون	بلیه کابلی
			سردی که در تمام و در کتف	یوست بلیه در

پوست بلیه از هر یک در مقدار بهر را یکو بند و نیز در و بر و غن یا دوام چرب نموده بصد و در
 انتقال غسل توام کرده در این نیز در بر و زنه داشته خورده باشد صفت شراب این که در حال

بلیه

سکنجبین لید عرفا است بهت قند است و در انتقال صاف کرده و چون شانه تا نیک غلیظه
 شود پس یک از دیگران قو آورده آب لیمون اضافه کرده باره تقویم آرنه فقط و اغذیه
 لطیفه باید داد و تحلیل ریح برقیه است و عطوسات و سحوطات باید کرد اول چون مشک
 و خالیه و خام و یاسین و دم مانده کند من چندید ستر و نرید سوم چون مرچ سفید و صبر
 و زعفران و چندید ستر در آب مر ز خوش و مرغی بنفشه و شویکه و در ار که از سوسنی علاج
 بارد رطب بود سود و در صفت آن مشک سازنج خام و در خوش از یک یک در دو یک یک با هم کوفته و بنفشه

انرا که درون او بخار انگیزد **رباعی** تاریک شود چشم چو بر پا خیزد
 باید که خورده کباب یا قلیه خشک **۳۱** و ز سیر و پیاز و مثل آن پیریزد

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سرد	تاریک شدن چشم	اگر از جالبغی	سستی از اعضا و کابلی	عمل بر تقول
	وقت بر جاستن	و	قوا سوسنی قو و کابلی	مان در همه
			او از در کوفتن سنی	کنند و معده
			و کابلی و ال نقل شک	و و باغ ترا

از بلغم پاک سازند بمسبالت و ایارجات و از مضرات پیر سینه
 انرا که قضا عادت صرع انگیزد **رباعی** باید که ز میوه کوی پیر سینه و

از خون لحم تر کند قطع نظرس ۳۳ در گردن خود صلیب آویزد

شرح حقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
صرع	خبریکه حسه آن	سده و بعضی بطن	تشنج و اول بون در زور	حبیب
خوار بر زمین می افتد	و باغ می افتد یا در	و برینیا هواش و حرکتها	باید که در وقت تشنج	باید که در وقت تشنج
افتد و کف هوا	بندش چهار ساعت	بر غیر نظم و زردی رنگ	عوارض صلیب	
بهمی آرد و کاهی	و که بر غیرش او را	چهره باقی بر خط را از	در همه مؤثر	
زبان خود میگرد	بند میکند پس منع	علامت آن با در وقت	از سوزانی	
	میکند و حقیق	تر و گه گه تر		
	را از سیر	در بلغمی و در		

و موی بر پیشانی که در علی رای الطیب و سیدی و استادی هر موم حکیم نجیب آبا و سبب
 برای قمع ام القبیان تعلیق درخت سداب را حیرت میفرمودند و این عجیب نبتر
 میخورانند تصدفت آن اسطوخودوس و اسفنج و عاقر قرحا و انیسون هر یک دو توله
 کوفته پیچته در عسل چند که برت و چار توله باشد قوام کرده آمیزند اگر سن طفل
 زاید از هفت سال یا قریب آن باشد و او ضعیف و مویخ بعد رسد ماسته باید داد
 یا عرق گاو زبان تا چار روز بعد چهار شهر روزانه داده باشد و از شیر و دوغ

بیمه نزل

بیر میزند و اگر عمر کم باشد و نیم ماسته تا ماسته ماسته داده باشد و گاه که قدر ریح بخرید
 در یاقی در آب ساییده داده باشند و گرنه و ریسه را نیز تعلیق ساختن حیرت میفرمودند
 و برای مرض خویشاوند میدادند کل بنفشه و اصل السوسل گاو زبان و اسطوخودوس
 از هر یک پنج ماشه در آب خیسانید مالید ماسته نموده نبات و توله امینحه در آن نشانیید
 سجون فاوانیان هم بر اصح حیرت پرست باید که کابلی و نترید جوت و زنجبیل و مصطکی
 رومی و عود و فاوانیان از هر یک نه مشغال کوفته پیچته بر مغز بادام شیرین یا نرود
 مشغال حیرت نمود و بعضی ماسته چند قوام کرده آمیزند لب چهل روز از آن که انتقال خورد
 باشند و اگر مرض طفل شود و از جد و ارکه نرسیده بود خالص نید انگ یا دانگی کب سبب سال
 در شیر ما و در ساینه نشانیید باشند حیرت فقیر است و این دو و نیز جهت ام القبیان
 و هم برای مرض که در پهلوی طفل می شود و اهل سبدا و را در به نامند صفت آن بخورده دو دم
 قرنفل نیمه دانج ترکی و عقدا که در زهره گاو بهم میرسد و بنده کاوره و کاوره و کاوره
 نامندش و فلفل کجشک در و دراج واته ایست که بنود آنرا سوراخ کرده در گردن
 بی اندازند و شیج بآن میسازند و سوسن پند از هر یک مغز اریب پهنی ربع دانج و گرم
 کوچکی که در میان خاک در میان میباشند که بنده کوبیده و سوریه نیز کوبند
 یک و همه اجزا را با شیر مضمون طفل ساینید اگر سینه خواره باشد و الا شیر نیز سینه گرم
 نموده بخوراند و قدری بر پهلوی آن بمالند و اگر از خوراندن یکدفعه ضعیف نبات

دفعه دیگر نیز خون را نشانه چنانچه روزی دو دفعه در کف طحال نشاندند و باید که این حبس بخوراند
صفت آن اینست که با یک ساینه بخته نگاهدارد پس جنرات ماده کاو نیم سیر و در پارچه
بسته چکان صبح و ران آله را ساینه خوب بگذرخند و یک آن بخل خورائند

کارت بقدرای که بصبح انجامید **ربایع** رگ زن چو علامات دست گشت یابد
در گشت بقین که خاطر دیگر بست **۳۳** حرمسبل آن که صحت اینست رسید

شرح تحقیق

در غلبه خون و صد صاف با یک گرفت و در غلبه صفرا و غیره حرکت بمسبل تنقیه باید کرد
یعنی تنقیه صفرا و سود استعمال این حبس مفیدست و منسل سرخ و منسل سفید و طیار سفید
و زرد و بزرنج سفید و کافور و صندل و زعفران که گفته بخته بکباب سفید خوبست
سازند بقدرخودی خوراک بختعل و در بلغمی لب تنقیه این حبس فایده استعمال آرند
که مفیدست زنجبیل و زردچوبه و جوز ناری هم را گرفته بخته در صبح هر یک که در آب حل کرده باشند
سختند خوب سرخ بندند یک حبس هر روز استعمال کرده باشند نافع باد

برگس زنجبیل سکنه از پایی فتاد **ربایع** هم حسوی و هم حرکت زنت بسا و
کر سرخی چشم و رو کیننی اورا **۳۴** در دم باید که سر روی کشتاد

شرح تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

سکنه

سکنه عبارت از باطل
شدن ارش کتبه
اگر از خون بسند
مخمر روی و چشم
فصد سر او در
و پری گما خرق و دوست با کشتاد
گرفتن دست او و در بر و ساق و دست
تنفس نوحه غلیظ
بشرط با ناز و
اگر شده تمام نباشد
و حقه نمند با ناز و گریه
اگر تمام بود پس
بمنزل غمخ حال او در
ندوم بر آید و آرز
باید کرد و صفا کرد
زود ملاحظه نماید که در سر او

اگر بلغم
تر بلبلد و سفیدی
رنگ کتف بدین بسیار
آید و آب می کشد
بود تنفس او از با
و ما بفضاء و دو و
و فوج و در کتف و
متعرق و کتف و کتف
یا بجز بخته و پریه

نکته نمایند و گرم شود و پر کبوتر را بر او وضع مسکن آوده در حلق بیمار بیاورد خفت و قی باید آورد

و علامه کوه بر پیشش نیاید و بر آن تا بگرم نهند و بشوید یا دیان و ایسون و زیره کفتر در آن کلفند
 آینه که بنگم در کله ایشان از زنده تر باقی بماند و در پیوس را بنگم پیش ریختن اثر تمام دارد
 چو حساس گشته را نفس پست رود **ربایع** زان گونه که در حیات او منفسر بود
 که عکس تو بنگم نظر انگشتان **۳۵** و در دیده او دیده شود زنده بود

شرح و تحقیق

قطب ابن رازی در شرح کلیات از حکمانه و بر تفرقه بیان کرده که بان فرق بین میان میت
 و سکوت معلوم میشود یکی را خود از آن بگوید یا تن محرم بیگردد باقی را در شرح باید جست

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
کابوس	مردی که در زمین خواب آید که چیزی سنگین بر او افتاده و او را بی فشار و کوفت و میشود و او را شن منقطع و حرکت باز نماند بر چند حرکت و فریاد کردن و بیخواب یا نمی تواند	خون	مخنی رنگ	قصد سردی باید که در حیات خواب و بیری رنگ او سیرت بر زمین و مصلحت الدم و غیر آن باید خور و غذا کمتر باید

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
کابوس	البصا	بغم	فراموشی کاملی و سخیذی زبان و سینه اعصاب و سینه اعصاب و سینه اعصاب	بطبیخ سودا و مولتی باید کرد باید نمود و بطوس و سحر کرم و ماخ و سحر کرم و ماخ و سحر کرم و ماخ
یرقان	البصا	سودا	خشکی چشم و بینی و تیرگی رنگ و کفر فاش بسیار کنند و از خجالات	استغراق بجز شانه انتهای با آب کنند و از خجالات

صفر او بود و قوع این مرض کمتر میشود اگر یافته شود حرب آن علاج و تدارک نماید
 هر کس که به بسیاری کابوس بود **ربایع** و زخم خردی بی علاجش نرود
 و اگر کار یا شود دیوانه **۳۷** یا صرع کند باید یا سکه شود

شرح و تحقیق

اگر مرض باعث خردی خود نموده بدلیل نشود پس کارش باید بر او انگشت یا سکه انجام
 چون عضو کسی اگر خردی نمود **ربایع** از روی علاج باید شقی فرمود
 باید مالید بعد از آن روغن قسط **۳۸** چند آنکه در حیاتش بر آید مقصود
 شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
خدر	بیمش کون شدن عضو	سده و عصب از خلط خام بار گرفته یا انگه	سردی و طریقت و آن	تدریجاً قوی شود
		انفاس و خلط مادی یا	و کابلی و قواموشی و سسته	مانن رحمند
		میکنند یا اعضا منضوط	و سید بزرگ گران جوان	یا نکرده اند
		میشود و تقویت بدن و	که بلغم را بتدریج	بیلند
		در آنجا نمیرسد	تخم تریب و تخم	سخت

و ریزه از کسب مختلف در سی بر شای آب این را بچوشانند تا به سیر رسد صاف کنند و سی درم سنگبین عصاره و یک درم بوره یا نمک در آن حل کرده نیکم بیات مند و چشم نیکم بسته و کنند که قی شود و منقح سنگبین عصاره عمل تیم من بچوشانند تا غلیظه شود و پنج سیر سرکه عصاره بر آن اتساق نمایند و درت جوش و به صفت سرکه غصص بیاز عصاره نیم نطل کشیده یا قی پاره پاره کرده باشند و در رسته کشید چهل روز در سایه گذاشته مکن سرکه کهنه بچوشانند تا بهر اشوه و طلا جهت خدر زنجبیل خشک یک جز پوسته سید انجیر و زبرجد و با آب کاجی صلا کنند بر عضو طلا غوره بالینا چه بر تبه و قی خواهد شد انشاء الله الشافی

چون عیش ز فالج بر کسی کرده سرد **ربا بی** نصف با نر حرکت آن افسرد
از روز سخت تا به روز چهارم **۳۹** جز ما عسل پیچ نمی باید خورد

منی کوفتی

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
فالج	بطلان حرکت	رخیق بلغم	سپید گری و زبان	از اول روز
	نصف بدن رطوبت	بطون و مانع	و طوبست و قواموشی	تا روز چهارم
	تا مبارک اعصاب	و غلبه آهسته خادریک	مرفور اما عسل	
	جانبی از بدن	جانبی و طوبست	سال	باین خورانیند
		عنه و وبال غصص	صفت آن	

عسل را در آب چوشانند تا به نیکم بیات مند و در آن حل کرده نیکم بیات مند و چشم نیکم بسته و کنند که قی شود و منقح سنگبین عصاره عمل تیم من بچوشانند تا غلیظه شود و پنج سیر سرکه عصاره بر آن اتساق نمایند و درت جوش و به صفت سرکه غصص بیاز عصاره نیم نطل کشیده یا قی پاره پاره کرده باشند و در رسته کشید چهل روز در سایه گذاشته مکن سرکه کهنه بچوشانند تا بهر اشوه و طلا جهت خدر زنجبیل خشک یک جز پوسته سید انجیر و زبرجد و با آب کاجی صلا کنند بر عضو طلا غوره بالینا چه بر تبه و قی خواهد شد انشاء الله الشافی

چون صاحب فالج را چهارم آید **ربا بی** از ما انمول شربتش می شاید
از کرم بپوشد بچه و آب سخو و **۳۸** باز بیره و زعفران غذا می باید
صفت ما انمول شربت کوبیده از خزانیت با و بیان مویر منقحی هم در یک من آب
بچوشانند تا به نیکم بیات مند و در آن حل کرده نیکم بیات مند و چشم نیکم بسته و کنند که قی شود و منقح سنگبین عصاره عمل تیم من بچوشانند تا غلیظه شود و پنج سیر سرکه عصاره بر آن اتساق نمایند و درت جوش و به صفت سرکه غصص بیاز عصاره نیم نطل کشیده یا قی پاره پاره کرده باشند و در رسته کشید چهل روز در سایه گذاشته مکن سرکه کهنه بچوشانند تا بهر اشوه و طلا جهت خدر زنجبیل خشک یک جز پوسته سید انجیر و زبرجد و با آب کاجی صلا کنند بر عضو طلا غوره بالینا چه بر تبه و قی خواهد شد انشاء الله الشافی

نصف وزن آن فلفل سیاه افزوده باب ادرک خوب حل کرده بقدر و چند نخود حب
 بندند یکی از آن صبح و یکی شام از خلق فرورده باشد منقول از حکیم طالب حسین
 صاحب معقور خرچوبی و از حموقا و انجدی سرد و محترز باشد دیگر بعضی گویند که اذراق
 را بر زمین نرود و بعد بخت بر آورده اول در شیر گاو جوش دهند پس صاف نموده
 باز در تنه سیاه که باب حل کرده جوشانند پس بر آورده صاف نموده تر اشیا با فلفل
 نصف وزن آن باشد باریک استنشاق بخورد یکی از آن بصبح و یکی شام خورد یا
 نافع مبلد و دیگر بر ادرم طریقت خان محمد خان کلکتوی نسیخ از صوب اذراقی برای لقوا
 و فالج و وجع المفاصل و امراض سخی و بلغمی را بیان کردند و فقیر نیز در بعضی امراض
 بلغمی و ریجی مجرب یافتیم صفت آن اذراقی یک چنانک خوب باریک تر اشیا
 بگوید و پنبه که مشق کرده بعد بر این مریج سیاه را جدا مشق سازند پس بر دورا
 با هم آمیخته با مغز نارگیل یک چنانک بگوید باریک نماید پس جله را در عرق ادرک
 یکبار و جمل کند هر گاه که خشک شود از آن صوب بقدر نخود یا مسازد و بحسب سن
 و مزاج بد بد برای ضیق النفس و تحریک نزله و سهبال رطوبی و سردی بلغمی و وجع مقال
 رطوبی را مجرب یافته ام اگر در کله خشک کند نیابت را با یک آمیخته بمسید
 و قدر شربت بکوبت یا نصف یا ربع از آن یا بدرد مناسب یا باب و صاف لقمه
 نان نخورد فقط مشور با کبوتر جنگلی خواه چوزه خواه بشیره یا حلوان یا گاه خورد

در آن عرق باریک نموده و از آن صوب سیاه

از حکیم ابن سینا

پرنیزه تا بخت استعمال حب تا بخت یابد و بخت نماید که شایسته و سیدی بود
 استاذی مرحوم حکیم نجیب ابادی برای فالج و تقوی و جوش و صرع و دیگر امراض
 بلغمی را عرق مندی بجز نیز میسر بودند که هم شنبلی و مقوی معدست و هم باه را
 نفع و اجزای این با اجزای عرق بننگر و بر ابر باد و وزن او نیز وقت صفت
 این مندی مع کل و برگ و بیخ بادیان و بننگر مع کل و برگ و شخ و بیخ و در
 و الیچی و جوز و او از نجیل و اجوائین و لونگ چهار در یا نروده آثار اب
 نروده صلیح عرق بیخ آثار یا بخت آثار یکند چار توله از آن خورده باشند
 چون روز چهارده ز فالج گذرد **ربا بی** باید که معالج بعمل دست برد
 و انگاه دهد و در مسبل و سه باب **۴۱** باشد که مریض را بصحت بگرد
سرخ حقیق
 عملی که بر فالج و جمیع امراض بلغمی نافع است صفت آن سنایک بعلج نیکو فتنه قنبر
 و قیق تخم کرفس بادیان اندک یا در نیت تخم خنظل بهر را در سی سیراب جوشانند
 تا نزدیک سیر صاف و بخت درم پوره یا نک و پانزده درم عمل در آن حل کرده
 صاف نموده روغن زیت خواه که خنجد اصافه نموده دو بار نیکم عمل کنند
 مغلوج سه شفا چونه دیک رسید **ربا بی** در منغج و سهیل و عمل فایده دید
 از روغن قط و زرفیون و سونیز **۴۲** چند آنکه دهد دست بیاید مالید

بجاری

شرح تحقیق

صفت روغن شونیزه که کلوچی باشد شونیزه مغز یا دم نافع کشمش یا آنچه مشابه آن باشد
 بمه را در صبح عصاره انداخته روغن آن کنند یا کوفته همچون روغن بادام روغن کشمش گیرند و چون
 مغز کلوچ از منفع و سهل فارغ شود باین معجون تقویت آن نمایند صفت آن گل گاوزبان
 برگ گاوزبان بزمین سرخ و بزمین سفید یک یا دو نیمه اسطوخودوس و سبزه بزمین واریزه سفید
 برفخ قفسه یک قریح مشک در پنج عنقوی زریا و دانه پیل خورد و برینهم مقررش بودی
 کلان عود صلب یا و باین آب احمر که باقی شقی مرغان سرخ و ج ترکی زرا و ندر صبح بطن
 واریجینی مسودنی عود هم نام مغز تخم خرنوز که کل سرخ که قفسی را کوفته بچینه و مسودنی را در غسل
 بکنیم نیم جنداد و بیه وقت یک نیم جنداد و بیه تمام کرده آمیزند مشک خالص عنبر شب
 و ورق نقره و بیلیم برین خسته و در کرده داخل توام سازند و توام همچون اگر در آب
 ابریشم کنند بهتر باشد و طریق گرفتن آب ابریشم اینست که ابریشم یک شب در عرق
 گاوزبان و عرق کتوه و عرق الورد تر سازند صبح صحت زده صاف نموده و بچین
 عرقها توام همچون سازند قدر شربت یا شقیال عرق برای فالج و امراض لمغنی و ریجی
 که نهایت سریع لاشه صفت آن شمد خالص عرق ادرک عرق پیاز همه را آمیخته
 در شیشه نگاهدارد و نارنج شیشه خالی باشد و دالتش بند زانند و سه روز نگاهدارند
 بر گاه هم بر ایند و کف زنده از آن شش با سینه نوشیدن شروع کند تا بر دست

طبع افزاید امید که بان از المراض شود و بفضل الله از مرزاجه العنقا یک نخ جوئی
 رحمته الله روغن حمیمه از دیوان محمد بن خالصه سورخانی شیرین سورخانی تلخ
 کل با بوندر مجبیل چتر ملا برگ سینا لوفیون همه ادویه را کوفته در روغن کعبه نیم آن را
 بر آتش در کرابی باد بکچی خیمه صاف کنند سیدرس زعفران داخل کنند حل نمایند
 قدر قدری بموضع آفت رسیم مالش کرده باشند نافع باد این نسخ مجرب از برادر
 لوامی حکیم نجیب الله خان مغفور است این روغن مریض جبوله زده را نهایت
 مجرب است تخم مالک تنگ کنی کونگه سرخ تخم و بتورده تخم کلونجی موصی سیه تخم کونج حیدر ستر
 بیه سوهی همه ادویه را در یک لوله روغن کعبه سیاه یا هم در کهرل ساییده هم بر ساخته
 در شیشه مایه در بوتل که باشد بران کل حکمت خنک کرده انداخته بچکانند هر صیاح
 بر روز در آفتاب نشاندند بر عضو جبوله زده مالش کرده باشند از ترشی و بادوی
 بر بند کشند نافع باد و دیگر نسخه تجرب است بر جبوله زده از برادر لوامی مغفور است
 موم زرد اول موم را گداخته در آن سفوف شکرگند داخل کرده آنرا بر باره طلاست
 بر عضو مؤن بسته باشند بوقت شب دیگر از آن موم منقول که فی الحال صحت
 شکرگند را بر روغن کعبه خوب بسایند و بر روز بموضع جبوله زده مالش کرده
 باشد علم شافیت و دیگر که از آن مغفور مید الکل می تخم پاپون زرد و چوب
 عاقر قرقاوت تلخ فلفل مصطکی آرد و نخود همه را سفوف ساخته در روغن کعبه

آمیخته دو پوتلی در پارچه بسته بر تابه اینی گرم گرم ده بر موضع موف جهول زده که ذکره شده
دیگر سفیدی پخیال که بر تنشک هم چند آن شکر سفید هر دو را با هم نموده بچسب سن وسال
عمر بچه در یافته بقدر مناسب آب نیلیم خورانیده باشد نافع باد اگر چه این دو اعلیقا
اما مجرب است تا دو هفته

اینکه بالیشان مرض لقوه رسید **رباعی** مرغ صحت ز دام ایشان بر مید
گر جوز بود در دهن خود شب و روز **۴۳** دارند نگاه خواهد افتاد مفید

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب علامت	و علاج
لقوه	کج شدن رو و چشم و لب و کزانی زبان	بلغم و نقصان ذالیه و فرغین نشانند و آینه	استرخا کورت چوب در خانه تاریک

دارند و فاقه کنانیدن مفید و بعد چار یا سه روز علاج کند و جوز بود در دهن دارند
و چون لقوه مدت شش ماه گذشت امید صحت مریض منقطع میشود و اگر زبان در دست
نماند درین مرض خواه در فالج باید که خردل را ساییده در غسل آمیخته بر زبان مالیده باشد
که نافع است از سفیدی مرحوم و حب لقوه هم باید داد صنعت آن پیش قدم اول
که بچسبک باشد جوز بود عاقره قره حابیل دراز مرغ سیاه و زنجبیل و نانخواه
و لیسامه مساوی وزن و قد سیاه دو چند او به هم اجزا را کوفته بچینه حب بقدر بخورد

و حب صبح و دو حب شام خورده باشد گو کم اگر لقوه بود در عرق او رک سازند
و در پان بدهند و اگر برای بر سوت بود در عرق ضمیری لیمو سازند و با عرق نانخواه
بدهند برای لقوه فالج و جهول و وجع مفاصل و رفع مضم مفید و روشنی چشم
می کشند علاوه تازه را با آب شسته در یک لیتر شیر بز بخوشانند تا آنکه کمبوده گردد و بچینه
گردانیده باشد و از د آن بر سر زدن سیاه و راه بیرون کرده که بوده نکند ارد و یک
لوک از آن خورده باشد از ترشی و زبری و گوشت و مقاربت بر سر باز حکیم حسین ابن
خالصاحب مرحوم

لقوه جو بچانی کسی روی بند	رباعی	صحت رود از دست مرض روی تو
باید که خورد حب ایارج دو سه بار	۴۴	ناید که ازین مرض یکی برسد
حقیقت حب ایارج در تریج رباعی است	۴۵	کندست دیگر نیست ایارج فبیرا
ترید سفید حب النیل غار یغون انیسون	۴۶	شتم حنظل نمک مندی مرکی همه را
کوفته بچینه حب ایارج در تریج رباعی است	۴۷	فیقر این است سنبل الطیب
و در جنبی و عود بلبلان و سلیمه و حب بلبلان	۴۸	و مصطکی و اسارون و زعفران
و صر سفوطری همه را کوفته سفوف سازند	۴۹	
انرا که رسد از مرض لقوه گزند	رباعی	باید که بیاد دارد از من این بند
آینه جنبی تریج او دارد	۵۰	در خانه تاریک نشیند یک چند

شرح و تحقیق		تعریف		سبب		علامت		علاج	
امینی یعنی مرآتت که از روی دمس از نده و مریض از چندی بخانه تاریک تشستن و آن امینه را چندی دیدن مرض لقوه را صحت می بخش									
از کثرت بلغم آنکه در غده قنار ربایع مسهل که مناسبش بود باید داد									
در شرب شراب یا جماعت سیب ۴۶ با ش زخمی مباشرت باز استاد									
شرح و تحقیق		تعریف		سبب		علامت		علاج	
رغنه		لرزید عضو		بلغم از خون		نسیا و قهوه ای		دفع کردن اخلا	
				و مباشرت بر برقی		اعضاء و عدم		با ش فرج علا	
انک بآب اصل تبدیل مزاج بالیدن روغن قطره و روغن زنبق و نماد رشقه									
که رطبه باشد و غسل کردن بچشمها گرم و دلک غمز و عرق بتا کو نیز مفیدت									
صفت آن تا کوی ز روخت کنیم اثار و نیم پاره ناخواه و صغر از هر کیسه چشمه									
دار چینی و پتقال و عین قدر و نقل و اطقار الطیب و جاشا هم بر آورده برب									
یک شاتر و خیسایند سوم حقه عرق کشند بر صبح و شام پنج شت از آن نوشید نافع باشد									
چون عضو کسی که در برید نبیاد ربایع باید مک گرم بر آن عضو بنیاد									
و دفع نکند و بطریق مذکور ۴۷ جسی که بدن پاک کنند باید داد									
شرح و تحقیق									

تعریف		سبب		علامت		علاج	
اختلاج		پیریند عضو		رطوبت غلیظ مزاج		اودا که عضو را بود و کف صفت جسی	
		شک کرج و بنار		برقرار باشد اگر در رو		منقذ بابت از	
		شمار استا		و اینج مقده لقوه و اکرام		خطا غلط	
		بر انداز خواه و عا		بمیت بود مقده شرح باشد		مغیر طری	
		میشود		و اگر استلا و ایما و پهل بود		تربیب الشیل	
				اناس بر کوه و بر سر است		اینست شتم منطل	
و کسبیه				و اگر دایما در سرین است مضموم سهال		و تکب سیدی	
				شکم بود و اگر در تمام بدن باشد رکتی		و نقل از رقی	
کترا همه را بگویند و پزند غار لیون بوی نیمه بچشمه اضافه نمایند و آب کرفش و یا دیوان خمیر							
کرد و حبوب و غسل نرند و درین باب حبیب کبریت سینه مرث و حقه نگاه عبد العیلم صا لو بار و							
رضی الله عنه بسیار نافع صفت آن زخمییل یک سیر قنقل و در طفل از هر یک دو دو ام داد							
الذبی کشید یک دام نلک سایه یکپا و و شک شک یکپا و کبریت زر و دو دام کبر و وضع کا و بریان کرده							
باشند هماد وینه کوفته بچشمه بخت باز در آب لیمون برورده حبیب بقطره بخورد و سازند و							
و صبح و دو شام از آن خورد و باشند بمراه آب گرم نافع باد شخه دیگر حبیب کبریت کب یا							
مخمرت از صخرت سینه و استا و مرجم حکم خمیب یا کوفت و نیز بر او دفع نواح و قطع بلغم							

بسیار مفید و بسیار مجرب است صفت آن که بپیت زرد که آنرا در سفید کاوه صاف کرده باشند و بپوش
سپاه و نمک سبز هر سه را در عرق چار لیون کاغذ ساینده خوب بپزند و بسندند و
بایست که سابق خورده باشند نافع باد

چون عضو تراشید از بلغم باشد **ربایع** افزوده تراخت و رحمت کم شد
در تنقیح کوش زودتر از آنکه علاج **۴۸** مشکل گردد و مرض چوست حکم شد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
تشنج	در نیم عضل	از بلغم بود	گرمی اعضا و فوایدی	بعدمضغوظ
	جفا که استخوان	و غنیه برال شده و زبان	بسهل و آسان	

مع ایاچ فبقره تنقیح بدن چند بار نماید پس بروغن کرکتم مثل قطه و سداب و یوسمین
تخم کنگ در آن چند بیدستر و قره بیون و عاقر قوسا بگذارد

بر کسی که گرفتار شد و گردید **ربایع** و آنکه ز جویب سهل فایده دید
اندر بدنش روغن بید کفتار **۴۹** یار و روغن پیر خرس باید مالید

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
تدد	رستمان	اگر بلغم بود	سردی اعضا و فوایدی	سست و سست
			و غنیه برال شده و زبان	بسهل و آسان

الطاهر

رحمته اند گفته امامانش در بن الحیوه که از حاجی تاج الدین خان مستوطن ابرگر کرده
خلع منظر نگریافته ام نیز بسیار مجرب است صفت آن مهم خالص یک سیر ذمک
ساینده و شیر سم الغار و تولد و سیما ب و تولد لوبان یکپا و موم را بریزد زیره کرده
و بچینین سم الغار و لوبان را کوفته در سبک کرده و سیما ب انداخته بطریق معروف
روغن کشند و با استعمال آن نافع باد فایده بعد گرفتن روغن از آن سیما ب تمام
بر قدر که گرفتن توانند بر چیت و لعید را سفوف نموده نکا بدارند یکسرخ از آن
برای بیضه و جید کرده بضم و امراض بلغم مثل سرفه و ذیق النفس اسهال بلغمی و کج
و کسنگی پیدا کردن بدن بسیار مجرب است اگر بخوردش گرمی پیدا شود کنار یا نارنج
یا شیبای روغن بخوراند که مزبل حرارت آلت و این روغن حیا برای عضو شکم
و جمله زخمها و ناسور که را مجرب است و با استعمال یکبار در در زایل میگردد

بحث امراض علاج العین

ای چشم تو مبتلای شوی پس برد **ربایع** ندید تو نزد یک بتدبیر خرد
سکینج و حلیفت و اشق با سرکه **۵۰** بردیده اگر نهی بر در را بسپرد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
برده	وانه ایست در اندام	کیفیت ترغیبه	بر ظاهر یک پو نگرگ	سکینج و حلیفت

نام مرض	پلک جنیم به معنی که مزه	سبب	رطوبت غلیظه گردد و اشتقاق او بر سر که
	میرود و بند می آید		و در وقت بخار که گمان ساینده
	و گمانی است		علیل لذت یابد

و اگر برگ سینه بجای آن که پشخ می چسپد و چون از درخت جدا می کنند از آن تکمه رطوبت می بر آید آن رطوبت نه عدد برگ درخ بر برده نهند تا سه روز مریض در روز صحت می یابد و جربت بکنج ضعیف است مشهور حلیت آنکوزه است اشق نیز نام صمغی

گر شعربود منقلب و گزاید **رباعی** در تنقیه دماغ می باش بجد
چون تنقیه تمام حاصل گردد **۵۱** استمیر کن ای ترا خداوند محمد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
شعربود منقلب	کج بر آمدن مو	اجتماع رطوبت غفده	سرخي چشم	اول تنقیه دماغ
و شعراوند	مژه و زیادت آن	پلک نزدیک بمولک	و درد آن	بایارجات

باید که بعد استعمال سرمه های گرم باید که دلیس تنف شعرون و خون ضفادع یا قواد کلب یا بیهیضه موجه یا شیر انجیر یا بنجا طلاکت و اگر موی بسیار بود استاد چاکبک دست بدست آید استمیر حیفاان که رانده شود و شتمیر بریدن و کوتاه کردن و بالا بردن پلک را گویند چنانکه رسم کمال است و باصطلاح ایشان درینو لایک بند می مشهور است

بیلک

در پلک نوای که کرده غلظت مینیاد **رباعی** از من سخن مفید میدار بیا د
اسفیده تخم مرغ و برگ خرفه **۵۲** امبریزد سخن گل و ساز صفا د

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سلاق لضم	غلظت و حرمت که	رطوبت غلیظ	خارش آفاق	برگ خرفه
سین مهمل	پلک در سخن مژه در	ورقیه	و پلک و سرخی	دسفینه و چشمه
	بندی با منی گویندش		بسیار نباشد	مرغ ساینده

بروغن گل آمیزه صفا و بر پلک نمایه صفت روغن گل برگ گل سرخ تازه یا نروده شتقال را بر روغن کنجد صفت شتقال نشیند کرده تا چهل روز بافتاب نگاه دارند یا برگ گل سرخ خشک را مثنی در پیاله آب جوشانند چون به نیمه رسد نیم پیاله روغن کنجد بر آن اضافه کرده باز جوشانند چون روغن بماند سرد دارند و نگاهدارند بروقت ضرورت استعمال دارند و مخالف صاحب رحمة الله علیه عبد الکرم خان صاحب اسلام نگر می بیرو صحت فقر میفرمودند که ظرفی تنگ از پول مسی ساخته بر آتش نهند و بر آن گندک آگولاسارد و تولد را ساینده اندک اندک در آن انداخته باشند تا آنکه همه آن مس سوخته گردد و پس او را ساینده سرمه نماید و یکمیل ازین کشیده باشند مگر اول دو میل ازین سرمه که گفته می شود کشیده باشد همچنین علی البدل به امیال کشیده باشند صفت آن سرمه سیاه سه ماسه را

باجبت سه ساسه گداخته عقد کند یعنی اول حبت را گداخته در آن سیامب اندازد که بته
 خواهد شد بانگ بصری نه ماسه تاسه و ز صلایه و کهرل کند روز چهارم با تماشای کافور صبیبه ساینده
 نکا بار در فقط شایف زهر سم که گنجد باشد صنعت آن گل بخر و غنچه یا سمن از هر یک صد
 و نیک لپوری و فلفل گرد از هر یک یکدم هم در کهرل نموده شایف سازند و وقت حبات
 بکار آرد و میل سرب کشیدن نیز اثر تمام دارد صنعت آن سرب را بگداخته از نوبالتش
 و آب تریپله بهفت بار سرد کنند پس همچنین باز گرم کنند و با آنکه دانه بهفت بار سرد
 کنند و همچنین بهفت بار در عرق بنگو و بهفت بار بر روغن گاو و بهفت بار در شیر
 گاو و بهفت بار بشه سرد کنند پس میل ساخته آن میل بچشم کشید یا شند همیشه تنها
 خواهد بان سرمه چشم کشیده باشند فضا و دیگر موئی سر زمانیکه در سر روغن گاو می اندازد
 بیارد و آنرا صاف نموده در ظرفی نهاد که حکمت نموده در آتش نهاده بر آورده
 خاک ترش را بکنک گوزن بد و چند روغن گاو ساینده با جسته روز برداشته بنجام
 ضرورت بر جانمی بر آمدن ابداب اگر مورخه و افتاده باشند فضا و کاینده چون انداخته
 با هم بر انید و بناب معظی حکیم طالبی حسین صاحب خورجوی رحمة الله علیه میفرمودند
 که دواهی سلاق بسیار مجربست صفت آن کشید و در پنجاه و نیک لپوری چار داشته
 و روغن کاولیت و دو ماسه اول سیندر و نیک سوده را در روغن انداخته
 در تنالی کانه بر بلادر سرد برید باید تا آنکه دو بلادر در آن سوده شود و بنوعی پس آن

دوا صد بار با آب بستوبید و هر دسسته نگاه دارد و در چشم بمیل کشید
 باشد اگر بر یک خشونت و جرات و خراش بود بر آن هم طلا نماید
 در یک تو نیز نایق چوپید اگر در **ربا بیع** غم را اول غمخوار تو ما و اگر در
 تا آن وقتیکه دستکاری نکنند **۵۳** نادر باشد اگر در او اگر در

منحرف و یق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سرتاق کبکول	زیادتی سینه در یک	رطوبت غلیظه	گراگن بک وقت باز کردن	در صوت

امکان قصد و اصلاح غذا باید کرد و حمام باید نمود و این سه احتیاط را در فی صد عینه
 که از شاه عبدالکیریم خان قضا اسلام گری رحمة الله علیه یافته ام و جربست با استعمال آن
 صحت سرمه سیه نیم باوراد و یا تلکه از نند و اندک اشک از کبریت آلوده سار سوده که در
 باشد در آن انداخته و با ششما با و سته آهتی را در آن گردانید و سیه حرکت داده
 باشد تا آنکه سیه کشته گردیده سرمه شود پس از آن از دیگران بر آورده سرمه نمایند
 بعد همرا فلفل دراز کیتوله در آن داخل کرده تا سه روز صلا کند که چون سرمه سرد
 بعد در آن سنگ بصری بیکتوله انداخته باز تا سه روز بسیارند تا مانند سرمه سرد و امکان
 بردارند و بنگه دارند و هر وقت ضرورت بچشم کشید یا شند مجربست و اگر
 مهبل خراج بلغم گیرند و حسب با بچ خوردند و نجات نیابند پس مرض است علاجش باید کرد

چون که دورم گوشه چشم نکشود و ربا بیع نامش غریب اما جیالت معدن بود
که نامش نجابت و گزافند بر و امید رود که رونماید بهیچ و

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
عرق سبز	رین که گوشه چشم بود	ورم خار	چون انگشت بر موضع یکی جانست که	علاج نکور
	بجانب بینی	فشار ندریم بیرون آید	مانن رحمت الله	باید کرد و شمایف

گفت دیگر رخنه حیات است که در شرح رباعی چو نیم نوشته ام بر غریب مالت
تفع می خشد سوم استادی مولای مرحوم حکیم نجیب آبادی میفرمودند که تخم روغن را
سائید در پنبه آلوده کرده در ناسور بند امید که مرض را استعمال چند روز شود
و دماغ را بنجش شاه پسند و سبب تنفیه نماید یعنی تخم نکور را سائیده در سبب آمیخته
حبوب بقدر یک ماشه بندند و سبب لبش خورده باشند نافع باد

در دفع جرب سیات اخضر باید	ربا بیع	وزیر سبب سیات اخضر باید
باشد جرب و سبب چو باید یک دیگر	۵۵	تالقع دیدد زور اعنبر باید

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جرب سیات	در سینه اندرون	و ماده سفید و طوبیت بر کرم	در زمان اخضر سیات باید و منقح و خاصه در زمان	فصد از روغن کرم و سبب باید

و شمایف

و شمایف اخضر در چشم باید کشید صفت آن زنگار اقلیم است و موضع غریب است و شمایف
سواد اشق بسمه گویند و پینند و آب سداب که در آن اشق حل کرده باشد و مسافت
کرده بکشند و شمایف سازند با استعمال آردند

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سبب سیات	بر روی چشم بر کرم	اشق حل در عین سرتا و ریش و برودن	علاج نکور	علاج نکور
	در چشم بکرم	از فصول مویه و ریش و خار و دور	باید کرد و شمایف	علاج نکور
	و جبار عقیده	عروق صدغین در زمان	علاج نکور	علاج نکور

کشید صفت آن شایف مغسول وضع غریبی روی سوخته زرد کند و سوخته زنگار زعفران
هر یکی صبر سفوطری افیون ببرد که وقت بخته بشراب کهنه یا آب گرم شمایف کشند و اگر جرب
و سبب باید که جرح آید باید که قدر و اغیر را با استعمال آرد صفت آن لوتیای مغسول
شع سوخته تیات همراهمه را که وقت بخته صلا که کشند تا مثل غبار شود با استعمال آرد و پیر
صحبت من حضرت عبدالکیم خان صاحب رضی الله عنه سمره احت و دیگر ای سوت و زود صفت
پنجم نمره تازه موخیم بکوبند بعد از آن که آنرا در آن سنگ بگیری و انگوزه برار
کوفته یا شقیه فیتله بسته بر و غنیمت بسوزاند و از آن دوده گیرد و آن سبب مرا
سائید تا کما بدارد و بچشم کشند باشد
چون از رد تو بگذرد روزی چند ربا بیع تا آهوی صفت در آید بکنند

چشمخام و نبات مصری و امیرا ۵۶ باید که غبار کرده در چشم نهند

شرح و توفیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
رمد	در چشم برآید	خون	بسیار سرخ شدن چشم و اتقاق و ورم آن	فصد سرد و باید گرفت
			و بسیار و بر آن بزرگ	تسکین طبع
			وران و بر آن رگها و خرابی	بیطبوح بلیله
			در رسد غشبین	و آله و نم نبری

و شایسته باید کرد پس از آنکه صفت رحمت الله جل آرد و چشمخام چاکسور آکوبند
 ترکیب چشمخام ایک چاکسور متشربت مصری یا امیران یا انزروت که یکشنبه روز
 در شیر تر گداشته و سایه خشک کرده باشند همه را کوفته بپخته صلیب عیون غبار
 سازند و چشم کشند و استافوی و مولانی مرحوم حکیم نجیب آبادی برای ابتدای
 رمد شربت بنفشه یکت که در عرق عنب التعلب که کویا شد آمیخته مریض را
 می نوشانیدند و بر گرد چشم نماد بلیله سیاه و رسوت و صندل سرخ را در عرق
 برک کوسانیدن میگویم میکنند و میفوسوند که اگر رمد با طفل عارض شود
 فصد نباید گرفت چه فصد پیش از و از ده سال جایز نیست بجای فصد

برگرد اگر چشم زلواند اختن مغید پس زلواند از نگویم تکه برگ ابنه و افیون
 و تاسیسه همه را ساینند بر گرد چشم ضما و ساختن مغید و استافوی مدوح میفرمودند
 که برای امراض چشم خست کبته بر چند که باشد مانند سحر حیوان حقه یا کلبیا کبته بقدر
 یک پا و آنرا در پانزده آبنی بمنفخه انگران که اخته یاب سمرق که تبوه یا شکر کشته شده
 یعنی از آب مذکور که یک آنرا باشد قدری جرت انداخته با شکر کشته خواهد شد
 پس بر دارند و نگاه دارند و سر سه ساعتی و بمیل در چشم بکام خفتن کشیده باشند اکثر
 امراض چشم را بجز رمد و سبل و سلاق و غیره بسیار مجرب است و در فلفل و شوره را
 سایه چشم کشیده باشند که جلا و پپوله و دهنده که ضعف اجبر باشد بعد از دور میکند و کشته
 سرب که سیما باشد نیز برای امراض چشم مفید است و این کشته را در بندی ناگرس
 نامت صنعت آن نیم پا و اسرب را در پانزده خواهد که چه گرم نموده که اخته یک چنانکه سرخ
 خواه که در زرد یا منسل سایه قدری قدری انداخته باشند تا آنکه خاک شود پس پسند
 که سرمه شود بگازند و بکام ضرورت بچشم کشند و اگر سبب حرارت خارج خواهد داخل
 چشم برآمده باشد این پوتلی را با استعمال از صنعت آن بلیله زرد و پیکری و بادینا
 و رسوت و انیالیدی و کولنا از هر یک یک ماسه کوفته در دو پارچه بسته بعرق
 گیکو اتر کرده بر چشم رسانیده باشد نفع خواهد بخشید و این کل بر آنکه با آن
 در در باشد و هم در چشم و نیز سبل را بسیار مفید صنعت آن افیون و شهد خاص

پیشگی بریان و سفوف خسته ستر با همه او ویدر لبوزن کامل در کثوره جنت کرده
از کنگره چوب تم که بر سر او پول مسی زده یا شند تا سه روز برابر بسایت تا سه شود
بردارند و بخابند و بنکام حاجت بچشم کشید یا شند اگر چه چندی خست کشند
قدری آب انداخته نرم دارند و قش تا یک سال می ماند منقول از برادر تو امی
مغفور نجیب الله خالصا حینت و این شایان هم مجرب است از حکیم مشتاق فعلی صفا
کا کوروی سلمه ریبه صفت آن سمع عربی زنجبیل افیون گبروی گولنیاری همه را سائید
در آب گشیز شیاو سازند و در آب مذکور خواه آب کولنار سائید نیم گرم بگرد چشم
ضاد سازند نافع باد حریره معقوی و نافع نشسته را بر و غده گاو بر بیان کتد لیلت
مصری مغز بادام شیرین نیم گرم گشیز کتمش مغز تخم که و خشک شمش سفید را در آب شیر
بر آورده در نشسته بر بیان داغ کرده نبوشند نافع باد از حضرت فارغ شاه مسما
نورجوی قدسه از حکیم جعفر حسین بنارسی نیات افیون زعفران هر سه را سائیده
در چشم کشند و برسد غلین کل چونه نهند پیشگی نیم خام نیم بریان گیر و سفید سفید
عنب النعلب سفید لکتری افیون رسوت کپوره پتاق لود همه را در آب سائید
شیاو سازند یک شیاو در آب حل کرده بر چشم ضاد سازند و بران برگ بیان
نیم گرم بندند و رقاوه خشک بران بندند از مولوی محمد حسین گلنبوی برای رمد و تنقیه
رطوبات فاسد چشم تخلیه و نقوی آن است کشته جنت سه لکه پیشگی و نیات سفید

بیلک

یک یک تولد در آب تازه دو یاس کبرل نموده خوب طیار نموده یک حب و زرف
کالسه در آب تازه بچاه شیرین سائیده در هر روز دوسه بار صبح و شام بمیل
سرمه چشم کشند شود از حکیم امیر بیگ سفید کاشغری بنجته انزویت افیون پیشگی بریان
بمبارا تمیج وزن در سفید میضم تا یک یاس سائید خوب سازند و یک حب و آب
سائید هر روز دوسه بار چشم کشند دفع رمد خواهد کرد و دیگر از یا بونو آرش علی خان
مردم کشته جنت کبر یا شمش سیاه بصری نیات مصری کتد در یا پاه پیشگی نصف بریان
لصفت خام طوطیای سبز بریان همه را در آب خوب سائید تا سه رسد و پس آب خوب سازند
و خشک کرده نگاهدارند یا استعمال آرند و بر خرد و کنند

در چشم لوی که طرفه خطا بر باشد **رباع** زین نقطه تر اغیار خاطر باشد
بچون دیده خود بدو کند و در آیه **۵۷** گردن نگردد از نو اور باشد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
طرفه	نقطه سرخ یا کمبود	ضرب یا سوز یا غلیظ	عیان راجح	و خان کشند
	سفیدی چشم	خون یا سوز یا چشم	بیان	بچشم کشیدن
		یا انفجار مردم		نفع دار فصد

سر او کردن ویدو اغیر جاد استغراق نموده و چشم شیر و لعین انداختن در ابتدا این مضره

در چشم کشیدن نفع تمام دارد و سیدی و استاذی حکیم نجیب ابا و میفرمودند
 که برای بیاض چشم خرم صغیر و خرم کبیر بسیار مفید است نسخ آن از قرابادین باید
 یافت و فقط بیض مگس بجای سر کشیدن نیز تا نفع تمام است صفت آن قشر
 بیض مرغ را که کج از آن بر آورده باشد در آب شیرین بخسانند و بگذارند که
 متعفن نشود و قشر رقیق اندر بینی آن جدا گردد و آب متعفن نشود و پس سینه خشک
 نموده سائند و در ظرفی مانده آنرا کله حکمت نموده در محمول آتش دهند که مگس
 خواهد شد پس ساییده سرس نمائید و بچشم کشند و در سر میندازند که مگس
 صاحب ارضی الله عنه که شرح رباعی نبیجاه و سوم نوشته شد است نیز بسیار مجرب
 یافته ام مگر جمل باشد نه پهل چو بر تو شاد و بر آبیا چشم و ضعف بیم و در
 بسیار مفید است از دیوان امید علیج مرحوم یافته ام که مافن ایشان را این است
 غفر الله له ترکیب آن اینکه تو شاد در اباره پاره کرده در یک گلی نهاده باله
 دیگری دیگر معکوس نهاده کل حکمت کرده و خوب باره گرفته بر دیگری نهاده آتش
 چوب سبز که درخت کنار بود و بد بطوریکه از آن هوانه براند که چو هر بر آید
 بعد سر شدن از آن برارد برائی ناگه قدری از آن چو هر بقدره و مگر دانه
 و بر ابر آن چو نه خور و لا میخند بکعت مالیدا و یعنی بر ناگه نمند در هفت صوت
 می یابد و آن مرضی است که در ملک پوزب بسیار میشود و اگر در آن تو شاد

الای
 بوی

الای خرم و مریج سیاه جو کوپ کرده آمیخته جو که کشند بسیار مفید چشم است
 گویم اگر از این جو هر خوب لعرق لیمو کاغذی بندد و یک خورده پاشد و نفع رایج چشم کن
 در دیده چو انتشار پیدا کرد **رباعی** اسباب غم و الم مهیا گردد
 که کثرت بیضه بود موجب آن **۶۴** چون تنقید رود او اگر

شرح تحقیق

و نفع باد استیا کرد و آفرید کار نفع خویش	چشمیت بیفت برده و آب منقسم
صلب میثه تیکه ز جاجیه پس جیب	پس عکسیت و بیضه عنب قرن و ملتحم

اول طبقه طبعیت که بیوا پیوسته است دوم طبقه قریبیت که ان لطیف است و او را رنگی
 نیت بلکه از طبقه زیرین خود متمون میشود سوم طبقه عنایت و آن گاه سیاه میشود
 و گاهی آسمانی و گاهی بسری و این بعد قریبیت و بعد این طبقه سومی رطوبت بیضه است
 صاف مانند سفید بیضه چهارم طبقه عکسیت است مانند تینه عکسیت بعد از رطوبت
 و پس ازین طبقه چهارمی رطوبت جلیدیت است و صاف مانند بریت و زیر این رطوبت
 رجا بیت که مانند آبگینه که اخته است پنجم طبقه شکایت مشک مانند دام و این بعد
 رطوبت رجا بیت ششم طبقه مشیت که بجمیده بر سر و چشم است مانند سیمین
 و کبر دان بر جنین و این طبقه بعد طبقه شکایت هفتم طبقه صلیبیت و آن بعد
 مشیت بیست و هشت باستخوان چشم فقط الحال صورت مرض ابا یاد است

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
اشراق	کساد و ثقیب عنیب	کساد و ثقیب	فقع یا فقع از جوع	جوی که تنغیبه
	که موضع شکر چشم است	پینه	در ریاضت است	دماغ کند
	و بیان برین است			خور و دوی

آن صبر قوطری یک شیشه یا پودست بیلد زرد از هر یک یک گرم و کثیره و مصطک
و شیم مثل و مقل از رزق از هر یک شش سرخ و نمک هندی نه سرخ همه را بکوب
و پیزند و غار لقون نیم گرم بموئینه بیخته اضافه نموده آب با و بیان خمیر کنند
و حیو بعل سازند و مرغی از طعامها غلیظه و جماع خفین بر پشت و از رزق

ضیق حدقه اگر شود عارض مرد	ربایع	گوئیم که چه چیز باشد آنرا خور و
گر غیر رطوبت نبود باعث آن	۴۳	رفقش شیاف زعفران باید کرد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
شینی حدقه	تنگ شدن	غلبه رطوبت	رطوبت بینی اعم	شیاف
	ثقیب عنیب		طهور گهای چشم	زعفران باید

کشید صفت آن اشق دو درم زعفران یک گرم ز رخار یک گرم با میث و کل سرخ
و صبر قوطری و مرکب و نشاسته و صغ عربی هر یک یک و نیم گرم را بکوبند و پیزند

و با...

باب سرشته شیاف سازند و واضح باد که اگر حوط العین بود از نزل استعمال
اطریفل زمانی مفید بود و برگ بودینه کوفته و قرص آن ساخته بر چشم بندند
بمکرم نافع یاد و این بحث را بسبب طوالت شاید که مصنف مرحوم نیا ورده

چشمی که خیالات قرینش باشد **ربایع** صداقت و فتنه در کمینش باشد
بر که که بخار معده باشد **۴۴** سهل لطیف اهمیتش باشد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
خیالات	نمود چیز آتش	الکاز بخار	زیاده وقت استکلا	سهل
	الکس در چشم	معده بود	معده و قهوه بنغم	مخرج خلط

مختلفه باید داد تا معده پاک شود و صفت آن صبر قوطری سوده غار لقون بموئینه
بیخته اطریفل صغیر همه را سائید با هم سرشته در تربت بنفشه غلو با بندند و بخورند

بر که که نزل آب بنیاد شود **ربایع** بیدل مستمند بر باد شود
کر صابون میل کند حرف **۴۵** صحت یابد و خاطرش نشاء شود

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
نزل الماء	فردادن آ	استلابدن بر رطوبت	بعد نزل نام از تغیر	آنچه رقیق بود

نخلت تری	وینجاستن بخار	مردک و بلبلان هم	علاج و صافی علاج
غلیظ ازان با بون	پوشید بیت امان		آن در ایست اسان
صداع شد یا افتاد	ابتدا از خیالیت		بود و در استیاء
چیز از قنای بر سر	را سخن روز افزون		بدستکاری و قنای

اما بیک سیاه و سرخ و سبز و زرد و کبود و غلیظ و تیره و بیرنگ کج بود علاج
 پذیر نباشد صفت حریف هب که مفید است صیرغوطری یک مثقال و پرت بلیله
 و مصطک و کینه و جموده و زعفران از هر یک شش سرخ کل سرخ یک نیم مانند هم
 کوفته بخته آب خمیر کرده بشربت بنفشه آمیخته صیوب از نه میفرمود سید
 و استاد فرمود حکیم نجیب آبادی که اگر در ابتدا مرض وقتی که نزول آفتاب
 در برج حمل شود مغوف با دیان یکدیرم امیخته هر روز خورد و سه روز خورد
 بفضله الشارحیت باید دیگر ایارج فیقر استیاسه در بقیه یکبار خوردن
 مطبوخ قنطاریون فنزول الماء رافع می باشد صفت مطبوخ مذکور تر بد
 حیوت مقشره کوفته و قنطاریون دقیق از هر یک یک نیم تسعای یک نیم نیم که
 موثر منقی جار لوله بمبارا در آب جوشانند چون به نیم رسد صاف کرده بنوشند
 نافع باد و دیگر زهره کبوتر را در چشم کشیدن نیز موثر میگوشند دیگر در عنق
 پلسان خالص در چشم کشیدن نیز از الم مرض میکند دیگر اگر مقدمه نزول الماء

ادجون

بود و مجنون و ج ترکی نیز مفید است صفت آن و ج ترکی یک نیم لوله خلطیت و بخیل
 و راز یا نه از هر یک نه نه مانند هم را کوفته بخته با سه چندان غسل بشوند که نوزده
 شد بیک مثقال ازان خورد و باشند دیگر میل عرق درخت بادیان چشم کشیدن
 و جل چشم است و منع نزول الماء میکند و مجرب است صفت آن بیک گاه که درخت بادیان
 قریب بختی رسد انرا مع برک و بار و سیخ بر کند و صاف کرده کوفته ازان عصاره
 گیرد و در ظرفی از چینی کرده با قناب با احتیاط نهاده باشد که غلیظ گردد پس ازان
 میل سازند و چشم کشند تا باشد نهایت جلا و تنگ چشم است و دیگر حرب شاه پس از
 نیز بر امراض نزولی و امراض چشم را که از نوزده یا ششده صفت آن چشم شاه پسند بار یک سال باشد
 خالص آمیخته ازان چشم یکبار سه طیار سازند و خورد و یا دیگر چشم نیل را ستر نموده و چشم کشند

از غلظت پیشم چوب کوری زاده **ربایع** صد گونه غم بدل روی نسا و
 که شنبه باب راز یا نه بکشند **۴۶** نزدیک خرد مفید خواهد افتاد

شرح و تحقیق			
نام مرض	تعریف	سبب	علامت
مشا	شب کوری	بخار غلیظ که	نیسای در شب موهل میشود
		که روح را بگذرد	ویروزی بیند و وقت
		منلفظ میکند	غروب آفتاب ضعیف میشود
			شبهه را در وقت
			حل کرده در چشم

گشته جرب فقیرست که جگر بزر را بر وزر شنبه یا چارشنبه سفت حصه کرده در آن
 مورچ سیاه و نمک اینخته بر تابه بند بر قدر آب که از آن وقت بر میان کردن بر آید
 آنرا بچشم کشید با شد و از حصص بعد بر میان شدن یکی خورده باشد و دیگر بر
 در پس پشت خود انداخته افکند با شد که مرض عمل شفا یابد انشاء الله العالی
 و استاذی مرحوم حکیم نجیب آبادی بجای مورچ پیل در راز را تجویز می فرمودند که
 مسلم را در هر هر حصه یک خالید بر تابه نهاده باشد و دیگر جگر حلیم را در چشم
 کشیدن برای شکواری مفید گفته اند دیگر صابون ولایتی را در چشم کشیدن نیز
 تاثیرت عجیب برین باب دیگر آب پیاز و صابون را با هم قدری حل کرده چند
 قطره در چشم کشند و دیگر کوفته دریا رچه کرده چشم بیفتند فی الفور نفع می
 بخشد و دیگر بکین نوزاد برین نهاده سود چشم میبرد جرب یافته ام و ذکرش می آید انشاء
 الله تعالی

چون عارضه جهر با مرعبود **ربایع** از وقت روح با صره روی نمود
 از روی علاج صاحب عارضه را **۴۷** چشم بقروهریب باید فرسود

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جهر	روزگوری	روی گنی غلیظ بروشنی انباشته	بیشتر شب و روز نایفا شدن	بر روی چشم بقر و مرودست

میشود
گفته شد

میشود و در تارک کج جمع
 می گردد و بعضی از حکما
 گفته اند که خلط چابوت
 مجتمع در سال روی را که
 بان دیدن میشود چنانستند

و آب ریاس را با شربت بنفشه و نیلو فر خوردن نکته و این مرض اکثر کسی
 عارض میشود که چشم او از رقی باشد

ضعف بصرت چه از رطوبت زیاد **ربایع** اگر مسهل آن میل کنی می شاید
 کرد و چه دماغ و بدنت پاک ز خلط **۴۸** دیگر بنوکحل روشنائی باید

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ضعف البصر	فقدان بزر رفتن	اگر رطوبت چشم بود و روز	بر آمدن چشم ریاده از ایام صحت جهر یا اشک	اگر خلط دماغ ست مسهل
		مینی بود	وزیاده شدن ضعف بعد خوردن غذای گرم تر	بقر یا بروداد بر حسب
			بدن مخصوص	تنقیه باید کرد

وسر بچشم باید کشید صفت گل روشنای مروارید ناسفته لوره استخی قنفل زعفران
 سیر مریم شک بهم را کوفته بخته سرد مساکند و بخته کشیده بخته سیدی و مولای و
 استاذی مرحوم حکیم نجیب آبادی میفرموده که اگر چار عدد دمنده بهر روز خورد و با
 برای چشم فایده عظیم می بخشد و بخصر خال امجری مرحوم و مغفور فتح خان صاحب
 حاکم اعظم که در شیاوت کل کنج طیار میشد و استعمالش در از اضعف بصران بسیار
 فایده بنیه می بخشد ضعف آن کل کنج سیاه چهل مائه برابر آن غنچه چینی که با سیمان
 باشد و مویج سیاه و پیل در از از یک بنت مائته بهبار ایا هم ساییدار نیست مانند
 لسان الحصار سازند یکی را از ان شیاوت تا سه روز از آب پرورده ساییدار چشم
 کشید با شند الغرض کیشاف در سه روز با استعمال آرد در نه روز بچون اند شیاوت از آل
 مرض میکند و جلا العین می بخشد و حضرت استاذی مرحوم حکیم نجیب آبادی اجزای
 این شیاوت با این طریق میفرمودند صنعت آن کل کنج بهشتا و عدد غنچه و تسیرین که
 چینی باشد پنجاه عدد و مویج سیاه شانزده دان و پیل در از شست عدد و پد سوز پیرا
 ساییدار شیاوت سازند و با استعمال آرد نافع باد اگر در زمینی یا غلت صنعت است
 این نسخه با استعمال آرد بسیار نفع خواهد یافت صنعت آن بسیار و زعفران و دانه
 سیل لوار و قنفل و دار چینی بهمن سفید و بهمن سرخ و شقائق مصری و قو الخان از یک
 یک انگ و مویج خالص سه مثقال و نبات سفید نیم مثقال کوفته پنجمه سفوف

استعمال در از از یک بنت مائته بهبار ایا هم ساییدار نیست مانند

برای ورم گوش بم مفید است و اگر از هوای سرد باشد آب بحسل نیم گرم انداختن
 و آب لک بچوشده نیز مفید است و روغن ترب و روغن بابونه مفید و مجبی
 حکیم نبی بخش صاحب کسر پوری خرب خود میفرمودند که اگر کسی قنیل در اینزروت
 سوده و شبده خالص آمیخته بگوشش بندد فوراً در ورا تسکین می بخشد

ای انگه بود و قرصه گوش جدید **رباعی** اگر مرهم ابیض طبعی نیت بعید
 و آندم که بود قرصه مذکور قدیم **۷۲** بجزی نبود چو زهره کا و مقید

شرح و توفیق			
نام مرض	تعریف	سبب	علامت
قرصه لادن	ریش گوش	التهاب غلظتین	تقدم و براندان
		زخم کننده	مرهم ابیض با استعمال آرد

صفت آن موم کافور در روغن گل حل کنند و سفید کا شغری کوفته پنجمه اضافه
 نموده صلاصه در آن کنند تا مرهم شود و صفت روغن گل برگ گل سرخ بر روغن کنج
 و ریشنه کنند و پیل روز در آفتاب بخابند آرد یا برگ گل خشک در آب جوشانند
 تا نفرد یک بر لیج رسد صاف کنند و ده اتار روغن کنج که دو چند آب با اضافه
 نموده باز جوشانند تا روغن بماند کیفیت استعمال زهره کا و انگ زهره کا و دونه
 که اخته یک جز و بهم آمیخته لکه کبوتر را شسته بدان آلوده صبح و شام در گوش بندند

لیکن نوز و غیره و ای ذی جرم ضخیم در گوش انداختن خوب نیست اما اگر ترق بود مصابیه
 در گوش تو بزرگ که بتقدیر و در ربا یغ آمد حیوان یا که بدید آید و و و
 گر صبر یا ب سیج یا آب کبیر ۳۳ تقطیر کنی روی نماید بپس و

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دخول حیوان	واردان جانور در گوش	عقبت یا تعفن	در وید بود و حرکت	آنچه مانع بود
فی الدون	یا بیب او غیره پیدا	خلط و غیره	دیدان و براندن	فرسوده علاج
تولد و در نیما	شد کرم دران	رطوبت	مناسب	

باید کرد و آب برک و سیخ تریب را با آب پیاز آمیخته در گوش بچکانند و دیگر دروغن
 غیب پتکری آمیخته اندازند

چون آب درون رو و با مرمی بود ربا یغ در گوش تو ای دل نوسر چشمه بود
 در گوش تو خوب با دیان گر بنید ۷۴ و اگر بکد اب برون آید ز و و

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دخول الماء	واردان آب	واردان آب	تقدم ملاقات آب	یکی علاج
فی الدون	در گوش	یا غسک کردن بیان	و در غلظت و گران گوش	بمانت

دما تن منور

که ما تن مغفور فرموده و دیگر دست طرف گوش که آب دران در انده است از زیر
 ساق یا بر آورده گوش را بهمان دست گرفته چند شنگ زون آب را می براد و جویبت

بحث علاج امراض اللانف

ای آنکه تراقت شتم باطل شد ربا یغ احسان میوی نیک و بد شکل شد
 اخلاط غلیظه که بود موجب آن ۷۵ از دار و مسهل نتوان غافل شد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
باطلان شتم	باطل شدگی	موا غلیظه	کدو و حواصن گرا	مسهل که غلظت
	بان پوهار او پاید	مدر غلظت بول	غلیظه را دفع	

که صفت جویب آن جویب طوری است که غلظت سنبلیط زعفران دار صنی اسارون
 جویب است و صلیب افستین محمود و تریب سلیم همهارا گرفته چند باب خمیر کرده جویب
 بسلسازند و قرو برند و دیگر نقل را سوده سموط نمودن نیز فایده می بخشند
 دیگر مشک ساییده در بینی انداختن اثری بازاله این مرض دارد

از بینی اگر نهن وزیدن گیرد ربا یغ طبع بر کس از ان زمینگ گیرد
 باید که طیب سنبلیط گرفته را ۷۶ از روی دوا در و میدان گیرد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
نخه لانت	یدلوی بینی	تقصیر اخلاط	در گریختگی و سحر کلم	سینه را بپوشانند
			وزیاده نشود	و شوق فائده
		گرمی	در دست بر آمدن رطوبت	بیم و انگور
			از بینی و حرکت و آن سینه	شکر سفید
			آن بر آن شاید باشد	روغن گاو
و هم ادویرا در آب سوخته بروغن مخلوط و آلوده بر بینی و پیشانی ضا و نماید گرمی				
بیم بیرون آید و اقلند لفضل الشا و دیگر شوق مفید صنعت آن سعد کوفی و سبیل				
و غیر قطری زرد و زعفران از برکت انگلی با آب بزرگ مورد یا بودنی مزوج نموده				
در بینی و منده دیگر اگر کافور را بیونیت از بینی هم گرم بری آید از مولانا عبید الرزاق				
الاحمدی الاکنوی سلمه ربه القوی				
		ربایه	وز خشکی بینی ز خوشی آمده فسد	
		۷۷	بار و غن با دام طله یا بید کرد	
		شرح و تفسیر		
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جفاف لانت	خشکی بینی	گرمی و صفرا	سوزش و مایع چشموالی	آب گندم خرقه

بار و غن با دام

بار و غن با دام آمیخته بر پیشانی طله یا بید کرد و روغن کدو و روغن بادام مروغن

کاهورا در بینی انداختن فایده است دیگر اگر روغن کاهورا در زناف مانند فودراذ و غ شود

بینی ترا قرحه چون تر خواهد بود **ربایه** ۷۸ حال توازن مرض دیگر خواهد بود

داری چو یکام مرهم ابیض را **۷۸** شام مرض ترا سحر خواهد بود

شرح و تفسیر

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
نخه لانت	ریش بینی	رطوبات	بر آمدن رطوبت	بند تقویت مایع
		فاسد کاله	ریم و خون	استعمال این

مرهم کند صفت آن سفید مری در سنگ اقلیمیا و ضد سیرب محرق بمبارا کوفه پیخته

در روغن کل گرم کرده به هم نزنند مرهم نشا

اخلاط محرقة خشک ریش باشد در نیت استعال این مرهم ابیض

باید فرمود که صفت آن شرح ربایه مقتدا و دو نیم کدست و اگر اندرون

بینی تدرین بر روغن کل خواه روغن نیلوفر یا بر روغن کنجد کنند مفید باشد

و اگر تا ریحیل دریا نکه سرخ را سوخته در آب و اول که بخوردند هم بدفع آن مجرب است

و استعمال موم روغن نیز مفید و اگر مراد از این مرض بود اسیر اللانت

باشد یا بید که اول قصد قیققال گیرند و تر بیلد و شانه تره را در آب نیم یا تر کرده

مالیده صاف نموده لبربت عناب شیرین کرده سفوف بلید سیاه خورده بنوش
و تا چله استعمال نمایند قطع خواهد شد دیگر حرکتی حقیر در آب گلکان ساییده
قبلاً آن تر کرده در بینی نهند در صورت امکان علاج این علاج بواسیر خواهد بود
انشاء الله تعالی مفصل در بحث آن نوشته خواهد شد

خون رفتن بینی جزو بجران باشد رباعی اگر بند کنی زان خطر ه جان باشد
وان دم که ز بجران نبود تر و حکیم ۷۹ لبتن بد قاق کند آسان باشد

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
رعاف	زفتن خون	تاریخ چهارم و هفتم و نهم و یازدهم در صورت	بجران	در صورت
	از بینی	و چهاردهم روز مرض جاریه مثلاً		علاج

بناید که در بند نمودن خون خطر جان مرلیست اما چون خون با فراطرفه باشد
و خطر سقوط فوت باشد انگاه منافع ندارد که بند کنند

اگر حدت خون در بینی یافته شود	خون اندک اندک	مخدر
و این سبب رعاف باشد	آید دقیق باشد	گیرند

و شربت کیوژه و سرست عناب دهند و حدس متفرکه در سر که تجبه باشد برای خوردن
و نهد و دقاق کند در ساییده در بینی دهند یا آب کشنیز بچکانند و دال مقرر حدس

سایه و بر سر و پیشانیه ضحاک نمایند دیگر قدری کافور را در آب کبش نیز ترسوده در پیشانی نهند
نیز نفع مبدد دیگر بربک امر و وسایده بر پیشانیه ضحاک کردن خون را بند کنی کند
دارو رعاف آنچه مشهور بود رباعی گر با تو نگویم ز وفادور بود
اقبون و دقاق کند روزانه عدس ۸۰ کلشار و افاقیا و کافور بود

شرح تحقیق

از این دو بیجهتخواه فرادی با استعمال آرنده خون را فواید بندد که بفضائل اش
آنرا که ز کام گرم حادث گردید رباعی پس فایده از شراب نیلوفر دید
چون حس است پس از شربت مذکور بخند ۸۱ از ماش و جو مغز افتاد مغنیه

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
---------	-------	-----	-------	------

ز کام حار فرد و اندر طوبت را از ما گرمی آنچه از دماغ در و آید سرفبت
بجانب کله یا بینی گرم بود و پیش کله و بینی نیلوفر

بنوشند صفت آن نیلوفر در آب جوشانند تا به نیمه بماند کرده در نیمه آن فایده
قوام نمایند در ولوله از آن با عرق مشک یا کیوژه یا لعاب بیدانه بنوشند
و اما چوز کام را از سردی نگر و رباعی از اشتر به جز سربت ز و فاق خود
وز اغذیه ترتیب نماید خود آب ۸۲ تالفغ دهد و این مرض به برد

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
زکام باره	ریزش رطوبت مخاط	سردی طبع	گرمای سرد و سردی گرمی	شربت و قاقا
	برینی یا بگلو		سرد باشد مع دیگر علامت	صفت آن

ز قفا پوست بیخ بادیان پوست بیخ کبر بیخ کرفس ایرسا پیرسا و شان انجیر
 با سر راه یک پیهاله آب بچوشانند تا پینه آید صاف کنند و بنفشه سفید
 صفا کرده بقوام آرند و توله ازان بهره عرق کاو زبان خواه بادیان یا چاشنی
 واضح یا اگر طفل را مرض طاس عارض شد با شکر حضرت استا قی مرحوم حکیم
 نجیب آبادی میفرمودند که برگ نوزادها بکامین و برگ خار اسبندک فرصت
 بر سر آن بمخای که در تارک بمخام خایه باشد و جای فرورفته باشد بنهند
 و بگریزی از برگ آمله یا شاخ انگور و ماشه در آب ساینده زرد و نیم ماشه بران
 پاشند بنوشانند و دیگر مایه طفل را لعاب پیدانه در آب بر آورده بنیات و توله
 شیر بز کوه بدهند و غذا و مورش برنج بامارت که چپاچ بابت کنند و بگریزی
 خطایر القدر و برنج در آب ساینده بطفل نوشانند طریق شناختن زهر مهربان
 اینست که اهل زرد چوب آب ساینده اگر نکالت سرخ کرده اصیل باشد و الا قلند

بحث امراض الوجه علاج

باقی چوب کاشتری نباشد سیسے نوسید **رایح** باشد که رسد ز صحت رود و نوبه
 خون کم کن و سهیل خور و تار و ز سوم **۲۳** میسازند از صندل سرخ سپید

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
مانتری	امسوخ که تمام شود	گرمی فراوان علیا خون در	تنگ و تب نیز قصد و خال	شربت و قاقا
	ویشانی را فرو گیرد	رگ خالی که بر حسب نبوده	واندوه و برانه گوش کنندا ضعیف	
		گوش بی بیضا شود	و بی بیضا و رگ خورند صفت	
		شده او به شکر نازک	آن تمهیدی	

و آوی بخارا از یک شی مشقال شب و چندان آب گذارند که زبالایش گذرد
 سر صاف کند و لبست مشقال شیر خشک کرده مشقال کلاب حل کرده بنهند
 بران اضافه نموده نیم گرم بیاض منزه صفت ترتیب طلا آنکه صندل سرخ و صندل
 سفید و لبست مشقال آب گشنیز تر حل کرده بلبنه کتان کهنه الوده زبان زمان
 طلا کنند و سیدی و اساذی مرحوم حکیم نجیب آبادی می فرموده ساینده
 با پوست نیم کهنه و پوست زردخت کبری که بخورد شتی یا شند از هر یک نیم
 پا دو ساینده سفوف سازند با عرق جها و بیخ ناسه خورده باشند و عرق را
 با شربت شبنم شیرین غانید اگر قرض بود برک سنای کمی در شربت

آمیخته باشند دیگر برگ شادبهره و تخم کاسنه را در آب تر کرده بایندنا صاف نموده
 بشرکت انار شیرین شیرین کرده اسپغول بخت مانده خورده بالارش پوشیده
 باشند که بر اذغ این مرض نافع است بر اجوش خون و قروح متعفن از سید
 حکیم نجیب آبادی سله انده جو شانه غناب حیرانیه کاؤ زبان براده خوب
 شیشم در آب جو شانه صاف نموده کلیند آمیخته باز صفا نموده کنیز انبات بود
 سردار نموده بنوت سسه مرهم ابض کافور غیده کاشخری موم روغن کل
 موم ر ابرو عن که اخته میخندار اینخته و کافور رسوده بر در اینخته بلارند
 آهنا که کرفنا رباه شتام اند **ربایع** گرگ نرنگ خور و شتام اند
 مطبوخ بلیله بعد زان که خورند **۸۴** در طور و طریق بخته کاران خام اند

شرح و توفیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
یاوشتام	سرخی یا لکند	احترق خون	فساد و جلد زرد و اطرا	قصه قشقال
	که در معده		و پیداشدن قروح	زنده بندان

مطبوخ بلیله خورند صفت آن بلیله سیاه و پوست بلیله زرد بلیله کای بلیله
 کل مرغ تخم کرفش تخم کاسنه غناب سببنا تمه بندی الو بخار همه را در یک کاسه
 آب جوشانند تا بپزید رسد صاف کنند و ربت مثقال شیر شست در آن حل کنند

و شتام

وصاف کرده بیاشامند و غذا نخورد نیکو فته و ماش مفرغ و مرغ جوان و کشیز تر کنند
 واضح باد که تا تن رحمته الله بخت شرا اینها نکرده را اورا فر آورده فقر اینجا ذکر است
 جزئی می نویسد تعالی انعام کند بر ما

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سرخی و فسخ	دانه های بزرگ	تجا و دم	اگر در روز ظاهر گردد	ترید شیب
شش منقوله	بزرگ و پهن با لبه سخی	یا بلیله پور	وقعت در اول و دوم	در آب سرد
	با خار که ترکیبیک		و سوزان با اگر شیب	میج آب
	وقعت ظاهر گردد و در تمام		سبب در بلیله بلیله	زندان آن
	این در اعضا میزند			گرفته بلیله

دو لوله شیرین کرده بنوشند دیگر گریه و صندل سرخ و اجوائن هم وزن بار یک ساییده
 بریدن یا لند دیگر رشته که آنرا در بندی سولین و بغای آنرا با چیم گویند بقدر یک
 چپنا که در آب جوشانند آب زلالش بنوشند نفع کمان ارد گویم اگر آنرا بشیر
 غناب شیرین کنند بهتر باشد دیگر اگر تخم با و میان و تخم شبت در آتش بسوزانند
 و در شش چشم رسانند نیز از المرض میکند دیگر اگر تخم با و میان شبیره
 در آب بر آورده بسکنجین یا بشکر مرغ شیرین کرده بنوشند فوراً و نفع
 از استادی حکیم نجیب آبادی رحمته الله این جو شانه می فرمودند

که شخصی جوش خون می داشت و بشور بر چهره اش می نمود و نیز گوشت بشورش
در معدمیدت میست شد زیرا وندیشا بقره سر پیو کاتر بیل غناب کلقتند
جوشانید صاف نموده بنوشند و یک شایسته جرابیه تریله کلقتند در آب پخته

یعن ربیع بماند صاف نموده بنوشند نافع باد **بجث علاج امراض الشفتین**

انکه شقاق بر لب ت ظاهر شد **رباعی** باید بعلاج آن ترا حاضر شد
کراده صفر ابود از سبیل آن **۱۵** بر دفع چنین توان قادر شد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم شفته	شقاق	صفر	تلخی زبان و شکاب	بیطبخ بیل
			وورشته زبان	مبیل گیرند

یا قی سبیل مقرر از بجث آن گیرند گندشت و استعمال این قیوه طی نماید صفت
آن کشته سفید شسته کافور موم سفید روغن کاوا اول روغن موم را در آن تا نایز بجه
از آنش قیوه آورده بکته مذکور را ساییده در آن خوب حل نماید و باز بر آتش بنیاد
قدری گرم کنند بعد فرو آورده کافور در آن آمیخته نگاهدارند و استعمال آردند
جبریت اگر قدری روغن کاوا هم بیض بر نوات و بر لب نمود در روز و بعضی اش
هر کس که شقاق لبش از ارد **رباعی** بر خوردنی خشک زیانش دارد

از امراض مرض

باید ازین

باید که ز پیه مرغ و سفیده روی **۱۶** هر کس کند و بر لب خود بکتر ار

شرح و تحقیق

مریض باید که پیه مرغ را گنداخته و سفیده روی را در آن آمیخته بر لبش بماند با
و نیز در سحر به فقیر در قی ناریصل در یابی را در سه لوله آب سوده بر لبش اتار
شیرین شکر بیکر کرده چند روز بنوشند و موثر

هر کس که ز خون لبش خواهد کرد **رباعی** صد گونه شکابت زالم خواهد کرد
گر کم ننگند خون طین سحرده **۱۷** بر خویش درین مرض تم خواهد کرد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم شفته	اماسیدن	خون	خمیازه و سیرنی مان در بر لب	صفت
بلینی که در مرضهای دموی نافع است بتمرنیدی غنابیه در آب گدشته صیاح صاف کنند و بقت سفید شیرین کرده یا بی قند میل فرمایند و غذا یا شام مقشر و اگر گوشتینز تر بتمرنیدی خورند اما وزن علی الطیبیت زیرا که قدر او تانی شفاست				

بجث علاج امراض القم

از گرمی اگر قلاع گرم دید بدید **رباعی** از راه علاج بر نیاید گردید
گلنگر کل سرخ و سماق سوده **۱۸** بروی گه و بیگاه بیاید باشید

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قلع	جوشش و بان	خون	خیر ایلهها	ذره و کلنگ
سرخ و سماق بر ایلهها پاشند و دیگر دم الدخون کل نتران کلنا کتبه کافور بهرا				
باریک سوده در دهن پاشند				
صفر آرد و چغندر بکلاب و سرکه مضمضه				
ناید و دیگر مضمضه نمودن باب قشر ام غیلان جوشانده و زک سفید سالیان بر				
پاشیده نیز فایده بسیار دارد و قصد سرار و بر ابرو و قسم مقید و دیگر مردم سنگ را				
در آب بر کتله تر کرده خشک نموده سر مساکرده اندک لنگ در دهن پاشند				
و دیگر این ذره و نیز مفید صفت آن تخم کینز زرد و کل سرخ کت سفید				
طباشیر کافور از هر یک سته سته مائیده گرفته گرفته بچخته ذره در سازند و قدری				
بر قلعه در دهن افشانند تا بافتند نافع یابد و اگر قلعه از بلغم بود خاییدن برگ				
شاه فرم که تسه بود مزمل آنت غر غره برای قلعه دموی و صفراوی				
کشتیز بلهتی حب اللاس کا هو صفدل سرخ بهر اوجوشانده غر غره نمایند بر دهن				
بغت بار و شب هم طباشیر الایچی سفید کتبه سفید کبابه سفوف ساخته				
بر قلعه پاشند اگر قلعه دموی و صفراوی بود مقرر اللاس را در آب کینز				
گداخته مضمضه سازند در دهن سه بار استعمال کردنش وقع می شود				

بانی

از سردی اگر قلعه پدید آید اگر در ربایع اسباب سردی مهیا گردد				
پاشی جو بر و سنا و شب سوده ۶۹ نبود عجبی اگر مسدا و اگر در				
شرح و تحقیق				
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قلع	بزدان آله	بلغم	سپید ایلهها	خنا و شب راسوه
	بدان		بر انباشت و دیگر کبابه پاشند و بیج تبار خاییدن	
		سودا	سپیدی ایلهها	مزبل آن و دیگر کتله خشک و عدس مضمضه طبا
گرفته باب کینز نیز مضمضه سازند				
چون آب سردی از دهن تورد و ربایع چیزی که بود سرد و مفیدت بتود				
یابد که خوری گوارش زیره و عود ۴۰ تا آن وقتی که این مرض دفع شود				
شرح و تحقیق				
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سکته الما برن	آب فتن از دهن	بلغم	عدم تشنگی با سوزن و علامت بلغم	صفت جواریش
زیره نبات نیم سیر را در آب سه یا و چون نماند تا نیک غلیظ شود و در آب کبابه از دیگران				
فرو آورده زیره که در سرکه پیورده باشند و بوداده و زنجبیل و قنقل بود از منی				
همه را گرفته بچخته در آن اندازند و لت کنند پس بر دارند و نگاهدارند صفت				

جوارش عود پوست ترنج و عود قماری و قرفل و بز باز و مصطکی از هر یک
بیست درم و قانق کبار کوفته پیخته در قوام نیات مسخرید تور جوارش سازند
واضح باد که خوردن پس از تنقیه بمسهل که در استخراج بلغم کوشید یا باشد نفع باشد

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بیماری دمان	دیدن در خواب	دیدن در خواب دشواری	دیدن در خواب دشواری	دیدن در خواب دشواری
	دل بعد از خوردن طعام	دیدن گفته آید		
	و بر آمدن آنها گاهی گاهی	انت و الله الشافی		
گر لوی بد از دندان انسان آید	ریایع	از عهد میس خلق بر اسان آید		
از خوردن سپید که خلط غالب	۹۱	استخراج کند علاج آسان آید		
	شرح تحقیق			

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بخس	گند زنی بر پوست	بلغم	رطوبت بینی سفیدی	با استخراج خلط
			بول غیره	منفیع و مسهل
			صغرا	آن کنند بده
			زردی قاروره	حیث که در ده
داشته باشند صفت آن کباب و سنبل و پوست ترنج و نونجان از هر یک مثقال				

درفل

درفل و سعد و قرق از هر یک مثقال و زنجبیل یک نیم مثقال و منگ دو ماشه بود باله
کوفته پیخته در آب برین درم و کلاب پنج مثقال که در آن صمغ عربی و مثقال حل کوه
باشند و برین مقدار شود خوب ساخته در سال خشک از نند با استعمال آرنجند جب

منگ دیگر خترع مانت رحمة الله که جبر کفتم است صفت آن مصطکی رومی پنج مثقال
جما مسری است شش توله بود باله منگ از قرق که تیز بود خالص بلایم مثقال نیم کوفته
پیخته بآب یا کلاب در آن کثیره که مثقال حل کرده با سرشته خوب بقدر خود سازند و

در سایه خشک نمایند جوی از آن بدان نگاه داشته باشند و جبر عقیر را هم منگ کشند
اسر ب با استعمال آرنج و فایده از آن بیدارند و فقیر را بیدارند و دارند صنعت آن
سیه و فلفل دراز و قرفل از هر یک دو توله بگیرند از پاینده که سیه در کون انداختند
فلفل دراز چند چند انداخته بدسته قر بهای چند رسانید باشند تا آنکه همه تمام شوند
باز بچین کار قرفل تمام کند که چند چند دانه انداخته بقر بهای چند کوفته باشد
تا آنکه قرفل تمام شوند و سیخک ستر گرد و پس آن همه را پیخته با یک ساخته
نخا برد و بر روز از آن بردن مالیدن تا نافع باد

دندان ترا گوید و از گرمی و رو	ربایع	مرکه کلاب مضمضه باید کرد
از اثر بیات سنجین باید چرت	۹۲	وزا غدی بات مانت کد و خورد
	شرح تحقیق	

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
وجع السن	درد دندان	گریه	راحت یافتن با گرمی و سردی	سردی و کلاب
			بسیار و نیز گشاده در سردی	بالم سرشته

مضمضه کنند و سنجبین نوشند صفت آن قند سفید نیم سیر بآب نیم سیر جوشانند تا غلظت شود سپس که پنج سیر بر آن اضافه نموده دو سه جوش داده بقوام آورده نگاهدارند بر صبح یک کاشق از آن در پنج کاشق آب حل کرده نموده باشند دیگر نیل تهیته بریان و زبره سفید بریان و گشیز بریان و زنجبیل و مرچ سیاه و کشته پاتر و مصطکی رومی و نمک لاهور مساوی الوزن مفلا از هر یک یک لاسه گرفته کوفته پنجه مستون سازند دیگر مستون که مجرب است مصطکی رومی و زنجبیل و مرچ سیاه و طوطیا سبز بریان و زبره سفید و کهنه سفید و جمالیا سوخته و پنبکری و دانه الیچی کلان و نمک لاهور از هر یک شش ماشه و تخم سرس بکوتله همهارا کوفته پنجه مستون سازند و شب مالیدن بالایش بیان یا مصالحه خورده بخند باز تا صبح آب استعمال نکنند یا سردی باشد قطع یافتن از چیز گرم و مقرر شدن از چیز گرمی سردی و در آن نیاشد و نه در کوشش گردد اگر در زنجبیل یا عرق قویا یا ترهل یا نیمکوفه پنجه دندان و نه ورم باشد نمک سوخته در آن

ایضا

آمیخته پروندان مؤت مالیده باشند یا نیمکوفه جوشانیده صاف کرده قدیری سرکه و کلاب انداخته نیم گرم بآن مضمضه کنند و مشور بای کیو تر بچه یا درخت نیل یا کلبک یا ارجینی و زعفران خورند و سید و استاذ مولانا حرم حکیم نجیب آبادی میفرمودند که برای درد دندان اگر از حرارت باور آب سرد حاصل شود و قصد گیرند و مضمضه بکنند و عرق غلب الثعلب و اگر از سردی باور آب گرم حاصل شود و قصد گیرند سازند و اگر بغل گشیز یا سطوخودون شامل کرده خورند که بر امراض سرد و چشم جوش دندان مضمضه است و اگر از دندان خون آید زاج مشکلی سایدان مستون سازند که بند خواهد و دیگر عاقر قرحا و پاد مساق سایدان مالیده بالایش برک تنبول خورند دیگر بر برگ شاکه و نمک مستون سازند و بعد از آن دیگر عاقر قرحا و کنگر و عدس مسلم و غلب الثعلب گشیز خشت که از هر یک یک لاسه هم در آب یک سیر جوشانیده صاف کرده بآن مضمضه نمایند نافع باد و دیگر در حالت سحر و جادو یا بغتت عد و مغز بادام نوز از آن میکنند

دندان لوجون کند شود بی درد و **ربا بیج** با سید سنجیم آینه دندان از مال بد از خوردن لغا تخم شرفه کن زد و علاج **۹۳** زان رو که بدست مرض اگر ممتد شد

	شرح و توجیه			
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
خرس	کنند دندان	خایید چیز با ترش قاقاض	خوردن غلظت باقی	تندید همد

با بلغم ترش یا شده که متعلق	از علل است بلغم	از بلغم و سودا
باشد بلغم معده	سودا باید یافت	باید کرد و غلظت

ماقن مرحوم نیز مفید که زردی پیشه گر ماگرم خوردن مزبل فرستد و دیگر بلغمی است و با کرم
 و بزربلنج و عاقر قرحا در نیم سیراب جو شانه پخته نصف رسوا کرده یکم مضمضه بسیار نفع دگر
 در سوداوی ناراجل در بای را با آب سه دوه بشربت عناب شیرین کرده نوشیدن فایده دارد
 دندان تراسد چو نوشیش زرد و **ربایع** گویند بایش از شفا بخش و د و د
 تا بر چه بود زرد و سافا گردد **۹۴** پیه بزخم کند نامبکین و د و د

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دود و لسن	کرم دندان	تغفن رطوبت	تغیر رنگ دندان اگر قهوه سبز یا زرد	پیه بزخم
			نباشد بسبزی یا بنر روی کند نار	
<p>دود کردن و آنرا بدندان گرم خورده رسانیدن تا کرم پیم بر آید و سینه و مولا محرم استاذی حکیم نجیب آبادی میفرمودند که کشیلی را بر میان نموده یکم بر دندان گرم نهدان و بفتش کردن کرم دندان را می براند و مریض را می باید که این سنون باستعمال آرد پسته گری بریان پسته که روی تخم گشنیز بریان زرد چوب بریان پوست درخت یکم کوفته پخته سنون سازند وقت طب مایده و حفته باشد شد</p>				

و با بلغم

و این مضمضه عامل باشد صفت آن اسپند و چیا گند یا بزرگ برک حبیبی سفید را در آب
 جوشانند چون لعنت رسد صفا نموده بان مضمضه سازند نافع باد و دیگر بر دندان گرم
 روغن نارز و چند قطره انداختن از الیه کرم آن در ساعت میکند جبریت دیگر فیهون
 یکم یا یک سوسه قدر از آن در پلیده نهاده و مثل غلوه کرده در سوراخ دندان
 گذارند و یا زیر آن نهادند و دیگر دو و اجوائین بدندان گرم خورده دادن نیز مفید است
 دیگر استعمال حب مسکین نواز درین مرض مفید چنانکه می آید
 از سسته لبتت هر که است حالش بد **ربایع** بد حالی او تا که نگرده ممتد
 باید که یکو بد کل و کلنار و از آن **۹۵** هر شب قدری برین دندان باشد

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
استخوان لثه	سست شدن	رطوبت	رطوبت و نامرخی با کل و کلنار را	
	گرفتگی دندان	و بزرگی نفس و لین آن	کوفته پخته	
<p>برین دندان لثه مایهین فایده دارد و مضمضه آب زاک و تقوی قشر ام غلظت و حبلس نیز مؤثر اگر موم مرد باشد یا حبل مرد پس نیم گرم کنند و مالند رسوت خالص و گلاب حل کرده بر لثه و لعاب دندان انداختن نیز اثر دارد نافع باد چون لثه دامیم شود عارض مرد ربایع از پسته سنون بدست باید آورد</p>				

عفص و عدس و اناقیاد و کنار		94	کفنا رو شب زمانی و پز لورد
		شرح و تحقیق	
نام مرض	تعریف	سبب	علامت علاج
لته و میم	بن دندان که از گوشت	کثرت بلغمین	سیلان از گوشت
	او همش خون بود	بن دندان	ادویه را که مانع رحمة الله تعالی
<p>فرموده است بگویند و سنون ساخته بر لته مالت دیگر خشت زرد را نشاء در آن قدری نمک ساینه و مرغ سیاه سوخته انداخته سنون سالی در خون را بند میکند و این نسخه تجوزه حضرت استادنا و محمدوم العالم مولانا احمد علی متاثر بر پاکوئی است قدس سریم و بنام مرحوم استا و حکیم جمیل که میفرمودند که ستوراج و مسد طیکه یک یک باشد برای جبر خون و ندا جبر است</p>			
آنرا که زخون شد ورم لته پدید		95	خواهد زد وای مسهلش نفع رسیده
		شرح و تحقیق	
نام مرض	تعریف	سبب	علامت علاج
ورم لته	اماسید گوشت	ورم یعنی خون بود	ورد و شیرینی و آب و جوار

عفص و عدس و اناقیاد و کنار		95	کفنا رو شب زمانی و پز لورد
		شرح و تحقیق	
نام مرض	تعریف	سبب	علامت علاج
ورم لته	بن دندان	دم یعنی خون بود	ورد و شیرینی مانع ابتعال است
	صفرا	سوزش و تیزک	زردی در سر که برسانیده
	بلغم	سفتی و نرمی باس	مغز و مغز پسته
	سودا	برودت ملمس	با برین و عسل الملک
		سیاهی ورم	و قرقر و شیر و عسل
<p>کفنان نمایند بطبیخ بر کفنا و عسل کند</p>			
<p>چون خورد شود و لته است ای نیکو عهد با ع</p>			
کندر یکف آورده بگویند و پس از آن		96	تخمیر کند لیسر که و عنصل و ششید
		شرح و تحقیق	
نام مرض	تعریف	سبب	علامت علاج
تا کلی الله	خوردن شدن	ماده حار تر	حرکت و کثرت گوشت
	گوشت بن دندان	لته و خلاش بن دندان	مردم فرود
<p>بعل آنکه دیگر این سنون نیز مؤثر است در جابن شسته و صدف سوخته از هر یک دو ماشه و زرد چوبه بازوی سبز و پوزال سرو و توغالی سبز بریان و شب پازیر</p>			

سرسشته و دم ایستخون و کل ارمینی همه را که فتنه بپوشد ستون سازند و بمانند نافع باد

بجست علاج امراض اللسان

برگاه که حس فروق باطل گردد **ربایع** در یافتن بر مرز مشکلی گردد
اشراج کفی جو مخلوط غالب زبدان ۹۹ اندیشه کن که زود زایل گردد

غرض تحقیق

نام مرض **تعریف** **سبب** **علامت** **علاج**

بطلان الذوق باطل شدن حسی ماده سرد تر رطوبت کثیف و ترشی تنقیه و باغ
کمزور چیز ناریک باید نبض پر گوشتی تارره با باغ فقیه

در جب تو قایا کند ای انگه گزانی زبانت باشد **ربایع** در چهره بلیغم چو نشان است باشد
باید که کفی غرغره خردل و غل ۱۰۰ چند آنکه درین مرض از انت باشد

غرض تحقیق

نام مرض **تعریف** **سبب** **علامت** **علاج**

ثقل اللسان گزانی زبانی باغمس عدم تشنگی و آب فتن تنقیه خلط باید
از دوا و بریز باوقاره کرد و حسب سبب

علاج و غرغره مذکوره با استعمال آرند و جنوب از اراقی بخورند و جوارش
در صیغی نسیر مفید و ترباتی خاروق جرب

ربایع

امس زبان اگر زخونت باشد **ربایع** سرخی زبان زخود فرونت باشد
گرگ نثرانی و لشنوی قول حکیم ۱۰۱ نثر و یکی خسرو مند جنونت باشد

غرض تحقیق

نام مرض **تعریف** **سبب** **علامت** **علاج**

ورم اللسان اما پدید زبانی خون سرخی زبان و کلال آن فصد میخالی
و شیرینی زبان و زنگه بگیرند

آب و ورق عنب التعلب یا آب کشیز یا آب کاهو و جوارش و لاجتی نیز مفید
یا کلاب یا طبعی پوست انار شیرین زبانی غرغره نماید اگر ورم از گرمی باشد

بر کس که تشنگی زبانش باشد **ربایع** تشنگیش بپوشان از آتش باشد
باید که کثیرا و لعاب سیوس ۱۰۲ حل کرده دام در دوشش باشد

غرض تحقیق

نام مرض **تعریف** **سبب** **علامت** **علاج**

تشنگی اللسان تشنگی زبانی صفرا یا خشکی دامن تشنگی و تلخی دهان علاج مذکور باید کرد
زبان برین باغ و زبان وی رغبتی طعام و خیار باید خورد
و روغن بنفشه بر سر بالیدن و ماوا الشیر خوردند

برگاه که سوزش بزبانت باشد **ربایع** آتش بدلیخته از انت باشد

سودا	رنگ ملاه و غيره	بمطبوخ اقميئون و الحامين
	سياه بود و مستحق ملاه	تقيقه بدن بايد كرد و بشير
تازه غرغره مي شايد و گويم كه جمع اقسام ورم اللهايات راه هم بر اخناق و يك نرسي كه دواني بنديت و آن بياره باشد كه اكثر در جنگل قديم در حستاي كه پلاس مي چيد يافته و بنانيت تلخ ني باشد خصوصاً آن بقدر يك ريق مع چاريد و مورج سياه بده		
توله آب سايه در سايه گرم دو گر با سرفه شائيدن حرب فقيرت		
سسي ملازه گرترا عارض شد	رباعي	بلغم چو بود داده اس بي رود و زد
بايز براي غرغره ترو حكيم	۱۰۶	خردل بلكچين از بالا پد
شرح و تحقيق		
نام مرض	تعريف	سبب
استرخا للهايات	سست شدن	بلغم
خردل نم كوفته در يك يال آب جوشانده تا به نيمه آيد مسلكه سگچين آميخته نم گرم غرغره كند	نرمي ملاه سبيد آن	صفت غرغره
چون سسي لوزنين حادث گردد	رباعي	احوال تو از حد و شت آن بد گردد
گر غرغره سازي ز غلاب و مازو	۱۰۷	ظاهر شودت فائده مجيد و عد
شرح و تحقيق		
نام مرض	تعريف	سبب
استرخا للهايات	سست شدن	بلغم
خردل نم كوفته در يك يال آب جوشانده تا به نيمه آيد مسلكه سگچين آميخته نم گرم غرغره كند	نرمي ملاه سبيد آن	صفت غرغره

استرخا للوزنين	سست شدن و بوزنه	بلغم	در دوسپيد آن	تدبير مصنف
	كه پد و جانب حلقوم اند			رحمه الله
	تزد يك پنج زبان			بايد كرد
در درد گلو جو فندك در دي مينور	رباعي	اب الوشريت نيلو فر		
از آب سماق و مثل آن غرغره ات	۱۰۸	هر چند كه بشير بود نيكو تر		
شرح تحقيق				
نام مرض	تعريف	سبب	علامت	علاج
خناق	درد گلو	خون	سرخي چشم و ري	فصد سرارو
			و برگ و شرنبي دمان	كند بقعات
ورك زير زبان را نيز كشيانيد بعه از آب سماق و آب زرشك و شائيد و غرغره و سر كه دانا ترش نم گرم غرغره كند و خوردن ديك نرسي بطوريكه بالا نرفته ام درين مرض نيز بيار مفيد و مجرب است و ضماد نرم تر براي خناق و خنازير و درم گلو و زير لعل و ين ران را تحليل ميكند صنعت آن صد و در نقش و زهر ميره خطاي و كشيتر از هر يك قديري مساوي و زرنبا و نصف وزن و اگر بار در مزاج بود در زباد را نيز مساوي كنند و نرم در آب برگ مكو سايده نم گرم ضماد سازند كه براي ذبحه هم نافع و مجرب است و غرغره كشيتر نيز مجرب است صنعت آن كشيتر خشك و عنب الشغاب و اصل السوسن معتشر				

نیم کوفته که کنار دو غده حب الاس و برکت پنبوت و میخ چباری که کنار داشته
 بات از بر یک یک چنانکه در و نیم انار آب جوشانده بر آب گری ساینه یا سینه با در روز
 ای خون گلویت زلزله داده جبر **رباعی** خون آمده به دم از گلوئی تو بیدر
 گر غشزه سازی آب خردل بنک ۱۰۹ چیزی نبود از آن نترانافع تر

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج
 دشمن الغلو و الحلق در اندک لوگلو در این بین ظاهرش خون قوی و اندک و بیعلاج
 باید کرد و خون تا که فوراً اجرامی شود و نمک تا که زیاد تر کند آلت و گویت
 که اگر ایسار ایسایت در سر که یار و غنچه داخل نموده بداند غرض نماید و در ایسار می سازد
 چون سز گلویت ریش ای نقد بشر **رباعی** گویم سخن از سخنم در مکنه ر
 تخم و گل انزروت میکوب از آن ۱۱۰ اندک اندک بموم روغن میخور

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج
 قرص الحلق زلزل گلو مواد ساده در دو پیر و اندک نیم و پنبه و قندهار و لیل
 و آب بخورد بموم روغن زباز روی میخند یا بخورد و صفتش بموم کافوری را در روغن
 کل حل کرده انزروت و تخم کل کوفته میخند اضافه مناسب

چون زیره استخوان بماند یا خار **رباعی** در جو ف گلوئی کس با مر جبار
 هر نقه که بجد از فرو بردن او ۱۱۱ تشویش رسد مفید باشد بسیار

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج
 تشب الغلغم بند شدن استخوان حرص اکل غم و کرب غمی تمهیر
 یا خار در گلو عقلت آن با تن
 مرحوم که میفرماید باید کرد و آن آنت که اگر در حلق کسی ریزه استخوان یا خار بماند
 باید که لقمه طمان که در حلق بمبکسل فرود در بخورد که ساعت آن استخوان ریزه و خار
 فرود باقی حیل در دیگر کتب نوشته اند باید دید

سوزن چو فرو بری و کردی رنجور **رباعی** تدبیر تو چون نباشد از حکمت دور
 باید در می سوده مضاطیبت ۱۱۳ خوردن زپی و آب انکور

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج
 بلع الابرۃ فرو بردن سوزن غفلت اکل درد و دم در آمان سنگ آهن
 خون به براز ربارا
 کوفته سینه صلابه کرده بیک قاشق شراب خواه سر که انکوری امیخته ناشتا خوردند

و بعد نیم ساعت تجوی سناوی کلی کل بیخ بیغیستیان هم را در یک پیاله آب چوشانند
 چون به نیمه رسد صاف کرده شیر خشک پانزده مثقال در آن حل کرده صاف
 نموده نیم گرم بیاض مانند و یقورت بنیاف مدد کنند تا چند بار طبع مجیب شود
 و سوزن بچرب مقناطیس بیرون آید باذن الله الشافی و پس از خروج سوزن
 سترت قند یا کلاب و تخم ریجان نوشانند و غذای بخورد آب خورند
 مجرای غذایات معده اگر **رباع** اما س کند موجب اما س نگر
 چون موجب اما س شخص گردد **۱۱۳** نذیر مناسبش کن ای دانشور

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم المری	اما س مجرای طعام از حلق	خون	در و دریا و پشانه بجم	در پرو سبب
			اقام بودی تب و پز	فصد اکمل باید
		سفا	رگهای و زنی بنض	کشاود انتره
			تب مرت بنض و زرد	بارون را باید
			زبان و قاروره و تشنگی	رو میند و متدل
			سیار و تلخی زبان	در کلاب سببیده
		بلغم	بول سفید و رطوبت بینی	در میان و پشانه

و نقل بدون درد اتحاد نماید کرد
 سووا خشک در آن تر کند و آرد جو و بایز
 و بیغی و خطمی را در آب برگ عنب الثعلب ساییده ضماد کردن نفع دارد درین
 برد و سبب چوشانده نبت و با بونه و اکلیل تخم کمان یا می نبت یا دو شا انگوری
 هر چه کرده بنوشند و واضح یاد که اگر وجع الصدر بسبب بلغم بود که آنرا مانع
 رحمت الله ترک کرده و بیان نغمه سوخته است از می حکیم هر خرم غیب الادی
 این نسخه تجویز میفرمودند غصاب و پستان و بیغی هر یک نوله بر سه رادرسه
 پا و آب بچوشانند چون بملت رسد در نبات یکپا و یک نیم چیشانه که قوام
 سازند و دو نوله از آن لیست سبب است تا نفع یاد

آواز لاجون گرفت پنجم بیدیر **رباع** بزوی نبات و بزوی مسکه بگیر
 آمیز به یکدیگر و میلش فسر ما **۱۱۴** گو و شمن اقبال نوله از غصه میر

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بچه لکنت	گر خشک آواز	کرمی خشک	لبیا ز میل باب و خشک	مسکه با نبات
			دخان و فرشته زبان	با بید خوروا
			وسه و سبب	انفع است

پر ووت	سید امین شود و نکام	این حیوب را
ورطوبت	وزین هوا احتمال با	بدان نکا دارد
	و خشونت و الیم بنا	فایغل کرد فاعل

کیا به زعفران قرقره از جنی نیات سفید هم بار ساینده باب برگ بننول
 حیوب بقدر خود سازند و بدان مدام نگاه دارند خیره اسطوخودوس مقوی
 و باغ و معنی و مفرح اسطوخودوس با درختیویه گشنیز خشک سعد کوفی سنبل
 الطیب قرقره خشک صندل سفید عود و غیره اشهب زعفران عرق کاووز بان مکرر
 کشیدن نیات سفید نیات را در عرق قوام کرده ادویه کوفتی را کوفته پنجمه
 در آن آمیزند پس عنبر و زعفران را سوده در آن آمیزند و نگاه دارند قدر نیمه

در سرفه تر بقول اهل تدبیر **باب ۱۱۰** میکن تو طلب طبع روفا بگیر
 و ز خشک بود سرفه شراب خشک **۱۱۰** ترتیب کن و ز خونی تن باز بگیر

شرح حقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سعال	سرفه	خلط غلیظ	بودن آن بعد نکام	طبع روفا بگیر
			و خروج آن بعسر	مردود صفت
آن زوفا زروند حلیه پر سیاوشان تخم کرفش پوست پیس کرفش با و بیان				

پوست سیخ با و بیان تخم انجیره و فراسین که گندنا کویت هم را در سی سیراب
 جوشانند تا نرود یک بغت سیرا صاف کرده بدو مثقال نبات
 مصری یا کلقند بنفشه در آن حل کرده نیم گرم بیاشانند گوتم از کلقند بنفشه
 شربت بنفشه اولی است که کثیر الوجود است و لطیف و رین ملک همین موجود است
 صفت کلقند بنفشه کل بنفشه تازه نیم آثار در قند سفید بدو چند آن
 مالید با هم آمیزند و چهل روز با قباب نگاه دارند و یا کل بنفشه خشک را
 سه سیر بکوبند یا بدست بمالند و بعرق کاووز بان یا آب تر کرده تا دو ساعت
 بگذارند نیم آثار قدر در نیم سیراب جوشانند تا غلیظ شود پس با میزند
 و دو سه جوش دهند صفت شربت خشخاش پوست خشخاش و تخم
 خشخاش از هر یک نه ماسته را در آب یک سیر جوشانند تا به نیمه آید فصل
 کنند نیم من قند سفید در آن حل کرده جوشانند تا بقوام آید هر روز نیم گرم
 بغت مثقال تا دو مثقال بیاشانند سید اوستادی مولانا مرحوم حکیم
 نجیب الدین در اسرفه بلغی این لعوق تجویز میفرمودند صفت آن مغز تخم
 کدوی شیرین مغز بادام شیرین شسته کثیرا صمغ عربی تخم خشخاش
 از هر یک یک لوله و نبات مصری پنجاه لوله اول نیات را بقوام آورده
 ادویه مذکور را کوفته پنجمه در آن آمیزند و بقدر نه ماسته از آن حلیه

۱۱۰
لیسند باشند نافع باد و حسب با قله تجر به رسیده که بسیار نفع می بخشد
صنعت آن کثیر اصبع عربی اصل السوس مفرغ شراب السوس تخم خشخاش
مغز تخم کدو تخم با قله همرا کوفته بجنه بلعاب اسبغول سرشته خوب سازند
و هر وقت از آن در دمان دارند اگر بسبب ضعف و مانع ریزش نزله باشد
این حریره بنوشند حریره مغز بادام مغز تخم کدو و نشاسته مغز تخم با قله خشخاش
نبات حرب سوره حریره سازند لعوق دیگر از مغز تخم پیته که برای سرفه
بسی مفیدست صنعت آن تخم خشخاش و نشاسته و صمغ عربی و مغز تخم
کدو شیرینج و مغز تخم پیته از هر یک یکتوله نبات یا بنزده توله را اول قوام
نموده او و به ماکور را کوفته بجنه در آن امیخته لعوق سازند و قدر قدری
از آن لبیده باشند دیگر تخم خطمی و خبازی و کثیر اصبع عربی و رب السوس
و مغز بادام شیرینج خشک مفرغ و مغز با قله و تخم خشخاش و مغز
بیدانه و گاو زبان و تخم کدو و نبات از هر یک شش مائه و کل را رسته با بنه
همرا کوفته بجنه یا بسرشته خوب بقدر نخود سازند و هر زمان بدان
از آن نکاه دارند دیگر حرب نزله بند از حکیم عطا اشرف صاحب کلوز
حرب برادر لوامی نجیب القدر خان صاحب مغفورت صنعت آن
طبا شیر زهر مهربه خطای زعفران از هر یک و مائه الیجی سفید شیر

از هر یک یکتوله

۱۱۱
از هر یک یک و نیم مائه ملتی خیار مائه جلوتری یک مائه جانبل یک مائه با و بالافتنه
یکتوله اول افیون را در عرق یا ن یکتوله حل کنند بعد او و به را کوفته بجنه
در آن حل کرده گولی بقدر نخود بندند بحسب سن و مزاج با استعمال آرند
و بوقت شب خورده باشند دیگرست لوبان که کشند باشد خردون در میان
و افع معال و مقوی دل و مدر فضلات و دافع اختلاط لمرجه سیندرت قدر
شربت چاقه اطاست یعنی دوازده جمه دیگر سفوفی از حضرت استاذی حکیم
نجیب آبادی است کثیر او اصل السوس و صمغ عربی از هر یک سه درم و یکتوله
یعنی بیابان و و درم همرا ساابیده مغفورت سازند قدر شربت از آن یک مائه
و لوز چای را نیز بسیار مفید میفرمودند صنعت آن جای خطای و یا میان خطای
و لوزینه از هر یک یکتوله پوست ترنجش مائه همه را شیب در آب یک و نیم یا در شسته
صیقل چار جوش داده صاف نموده با نبات یکیا و قوام نموده غیر استهیب
یک مائه و در نخل و دار چینی از هر یک مائه و دانه الیجی سفید کلان از هر یک شش مائه
مصطکی یکتوله بسیار چکنی و عود عرق از هر یک شش مائه مشک یک مائه حله ساابیده
در آن داخل کرده لوز بوزن شش مائه سازند جانینوس میگویند که در امر ارض و باقی
علاج از غراغز کنند پس بر آسوفه بلغمی نزلی این نسخه غرغره را بس حهرب
از حکیم الهی بخش صاحب مظفر نگری یافته ام صنعت آن کاهو و نیز البنج و کونار

و حسب اللسان از هر کجایه و لوله نیکو فته و رسته یا و آب بچو ستانند چند بار آن غرغره سازند و حضرت استاذی مرحوم حکیم خبیب آبادی بچنین سخن نیز میفرمودند غرغره یا لکن به چنانست و اصل السوس مفسره و گویند از هر یک چهار مائه هم را در آب نیم سیر چوشانده غرغره کنند و حضرت ایشان برای سر و خشک منفرمودند که شیر بز را یکبار با آب آن کرده بشریت خشکاش ساده یک لوله شیر بز کرده و نوشیده باشند نافع باد صنعت تر خشکاش ساده پوست خشکاش یک چنانند که گویند را باشد آنرا در آب سته یا چوشانده چون بنت رسد تمام کرده بایات بکپا و قوام آن سازند و چون سال بکپا رود و بخواهد و پشت بچو بر صلی الله علیه و سلم در مرض سر و مبتلا شده بودم حکیم عطا اشرف بنگوری این تر بیت خشکاش بچو نیز فرموده بودند که نفع بسیار شنیده بود صنعت آن پوست خشکاش مع تخم یعنی گویند را سلم مع دانه پانزده عدد و پلهای مفسره کوفته و لوله شب در آب خیسانیده صیاج چوشانیده صاف نموده شکر سفید یعنی پوره نیم پاد انداخته قوام آن نماید پس از آنش گرفته سفوف کثیر ابروت تا صبح عربی نه مانده نشاسته بکپا را در آن آمیزد و برود و در روز پنج شش مرتبه بگذرد و دو مائه از آن لیسید باشد نافع باد بر اسعال بلغمی و صفراوی این خوب مفیدست صنعت آن رب السوس شکر تیغال صمغ عربی یا سته کثیر اما سته نشاسته تخم خیار می تخم خطمی سیستان عناب سته دانه خشک بر آورده کوفته

بطلخه

بمخته در عرق الوبی بخار اخیر کرده حسب بقدر نخود سازند و در دهن نگاهدارند از مرز آنحد و مر حکیم لکنوی سفوف که اسعال بلغمی را مفیدست و آشتهای آخر اید صنعت آن نمک شور نیم انار را در شیر عسره بکنند که بالایش بگذرد تا سته و بخابا بعد کل حکمت نموده و شش سیر یا چکله شسته آتش بد بعد سرد شدن بر آورده سته نگاهدارد و وقت غله معده بکند و رتی خورانیده باشند معتر یا دوام شیر بز رب السوس صمغ عربی کثیر ایهما را کوفته بمخته بلعاب اسپغول ستر سته حسب بقدر نخود سازند و بر هر لحظه در دهن دارند خصوصاً هنگام خفتن نهایت مفیدست تنگی نفس ترا چو سازد و رنجور **ربایع** یا بارزوی بصیحتت راه فتور از بلغم اگر بود بده آنچه شده است ۱۱۶ در عارضه زکام بار و مذکور

منح و تحقیق

علائق در شرح ربایه شاد و دوم باید دید اما هنگام خفتن بلغمی کثیر نام سوس نشانی نافع است

نام مرض	تعریف	سبب	علائق	علاج
ربو	تنگی دم کثیر و الخفقان	بلغم کثرت	عدم تنگی و حرریات	باید که سوس
	فقسنگ گویند به این دانه	سردی یا از سردی	نفع یا از سردی	نیم پارا در آب

نیم سیر چوشانند چون به نیم رسد یا دوام شیر بز سفوف معده و مغز تخم گووی شیر بز بی بیفت مائه سانه در آن انداخته آنرا بر و غنی کا و پنجانده و آغ کرده به نبات

مصری شیرین کرده بکرم نوشیده باشد نفع می بخشد و حضرت استاد می
 مرحوم حکیم نجیب آبادی میفرمودند که گشته زرنیخ کاو و تنی برای امراض
 بلغمی مانند سرفه رطبه و کثرت بلغم و دم که بران را می شود و در وی کمی
 بسیار مفیدست و آشتیاب هم زیاده میکند از و برنج تا یک لی یا زیاده
 از آن حرب قوت مریض قدر شربت آنست در برگ تمبول جو را شده و بر استخرا
 کلو که آنرا در نهد گویند نیز نافع است خشک بقدر یکمانند از آن
 بر درم کلو بایده بران پنبه کهنه خشک آیندند و بالای آن صفتی عرب را
 پهن کرده بچوند و تسمه جرم بودار بر کلو بندند صنعت کشته زرنیخ هر تال
 کاو و تنی را چار توله آرند و بران بین پهل بیست عدد در اسایده ضما سازند
 و آنرا یک پا چکدشته نهاده دو یا چک که بدست می سازند راست و در چپ آن
 استاده کرده در که بنده با احتیاط آتش بدید که سفید همچون چونه خواهد شد
 دیگر عرق انبه شیرین بختی را درین باب بسیار نافع میفرمودند و می
 صنعت آن دو صد انبه شیرین متوسط را عرق که شیره اش با ش می کشند
 و بی برانند و در آن بر سیاهوشان و اصل السوس از هر یک نیم یاو انداخته
 عرق آن بفرغ و این عرق کشد صبح و شام یک یک چنانکه از آن نوشیده باشد
 و لعوق گمانه نیز درین موثر میفرمودند صنعت آن گمان و یا دانه برین

از هر یک

از هر یک سه توله هر دو را ساییده در اصل خالص و از ده توله سده چند او و بی
 آمیخته نگاهدارند بیکتوله از آن خورده باشد و سفوف سیاه از غلام بنی
 بهادر مرحوم رام پوری یافته ام بسیار مجرب است صنعت آن نمک هر چست
 و خر اسایی جوان و جوان دلیسی که ناخواه باشد و نمک ساینده و ماهی بهور از هر یک
 نیم یاو کل کیده که موز باشد برابر جمیع اینها را کوفته در ظرفی نهاده کل حکمت
 نموده در پا چکدشته یا نزهه سیریشب آتش دهند صیاح بر آورده ساییده
 نگاهدارند بیکمانند از آن خورده باشند دیگر کشته شجرت که از میر میران
 حضرت شاه احسان علی صاحب پاک پشینی بود وسطه شاه عبدالکرم خان صاحب
 اسلام مکرری قدس بها یافته ام پس مفیدست بلکه بر آسجیغ افراض بلغمیه
 موثر صنعت آن شجرت بیکتوله بیسل درازد و توله هر دو را ستم روز صلا
 و خوب سحق نمایند انگاه بشیر تازه کاو خمیر کرده کرده اش ساخته بر و عنق
 کاو بیزد و بر بیان کند که حباب بر آمدن از آن موقوف شود تا این قول شیرین
 خان صاحب مغفورست اما شاه رحم علی صاحبان پوز رحمة الله میفرمودند
 که آن قدر بر بیان کند که سیاه شود پس دیگر طوت آن کرده را بگرداند تا آنکه چون
 اول بار شود پس بر آورده سایید صلا کرده در بیل کاهش دارند
 و یک سنج از آن در برگ بیان خورده باشد از محمود و شیا و بلغمیه بر سزند

شکل نفس اگر بکس گردد یار **ربایع** دشمن بودش بوی بدود و غبار
از بوی بدود و غبارش بترست **116** آب خشک و تملق و لزوم تبار

شرح و تحقیق

ضیق النفس البوی بدود و غبار و آب خشک خوردن و شکم پر از طعام کردن
و بروز حلق بسیار مفرست از جمله بر میز باید کرد و حشر ز یا لیل بود و نازک کلفت و با سنج و زان حلقه

از لغت و من چو کار کرده شو از **رباع** از آب جو و عدس غذا کن ز نهار
وز مشربت نجیبار رغبت میکند **118** با سود و صمغ و گبر یا و گلنار

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
نفث الدم	براق خون از دهان	گرمی کثافت	خوردن تنگی گرم و حرین	تربت انجیر
از گله بود یا از	و زان رک یا	یا سعال بلغم شور یا رعاف	باید خورد و	
قصد بریه یا از	جراحت	و مرغی و یا قز یا شفت یا او	صفت آن	
عضو دیگر		سخت کرده یا باقی سخت نموده	انجیر نیم خورده	

در یک پیاله آب جوشانده چون پهنه آید صاف کنند و بقند قوام نمایند
و سیدی و استادی حکیم نجیب آبادی میفرمودند که مریضی ایابند که نیم سیر بخته
شیر تزر انجبین یا دوغ ترش پاره صاف نموده بترت انار شیرین

نموده

نموده دو دفعه وقت صبح استعمال نمایند و قصد صاف گیرند که اماله ماده بعضی
بعید شود و استعمال ماوالین پنج شش روز کرده باشند اگر موافق مزاج آید یکیم
ماه کرده آید و در پیشه و کمی شیر طیب مختارست و سهیل پنج مرتبه و بند یعنی
از خیار شیر در ماوالین مالید صاف کرده تو شانیده باشند و سرکه و ترنجبین
ز نهار با استعمال نیارند و غذایان خمیر و گوشت بزغاله یا پلله و یا بند فقط
اگر نفث الدم مع السعال باشد باید که این حب را با استعمال آرد که نفع کامل خواهد
بخشید لفضل الشیخ صنعته ان کل ارتمی و شایخ کوزن سوخته و کثیر ادرت السوس
و طباشیر از هر یک سه ماشه و صمغ عربی و دم الاخوین از هر یک در ماشه و نشانه
و تخم خطمی از هر یک چار ماشه و سیخ انجیل و اصل السوس معشره از هر یک چار ماشه
بهمه را کوفته بخته با یک سینه لعاب بیدانه سرشته خوب سازند
بقدر خود هر وقت در زمان دارند و لعابش فرو برده باشند

بحث علاج امراض الصدر و التریه

از علت سل کیلیشه زار و نزار **ربایع** آب جو و شیر خورده او را ز تبار
هر چند که این مرض مداوا نشود **119** از پیرتله زد و ادرت مدار

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
---------	-------	-----	-------	------

سل	جراحت شش	درم شش باورم بیلو	تینم دایمی و براندیم	ماتن مزجم
		یا کرام یا قوه اند نوازل	بروز و فوق یا بکم و بکم	خردون
		بسیار از سر یا سر و شش	از آن را شش تینم	آب جو
		طویل	بدون کله کله پروی اندازی	و نیز خرا

تجزیه می نماید و مولد استاده معفور حکیم نجیب آبادی هدایت مقرر نماید که طبیب شیر
 ویت کله در لب سوس و کتیر از شسته و بر آب جلیات بهم را کوفته بجنه سفوف
 نموده خورده بالای آن شیر تازه بز در پارچه دو شیده لوشیده باشد و چند
 روز مداومت این نمایند و سفوف خشکاش نیز بر انزلات حاره و سل
 و سعال و خشونت حلق و سین را نافع است صنعت آن تخم خشکاش بخورد مصلحت
 عربی نشسته بریان از هر یک دو درم تخم خطمی سفید و کتیر سفید و تخم خیار سی
 از هر یک و متقال کوفته بجنه دو درم و تخم خرفه مقیسه درم و طبیب شیر
 یکم متقال مغز بیدانه و رب السوس از هر یک و متقال کوفته بجنه سفوف سازند
 و نه باشد از آن همراه شیر بز تازه یا تخم گرم خورده باشد حبیل صنعت آن
 برین هر روز خیارین کتیر بهم را ساسیده حبیب همراه آب گرم خورده
 باشد یا در آب گرم ساسیده هر روز خورده باشد
 در ذات ریه آب گل نیلوفر **ربایع** مخرج شیرت بنفشه میخور

الان

وان لحظه که ظاهر شدت سوی غذا ۱۲۰ از آب جو و عدس در گذر

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ذات الریه	امان شش	ما و چهارم	تینم دایمی و کله کله	تیز بر صفت
		صفراوی	قدرت بکلید الایریت	مرحوم با کله

صفت شربت بنفشه سر بنفشه و دوله و یا فبالار و در یک پال آب بچوشانند
 چون بنمید صفا کرده در نیم با او پا و چپا نکند تا تمام شود و لوله اران هم از طرفی
 احوال توام ز شوشه چون دا و خیر **ربایع** گویم که کیه کن تا بهی از خوف خطر
 بکشاگ با سابق و رغبت میکن ۱۲۱ آب عناب شربت نیلوفر

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سوصه	المن برده و نذا	صفراوی	تینم دایمی و کله کله	فصد یا سلیق
	پهلوت نرویکه	صفراوی	و بنفشه شاری سر و خشک	یا سر او باید
			در ابتدا کله کله	گرفت و شربت

نیلوفر با آب عناب باید نوشید و اگر بعد فصد یا سلیق و گرفتن خون
 که حب قوت باشد استعمال این قیر و طی فرمایند که بر و غنر زنبق ساخته

می شود نهایت مفید مجرب است و بدون روغن زیتون نیز فایده عاجز نیست
 است صنعت آن بر بنفشه و عنب الثعلب و اصل السوس مقشر و بالونه
 پوست پرتخاس و باقلای تازه از هر یک لعی در آب نیم سیر جوشانده صاف
 نموده بپیم کرده بزوجهنیقال و روغن کل پانزده مثقال و روغن زیتون پنج مثقال
 و روغن بالونه سه مثقال در آن داخل کرده باز بجوش آورند تا آب برود و روغن بماند
 ای درد تورسینه زاندازه بدر **ربایع** از علت ذات صدر در عین خطر
 از اخذ بیجوی آب کشک جوشان ۱۲۳ از استر به خواه شربت نیلوفر

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ذات الصدر	اماس پرده سینه تریکیه	صفراوی	تب دایمی	دوا و غذا
	پهلوی	صفراوی	دور سینه	حقیق
مصنّف رحمت الله باید کرد و مسهل باید برد و چنانکه میگوید اگر هیچ سبب بودیم در این وقت				
	ای اگر گویی بقوت علم نظر	ربایع	اخلاط زیاده از تن خسته بدر	
	در سینه و ذات الریه و در سینه الصدر	۱۲۳	حقیق کن و نام دار و کار میر	
شرح و تحقیق				

درین برتبه مرض داروی مهمل را نام نگیرند بلکه حقیق را نسخه آن ماستن مرقوم

در شرح

در شرح خود نوشته است بعمل آرند زیرا که مسهل مواد را تخریک میکند شدید
 و آنرا در همچنان می آرند پس خوف میشود که چیزی از مواد متوجه بقلب نگردد
 و صفت حقیق بنفشه نیلوفر خبازی عنب الثعلب و کل خطمی از هر یک
 دو مثقال عناب سیستان و آلونجار از هر یک پانزده دانه و معرک نیم کدر نیم
 کوفته ده دریم آب حقیق ربیج لوله با و باله همه را در آب نیم سیر و نیم پا و
 نیم چشمانک جوشانند چون بسوم رسد صاف کنند و شیر خشت سه و نیم لوله
 در آن آمیخته بروغن گاو پنجدرم اضافه بر آن نمایند وید و بار حقیق نیم گرم کنند
 و سینه استاذی مرحوم حکیم نجیب آبادی برای ذات الصدر و دور سینه
 شربت بنفشه را بسیار می ستودند صفت آن عناب سیستان و بنفشه از
 هر یک سه لوله هر سه در آب ربیج جوشانند چون بنصف رسد زیاده جدا نموده بقیه را آرند

بحث علاج امراض القلب

ای در خفقان حبه طریق بر سینه **ربایع** استنواز من این نکته حکمت آمیز
 هر جا که قضا الش غم افسرد ۱۲۴ بر خیز مثال دو دوا آنجا بگردد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
خفقان	لجیدت دل	قوت مال یا تو حقیق	فشار و خستگی	سیر و سفرو

و مشغولی بامور مغیره و صیحت ببرد و لطیف جوهر مهربه برای تقویت اعضای
 ریسه و افزایش روح و حرارت غریزی و دفع خفقان و جمیع بیماریهای
 قلب نافع صنعت آن فاو زهر معتد که زهر مهربه باشد نشد درم مروارید
 ناسفته و لب و گهر با و لاجورد و یاقوت احمر و یاقوت کبود و یاقوت اسفر
 ویشم و زمرد و عقیق سرخ و ورق نقره و مصطک از هر یک دو درم و ورق
 طلا و جدوار و نارچیل در یک و غیر اشهب و مشک مومیایی از هر یک یک درم
 بهمه را با یک ساینده باز در گلاب یکپاؤ سیر سحر کرده بقدر کنار چوب سازند
 و با سنگ غوری مهربه نمایند و ورق طلا بر آن چسباندند قدر شربت از خود
 تا دانگی در اثر به مناسبه بر آخفقان و توحش و سواس و تپش قلب
 و انباشتن و احتناق رحم نافع صنعت آن گل پنبه تازه در آب باران
 یک کوب و زتر و استه پس باب باتش ملایم بچوشانند تا نکت ماند مالید
 صاف نموده با شکر سفید قوام نموده یا تر زعفران سوده اضافه نمایند قدر شربت
 ای کرده ز سر و خفقات آغار **رباعی** بشو سخن من و بخورد می برد از
 می بوی قشور اترج و عنب و عود ۱۳۵ و زغالید بر سینه طلا می ساز

شرح ویت

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
---------	-------	-----	-------	------

خفقان

خفقان	بقراری دل	بلغم	شرحی بنفشه سیدی	بسته بر صفت
			زبان و رنگ روی	رحمت الله باید

بر درخت و سیدی و استادی مغفور حکیم نجیب آبادی شرب زهر القطن را
 بسیار نافع درین باب میفرمودند صنعت آن گل پنبه تازه نیم انار را در دو سه
 آب بدان یک شبانه و زتر و از ندر پس باتش ملایم بچوشانند تا نکت ماند مالید
 ماند بعد مالیده صاف نموده با یک سیر قوام کرده فرو آرند و با قدر مقدار
 نیم مثقال زعفران سوده اضافه نمایند درم با کلاب و عرق بید مشک
 و عرق گاو زبان بیاشانند نافع باد سودا مکنه بنفشه و نفع و حالت بخور با نخل
 سفوفیکه این مرض امغیرت با استعمال آرنده صفت آن ورق طلا سه عدد و ورق
 شش عدد و مشک خالص و کافور قیصوری از هر یک سه سرخ و حمامه و قسط سیرین
 از هر یک یک کماشته و شب یالی بریان بفت ماسه و زرباد و قرنفل و گل گاوزبان
 و بادرنجبویه و در و بچ عقربی از هر یک بفت سرخ کوفتی را کوفته
 پیخته سفوف نموده سه حصه کرده بخره ماه یک حصه از آن بکفت بنه
 بران قدری نبات گداشته بکلاب حب لبته دو ورق نقره یک ورق
 طلا را بدان پیچیده صبح از حلق فرو برند و بران عرق بید مشک بچوشند
 بچنین باقی حصص را به پانزده هم و آخر ماه بخورند بآن از آله مرض شود

بعون الله الشیخ و به الوافی و الکافی بیلد کابلی بوست بیلد الیه دار حینی تکر دار حینی
 فی نقل سیاه جانفیل کباب مینی ورق طلا شمشیر مویر منقی کوفته بخته در قوام سفید
 و منقی آمیخته سب بند بعد ریگ یکماشته و بر ورق پیچیده بکاهد از نیک کاف
 نام این مجنون الجبوت یک صبح و یک شام میخورد و باشد برای تسکین حجریت
 کل سیوی کل تیل و قرف بنفشه کل اسطوخودوس برگ کافور زبان کل کافور زبان آله
 مقشر در آب عرق کشد برای درسته حواس و تقویت آن و غنه مفید
 ابریشم خام مندل سفید آله سائیده مغز تخم خیار بن تخم کاسه یا در بجزیره کف خشک
 مغز تخم کدو مر بای سبب بنفشه نار شیرین تخم کافور زهره خطایی در کربل سائیده
 سانسب در کلاب سائیده ورق نقره مفرح سازند برای تقوی و رفع کاف
 و درسته حواس عشره بدرک بفضل شاق مطلق مفید از حکیم علی اصغر بر حکایت ابن علی خان

ای از خفقان گرم در آتش تیسر **رباعی** آبی زره د و ابرین آتش ریز
 کافور و کلاب آب سبب و مندل **۱۲۶** از بهر طلا بسکد گرمی آمیز
 شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
خفقان	طپیدن دل	خون	بر آمدن رگها و تند و تپن	یا فصد
			و کسل و استکلا بنض و رنگینی	باسلیق

از چپ کنند یا علاج فرموده مصنف رحمه الله نمایند حضرت مولا استاذ

طلا نماند

طله نمایند بر حوالی بنکام خلو معده و سیدی استادی مرحوم حکیم نجیب آباد
 فرمودند که خوردن گلگند گل چاندنی و دوله روزانه بسیار مفید است صنعت آن
 گل چاندنی یک ربع سیر تازه را در نیم سیر قند مالیده با قناب بکاهد ارد و از آن
 بکتوله خورده باشد و این خمیره را که نوشته میشود و بر ادرم مرحوم فیض احمد خان
 صفا در بیاض خود بسیار مفید نوشته اند صنعت آن زهر مبه و خطایی و مر و اید
 ناسفته و گهر بای شیمی و شب سبز و طبیان کبود از هر یک شش مانه را در یکجا
 کیورده کهرل نماید و بسایید و گل کافور زبان و صندل سفید و گل سیوی و برگ کافور
 بکوبد بس قند سفید با نرند و منتقال را بقوام آورده او و بینه نکرده را در آن آمیزد
 و خمیر سازد و ورق نقره جارا نهنه در آن آمیزد و خوب حل کند قدر شربت آن بکند خفقان

از خون چو تر اطپاک گل کرد و تیسر **رباعی** شیرین صنی طلب ما ستور انگیز
 خوش خوش سیرین کش بر دم گرمی **۱۲۷** در حقه او ز شاخ مر جان میریز

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
خفقان	طپیدن دل	خون	بر آمدن رگها و تند و تپن	یا فصد
			و کسل و استکلا بنض و رنگینی	باسلیق

از چپ کنند یا علاج فرموده مصنف رحمه الله نمایند حضرت مولا استاذ

مرحوم حکیم نجیب آیادی درین مرض صفراوی وصف انعکاس القمر بسیار
میفرمودند آن درخت چاندنی است و آن گیاه است مانند دیگر گیاهان که جمیع وجوه
الذات که برگ چاندنی نرم تر است از آن و کاش بسیار سفید بقدر بسیار چینی
سفید که در آن نصف رطل آب کنجد و در روغن قمر کل بسیار می کنند
و در کل بوی هست تر مثل بوی نیلوفر پس آن سرد است و در حد و ثانیه در
بر آن سفید رنگ آن و نداشت بوی آن در آن از آن امراض صفراوی که حاره یا
تربت در آن دالت بر آن طوالت اغضان آن و سرعت جفاف گل آن
و لذت و جفت گل آن و نافع است جمیع امراض حاد و از صفرا و حرارت و بی هوشی
ساقه مثل صداع و زکام و حمی و نزل و عطش و حرقت البول و ذیابیطس
و ضعف یاه و ضعف معده و دفع نجار و تخم خام آن مقشر نموده بهفت لوله
در یک باه گوشت برغاله بطریق فلیه خسته و تقویت باه محرورین انفع اغذیه است
و قدر شربت از گل آن که تازه باشد تا دو لوله یا یک لوله نبات شیر بر آورده
آب بقدر شنگ انداخته ما شنا بنوشند و بدل آن گل شنگار و کل توری بقدر
آن و نیز کل شکر قند است و کل کنجد فاقم صفت عالیه عینر قند و یک بهر را
بپایند و در روغن بلسان یار و غنر نیلوفر آمیخته صلائی نماید صفت
روغن نیلوفر برگ کل نیلوفر تازه و پانزده منتقال بر و غنر بادام صد منتقال

درین

در شسته کرده و چیل روز بافتاب گذارند یا برگ نیلوفر خشک شسته در یک پیاله
آن بچوشانند تا بنهیه آید صفا کنند و نیم پیاله روغن بادام اضافه نموده بچوشانند
تا روغن ماند و با استعمال آرند

از غشش دل کس کند چوسینت افکار **ربیع** بر نه تنگیش در خطر کرده باز
باید که زنی کلا پس روش بر وی ۱۴۸ باشد که روان تری بخود آید باز

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
عششی	پیشوشی	غذیه خفقا	بیشتر موجود	اگر خفقان
			بودن خفقان	مقرط استند
و عششی آر در بعضی بلاک شود و تدبیر صفت حتمه الله باید کرد و قی گنایدن در اکثر نواع عششی مفید است نه در کثرت عسرق				

اسبال مقوط یا بزرگ	یا تقدم وال	حب جواهر خردل
خون بسیار و جبران	پاشد	یا شربت بهی

یا با شربت عناب بسیار مفید صنعت حسب کوره می آید و خیره کا و زبان
عجری نیز مقوی دماغ و مفرح قلب و دفع وساوس و الزوان یا لخواه لیا
و خفقان را مفید صنعت کا و زبان گیلانی شده لوله کل کا و زبان

و کشنده خشک مقرر و ابریشم مقرر و بپوشید و تخم با گلک و سفید سفید
 و تخم فربخشک از پیریک بکتول و طباشیر نه مانده و غیره اشب و دوماش
 سوای طباشیر و غیره همه را در یک سیر آب شب نرداشته صبح بچرت نند چون
 سوم حصه از آن ماند صاف نموده با نبات یک سیر و عمل خالص یک پاؤ
 بعوام آورند و در آخر قوام طباشیر و غیره جدا سازند و داخل نمایند
 و ورق طلا و دمانه در آن اضافه نمایند و موارید یافته و با قوت
 سرخ و زهر مهربه خطائی و زهر دانه یک درم تا سه درم
 و رغبت عشق دیدن و التمش کن باز با بیج بگر که سبب چیست کن دور دراز
 که خون بسبت فی المثل یا صفر ۱۲۹ اگر ماده دیگر بود بدفعش بپرداز

شرح و تحقیق

علاج سبب بقصد با بگر در غلط بنا افتاد

بحث علاج امراض التدی

بستان چو درم کند بدفعش بپرداز با بیج قافل تو مستو کن سخن دور دراز
 روزی دو سه بار یا قله امیکوب ۱۳۰ و آنکه بکنجین ضماوشن می ساز

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

درم التدی

ورم التدی اماس پستان صفرا زردی رنگ شیره مصنف
 و کشکی و زردی اماس رحمه الله
 و زبان قاروره و حیره علاج

اماس صفراوی فرموده است بایسته را معالج حسب خالطه علاج فرماید

خون سرخی اماس گل خطمی آرد چو با قلا حفظ
 یکی عنب الثعبان صندل سرخ را باب کوی سایه روشن گل فروزه نیم گرم ضماد نمایند
 بلغم سفیدی ورم بودینه خشک و تخم با قلا بگر که آمیخته

نیم گرم ضماد سازند دیگر نان گرم خشک شده و آرد با قلا و آرد جو و حله و خطمی از پیریک
 سفت ماسه و زعفران با و کم دو ماش کوفته نرم بختیه بارده یک تخم سفید روغن گل بکتول

ببرشند و بر پستان ضماد کنند سودا تیرگی ورم ریونذ جنبی و رسوت

و گوگل و زرد جو و صندل سرخ و نیله تو نهامیستی کبر و مساوی اجزا کوفته بختیه باب
 سرشته نیم گرم ضماد نمایند دیگر فلفل سوخته دوماش و عاقره حاسه ماسه و سفیره کاشم

شش ماسه و آرد با قلا و آرد جو و رسوت و صندل سرخ و صندل سفید و گل ازینی
 و گل خطمی از پیریک سه ماسه کوفته بختیه در آب کوی سبز و آب کشنیز از پیریک استور
 و سرکه روغن گل از پیریک شش ماسه آوده ضماد سازند

چون کم شود تیر بود طعمش تیز با بیج سستی منقاری در طریق بر سبز

اب جو خور بشر بت نیلوفر ۱۳۱ و خوردن بر حبه گرم با سبک بگر نیز

شرح و توفیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قله اللبنة	کمی شیر	ماده گرم و خشک	شدت وقت شیر با سایر علائم	علاج حسب

فهموده ماتن رحمة الله نمایند دیگر حرر بخوراند زیره سفید برنج ساقی اوده
 یتبانی از بر یک پخت شکر و مسکه و وزن باریک سینه و در شیر کاهو تیم یا در حریره
 ساخته بخوراند نفع است

بحث علاج امراض المعده

از با وجود در معده عارض کس رباب استوز من یکده استه باس نفس
ریوند به بشر بت و یارش ۱۳۲ بر سیزده بش ز مثل اگر او عدس

شرح و توفیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
وج المعده در معده	یا در انتقال در او موضعی	یا در انتقال در او موضعی	یا در انتقال در او موضعی	بشر بت و یارش

یابند داد صنعت آن تخم کاسنی نیکو فته کل سرخ پوست پهن کاسنی کل نیلوفر
 گاو زبان تخم کثوت بمه را در سیراب جو شانه تا نزد یک بتک رسد
 صاف کنند و نیم انار نبات مصری یا چینی که شکر سفید بود در آن آمیخته توام

سازند بر صبح سه نیم لوله اتان در سبقت لوله کلاب حل کرده ریوند چینی کینقال
 کوفته بران اضافه نمایند و نیلگر بیاشامند و غذا نخورد آب خورند بعد از تسکین
 در و بچون کمونی مداومت نمایند صفت آن تیره سیاه یک نیم یا دو یک نیم
 بهشتانک مبر که یک شانه در در سه که گذاشته در سانه خشک کرده بر یا کرده باشند
 یعنی سه مثقال و فلفل سی مثقال و زنجبیل و سداب یا پودینه یا غنی جیل مثقال
 و پوره ارمنی یا نمک ده مثقال هم را کوفته بچینه لعیل گذاشته منته چند ادریه
 برشته خوراک از یک مثقال نادر مثقال و تسخه سفوف حکیم مرحوم مولوی خدائیش
 سر امیری که بر حضرت سیدی مرشد شاه عبدالعلیم صاه لواروی زنی الله عبه
 بخیز کرده بودند از برای ازاله این مرض بسیار مفیدت صفت آن نمک سوراخ
 و غاریقون و نمک سیاه از هر یک سه ماخته و بر کسناکی دو لوله و جلابیه و زرنباو
 و زکریفیه و بلبله سیاه از هر یک سه ماخته و بر کسناکی دو لوله و جلابیه و زرنباو
 و بلبله کللی و انیسون از هر یک شش ماخته هم را کوفته بچینه کاهدارند کینقال
 ازین سفوف باب گرم خورده باشند و اگر همراه آب سرد خورند کسکه اسهال داشته باشد
 فوراً فیض آن میکند و مولا استاده مرحوم حکیم خیب آبادی نمک سلیمان را خورند
 درین باب بسیار می ستودند صفت آن نمک بهوری یا ساسانیر و سیر را خوب بر یا نماید
 یعنی آنرا از طرفی کرده سرش بگل حکمت و مستحکم است و در تنور گذارند بعد از سرد شدن

اش از آن براند پس بگردند سینه و نوسادر و کلون تخم کرفس مرغ سیاه
 و از خرمک که آنرا در نهی مرغی بکنند پس گویند و مرغ سفید و آفتابون و
 سنبل الطیب و مشک زیره سیاه و در جینی تخم کدر که عوض کاشم و مغز تخم معصفر
 و سونبته ملته معتبر و اینها هر یک جدا جدا کوفته بچخته وزن نموده با نمکهای
 مذکوره موزونه مخلوط کرده در ظرف جینی یا شیشه یا سفال سبز لعابدار کرده در
 جوغن گندم خنجر کهنه نشو و پخته است در سر با کماشته و در گریه با چاره منسوخ باید
 خورد و سینه و استخوان مرده صوب سندی سندی را نیز خرب میفرمودند که بر
 در و معده و دستها ختمه و شکستن باد بسیار مفید است صفت آن کل آنکه و قفل
 از هر یک یک و نوزده مساوی ساینده خوب بقدر مرغ سیاه طیار سازند یک گوی از آن
 با عرق بادیان بچخته خورده باشد و حکیم امر سنگ سنگ را با دوی ترکیب آن
 چنان گفته اند که مرغ سیاه و شکوفه عشر و نمک سیاه و زنجبیل مساوی اجزای
 کوفته خوب یکدیگر مانند از آن بنند و یکجای همراه شیر بادیان شسته است که در نیم
 با آب کینیا باشد داده باشد و حکیم طالب حسین صاحب خورجی مدظل صفت آن
 چنین میفرماید که مرغ سیاه کینتوله و کل ناشگفته عشره توله و نمک سبز کینتوله
 با هم مسوده خوب بقدر کنار و شسته بنند و برای سفر اوی مزاج با کلاب
 دو نوزده و با عرق بادیان در بلغم یکجای بدند و جیحی حکیم نبی بخش صاحب

طیور

بخنجر می که از ارشد تلخه حضرت استاد می مغفورا اند اجزای این حب از حضرت
 ایشان چنین نقل میکنند کل ناشگفته عشر و پیل و مرغ سیاه از هر یک کینتوله و نمک
 شش ماشه در سه توله عرق لیمون ساینده خوب بقدر کنار و شسته بنند و این
 برای مینبه و یانی سمی نیز مفید و مرغ است فقط و ترکیب احمد خان مرحوم
 خورجی اینست کل ناشگفته عشر و مرغ سیاه و نمک سیاه از هر یک کینتوله و زنجبیل
 و مشک و نیم سرخ و لوتگ و نیم عدد بهار ساینده در عرق لیموی کاغذ می
 و اگر در و معده ایب تبض بود و سبب آن بلغم باشد این خوب ملین بدست
 که طبع را نرم نماید و قبض کشاید بی تصدیع صنعت آن صبر سقوطی زرد چا منتقال
 پوست بلیله زرد و بلیله کابی و بلیله سیاه از هر یک بچخته و سنبل الطیب و مصطکی
 از هر یک نیم منتقال و زنجبیل و نمک سندی از هر یک نیم منتقال کوفته بچخته آب سرشته
 حب از نوزده و درم پیش از طعام و بعد از آن خورد و نسخه اهل سید نیز سفید
 صنعت آن پوست بلیله زرد و پوست بلیله کابی و پوست بلیله و امل و منقی و بادیان
 و زیره سفید و دان الیچی خرد و کلان و ناخواه و زنجبیل و دار قفل و مرغ سیاه
 و زنجبیل از هر یک شش ماشه و نمک شور و نمک سیاه و نمک سبزه و نمک سبزی از هر یک
 دو نوزده و بودینه خشک شش ماشه و سه گامه بریان نه ماشه کوفته بچخته در عرق امل سید
 سرشته در همان امل بید پرازند و نکاه دارند بعد چهل روز با استعمال آرند دیگر

سخت امل مید که از سید طالب علی بنوری الکهنوی یافته ام بسیار مجرب است
 از برای عوارض شکم مانند قبض و نفخ و درد و سواسه و برای سید کردن گرسنگی
 صنعت آن پوست بلبل زرد و پوست بلبل کابلی و بلبل سیاه و پوست بلبل
 اکر منقی و زنجبیل و فلفل سیاه و فلفل راز از هر یک ششماشته و سهها که بریان نه با
 و قرفه و پودینه خشک و قاقله کبار و صغار و پوست شیطح هندی از هر یک ششماشته
 و انجیر ولایی شش دانه و انجیر هندی ده دانه و عرق ترخا و جوک و اجوائین قر استا
 و اجوائین و لسی و گل سرخ و باد بیان و ادوک و سیاسه و قرفل و انگور
 و پیرا و زیر اکرا و جاب و نشادر و انار دانه و کچور کچری پیسید مورد اشخار و کاکرا
 سینک و بهارنگی و سیاه دانه و زبر اسفید و زبره سیاه و زبر کجور از هر یک ششماشته
 و نمک لاهور و نمک سبز و نمک سیاه و نمک شور و نمک پانگا و نمک جو اهار و نمک
 و نمک کاجلون و نمک اندرانی از هر یک یک نیم توله کوفته بخت در عرق امل سید
 سخته در همان امل سید برسانند و تا چهل روز نگاهدارند بعد با استعمال آرند
 و عرق کبکوار نیز بسیار مفید است صفت آن ادوک و مغز لیکوار و قند سیاه
 کهنه و عسل خالص از هر یک یک سیر و باد بیان و کچور و کچری و اجودان از هر یک
 یک توله و موز منقی و انجیر از هر یک شش توله و کل سرخ و جوسا و تنگی و مکوی
 از هر یک دو توله و تر پیله شش توله و گشنیز و کله جوی و یا برنگ و مریج سیاه

از امل سید

از هر یک یک توله و کلتنی و پوست اندرون سینه و تخم کبکج از هر یک شش توله و نمک سیاه
 سه توله و جو اهار دو توله و کف و ریاد و توله سهها که کیتوله کوفتی را کوفته همه را در
 ظرفی کرده نصفی از آن خالی داشته بزین و فن کنند بعد سخته بخت بر آورده عرق
 کنند و از آن با استعمال آید باید دانست که برای سینه و سواسه و طعام و درد شکم
 عرق پیاز انگاب بسیار مجرب است صفت آن دانه انار قرش یا سیر کل نیم یک اجوائین
 هندی سه یا باد بیان و پودینه و کچور یک نیم یا زبره سفید و زبره سبیل الطیب
 و زنجبیل و الیچی کلان و پیاز انگاب از هر یک چهار دانگ سیاه و انیسون از هر یک
 نیم یا کوفتی را کوفته در سینه سبی آب تر کرده صبح بطور گلاب هشت عرق پیاز
 در سینه نگاهدارند بقدر در قلوبس از آن در گلاب شش توله خواه در آب آمیخته بنوشند
 و برادر حکیم نجیب بن خان خسار و ح نسخه در جو را اعظم گفته اختراع فرموده اند
 که برای سینه و کاف و نفع و اثر کمال دارد صفت آن الیچی سفید و باد بیان از هر یک
 ششماشته پودینه و منتقال کچور کیتقا مریج سیاه یکماشته زبره مهر و خطای سینه
 همه را در آب سائند و توله گلاب در آن داخل کرده بنوشانند قوی تر رفع
 تشنگی و دفع قی و اسهال می کند بفضیل الشافعی و جی در مراد آید و تجربه فقیر
 سال یکبار در دو صد و پنجاه و دو بماه ذی قعد در آمده نگاه شیر ع مرض
 هیضه و یانی بسیار بود است که هزار مردم می مردند بعنائیت علم شافعی

از بقیه در آن حیات و عمر هر که خور و صحت یافت اعدا الشفا صنعت آن
 بلید زرد و کاپلی و سیاه و بلبله و آله منغی و گل سنج و زیره سیاه و گشنیز
 خشک متش و دار فلفل و فلفل و نانخواه و بادویان و زنجبیل و شیطرج هندی
 و داریچینی و هیل بر او میل کلان و نغاع باغی و نغاع کوهی و نمک لاهوتی و نمک سیاه
 و نمک سبزه و جو اکهار سا و اجزا همه را سائیده در سرکه خواجه بعرق نغاع
 حبیب بقدر کنار دشته بتند یکجیب بر ریض دهند و بعد در پنج سال میان
 سفید تپ مرکب سفرا و بلغم کمتر فرق میت و حب نکر در افایده و اثر
 کمتر یافته است قلند احب بگیر به بخر به در آمد که بهر اموافق طبع افتاد
 صنعت آن و فلفل و قاقله و نار شک و زر شک و سعد کوفی و در شکر سفید
 و فلفل و سماق هفت هفت مائنه مثلا از هر یک صدیقه اجزا گرفته کوفت
 به ختمه باب سرشته حبیب بقدر کنار دشته سازند یکجیب از آن بچون باب گرم
 بخوراند نافع باد و این حب بر آب ولرزه و درد شکم و قی و اسهال باشد
 حضرت مرحوم استاذی حکیم نجیب آبادی حب کبریت را در پیغمه بلغمی
 بسیار خرب میفرمودند صنعت آن نمک سنگ سته ورم و پوست بلبله
 چار ورم و کبریت مغسول و دوام و با برنگ و اجود و جو اکهار از هر یک
 دو دام و نمک سیاه و فلفل دراز و کفت دریا از هر یک یک دام بره کوفت

به ختمه در کوفت

بختمه در شیره او رک خمیر کرده هشت پاس باب لیون صلا که کرده اگر در آن امیزش
 صغرا باشد حبوب بقدر خود بندند نهایت از خم است و دوام پوزن برت و یکا شمش
 باشد خمیره اسطو تودوس مقوی و مانع و معده و مفرج صنعت آن اسطو تودوس
 باور پنجویه گشته خشک سجد کوفی سبل الیب فرنیچیک صندل سفید عود و غیره شیب
 زعفران عسرق کاویان نگر کشید نبات سفید حب معمول شیره سازند

اگر موجب درد معده صغرا شود پس ربایع از سبل آن بمقتضی صحت رس
 در باعث آن و رای بلغم نبود ۱۳۳۰ استخراج کن و در او دست کن بر رس

عرق تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
وجع المعده	درد معده	صغرا	تشنه و تلخی دهان	در صغرا اسهل
			وزر و زبان	آن باید گرفت
		بلغم	ار آب از دهان رفتن	استعمال کن
			و عدم تشنگی	که نشه خدیت

صفت آن پیش که سیلیا یا چمنک باشد و زنجبیل و دار فلفل و عاقر و حاد و پوزن
 از هر یک یک مثقال و نبات هفت مثقال و بعضی گویند که نیلیا در هر یک مثقال و زنجبیل
 و فلفل و و مثقال و نبات شمشق همرا کوفت هفت هفت صبح یک سر انگشت میل کند

و واضح باد که حضرت استاذی حکیم نجیب آبادی اگر اختلاج معده می بود بعد
استفراغ خلط این معجون را با نفوق خوب چینی دادند صفت آن مروارید
ناشنه و پوست بلبله کابلی و تخم گستره از هر یک یک مثقال و طیار شیر و تخم حماض
و گل گاوزبان و پوست ترنج از هر یک سه ماشه و نبات شش توله را در گلاب
توام ساخته سودنی را سوده و کوفتی را کوفته و بیخته ادویه مذکور در آن آمیزند
و کباب دارند و سه ماشه از این معجون با نفوق خوب یعنی چهارشنبه وقت صبح خورده
و غذا موافق مزاج باشد و از لقیات و بقولات و همونستایر نیز دارند از راهی کشن
او چهارشنبه سونته کلبه بر افق ریاح و قطع بلغم زنجبیل سفید بوزن بیست و یک تنگ
تنگ و پنج بوزن هفت تنگ روز در سانه کباب دارند بیغرات گاو سیر زنجبیل را سلم
و تنگ ساینده در آن آمیزند تا هفت و در سایه کباب دارند و بر در تخم زنجبیل از
بیغرات بر آورده کوفته در سانه خشک کرده باز ساینده پنجه شش ماشه از آن
بر صبح و همین قدر بعد طعام شب خورده باشد نافع یا در سفوف بنده پیل بلبله
سیاه تنگ سیاه لاهور بوزن مساوی کوفته در عرق گلاب رسته بار بر پرده خشک
نموده سفوف یا حیو سازند قدر شش بیت دو ماشه عرق بلغم واقع ریاح
و مفرح و شبلی و میسبی از قرقر زخرد استاذی مغفور حکیم نجیب آبادی اعنی
حکیم سید علی صفر صاحب سلمه الداکبر و نقل در حینی کل سرخ پوست ترنج

دانه الیچی

دانه الیچی سرخ زنجبیل از هر یک سه توله طیار شیر و پهلایز هر یک شش درم
سافج بنده می ماشه توله دانه الیچی سفید شش ماشه زعفران یک نیم ماشه یا در میان
نه توله برگ تنبول چهار عدد و پهلایز را در آب شایسته انار شسته تر کرده صیاح چهار سیر عرق
در علت در و معده چون باکس ربایع کابین ریخ ز انقبایع داشته بس
باید که خورد و سهیل و پهلایز کند ۱۳۴ از لحم قدید و شیمان مثل عدس

نفخ و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
درج المعده	در و معده	سودا	ترشی لمان سوزش معده	تنقیح منفخ

و سهیل سودا کنند و تعدیل مزاج بدوا و المسک حل کنند صفت آن مروارید نا
کبریا می معنی و مرجان سفید و ابریشم مفرض و زرباد و در و نخ عقربی از هر یک یک مثقال
و پهلایز سرخ سفید از هر یک نیم مثقال و سبیل الطیب قاقله صفار و قرفل و ساوج بنده
و آسنه و جنید سیدستر و دار قفل و زنجبیل از هر یک نیم مثقال مثک پهلایز کوفته
پنجه لسته چند غسل که داختمه یا شش خوراک از یک مثقال دو و مثقال یا مزاج را بنویسند
تعدیل نماید صفت سفیر آله مراد آن آله است که یک یا نه روز آنرا در شیر گاو
تر کرده یا شش لیمه در سایه خشک نموده در نه صد مثقال آب بچینانند
تا صد مثقال مانند یعنی یک ثلث باشد صاف نمایند و برویت

مشقال قند سفید سات کرده و هفت تا و مشقال عمل گذارتمه بیک توام آرد و
 بیک کل سرخ نشش مشقال و سعد کوفی بچشمشقا و قرفل سه مشقال و مصطلکی و
 اسارون سه مشقال و قاقلا صغار و قاقلا کبار و نیر باز و قرفه و جوز بوا و سنبلی
 و زرب از هر یک و مشقال کوفته بچشمه بهم آمیزند و زعفران بچشمشقال و مشک
 نیم مشقال بانک قندی صلاک کرده در قوری کلاب سرشته افزائید از یک
 مشقال تا دو مشقال غلظت بسته فروریزند و این حب کبریت نیز بر اینی جمیع امر اش
 سودا و و بلقی نافع است صنعت گوگرد مغسول و فلفل سیاه از هر یک بچشم
 و برنگ کابلی و دار فلفل و نمک سیاه و نمک ساینه از هر یک نیم درم بهم اجزا
 کوفته و بچشمه باب لیمون کاغذ خمیر کرده خشک نمایند و تا بهفت مرتبه تجاید
 کنند پس بقدر خود حب بنند و خشک نمایند و یکجانب آن خورده باشند
 چون معده کت از سبب خون اما کد **بابی** خون کم کن دره معده بخوردیم و هر اس
 در معده ورم کت ز خلط دیگر ۱۳۵ جبر تقیه بدن نداد او اششاماس

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم المعده	اماس معده	خون	تپه در سرد و شیرینی حریطه	ولان و سرخی اماس بمنفع

وسهل

صفرا	وینیک تب ستره شنگله و مسهل باید
بلغم	بول رغبتی از طعام پروا آوردن
سودا	ترقی اماس و سپید و سفراوی زبان و قاروره و فصد با سلیق حکمی نبض اماس باید کرد و قاروره و سیاهی ورم اگر در معده

وید سبب ورم مارید اشود و باید که المناس را در عرق کوباید که صلات نموده بفرست
 بنفشه شیر بریز کرده بر و غنچه کا و چرب نموده بنوشانند نافع باو از استا و مر حومت
 در علت قی کمی چو مسقر احساس **بابی** چیزی چو شراب بر ولیموشناس
 در خلط دیگر بلقی براید نبود ۱۳۶ بهتر شراب میسر و حب اللاس

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قی	حرکت معده بوج	صفرا	زردی آنچه بقی براید	سبب ستره شنگله
	دفع چیزی سودا		و تلخی و تیزی آن	آب صید مشقال
	خارج از راه ولان			منار و قند سفید
		بلغم	سپید رنگ آن	نیم من توام نماید

سودا سیاهی آن چون نیک غلظت
 نگاهدازند صفت آن شربت لیمون در شرح رباعی سی ام نوشته شد صفت
 شراب میوه آب بیک من را در شراب یا بدل آن نیم من بچوشانند چون به نیم رسد
 قند سفید یک من در آن انداخته زنجبیل و قاقده و قزقل و عود از هر یک یک درم
 کوفته درسته بسته در آن انداخته بچوشانند تا بقوام آید پس مصفولی و مشک
 و زعفران از هر یک دانگی در کلاب یا آب حل کرده اضافه نمایند و دوسه جوش
 دیگر دهند صفت شراب حب اللس که در جگر تخم مندی خوشه دار میگویند
 و در فارسی مورد و آنه نامند پنج صیر و در یک مبر آب بچوشانند تا به نیم رسد
 صاف کنند و در نیم من قند سفید حل کرده بچوشانند تا بقوام آید فایده برای
 دفع قی آب نفوس کشنده ماسته و آله شمشاد و شربت لیمون بیکتوله و انار ترش
 و طباشیر و شربت انار و آب برگ و جوب انگور ساینده در زیر مبره عطای
 نافع و جربیت الغرض بسبب دریا فته حساب آنکه تارک نمایند باد و بیم و اغذیه
 منقول از استاد مرحوم فایده پوست درخت پیلر که از تنه خود جدا می شود
 در آتش سرخ کرده در آب اندازند چون سرد شود آب زلالش خوراندن قی بند
 خواهد شد دیگر ریش نار جیل است ماسته سوخته در یک لوله شمشاد آمیخته حبث باد
 از آن پلیند و دیگر بودینه خشک ماسته ماسته ساینده در یک لوله شمشاد آمیخته تریبند

در کلاب

در یک یک تنبول را بر تابه گرم نموده و جو زانده اشته بخوراندن قی بلغمی بند خواهد شد
 برای قی و بخار و تنوع اطفال مفید است نقل در زهره و در عرق باد و ساینده
 ای قی و مت فکنده در بیم و هر اس رباعی گویم سخن کمر سخنم داری یا پس
 صبح عطری و کهر با بنی سوده ۱۳۷ رغبت میکنی شربت حب اللس

شرح و تحقیق

بیان صفت شربت حب اللس رباعی بالا گفته و نوشته شد و سفوف دوم لاجون
 نیز مفید است صفت آن تخم تر قه بریان و گلنار و تخم حماض و طباشیر و گل ارنجی
 از هر یک چهار ماشه گل سرخ و شادنج و حب اللس و نشاسته و دوم لاجون از هر یک
 دو ماشه و کندر و افیون از هر یک یک ماشه بهار اباریک ساینده سفوف سازند
 قدر شربت جو آنرا یک ماشه بمزاج آب و طفل را نیم نیم بر آب جوس خون جربیت
 از میکیم قاضی المصنف صاحب مظفر نگری ابقایم الله تعالی

از امشلا آنکه بچه گرد و یارش رباعی باید که کنی میقنی در کارش
 و آنرا که بود بچه استغراغ ۱۳۸ بگذر علاج او جو آزارش

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
فواق	بچه که بیجا در بند	امشلا بقر	تقدم خوردن طعامها	یا قی و نایند

غلظت و ران مده و تنگی یا پودینه یا پی
اسبال و اسفال آن را در آب ناز

ترش بخوراند شیر و روغن بادام کوشانند و حریر لای لایه خوراندند خدایان
جل شان و طبیعتی نهدی را در کشتن او چنانکه سکن سعادته بودر علاقه کوزوال
ضلع سلطان پور از ملک او دایم گفت که منگ و موگنا و سنگه ناپه و میل
از هر یک یکسج کوفته چخته در شش سرخ شده آمیخته بنوشانند دیگر دانه میل

سوده در نیم پا عرق مندی آمیخته تیم گرم بنوشد **ریا عی ۱۳۹**
چون معده شود ضعیف اگر در کوشش تحقیق موا کز کرده در تنقیه کوشش
چون تنقیه شود تمام حاصل کرد و تعییل مزاج کن معده می نوش

غرض تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ضعف معده	کمزور شدن	سوزاج معده	دیگر گشتن طعام فم	بعد از تحقیق
ناختمه و غیره	یا اجتماع اخلاط	و شوش دل و نقل	موا و تنقیه آن	
	فاستاده در آن	در معده با دیگر گشتن	و تعییل مزاج نماید	

و معده یابو خوراند و این جرب یابو خور و صفت جرب قلم زنجبیل کباب و نمک سیاه
دو لوله و مرج سیاه شناسانند و نقل یا نروده دانه بهر را کوفته چخته بقدر کفار

کتاب بنام

جیوب بند و یک هر روز از آن خورده باشند برادر مرموم حکیم فیض الله
خان صاحب باین اوزان کوفته اند جرب قلم زنجبیل و پیلان راز و لونگ از هر یک
یکتوله و مرج سیاه و نمک سیاه از هر یک شناسانند همهار کوفته چخته جیوب بقدر کفار
دشته طیار سازند گویم اگر بستم نخود سازند خوش و نافع بصفتی مرکب بهم است
فاقیم و جرب پیارا شناسانند جرب است صنعت آن بسیار انگار شناسانند اجوائن و سوسن
و هارنگ و نمک سیاه از هر یک یکتوله را در عرق ده عدد لیمون کاغذی سایند جیوب
مثل نخود سازند و استعمال آن را از یک شتم تا دو باشد بعد از فراغ طعام روزه
ناهفته خورده باشند دیگر جوارش جالینوس و نمک کما که ذکرش گذست
و همچون فلاسفه که نیز گفته شد بسیار مفیدست فتدبر و سفوف مقوی نیز
قلم خصوصاً اصحاب بو اسیر و سفید را صفت آن انار دانه دو لوله و سماق
و پوست بلبله زرد و پوست بلبله منقی و کچری و زنجبیل از هر یک یکتوله و در چینی
و نقل و بودینه خشک و عود عرقی و زرباد از هر یک سه اسنه و سیلج سیاه
و قاقا صغار و ناخواه و گل سرخ و زرشک و یادیان از هر یک شناسانند و نمک سیاه
و نمک سفید و نمک سوختر از هر یک دو مثقال و جو اگهار دو درم کوفته چخته
سفوف سازند گویم اگر عرق پنج عدد لیمون کاغذی جیوب زنده بسیار خوب است
مستحل فقیرت و حضرت استاذی مرموم حکیم خیب ابادی جوارش مصطکی

ساده را مقوی معده می فرمودند صنعت آن مصطلکی و کل سرخ از هر یک
سه منته منقل هر دو را ساینند شکر سفید سه با و را در کلاب نه لوله قوام کرده
از دیگران فرو آورده در آن آب پیخته شکر اندازند بیکتوله از آن خورده باشند
نافع باد و حرب حیات جهت تقویت معده و درسته زخمه و کس ریاچ و دفع
قرقر و نفخ شکم و تقویت دماغ و تصفیه خواص و تقویت سرد و مانگا اعضا
و سسته آن نافع صنعت آن نمک سیاه و نمک سینه و نمک لاهوری و نمک
بلبله سیاه و آمله منقی و زنجبیل و فلفل و در فلفل از هر یک بیکتوله و ناخوان
و سیطرح سینه از هر یک نه ماشه و فلفل و دارچینی و دانه هیل از هر یک چهار ماشه
و عود هندی و مصطلک و سیاه از هر یک سه ماشه بمرا کوفته پیخته یا بجمون
و یا بلبنیم خود خوب از ناز هر یک نه ماد و ماشه خورده باشند لعوق خوش
و البته باضم طعام و دفع ریاچ و مفرح صنعت آن همچو تاز عرق نعناع خواه
سرکه و قند سیاه بود و یا در سرکه بزرگت زنجبیل تر نمایند صیاح بسایند دوران
مرح سیاه زیره سیاه برگ بودینه خشک یا تر لونه دانه الیچی کلان گشنیز
املی یا دیان در روک دارچینی نمک سینه ارگ و لعلی را ساینده باقی کوفته
پیخته همه در قوام سرکه خواه نعناع مذکور یا میزند و کل بخری سالم و گشنیز سالم
در آن سرشته بعد پیخته رغبت نمایند که هم چینی در هم مجنون است چنانکه بهضم

بزرگ کند

چید کند بودینه خشک بودینه تر نمک لاهوری مرغ سیاه زنجبیل بمرا و عرق
کاغذی قری قدری انداخته کبرل نماید هرگاه تمام شود خوب سازند و بسایند
خشک نمایند بعد بعد طعام خورده باشند سفوف مقوی معده دارچینی
مصطلک سعد کوفی طباطبائی وانه الیچی سفید نبات مسری شکو کرده در مریای آمله
خسته بر آورده آبیخته در ورق آقره بران پیچیده بخورند و بالای آن عرق باد یا
بنوشند همچون رافع قبض و ایچی و ملین برک سنا می یکی مدیر پوست بلبله زرد
بلبله سیاه پوست بلبله کبابی تر یا جویون زنجبیل بی ریشه بمرا کوفته پیخته بروغ
بادام چرب نموده در سیره مریای بلبله و سیره کفنه آفتابی و خیره پیخته
یا کل پیخته و سیره موزین منقی و سبب خالص قوام ساخته بگذارند وقت حیات
یکتوله یا عرق باد یا بن خورند و ستور تدبیر سنا می آمله سفوف نموده در کلاب
تر کرده خشک نمایند پس در راه الجین تر نموده خشک کرده بروغن بادام چرب نمایند
هر کس که بود علت جوع البقر شش **ربایع** هر لحظه شود ضعف بدن بیشتر
تو خوش حالی او فرو ن شود روز بروز **۱۴۰** می سوسن اگر در بند تمام و سحر شش

شرح و تحقیق

نام مرض	تعبوت	سبب	علامت	علاج
جوع البقر	گرسنگی جمیع اعضا	بغم زجاجی	شور و دل عدم تشنگی	صفحه شش

بافتن معده را طعام بنم خوریز و در طبوت و دمان کل سوسن
 چهل عدد و قسط و قنقل و قصب الزمیزه و اسارون و سنبل و مصطکی از هر یک درم
 و نیک شات پوز و سیب از هر یک درم و عود بلسان سده متقال جدا جدا نیم کوفته
 زعفران نیم درم و مشک یک نیم ماسه روغن بلسان یک درم بار و غن زیت
 یک و نیم درم و مثلث چارمن همه را در شیشه کنند و شش ماه گذارند صفت
 در این مثلث شیره انگور را که نه من باشد بچوشانند تا به من آید شش من آب باقی را
 بر آن اضافه نموده باز یکد و جوش دیگر دهند و در نیم کرده گرم بنوشند بچوش آید
 و از جوش باز آید و بگذارند بر **ربا بیع ۱۴۱**

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
السهبة الکلبیه	بسیار کین غذا	ادما سودا	بزرگ تنگ و خنک دمان	تنقییه سودا با
بعد از بیان	بکثرت برقمعه	و ترشی روغ	کرد و بطن	
افتمون و بقصد با سلیق و سچیب یا سلیم	از ترش و تیز بر سبز باید کرد			
ترا که بود	مسیل کل و امتالش	ربا بیع	یعنی بره مرض	دگرگون حالش

مطلوبه است

برخاطب بادی که باعث آن شد است **۱۴۲** از معده برون کن بقی و اسهالش

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
فاسه	میل بکل مانند کرب	اجتماع خلط روی معده	از قول شایخ طایبر	تنقییه معده
بقی و مسهل	از ماده فاسد تا اینکه اگر جوار احوال نباشد و در نه بر طبعش گزارد و خاییدن		استخوان کیو تر بچه و دراج و نذر و بچه مرغ خایید بر بیان کرده و آتش فرو بردن	فایده دارد و زیره و نامتخاد را خاییدن و آتش فرو بردن نفع دارد
از سفید کیکه شقی و اسهالش	ربا بیع	شد از قی و اسهال دگرگون حالش	در ماش و برنج پال مرغش ده و سار ۱۴۳	از زحمت این عارضه فارغ باش

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بیضه	سرکت هوا و غیره	تخیر و فساد طعام	قی یا اسهال یا بر دوق	ملاح این در
		فاسد کبوقه اسهال	ترشی یا شسته	شخ ریاشی
	وقع شود	حرارت معده	و تشنه بسیار و قی تلخ و یکصد وسی	
		باریک شدن بینی	ترش و کله اسهال و دو و مفضل	

گفته شد که عرق آبن برای بیضه و جمیع امراض معده و کلبه و استنقا و امراض بلغمی

و سوداوی را مفید است صفت آن اجوائین و لپه است بیل زرد و از یک سب و دم
 حیرت الحدیسی دام بر سه را نکل فتم و ز طرف کلی گفته که آب آن مریخ نشود و نماید
 و آب شیرین زده چند بر آن انداخته و بین طرف مستحکم بسته و در سر گین بند تا سه هفته
 پس بر آورده و شام نموده و شیشه نکا با رند از یک انگ تا یک نیم انگ از آن خورند
 و والدیان مرجم فقیر و رین قند سیاه برابر جلد او و بی و شیر و کیکلار و اقل کرده
 جل را در راه و فتن کرده بعد از آن چند هفته بر آورده و عرق آن می کشند و در قرابها
 نگاه میدهند و هنگام ضرورت با استعمال می آورند و والد مغفور اصحا بیضه را
 این نسخه مکرر را بخوبی میفرمودند عرق یا دیان و کلاب از هر یک بمقتول هر دو را
 نیم گرم کرده با بخیبین ساده و دلو که شیرین کرده و کافور دلو که خورنده بالایش
 می پوشانند و چند بار می دادند که مراضین افضل الشایع صحت می یابند و حب
 بسیار انگیزه حیرت صفت آن پیازانکاسه ماسه و آنخواه و زنجبیل و یا دیان و بیخ
 شیطرح هندی و فلفل سیاه و نمک ترب و نمک سیاه و نمک بانگاز از هر یک یکتول
 و یک پیمه غلیظ ترکی و تراج بریان از هر یک یک کاسه کوفته پخته با آب لیمو تا ناست
 کامل محق نموده حب بندند و بقدر خود وقت ضرورت یک حب یا نیم گرم فرودند
 و حب حیات که بر باغی یکید و سنی و دلو شده شاد است نیز مفید است و تجوی المانا
 عبدالرزاق لکهنوی که از ارشد تلامذه است او فیه مولانا احمد علی بن بریا کونی

مغفوره

مغفوره این نسخه مجرب میفرمودند صفت آن سعد کوفی یکتول را با نمک کوفته و نیم
 آب بخورند چون بنصف رسد در آن نیم یا کلاب آمیخته بنوشانند بر این صفت معتاد
 جربیت و نسخه بسیار انگا حیرت برادر توامی مغفورت بر اینی مفید رطوبی صفت
 آن پیاز انگاد و مسخ قرفنقل است و آن فلفل سیاه است و یکدان نرم سوخته پسته و پسته
 ساییده در آن داخل کرده نیم گرم جیره جیره میدادند قوز ارقع مرض می نمود و بر آن
 دفع بیضه صفراوی گشته بود او در پاره شیر بر آورده و نوشیدن مفید گویم اگر کخیبین
 و دلو که افزاید عمل قوی می گردد و بر خوردار حکمت الله خان را بیضه و باسی است
 بهفتم حب سینه سحری سعد کوفی و شیرین بود او در کلاب ساییده نیم گرم
 نوشانند بعد سعد کوفی را در نیم سیاه بوشانند چون بنصف رسیده نیم گرم
 کرده هرگاه تشنگی می شد می دادم چون تشنگی شد بخورم موم خالص خام در بار چوب و بر آورده
 موضع باسی را که محل تشنج بود و ادم و تکمید کردم خواب سیدنا و صحت یافت
 الحمد لله ثم الحمد لله برای رفع تشنگی بیضه و دفع سمیت حیرت در آب و در
 در آب سایند و نبات معری شیرین کرده نیم گرم بپزند قور تشنگی را دفع میکند
 و اگر حب رشک در رشک سیاق انار در آن ترش در چینی نمک لایه تر بیسل مرغ
 سیاه در عرق لیمو حب سازند بقدر مرغ سیاه خوراک چار حیرت با شانه اگر تشنگی بود

بحث علاج امراض الکبد

آنرا که جگر ورم کن از خوش رباچی رگ زن که رسد نفع زرد افروشن
در ماده اش خلط و گرانده است ۱۴۴ مسهل طلب کن ز بدن پروشش

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم الکبد	اناس جگر	دم	تپش نامی در گردانی و سرفه خشک و کله	فضله باسلیق باید کرد و بعد
	صفرا	تیز و زردی زبانی و بر آمدن صفرا بقی	داد و واضح با ده که حضرت	تضع مسهل حب خلط باید
	بلغم	زجاجی اناس و سبیدی	استاذی مرجع حکیم نجیب آبادی	
	سودا	زبان و قارور محکمی برض و کتوت بول و نرشی	می فرمودند که در ورم کبد و در جگر فصد	
		ذائقه	باسلیق است	

راست نماید

راست نماید و مسهل از خیار شنبه و عرق کاسنی و عرق عنب الثعلب و شربت اندر
لشبول روغن بادام بدبه و روز نهم از عیاری باشد اعنی مسهل را قوص کبیر زینک
بعد آن بخوراند با عرق مذکور و شربت بزوری

از گرمی اگر نمودنش عطش رباچی از راه علاج آن قدم بازگشتن
از اغذیه اش لغوره رغبت میکند ۱۴۵ و از شربه شربت انار میجویش

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
اعطش المطا	تنگی بسیار که زرد اعتدال گذشته باشد	گرمی معده یا گرمی جگر	باب سردی باوه و از بهر اسهال و روت	علاج
		بلغم شور ز معده	باید ملوحت ذائقه	مرجم
			و آب گرم خوردن	کافیت
			دور شود	حضرت

شربت انار میجویش آنکه قند سفید نیم من را در نیم من آب انار میجویش بقوام
آرد اما گرم آت تا اثر بقدر سه رقی در آب پنجمتو له میخته و به یکتوله نبات
مصری شیرین کرده نوشیدن از لذت شکر میکند اما در بلغم شور اگر سوژا
یک لی و ایستیکر را در سه لوله آب آمیخته فوراً بنوشند رفع تشنگی

بلغم می کند و این بره و اورشقاخانه انگریزی دو کالین سوداگران
انگریزی بسیار یافته می شود

ضعف بجز آنکه بره بران جانش ربایع از شربت زرک و وشد در مانش
ترتیب غذا کن جو خورد و شربت ۱۴۴ از مرغ و مویز و زیت ز مانش

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ضعف کبد	کمزوری کلام	سوزن اج کده دم	زردی رو و تیرگی رنگ	ادویه و اغذیه
		یا شوق شدت اشتها	و بی رغبتی از طعام	ذی عطرات
		عضو دیگر	و خالی بودن بول و براز	بکار برنده پودر قوت

که ضعیف شده با موافق آن علاج نمایند و از اسبب و اصلاح مزاج کنند و جو

دار چینی برای ضعف کبد مجرب فقیرت صنعت دار چینی و عود و مبدی و راسین
از هر یک یکدم و قنقل و قنقل سیاه و دار قنقل و سبب الطیب و اسارون شانه
از یک پنجم روم و زنجبیل سه درم و نعناع خشک هشت درم و سیل بود و قنقل
الطیب یا گیاه از هر یک دو درم و انیسون و مصطکی و برزرازیاج و سیلخه
سیاه از هر یک سه درم همه اکوفته پنجمه لعین مصفی سفید ستم چند مجموع
ادویه قوام نموده بسرخورد و در ظروف چینی نکاهدارند یک شقال از آن خورده

بالند

باشند و شربت زرک که زرشک باشد همچون شربت انار میخوردن سازند که گفته
شد جوارش در چینی از حکیم نبی بحث صاحب دار چینی آلمنقی بی باسه مصطکی

قرنفل جوز بو اقلقل سفید زنجبیل تری سفید ستم بنیان معنوی نبات سفید بر ایر
ادویه و عسل و چندان جوارش طیار سازند قیل طعام یا بعد از آن سه ماهه خورده

اگر تشنگی معلوم شود در آب شیره یا دیوان بالعا یک گاو زبان چهار ماهه بر آورده
بنوشند تو شداروی مقوی معده و بیکه و مفرح آله تازه را تخم بر آورده و شیر

گاو زبید تر کند صیاح آب شیرین چند بار شسته در آب کوبشاند چند ثقلت رسد
مالیده در غریل آهنی صاف کند و در شنبه و شکر سفید قوام کند بر گاه که قوام

درست شود و سفوف طیارند گشته قرنفل و دانه الا سی سفید بسیار جو بر باج
طیلس کچور کسین زعفران اسایده در آن آمیزد اگر سید کوفی و از نیز مسطک افزاید بر شانه

هر کس که شود پدید ضعف جگرش ربایع از ضعف جگر بچهره پینی اثرش
قوامی خورد اند و لیکن خورد ۱۴۴ نارنج که بی شیره رسانه ضررش

شرح تحقیق

حضرت سید استاد مرقوم حکیم کجیب ابا ذرین صن شربت بندار بسیار می
صفت پوست سیخ کاسینه و پوست سیخ یا دیوان از هر یک نه تولد و تخم کاسینه و نمره در قفا
اعنی ماین و گاو زبان و اصل السوس مقنر و تخم کثوث و تخم خیار و تخم خطمی

کجیب

از هر یک سه لوله و شکامی و یا آوردن از هر یک یک نیم لوله و یک چار درم و در هر یک
 دو لوله و صندل سفید و عانت و افستین و دو نیم مثقال و اسارون یک مثقال و در هر
 کوفتی را نیم کوفته در آب بسیار گرم یک ساعت و روزی چند بار بنده صاف نموده سرکه خالص
 و گلقدان هر یک یک یا دو آب لیون چار درم مثقال در آن انداخته در نبات و دو نیم سیر
 قوام سازند و از آن شکر و آورده رطوبت چینی در مثقال ساییده در آن انداخته نگاه
 دارند و لوله از آب بزرگ کینه مرق و آب برگ غیب الثعلب مرق از هر یک پنج لوله و مرق
 کیوژه دو لوله بوقت داده باشد واضح باشد که اگر غلبه صغریا باشد آب لیون را باز دارند
 و در با سوس که را هم و قرص مبارک هم بسیار مؤثر فرمودند صنعت آن گل سرخ و در هر یک
 و مغز تخم خیارین از هر یک یک درم و طباشیر و مشک و تخم کاسویکی و مغز خرپوزه دو
 و تخم کاسنی چار درم و مغز کدو و درم و رب سوس یک مثقال و کافور بغت سرخ و تخم خیارین
 را در عرق کیوژه مالیده صاف نموده او را کوفته بخت در آن آمیخته قرص بقدر غلظت
 بندند یک قرص از آب کاسنی و آب غیب الثعلب و عرق کیوژه بشریت آمارد و لوله
 شیرین کرده یک وقت خورد و به شکر صبح یا تمام روز پس قاندر معدن نگاهند و آب حرق
 پنج سنج با عرق کیوژه خورده باشد نافع باد **رباعی ۱۳۸**

هر کس که ز سوس قنیه بینی اثرش
 چون مثل این مرض بود صنعت
 فرمای ریاضت بطریق سحرش
 باید که در بی مقویات جگرش

شاه کبکی

مرض تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سوء القنیه	فنا مزاج جگر است که بر جگر متولی می شود این مقدمه است	برودت و پدیدگی کرده و بدن مشیج می شود	رنگ بی بدن نرودی و پدیدگی کرده و بدن مشیج می شود	بهترین علاج بهار و جگر است و سیاه در فتن

مقویات جگر خوردن و این سفوف خبث الحديد نیز مجرب است آن پوست بیلید
 زرد و بیلید و آله مقشره و زنجبیل و فلفل سیاه و فلفل راز و قفس سیاه از هر یک
 و حبث الحديد و لوله کوفته پنجه سفوف سازند از شش تا شش یا کمی که با جفراست
 اگر مرق نبات در نه با عسل داده باشد بر سوء القنیه و درم باطن از بزرگ
 کبی و آله و رنگ سانسیر ساییده چینی سازند و با نان منده که در ده گندی زبان آنرا
 راگی یا در چنان گوشت خورد و با شکر و اگر بزرگ کبی را کوفته عرق گرفته در آن
 در چینی زنجبیل و بودینه با دیان تک سانسیر ساییده صیوب بندد بقدر مانع
 بجز رایک و کلان چار بدنه اگر نه شکر بندد با شکر عرق بزرگ آن
 بار و غن سید انجیر بنوشانند و وبال آن بعد یک ساعت آب گرم بنوشانند
 او را و اسهال کند از نواب یکیم حین الدین خالصه مرقم حیدر آباد نیم المدا
 مستحق اگر طبایفه در مانعش **رباعی ۱۳۹** ریوند و کبکی بین مناسبت دانش

دریاج و کبوتر بچه ساز غذا ۱۴۹ و زمیوه با فراط بده زمانش

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
استقا	ور آمدن ماده	ضعف قوا	چون که این مرض منقسم	دوای استقا بمل
بارد و غریب	جگر و برود	لبه سمت قلب اعلی	وزق کله درخت	باو بخان
در مثل اعضا	مزاج آن	بر یک بدکار است	بر می امع بزورک	
و بر آن با آن		اغذ اگر ماده رقیق	غریبار و زور زور	
		بقدین و قین برین	کرده هیچ سیر در ده	
		و عظم در زیر نیم در آده	قد سواد دو و نیم	
		ابتدای روم که بعد از آن	در آن که چون در و بر	
		در پیش و پشما و خسار ما	و کم بته بدست و	
		بسیار اعضا این را	در مزاج بر کین	
		ماده اگر ماده رقیق و روم	درین بر کله و عظم	
		و ضعف و کبد و اسهال	بر آمده و کله و عظم	
		شکم تنگ و درون طبع کینه	تو در استقا و بر	
		که تکام زون او از بچه	و در انواع استقا	
		می دهد اگر ما و غلیظ	مشید صنعت آن	

مغز مغز

بابین پرست شکم که سفاک با لکس	دند و شور قلی
نامش درش و میان ترب بفتح تا	و نوشا و زور کب
مشکله و سکون رای مهمل که چا در	عشما شرب آب
شخی بر معده و معامحه شده	سایه صوب
فقط یاد در میان ترب و معا و آده	بقدر خود بند
شکم را نیز که کند این را زوق نامند	یک صبح و یک
که مشا بر بچیک بر آب میشود	بمراه بست تولد

عرق باویان خورده باشند و غذا نخورد آب خواهد نان گندم با دال مویک متش خورده باشند
 و بجای آب عرق عنب الثعلب و عرق باویان نوشیده باشند شیخ علیه رحمة الله میگویی
 که زنی را دیدم که استقا زقی است و ضعف بران مستولی بود اما نشین بسیار
 خلاص یافت و سام گرفته که بسیار کسان بخورون آب و رقیق ترب بقدر نیم ریج
 ازین مرض نجات یافته اند و هم بعضی درین شکر و تولد می افزاینند و صابون
 میگویند که من آب اند و آب ترب را با سکنجبین آمیخته دوام کسانیک مداوت
 آن در این مرض کردن نفع کلی دیدند و اما بیکه انواع استقا را نافع بود است
 سفت آن نوشا در و اکلیل الملک و اشتم و حمانا و ورق درخت غار و ورق
 مرزنجوش و کرفس و انیسون و راز نانه و ابرسا و سعد و سیلیم و کندر و میع سالم

و مری از هر یک ده درم و با شیر بخورد رم آنچه با یکدخت بر وزن سد اب
 بگذارند و مجموع دریم آمیخته در آن بسایند چند آنکه همچون مرم شود و بر شکم ضا
 نمایند و جوارش کمونی خلکو بخوبی نافع است بر اسهول معده و بزشای حامض و پتیا
 بلخی مسود او و سرد انیشین و قیل ریگی و قواق اشکائی و نفخ معده و تشبوت
 کلیبی و قوقل ریگی استقا طیلید صنعت آن زیره که تا مدبر بر بیان یک رطل
 قافل سیاه یک او قیده نیم زنجبیل و واقیه برک سد اب ساین خشک کرده و سلیم سیاه
 و در جنتی و قره الطیب و حب لبان و مصطکی روی و سیل الطیب هر یک ده درم و
 بخوردیم کوفته بخته با سینه وزن او و بی غسل معصف بقوام آورده جوارش سازند
 باینطور که بوره ارمنی را داخل کرده بریم زنده بیده دیگر او و بی مسحوقه را قدری قدری
 انداخته آمیخته باشند پس بخابدارند قدر شربت آله از سه ماشه تا نه ماشه
 و واضح یاد که هر جوارش و معجون که در آن بوره بود آنرا اختلاقی بکلیت نماند که نبات
 ضرر دارد بر ای تفریح و تولید خون عرق نبات بسیار مفید صنعت آن نبات
 معصوم بر او آب شیرین انداخته که اخته عرق یکیشند که بسیار تند خواهد بود و جوار
 از دو لوله تا شش لوله از حکیم جعفر حین بنار سی کلینین قودوشی کمال انهم
 و مقوی معده و قاطع بلغم است صنعت آن مکره خالص عرق ادرک عرق بودیده
 بهم را در شکر سرخ آمیخته توام سازند از حکیم مرزا جعفر حین بنار سی شربت

ان

انرا برای تعویب جگر مفید عرق انار شکر سرخ آمیخته به پیزند و قوام آرند
 هر کس که بود علت استقائش ربایع آیس مده و شیر شتر فرمایش
 از روی دو الکتر میسر گردد ۱۵۰ در نیم بمیان شتران کن جایش
 شرح و تحقیق

مستقی طیلید و زرقی را شیر ماده شتر بجای آب نوشیدن اگر تب بنا و میان شتران
 مانند دوالی عجیب النفع است پس

بخت علاج امراض المراره

هر کس یرقان ربه و جوارش ربایع اسهال و ق و عرق موافق دانش
 هر روز پس از آب نارین بده ۱۵۱ مرغ و نخود و قوقل حب را نش
 شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف سبب	علامت	علاج
یرقان اصفر	زردی چشم کشته صفرا	تفقه هم میا صفرا ویرالم در احشا و غشیان و تلخ زبان و خشکی و طبیعت و طهر آری با سوری یا اگر قبل از سفینه در تب خلط علو بودی	تداسیر قهوه صفت بعل آرند و آب خرد که تر نیز بود یا کلینین ممزوج کرده خوردند باشند

و آب برگ تر بروق بختوله و شکر خام بکتوله و تمر مندی جبار توله خوردن نیز نفع دارد
 و آب کاسنی مروق با سکنجبین یا شکر سرخ نوشیدن یا کل جان ناری را با شکر سرخ و توله
 در آب سائیده نوشیدن را نیز مجرب یافته ام و موثر منقی با نزهه دان در سر که نکرده
 خوراندن نیز از الم مرض میکند اگر در چشم زردی مانند سفید و آن از سفید نیز و طبرزدان
 یکساعت بچینساند و بسایند و در پنی قطور نمایند از آن نماید در در اس
 و حیدرآباد و برفان سفیدی شود که چشم و بدن و ناخن سفید میکند و ناله اتنی و بخار
 یعنی تب خفیف و بیدار بقدر زبان و در از شکم و بیوت بر چهره می باشد است اعتقاد
 و عدم گرسنگی نشان از تب سبب آن قرطاب بلغم این حب نوشتم می شود و بسیار مفید
 می شود و صنعت آن برگ سید انجیر نوزسته و نیم عدد و پلو پتی بسن یا زده عدد و
 و یازده عدد بهم را بسایند و نه حسب زنده یک آن پس سر بقیغها اندازند و آتش
 یکیک کرده باین طریق بخورد که آرد جوار سفید را با آب سائیده سه عدد نان شسته سازد
 و در آب جوش داده بر آورد و مسکه گاو آبش گرفته حسب خورده بر آن قدر یقین
 از آن نان خورده باشد چون تمام باشد و وسیع شیر آورده جوش داده سه شیر را
 گرفته شیر را نگاه دارد هر گاه گرسنگی آید از آن شیر نوشیده باشد و نان یا شکر را
 همراه آن شیر خورده باشد و اگر تشنگی معلوم شود از آن شیر نوشیده باشد یک وز
 و یکسب که بلغم با سهبال خارج خواهد کرد و این بروز یکشنبه کند بدو مرتبه دفع خواهد
 شد

بفصله

بعضی بعدی و سهبال القدری درم باقی ماند این سفوف باستعمال آنند صنعت
 آن قراسیون بدل آن کپرس کاپی ز پیری جوی این دیسه زرد خوب اقیون کوفته بخت
 سازند شناسنده از آن صبح و شام همراه آب گرم نوشیده باشد از حکیم مزاجه حضرت
 در علت زردی چه عوام و چه خواص **رباعی** جویند یاب کاسنی ز راه خلاص
 هر که که خلاصی نبود حاصل از آن **۱۵۲** نوشند سکنجبین و نیاز خاص

تحقیق

آب کاسنی سبز مروق و آب عنب التعلب بزمروق از هر یک یک چهار توله و قرص گل جبار است
 و شربت بزوری بار و یک نیم توله و سکنجبین و نیاری یک نیم توله را با هم آمیخته بخورده
 باشند صنعت قرص گل گلخ یکرام و عصاره فاقث جاردوم و سنبل الطیب
 یکدرم و طباشیر و درم رب السوسن و درم بهمرا کوفته بخت یا بیازده و آنه
 منقی که در آن جوش داده باشند آمیخته و عشرته قرص سازند خوراک و درم این
 حکیم نبی حسن صاحب کربوریت سلمه تعالی اینت صنعت آن مصطلک و طباشیر
 از هر یک یکدرم سنبل الطیب و درم اصل السوسن قشر یکرام کل سرخ و درم بهمرا
 کوفته بخت بطلایه شسته قرص سازند خوراک از یکدرم تا دو درم صنعت شربت بزوری
 یار و تخم کاسنی و تخم خیار بین و تخم تر لوزه از هر یک پنجدرم بیخ کاسنی و درم
 بهمرا یکدرم نموده در چهار صد مثقال آب جوش دهند تا به نیم رسد صاف کرده

کافور

باسته مد منتقال شکر سفید بقوام آرد تجربه مد و جین شربت بزوری معتدل
 معیشت معتد آن پوست بیخ کاسیه و کل غافث و تخم خطمی و اصل السوس
 معشره و سبل الطیب بنفشه و کاوزیان از هر یک سه مثقال و تخم کاسیه و تخم رازیانه
 و تخم خر بوزه و حب قرطم از هر یک پنج مثقال نیکو فته همه را در بیخ رطل یک شیار توز
 تر نمایند و مویز منقی لیت درم دران داخل کرده جو شانند هر گاه که در رطل
 یعنی یک سیر ماند صاف نموده قند سفید یک سیر دران داخل نموده بقوام آرد
 در یونز خطائی و منتقال خوب بار یک سینه بالای شربت بعد قوام پاشیده
 بجعل آرد بسیار معیشت اگر سسته بلغم در مجرای کله از مراره صفر اباعا میریزد آفتاب
 باشد همراه چای خطائی نوشیدن این شربت بسیار نفع بخشیده اما درین روز
 نبوده صنعت سکجین دیناری زرشک و بنر الورد از هر یک شست درم
 و تخم کاسیه بنجدرم و پوست بیخ کاسیه و پوست بیخ کرفس و پوست
 بیخ بادیان و بادیان از هر یک سه درم نیکو فته همه را یک درم و شب در یک سیر
 و منتقال هر که تر داشته صیاج جویشاند چون به نیم آید صاف و به یک تغییر سفید و

بحث علاج امراض الطحال

اماس سیر اگر تر است عارض **رباعیه** بر سینه نماز هر چه باشد قابض
 با قرص کبر سکجین خون که شود ۱۵۳ بر جان لوقیض سترسته فالوض

کلاه تحقیق

شرح و تحقیق		نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
		ورم الطحال	اماس سیر	اختلاط الزنج	چون دست بر موضع سپرزینند و فشارند شربت بنفشه شود باقی غلظت موافق آن یاد آرند	در بلغمی قرص کبریا در روز نوبه دو درم با عرق یا میان سفت

یا شیر آن در سود آو یا سکجین بزوری دو توله در صفر اوی یا سکجین ساده
 در غولی لعرق کاسیه و کوه خورند صنعت آن پوست بیخ کبر بنجدرم و زراوند
 مدراج یا طویل دو درم و فنجکشت و فلفل سیاه از هر یک یک درم همه را کوفته بنفشه
 در سر که گفته نه توله که دران اشق چار درم حل کرده با شکر خیر کنند و اقراص سازند
 و هر صیاج یک قرص از آن بدستوریکه نوشته آمده ام خورده باشند و درم طحال و درم
 این نفوع تجربیه است صفت آن شاتره و بیخ اذخره و غافث و اماس و اسکجین
 و تخم رازیانه از هر یک دو درم همه را در نیم یا دو آب نیم گرم تر نموده پس از تکساعت
 صاف نموده بشربت ذوقاد توله شیرین کرده بنوشند لیت روز نما و اشق
 که کجرب فقیر و برادر توامی مرجم است اگر سه بار آتر بجعل آرد آن است و اشق
 انزی از مرض طحال باقی نماند صنعت آن اشق یک نیم توله و کثیرا و صمغ عربی

از یک دو نیم ماشه وزراوند حرج یا طویل پنج ماشه هم در شش نوک سر که که انکوری و زنده در سر که برمی
 که بسیار تیز باشد ساینده بر پارچه که برابر ورم بود و بناه نیم گرم نموده بروم طحال چنان پس
 بر قدر که ورم تحلیل خواهد یافت پارچه از بدن جدا خواهد شد و طرفه این که پارچه دو الوه
 اگر بر موضع صحیح از طحال چنانچه خواهد شد بخوابد چیدمان قدر را بمقراض تراشیده
 باشد هر روز هر روز بر قدر که ورم تحلیل خواهد شد پارچه از بدن جدا خواهد شد بمقدر ترا
 شده باشد تا آنکه در بخت تمام شود و بران پارچه آب غسل و غیره نرسانده باشند
 و بعد تمام شدن پنهان لحاظ کنند که در عمق بدن قدری ورم باقیست یا نه اگر نمانده باشد
 نگر گوید ورنه با بر موقع ورم باقی که بجز یافته است عمل بالنگار کند در سه مرتبه و اول
 مرض خواهد شد انشاء الله الشافی و ایقده و آنکه نوشته شد برای هر بار کافیست و این
 تمام جدا شدن پارچه در بخت خواهد شد و اگر وادی ساینده خشک شده باشد باز در آن
 سر که انداخته نرم و گرم کرده با استعمال آورده باشد و ضماد افستین تیز جرب است برای
 طحال صفراوی و سوداوی صنعت آن افستین رومی دمانین صحر و وبالونه
 و اکلیل الملک گوگل همه را مساوی وزن در سر که ساده ساینده و بر ورم طحال
 نیم گرم که از روز پنجم روز بفضا صحت رومی خواهد نمود و عرق جها و تیز مفید است
 صنعت آن عنب الثعاب سنبل تنی و انجیر زرد و اسطوخودوس پوست
 لبلب زرد و بلبل سیه و شانه از هر یک نیم پاره و بلنتی یک چنانک و برگ جها و یکبار

۶۶۶

و جو مقشره با و کوفتی را که گفته شد در آب سرد از صبح عرق بهفت سیر
 بکشند بخت که از آن نوشیده باشند نافع باد و مجرب است بدی مرشد حضرت شاه
 عبد العلیم صاحب لوماروی رضی الله عنه است که نه بر خشک موز که کبیله باشد
 و بخت یال تا خشک بود و را بسوزانند و در یک کبیر مقطر صا کنند هر بار که
 صا کنند نیز تر باشد بعد چند با صاف کردن در بوتل نگاهدارند نه باره تولد
 ازان خوردن باشد نافع باد ضماد و بیلر آنکه یک عدد انجیر را بسره ساینده ضماد بر طحال
 کردن نفع دارد و دیگر جرب سگ که نیز نافع صنعت آن سها که زرگری یک تولد
 و صید و تولد با هم ساینده صوب بقدر کنار دهنه سازند یک کوب ز یاب جها و پنجه
 باشند دیگر خردل چار ماشه را همراه آب خوردن نافع گفته اند کما قال الطیب الخیاتی
 رحمة الله و آیه ریال و جوب جها و نوسیدن نیز از آن مرض میکند جرب است
 و چینی شیرین که باضم طعام و دافع ریح از یکم فی بخش صاحب کیر پیوریه
 سلمه بر صنعت آن بودیم سیر زنجبیل ادوک با دیان نمک ساینده شش
 قنیه انجور سکه که مرج مسخ کشیند از چینی کوفتی را کوفته بخته و ادوک سیر
 ساینده انجور را در سر که شب ترک کرده صبح مالیدند سیه را در آب
 قوام کرده بچوناشند و در عین بپوشش شیره قند بیامیزند و بیامیزند پس از
 دگدان فرود آورده او سه یا لا بیامیزند و نگاهدارند که بدرقه طعام بهم

گوارنده آنت چینی شیرین که هم بدرقه طعام و هم نانیم و واقع ریاخ صنعت
 آن امجور عرق لغناغ قدسیا جو شند بند و مالت و صاف کتند لیس در آن
 سپر او آن امیزند بعد به برچ سنج تک چای بود و دیده خشک کلونجی همه را
 ساینده بار یک شوده در امجور امیزند و نظرت جینی یا لعاب کبابه دارند
 گویم اگر درک و با بیان و در جینی و در اللی کلونجی چینی که گوخته در امیزند هم الطعم کرده
 چون با سپر زشت و لنت امنا غلط **ربایع** از با و تر ابقره آید غایط
 باید که تخوری شربت و نیاری را **۱۵۴** زان پیش که قوت لو کرد و ساقط

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علل است	علاج
لغوه الطحال	باد سپرز	برود مزاج بزرگ	چون بید و موضع طحال را	صفت شربت
		و لیساز سودا و آن	بغش و در کم شود و آن	و نیاری لیسرح
رباعی بکشد و دیده و گفته شد از آنجا باید دریافت و عرق جبهه تجرب برادر تو امی مغفور حکیم تجیب الخانت صنعت آن برک جبهه و کجور کاسینه و تیکم در آن زرد و گیسو ار و درک از هر یک نیم سیر و با و برنگت سه یا و بودینه و شهد و سرکه سلوه از هر یک سیر با و باله و زمین قدسیا و زمین قدس فید و منند و بلبله زرد و اجوائین و اجهود و لیسن یک پو تیه که سیر یکدانه بود				

همه نکس

و جبر انکس از هر یک یک پاپ و کپری و چپال نیم و چپال فاله و چپال سیدتان و بنیکره
 و بلبله سیاه و لیسون خاک جبر چپه از یک نیم با و کلانی زیری چپا توله و نیال کونده یک
 سیر و سرکه تازی دو و نیم سیر کوفتی را کوفته شست در آب لبست سیر تر و استه صباح
 شهد امیخته ده سیر عرق کتند نیم یا و از آن لوشیه باشند نافع یا و تخم کتان را در آب
 جو نشانیه باشند حالض شیرین کرده لعاب تخم زانو شند دفع لغوه الطحال کند

بحث علاج امراض الامعا

داری جو در اسهال مد او الموط **ربایع** میدارز باد سرد خود را محفوظ
 از غسل نایب سردیم دوری جوی **۱۵۵** باشد که گشت شود ز صحت مخطوط

شرح و تحقیق

باید دانست که امعا جمع معیست و آن روده است عدد آن شش شند
 اول را نام اشاعز لیت که بطول دوازده انگشت صاحب خود باشد متصل
 بقعر معده و او را دانیست نزدیک معده که اکثر ابواب نامند من دفع می شود
 غایط از معده بسویش دوم را صاع نامند متصل است بادل و اکثر اوقات خالیست
 سوم سمی است بست بد فاق با دقیق و متصل است بدوم چهارم را اغور نام
 دارند که کجیانی بسیار و بکراه دارد و این روده واسع است نیم را قولون
 گویند که باغور متصل است و وقوع قونج در همین روده می شود که بر از روزه

مختص میشود ششم استیقام اطلاق کنند و این اوسع رو است و یکطرف
 فوق ازین متصل بقولون است و تحت متصل بدبر و منفعت اینها واقع
 فضلات طعام است بتدریج فقط یک یک اسهال است با شصت مصنف هر
 حی فرماید که خود را از باد و آب سرد محفوظ دارد تا آن تا توان از شراب و هوا
 محفوظ باشد اما جای تخریب خلاف آن مشاهده شده است فاقم علت

اسهال ترکان در صفر واقع **رباعی** بهتر شراب زک نیو و افغ
 از اغذیه گریز نج تف داده خوری ۱۵۴ مخروج بر بزرگ باشد نافع

شرح و تحقیق

نام مرض	تعلیقات	سبب	علامت	علاج
الاسهال	بسیار اجابت	صفراء	زردی آنچه باسهال آید	شربت ترشک
			و تشنگی و سوزن اندرون	خوردن نافع است

صفت آن آب نمک با ریس تر و اگر ترشک تر باشد نیم خیم خشک در نیم آب و چهار اوقیه
 کلابه بچسباند یک شب و صبح آنرا بچسباند تا نصف رسد صافی نموده نیم لیتریات در آن
 داخل کرده بقوام آرد شربت دو اوقیه است که شش تولد باشد اما عذر ای الطیب است
 حضرت استادی مرحوم حکیم نجیب آبادی حیدرآبادی میگوید صفت آن مر و اریزانا
 ششمانه اگر نبات صدف آن گیرند و آب چهار تولد در کلابه خواهرق کادی نیم سیر سوده

دکتران

و حمل نموده جنوب بقیه را بشیند که بجهت همراه آب اگر طفل بود همراه شیر مادر بدین نافع باد
 و در الکمون جهت رفع اسهال خصوص اطفال را که نزد دندان بر آوردن عارض میگردد
 و در او اهل حبس نباید کرد و در او اثر خصوص که شدت نماید بسیار مفید و تجربت صنعت
 آن ز سیره هندی مقدار دو سه رقی تا چهار رقی غنچه ناشکفته آنرا بکشد و برین زخم
 تازه رسته مقدار دو سه رقی بآب نرم سوده صا کرده تا هفت روز یکبار احتیاج و کثیرین
 بجهت آن در او زمان او دریه بقیه ایند و حسب سبب چیز مائل جهت امراض بعضی
 زنان که بعد از وضع حمل عارض میگردد از لینت طبع و جمی خفیفی و ضعف مزاج
 که نمیندی بر سوا گویند نافع است و تجربت صنعت آن بیخ جوز مائل سیاه و ولوله را
 یا چند دانه فلفل سیاه که ششمانه باشد نرم سوده نماید تا ششمانه سازند از یک کجیب
 بدیند باید دانست که اگر در اجابت خون بر آید آنرا اسهال دموی و در منظار یا تا
 آن در لونه میلی کبیدی که اگر شب آید و آنچه برای مقدارش زیاده بود و دم معوی که
 بیشتر بروز واقع شود و قلیل المقدار بود خون باشد یا ریم یا خراط و این خون
 از روده آید بسیار کشنده شدن و گمان رکاز امعا غلیظ یا و قاق بدون علت
 بود سایر ماستن رحمة الله علی علاج مشترک چنین نوشته است که هر صباح تخم خرفه نیم حبه
 تق و آو که کشند و بلبایت صندل ده منتقال شیر بکنند و آبیکه در آن انجیر
 یک منتقال نمیکوفته و حبث اس بیخ منتقال جویش داده باشند آن صاف نموده

در آن امیخته خورده باشند غذا برنج بوداده یا چکیده جعفرات خورند و برادر تواری
 حکیم نجیب الله خان صاحب مغفور از فقری هند و حی جرب بر سنگی یافته بود
 اینت صنعت آن الیچی سفید و لنگ و هلیله سیاه و مرچ سیاه از هر یک عدد
 و برگ کرونه جنگلی و برگ بیل و برگ سهو که دریا هم گویندش از هر یک است و بچند
 بهمرا قدری آب در آن انداخته بسایند و غلوهها مقدار کنار جنگلی سازند و یک
 صبح و یک شام از آن خورده باشند و غذا از برنج تنبی که آنرا اسپایی هم گویند با جغرا
 گا و سازند و اگر طفل اسپهال بود این چهار را بجعل آردن جرب است جای بیل و برنج
 سابق و گره بانس یا نرسل و برگ ام غیلان و افیون و استه انب از هر یک یکماشته
 گرفته بیل را سائیده بر همه ناختهای دست و پا ضا و سازند و بر بار چه نهاده از یک
 بشکاه بر ابر ناف تا بشکاه دیگر بچسباند که فوراً قبض خواهد کرد و با و میان یکماشته
 و الیچی سفید یک عدد و کافور سه ماشه را در قدر آب سائیده بنوشانند و واضح باد
 اگر اطلاق طبع و رقع قبض منظور بود که ملای و زیره بز و پشک موئن اسایند و در خیال
 کبوتر و شهد امیخته بدست و سابق چهار گفته که فوراً طبع حبیب خواهد شد و برای
 اسپهال خوئی و سفر اوی این سفوف که از قاضی حکیم الهی بخش صاحب مظهر نگری
 سلمه ربیه یافته ام بسیار جرب است صنعت آن تخم حماض و حب اللس و کلنج
 وضع عربی و مصطلک و نشاسته و طباشیر و انار و انه بر بیان از هر یک یکماشته

بمبارا کوفته بچته سفوف سازند خوراک طفل همراه شربت انار دو ماشه و ابر
 کلان شش ماشه با شربت انار یک تو له بدیند دیگر از ایشان است بر
 حبس شکم و حبس خون اگر چه خون حرف آید صنعت آن خر فربان
 و کلنار و تخم حماض و طباشیر و گل ازنی از هر یک چهار ماشه و گل سرخ و سناج
 و حب اللس و نشاسته و دم لادخوین از هر یک دو ماشه و کندر و افیون از
 هر یک یکماشته همه را با یک سائیده سفوف سازند و مرد کلندر از آن یکماشته
 همراه آب و طفل را نیم ماشه از آن بدیند و دیگر جرب هم از این است صنعت
 آن باز و ماین از هر یک دو ماشه و افیون یکماشته و کوند ناگوری دو سرخ
 همه را کوفته بقدر فلفل سیاه سازند یک یک آب بدیند نافع باد از طلا نوا صاحب
 سلمه ربیه کشته زلیله سیاه سهونف و زنجبیل کوفته بچته بروغ کافور یکماشته و سفوف
 سازند و بالای طعام دو ماشه از آن خورده باشند نافع باد از شاه محمد خان خورشید
 قدس سره اگر بلبلیم کبابی کلان را در گلاب مع نمک سیاه بر تابه سائید بلیسافند
 اسپهال معدار آفایده میکند سفوف از برادر تواری برای طعام و رفع اسپهال
 صفاوی نمک سیاه را ریزه ریزه در ظرفی نموده بر آتش ویران سرکه خالص
 قدری قدری اندازند و بجزیری حرکت دهند تا آنکه همه سرکه در آن جرب شود
 پس در آن انار و انه ترش سماق زرشک تخم کشنیز کوفته بچته در آن بیامیزند

خوراکند و در وقتی تا چارماشته از نجیب الدخان برادر توأمی سید به چون
 معوی معدا و واقع ضعف و نافع بهینه صفراوی و واقع اسهال که زمان
 بعد ولادت فرزند میشود غذا و ال موک یا شور یا می چوپانان گندم
 صنعت آن دانه الیچی کلان دانه الیچی خرد و زنجبیل و دار فلفل در حدی زعفران
 از هر یک سه و نیم ماسنه اگر قرفل کوفته پنجمه وزن نموده سفوف نماند نبات
 سفید را قوام نموده سفوف در آن آمیزند بعد در آن سکنجبین ساد و شربت
 بسوزد شربت انارین و شربت مر یا می بی از هر یک چار توله درین قوام آمیزند
 قدر شربت چارماشته از حکیم غلام دستگیر خان در وی مرصوم واقع اسهال و سگله
 یا از حکیم مولانا عبدالسلام صاحب نسخه لبر اول اسپغول مسلم تخم بارنگ تخم خرفه
 سیاه تخم خیار می مقشره نشسته صمغ عربی یا کل ارمنی سوا اسپغول
 و بارنگ هر را نرم بکوبند و جمله آمیخته سفوف سازند و عده ثمانه ازین گرفته
 در آب گرم لت کرده دروغن کل خالص سه ماسنه آمیخته نبوشند یک مرتبه صبح
 و یک مرتبه شام جوارش حبیبی حکیم غلام دستگیر خان صاحب نوی مدخله بر ای
 تقویت معدا و رفع ضعف و اسهال صفراوی حیرت و اسهالیکه بعد ولادت
 فرزند زمان را افتد و اسهال بهینه صفراوی را ایم نافع است غذا و ال موک
 و نان چای یا شور یا می چوز و مرغ صنعت آن دانه الیچی کلان

دانه الیچی خرد

و دانه الیچی خرد و زنجبیل و زعفران و دار صینی و دار فلفل از هر یک یک درم
 و اگر نیم درم و قرفل یک ماسنه یا فربالاک کوفته پنجمه طیار نبات پنجمه را
 قوام نموده او ویه سائیده در آن بیامیزد پس از آن شربت لیمو و شربت
 انار شیرین و شربت انار ترش و سکنجبین ساد و مر یا می بی از هر یک چار توله
 درین جوارش بیامیزد نافع بود قدر شربت یکمقال نسخه حکیم عبدالسلام
 صاحب ملخصم مویز بریان صمغ عربی بریان پوست بیرون بسته حبلس کرد و سلق
 مصططیکه رومی گلنار قارسی کوفته پنجمه سفوف سازند چارماشته ازین سفوف
 همراه عرق گاوزبان بخورند

ای قرقره روده از ولت برده فرانه رابع روزت شما از شب مرض چوپانان
 تاثیرگی شب مرض دور شود ۱۵۷ از شربت انجیر افروزه جراح

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سج	ریش روده	مواد صفراوی	ظاهر شدن خون	اول بزوبوده
		صاده	طبیعت بحوالی	تعالیله بنده خطه
			بدون نشاء بود	تخم ریحا و تخم
				بارنگ تخم حاض خرقه بدند بعده این نسخه با استعمال آرنده طبع خرس و آ

و کشید خنک تر بالا و صندل سفید از یک چهار ماشه در نیم میر آب بچوشاند چون بوزن
 چهار دام خنک ماند بوشاند به گام شام اطفال و را لکه و نه طنج دیگر در آتش چون به گام خنک
 مغز بیل و خنک گلوئی نیم کوفته و مته که حد کوفتی باشد و کشید خنک نیکو فته از هر یک
 شش ماشه داخل کرده پزند پس حصار نموده طباشیر که بود سوده پاشیده بشربت نیلوفر
 سه توله شیرین کرده حرق کیوره چار توله اضافه کرده بوشد انفع است

بلغم بلغم بوق	بر آمدن این بلغم و سپید بر ایا	بعد بر آوردن بلغم
بیرنگی عالیه و کثرت ریح و قوا	تخم زنجار و بارنگ	

نحوه آنست و شش شربت انجبار در بیان رباعی یک حد و هیچ ده که شسته از انجا باید گرفت
 و لاج با ده که اگر طفل را بر از سوزد بر آید این حب بد بصفت آن تخم خرفه و دوم
 و اندانه و ساق و زرشک و مغز تخم یا و برنگ کالی و پوست بیرون پسته از هر یک یک گرم
 وضع عینی و طباشیر و صندل سرخ و صندل سفید و تخم کامبو از یک سه ساسه همبارا
 برمان کتد و کثیره و شاسته و کلان فارسی و تخم مورد و زهر مهره خطائی از هر یک یک
 و نیم ماشه و مغز بادام شیرین یک حد و کوفته بچینه بلعاب بیدانه حسب خرد و بند و یک از آن
 صبح و یک شام داده باشد و اگر بچه را بر از سوزد این حب را بد بصفت آن کلان
 شش ماشه بادام و یا بر یک کالی از هر یک دو ماشه سه را را یک ساسه بقدر
 مونگ حب بند و یکی از آن صبح و دیگری شام میداده باشد دیگر سفوف خربزه ترا

حب اسهال

حب اسهال اطفال صنعت آن گوندر سیول سفید بر بیان و کپور کچری بر بیان
 و مازوی سبز از هر یک سه ماشه همه اکوفته بچخته نبات سفید نه ماشه و در آب خنک
 یک یک ماشه از آن صبح و شام خورانیده باشند دیگر نسخه بر حب اسهال اطفال
 صنعت آن زهر مهره و خطا و گهر باشی شعی و لب سوخته از یک یک ماشه همه اکوفته
 بچخته سه مساکرده بشربت خنک سکنجبین سه شسته بخورد بالاایش از حب اللس
 بر بیان و مغز بیل بر بیان و انجبار و برگ کیک که هر یک سه ماشه باشد در آب
 شیر بر آورده بشربت بی بی یک توله شیرین کرده بوشد حب دیگر برای رفع اسهال
 سبز اطفال صنعت آن زهر مهره و خطای دو ماشه و برگ نیب و کته سفید و خنک
 آب دیده از هر یک یک و نیم ماشه افیون و دوسرخ و شنگرف چهار سرخ همه را در آب ساییده
 حبوب بقدر مویته بندند اگر طفل بسیار که دل باشد حب بقدر جا و رس بندند یک از آن
 بلصیح و یک شام داده باشند و شیر نوشانیده از حکیم غلام دستگیر خان مرهم و بلوی
 اگر سفید بیخمال که بوترا و در سینه مویز منقی ساینده بقدر مونگ ساند و یک صبح
 و یک شام کپور داده باشند بر از سوزد و در میشو و در شقامی یا بد

در قرصه روده ای زوالش زده لالت ربایع خنکی اش بچوشان و کله سانش و سنا
 و اگر لبت آب اسهال بشربت سیب ۱۵۸ کن میل که و منفعتش نسبت خلالت
 شرح تحقیق

سفت مغز سبب اللسان در شرح رباعی یکصد و بیست و شش جوئیده و صفت شربت
 سبب اکثر آب سبب شیرین مثل یک پاوست نفع آن که نیم یاو باشد قفسه سفید
 انداخته بچوشاند و بقیه ام آرند و سر کرده نگاهدارند اگر لرزش جدید و نوید است
 و اندر رو و کما باریک است لعاب پسته و لعاب بیدانه و تخم تیری دهند و اگر خیار شیر
 اندر آب شیر آغیب التعلب یا نذک زعفران دهند بسیار نافع است و اگر سبب کهنه
 باشد بجا، العسل و جلاب ابراج قیقر اباک لیکرد و چند بار ابراج قیقر اباک لیکرد
 و سیر تازه این تاب کرده نبوشاند

باشد چو تر از باد پیچیدک ناف رباعی بهر تو بود شربت دینار کفایت
 در ماده بلغمی است یا خلط دیگر ۱۵۹ از دار و کارت نموان داد و معاف

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
مغص	در دروده	ریح	فراوشام و انتقاع	جوئی که بریت که در شرح رباعی اول
	و گردنات		بجوش ریح	و بقیه در نیم یاو کفایت
		صفرا	تشنه و سردی	تخم بارنگ و سبب قول خورد
			مع و دیگر علامت صفرا	سراه آب سرد و کلاب
		بلغم	خروج ریح و سبب	بسی و صفت سبب و جوش کفایت

وقار و مع دیگر و جوارش در جنی هم مفید و تسخیر
 علامت بلغم و لزوم آن در شرح رباعی یکصد و بیست و
 در و بر یک چهارم چهارم بیند صنعت کوفی کمون
 بدیده و درم زنجبیل و در جنی و نولخجان از هر یک چهارم فرغفل و عود و هند
 و بسیار از هر یک و نیم درم شکسته بی یکدرم کوفته پخته با عسل و چند صفت
 بقوام آورده بدستور مقرر جوارش سازند قدر شربت و درم

سودا ظهور سودا بابت تخم کثوت مسلم
 طبیعت باشد مع دیگر یکتقال را بر و عن
 نشان آن بادام چرب کرده

بمراه عرق کافور زبان نیمتوله بخورند و شربت دینار بر احتلاط نلته با کوره نافع
 قوی تر از سخت از بهر شایف رباعی است که بود بپوره و فانیه کفایت
 ظاهر نشو جوارش شایف عملی ۱۴۰ خود را از عمل نمی توان ست معاف

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قویج	مرضیت الی و زحما	بلغم باراج	بی غبیتی و در رخس	صفت عملی
	غلیظ بهم سرد با وجع	غلیظ مختلفه	دل و تشنه و قوی و درد	النواع و امانت

در رو بسیار که بر آمدن	اندک و قبض	رحمه سه میان
فنونولی و شوارینی شود	طبیعت	فرموده صفت

سنگی بختیقال و اینسون و بادیان و تخم کرفش و نیت و حلیه از هر یک سه مثقال و نیم
وکل خلجی و مغزهای قرطم کاوه نیکو کوفته از هر یک و مثقال آب جققدر بختیقال یا دیال
بمرا در آب نیم توله جو شافق و شکریه و مغز فلوکس از هر یک دو مثقال و نیم
یا نیک سفت درم در آن آب حل کرده ششمانده در روغن بادام و مثقال امیخته
نیکم حقه نمائند در گز شور یا بی خرمس کهنه خوردن هم نافع و چون قویج یکشاید
بمچون خیار شیر استیصال آن کنند صفت خیار شیر تر بد سفید حجوف پانزده توله
بر روغن بادام چرب کرده و نمک هندی و رب السوس از هر یک هفت مثقال و
بادیان رومی و مصطلک و بادیان رسمی از هر یک بختیقال هم را بکوبند و میریزند و بیت
مثقال نشت که با پنج مثقال خموده مشوی صلا کرده باشد آمیزند و یک مثقال
روغن بادام چرب کنند و بعد مثقال مغز خیار شیر سه ششم بعد مثقال شکریه
قوام کنند و بعد مثقال غسل خالص که اخته در آن فم سازند و دست کنند و بهم
شود قدر شربت آن از بختیقال تا هفت مثقال یا هر چه برای طبیعت باشد
و حب ملوک هم قویج را یکشاید و بادوی غلیظ را دفع کند صنعت آن صبر و حذر
ببخردم و تر بد سفید بدیده درم و پوست بلبل زرد و پوست بلبل کبابی از هر یک

درم

سه درم و نمک هندی و دو درم و مصطلک و زعفران و ساوچ هندی و قسط بلخه
سیاه و رولون جینی و سبیل الیب و زنجبیل و اینک و تخم کرفش و قزقل و تخم لوب
و دارچینی و کثیرا و قاقله از هر یک یک درم و ستمونیان و مثقال و شکریه
کوفته بختیقال بکباب سخته جو سازند از آن سه م خورند و مجرب فقیر است
برای قویج بلغمی وید سئور یا بی بدید بر آن کجی در آن تو ابل گرم افزایند و در آن
روغن گاواندازند و بان داغ نمایند و جوی حکیم نبی بخش صاحب کیر نیرت سید الله
فعلی از مجربان می فرمایند که روغن خروع در شیر ماده گاوانه یک نیم یا دو
نیکم دادن قویج بلغمی و ربی را سفیدت و جوارش کمبونی نیز سفیدت صفت آن
زیره کرمانه بر با توده توله فلقل سیاه جازو نیم توله و سد اب و زنجبیل از هر یک شش توله
و لوره از منی یک نیم توله همه را کوفته بختیقال در غسل مصغه شده چند آمیزند و حفر
استاد هر جوم حکیم نجیب آبادی میفرمودند که مغز تخم کربا یک عدد و نمک ساینه خوراکی
سیاه در آن امیخته باب گرم خواه عرق بادیان بنوشانند قویج را یکشاید و بر
از بهر علاج که در معده چوست **ربایع** قبیبل و برگک و حب نیل آریکف
با تریه و قسط و مرخس و ترمس و شیخ **۱۶۱** میکوب شیر گاوانه میخورند بخت

نسخه حقیق		
نام مرض	تعریف	سبب
علامت	علامت	علاج

الهیات	کره های سازگون مار	رطوبات بکثیر	از طعام حریب سفوف او بر کوره
	در اعلا پیدا می شود	اعراض متعفن	نقیر بود و در وقت قبیل و ترس
	و گمان حق در	و بسبب حرارت	بجیدن ناف و ترس از هر یک
	معه کفقه پس یا	غریبه در این	و خشک لب و در حب النبل
	غلط ناطق با یاکه	کره های پدید	بیدار بابت و ترید و قطره شیخ
	ببیت کرم کور	رفتن از دمان	یعنی در منة ترکی
	معه بر آواز مستور	در خواسته و دین	از هر یک نیم درم
	نسبت معده کرده	مار بر دیا	کو فقه خسته بیکتله

شیر گاو آینه نیم گرم یا ششامه و حرقت استاده موم حکیم شیب آید در این سفوف حریب
میغرم و در آید این قسم که باشد بزرگ با بی مقشر و حرمای دانه بر آورده و مغز کوه
از هر یک دو درم کوفته با هم آینه کیتوله از آن وقت خواب خورده باشد انفع است
سفوف دیگر تک بند تجار نیم درم و قبیل و ترس و حب النبل یعنی مرغی و ترس
از هر یک دو درم و ترید سفید جوف و بزرگ با بی مقشر از هر یک دو درم در منة ترکی و درم
کوفته نیمه سفوف سازند از آن بهفت ماسه یا و شکر منة کوه آینه زد و میوشند
یا سفوف انجور تند و شکر رایران نوشند دیگر بزرگ شیب بزرگ کید از یک دو درم کوفته
در غسل بنجستوله آینه زد و سه روز همراه آب بزرگ سفوف انجور زد و دیگر مویز چکیتقال و تک

سیاه و آفتاب

سیاه و آفتابین از هر یک دو درم و ترس کسندش از هر یک متقال همه را کوفته بچخته
و آب کربله بسیار ساینده نگاهدارند متقال از آن خورده باشند وقت صبح باب
نقوع آفتابین بکیتقال سلکین سینه داده و دو توله دیگر نوشند مگر که بی نامک از هر یک
بقدر برود مزاج مثلا از پنج یا ششامه شروع کنند و بتدریج موافق تحمل مزاج وزن
مگر که اقرائند که این دفع قاطع ماده دیدان و چون ماده دیدان بکفم آینه غده بلغم قرا
اجتناب یابید که در مثل برنج و در حجت در حال سهال سفوف کیتقال در منة حریب

از هر یک که و دانه بدستور سلف **ربا بیع** خرما و بزرگ مغز جوز آر کیف
معجون کن و وقت خور میباش فرما **۱۶۳** کاین او بر آید درین مرض بی تفاوت

منع حریق

نام	تعریف	سبب	علامت	علاج
حب القز	کدو دانه	بمانت که در حیا گفته شد	خرج و با تا طبیعت نسخته علامت	
		مغفور گفته بالا نوشته شد	سلاج اسفاده موم اما مانن رحمة العزیزین	نوشته سفوف
		کدو دانه بزرگ و متقال مغز جوز	دهم خرما خسته بر آورده بچکیتقال و مانن قدسره	
		ترید بکیتقال بوسه ترکیه از استاده خود	دیوه بود اصفافه نموده می فرمایند که جدا کوفته	
		بهم آمیزند و وقت خواب میل کنند	و حرقت استاده موم حکیم شیب آید می فرمودند	
		که قبیل را با قند سیاه را در منقی نهاده	خورانند و بر ششامه را با آب سینه شیرین	

دادن و پوست انار را چوشانیده شیرین کرده بوشانیدن با تخم و ملاک مع غلظت
 چوشانیده شیرین کرده بوشانیدن نفع کمال دارد و حکم این دوزی لبلل صحت است
 دیگر با بزرگ قنبیل و مغز بادام و خرما می بخش مساوی الوزن کوفته نیمه ازان
 همراه سیرکاو بخورند دیگر بزرگ کابلی دو جز را سوده در غسل یکجز فلفل کوفته
 بملتولا ازان چهار خوردن در چند روز صبح القرع را می اندازند و دیگر حکم کوشش
 صاحب مظهر نگری سلمه تعالی میفرمودند که اگر سبب خستم در قدر غسل
 اینست بحر ایض و نه حمله صبح القرع فر و افتند مجرب است

در روده اگر بدیدست گرم ضعیف باد **ع** خار و همه دم موضع مخصوص حریت
 چون اشتاف کنی زینر شو بزیر پد **۱۷۳** از گرم ضعیف جسم بیمار خیف

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
الدود الی	گر می خیزد بود	بروده سقیم بیمار طوبت	خارید مرغره و طهیر	علاج مصغف
یشبه بود اول	بگرم سرکه	بلغمیت که در حیا لغت	آن یاب طبعیت	مرحوم کنند

بیز بروغن نیب پیچ تر کرده بطریق شاف در مقعد گذاشتن فایده دارد و میفرمودند
 حضرت استادی حکیم نیب آباد که باب بر شفتلویا چیه گفته کرده آتراد مقعد بطریق
 شاف نهادن مغیبت و دیگر نیافات موافق کتب طبیه طیار کرانده استعمال آوردن

از مرض نجات

از مرض نجات یافتن است اگر صبور بقدر روانه بخورد از مغز تخم بکاین و مغز تخم نیب
 و بیلید سیاه و رسوت و منقل همه مساوی وزن گرفته کوفته پنجمه طیار نموده چهار
 حبت ازان بر روز خوردن و مداومت بران نمودن مزیل مرض است و اگر تار پین که
 روغن بارز و بود چار درم و کاستیریک روغن شروع بود توله خواهد چار نیم
 توله با نیم آمیخته در آب توله خواهد شیر بهم سرشته خواه تنها نباشد مجرب است برای
 بر آوردن دیدان و گویند که اگر نشو نیز دو درم را در آب حنظل سرشته بر نانت خماد
 نمایند گرم را خارج کند دیگر حب اسود که مشهور بحب کبکین بوزن مغز و بیلید سیاه
 برجم از شتر سید که گیشو از قبیله عقیقه بر آتش جیغ اقسام دیدار و بستیار دیگر امثال مقید است

نام مرض	مقدار حسب رطب	تعداد و اثرش	کیفیت استعمال
سکته در کله او	یک حب	۱	با روغن کاهو بخورد و اگر در غیر این باشد کند بسیار مفید باشد
در شکم	یک حب	۲	با عرق کاهو که از انبیل و بر تنگی گویند یا یا بزرگ بنبول بخورد
اگر بول شتر یا طبعاً	یک حب	۳	با روغن تخمیل یا نقطه یا بزرگ بنبول بخورد و بضم حبید شود
حیات که گرم دراز در شکم باشد	یک حب	۴	با شیره او در ک بخورد

کمز بد کس و دم	یکب	۵	باب بیچل که سینه سینه نامند عمل کرده بر سونق گزیند بالند
تپ و سیریت	=	۶	بر وزن کتان یکدم نهار تا سحر روز بد بد
تپ سه روزه	=	۷	باز میوه و ماشه یا بوالا و شکرد و درم تا سحر از پدید و اگر با برکت قبول نشد با سبت عدد و پهلک که بخورد برکت
وجع مفاصل و گرمی	=	۸	باشیر و بنگه چهار ماشه روز بخورد یا پاده مرچ
و طپش دل			سیاه و یکدم در چینی و پنج پیل در از سه روز نهار بخورد و اگر عمل امیند بهتر باشد
بر میوه که از قسم سوزک	=	۹	پاده درم نیمه گو سفند چند روز بخورد بخت یا بند اگر باشیره برگ نهال سه درم تا سبت فر بخورد بخت
و جریان منی سبت			اگر کس استیازده یا کسینیز از اندام خود ندر است بالت یا بیل در از پاده درم در سبت کنند فوراً اهن بسیار شود
سنیات	=	۱۰	
بخربنی بر بولوی و مان	یکب	۱۱	باسنه درم قد سیاه سفت بخورد و بالایی آن اورک خورده باشد یا تنبول
اثر نه یعنی نخسته و درد			
اندام وسیع ان	یکب	۱۲	باشیره برگ پیوار خورده از ادم فر کند سینه کرد

در تمام

در تمام سر یا نیم سر	و حیب	۱۳	یکب یا با سده درم نیمه شود و دیگر را بار و سینه
جلد بر	یکب	۱۴	باسنه درم سونق سفت روز بخورد یعنی با برم در سینه
پاه و اسک	یکب	۱۵	با یکدم درم شبد خالص و سبت هم بخورد و تا روز سبت شود و انزال نشود و یا برکت قبول بخورد و اگر با سفیدی بوضع محل کرده بر قصبه طلا کند لذت
دوار بینی گردیدن سر	یکب	۱۶	یکب یا پاده و درم تخم بخورد و دیگر یا آب ساینده بر مال
صرع	یکب	۱۷	با نیم درم قنقل گرد ساینده درینی مصروع و مند
داع سفید	یکب	۱۸	تخم کونج و تخم دانه ساقه کوفته بخورد و اگر در حیب نمک و یکدم درم سقمون مذکور و با یکدم روز بخورد بشود کوتم وزن سقمون علی ای الی سبت و روز اکل آن بسیار گرمی خواهد شد و یعنی با سقمون کونج و کسینز مساوی و موافق وزن نمک و نهار میخورا و از ترشی نمک و با او بر میز میکنند تا چهل روز
یا وسول	یکب	۱۹	باسنه درم رغو خشک یا پسته ادرک بخورد
ناصور	یکب	۲۰	با سقمون کسوفه بر ناصور مالند نیکو شود
رویدن موی رفته	یکب	۲۱	اگر کس موی از بدن رفته باشد با یکدم گوشت

و آب کسینز از آن موی از آن

تا خشم چشم	یکب ۳۲	بازیره سفید حل کرده در چشم کشند اما اول تا دو هفته بمیل شوره اورا بخارند
اسهال	یکب ۳۳	اگر کله شکم نرم بود یا سده درم اجزاین بخورد
اسهال خون	یکب ۳۴	باد و دم و غیره موثر است تا بهفت روز بخورد
در دلگوش	یکب ۳۵	با نمد درم زنجبیل یا شیر زن محق شده در گوش چکانند در دفع شود
درد دندان	یکب ۳۶	با نمد درم کنامی بخاید و همچنین بر دندان مالیده خشک شود یا با پنجه و کلنگی زیر دندان است
شکوره سیه	یکب ۳۷	بنار آب بجان بر کف خود حل کرده تا سه روز چشم کشند باشد صحت یابد
حب القمع	یکب ۳۸	با تخم چیره یکدرم و یکروز بهار خورده باشد و بالای آن برگ تنبول خورده به شود
بستن حیض زن	یکب ۳۹	اگر زنی را حیض بسته باشد باید که یک سینه مرغ یا چهل روز بهال بخورد یا آب گرم غسل کرده باشد
درد چشم	یکب ۴۰	کشاده کرده و نیکو شود بازیره سفید و آملی با یکدرم درم کشند و تمام نکالند و دفع شود

باد و سنگ

باد و سنگ	یکب ۳۱	با درم کله سفید چهل روز بخورد از سترگی و باد و متعاریت است از نماز صحت اما خوابد
فی	یکب ۳۲	با سده حصه انگوزه گرم کرده بهار بخورد به شود
سنگ مثانه	یکب ۳۳	با نیم سترای کریمی تا چهل روز بهار بخورد به شود
سرخ باده	یکب ۳۴	با نیم درم زیره که با آب سیده یا بخورد به شود
چهاجن	دو جب ۳۵	در نیم سترای غن میش با درم سترای دو بر مض بخورد یکدرم یا زیت چا جیت گرم کرده بمالد
زکام	یکب ۳۶	با یکدرم زنجبیل تا بهفت روز بخورد
درد کمر	یکب ۳۷	با پنج قر نفل و دو درم اورک بخورد
درد مات	یکب ۳۸	با پنج قر نفل بخورد نیکو شود
سینس	یکب ۳۹	با چهار بیس گرم سائیده در بینی اندازد
زحیر	یکب ۴۰	اگر در شکم پریس بسبب بنم و آنون بود با باد ز نسین و کشته تیره ماکه گرم کرده تا بهفت روز بخورد
شتاب سون بول و	یکب ۴۱	با یکدرم سترای غن بخورد و ابر او در
درد کردن مقعد		با یکدرم تنگ بهفت روز بخورد
عقینه	یکب ۴۲	با چهار حب کافور بخورد و بموالده و زنده بر بندد

بو اسیر	یکب	۴۴	اگاسن بهل اگیدرم در آب ساییده حب را با شیر آن نایب و کیم و زنجور و یا با شیر دو درم تناول کند
بستک بول	یکب	۴۵	اگر با شیر سه درم زیره سفید زنجور و بول بسته کشاید
دفع زهر	دو جب	۴۶	اگر سه بر و زنجور صبح و یک شام خورده را با او دست کند زهر کار کند
سرخ چشم	یکب	۴۷	با آب کهنی در چشم کشند گویم اگر در عرق گل کند مؤثر تر باشد
نیاروگ	یکب	۴۸	با مستی دو درم تا بهفت روز زنجور و
مارگزیده	یکب	۴۹	چند چیز به وضع مار بویا زدن تا خون از آنجا بر آید بعد حب در آنجا طلک کند تا خرد شود زهر کارگر نشود
سوزنک اش	یکب	۵۰	با آب شکر جسم فاسد سوزش و سوز دور و زهر کارگر نشود
کایا کلب	یکب	۵۱	با یک پیل بشود و فلخل در از نیدن هار خور و و یکدم از جینی تا بهفت روز روانه خورده باشند
برای دفع تشنگی	یکب	۵۲	با نیم درم زیره سیاه زنجور و دفع عطش کند
بر اوج سینه	یکب	۵۳	با سفید سفید مرغ سوده بر قصبه طلک کند مرگ اکل افراید
تپ و لرزه	یکب	۵۴	با شیر و بنگره زنجور و
بعضم	یکب	۵۵	با جوائین سه درم زنجور و
جبتون	یکب	۵۶	با سه درم شیر الیکل تا بهل در زنجور و دفع جبتون کند

برای رفع قبض و آوردن دست	یکب و کبک لعل	۵۷	اول سینه زنجور را سفید ماریا کند و زنجور با آن در آب گرم زنجور باشد و در وقت خواب بخورد
	و جوارینج اگر زنجور		
برای دیدن فلان	نیم یکب و دو جب	۵۸	براه شیر ساییده بنوشانند یا قی ترکیب استاد نیش می آید

صفت آن سیاه یکتوله و کبریت اصغر مصف یکتوله بر دور اکل سازد و پاره شود
و بلبله اوله و زنجور و سیاه و صفت آن زنجور و سیاه و صفت آن زنجور و سیاه
مدیر کرده باشند بر دو بهر مرغ سفید و راوند جینی از هر یک یکتوله و جماله کتوله بدبر
بخت کتوله بهر را در عرق بنگره تا شانزده یا س صلاله نماید و بعد بهر بقدر موته
بندند و اصل سینه بجای همین مید و بهامیت بوزن همین اگر از کالی اسبال
مطلوب بود و باید که هر یک بر قشیره تخم صفر یکتوله و شده با دیان شمشاد
با دو توله شکر شنج سازند که در معده و قویج را رفع میکند و برای و جیح مقال
و احتیاس بول و حصاة تخم خیارین یکتوله تخم خر بوزن شمشاد و با دیان
چارا شده و کاسته نجما شده را در آب شیر بر آورده به دو توله شربت بنفشه
شیرین کرده بدرقه سازند و طریق تدبیر حب الملک است که در لیس افکنده
ماده کاه میزنش یعنی در گویر کبیته آب آمیخته بچوشانند و بشویند و پاک

سما

کند و بعضی در شیر میچوشند پس تریز آورده آب می شویند بعد مفسر کرده
 شق سازند و دویاره نمایند و ورق سبز که ملاصق هر دویاره باشد آنرا از میان
 بیرون کنند و قوت این در تب است و پنج سال باقی می باشد و بعضی صیغه در
 آوند و زرشنج و بهمنین نمی اندازند بلکه سهاله که لاهوت می اندازند و در عرق
 دو صد و چهل بیان که با مصالحه باشد ساینده بر آورده می بینند
 از گرمی اگر بود ز حبیب صادق رباعی رب بی و برنج باشد لایق
 باشد چو سردی نتوان مانع شد ۱۶۴ اگر بر شعشاده طیب حاذق

شرح و تفتیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
زجیر صادق	بیچسب است	خلط تیز بود صفرا	بسی از این طبع عارض	علاج ماست و زرد
		یا بلغم صفرا باشد	و تشنگی و غره علاصفا	باید کرد و اسفول
			و بلغم شور بود	بر بیان کرده

بر و غنچه کل جرب نموده یا شربت بهی دهند و نان اندر شیر سنگ کتاب کرده شربند
 نموده بپزند و لبت چو سود دارد و در بلغم صفرا شربند یا کرده هم و الهو این
 یک گرم کوبند و آب گرم بپزند سبب سردی و باد و تشنگی بر زمین حال مانع قدم
 سردی بسیار خوردن و چیزهای سرد دال باشد

فصل در...

حسب المشرقا و بر بیان کرده ناکوفته آب گرم باید خورد و بر نمک گرم کرده باید شناخند
 و روغن شدت و روغن بالونه گرم کرده طلا کنند و حضرت استاذی مرحوم حکیم
 نجیب ابادی از مجربات خود می نگارند سفوف صنعت آن بالون بر بیان سالم
 و اسپغول بر بیان سالم دهبو بر بیان و زیزه سیاه تخم گن رفا و تخم خنثاش و انیسون
 از هر یک دو درم سوای بالون و اسپغول همه را را بسایند و این برود را مسلم در آن آغیزند
 و یک مثقال ازان بالعاب ریشة خطمی شش باشد با بناب یک توله شیرین کرده
 داده باشند دیگر سفوف مقلیا نام مجرب است صنعت آن بالون سالم شربت درم و زیزه
 که در سر که پرورده بر مان کرده باشند پنج مثقال تخم گن رفا و بلبله سیاه بر روغن بر بیان از هر یک
 دو مثقال کند ریک نیم باشد و السی بر بیان دو مثقال سوای بالون همه را بسایند و با هم
 آمیخته نگانند و درم ازان آب خورده باشند سفوف دیگر اسپغول بر بیان و صمغ عربی
 بر بیان و گل ارمنی از هر یک یک توله کوندیکر و گل ارمنی را بسایند و با اسپغول سالم بسایزند
 پنج باشد ازان بالعاب ریشة خطمی بخورند و تغذیل غذا درین مرض مفید است و استخواب
 ریشة خطمی مطبوخ بعد زوال نجاست و آب گرم هم مفید اما با استعمال این حوالی آب سرد
 خوردن و با استعمال آوردن و بر روغن و برنج خوردن فوراً او هم می آید بر حال رعایت
 این حال و شرط احتیاط طبیب بلنوطه دارد و قند سرد واضح باد که گرمی حکیم طارح حسین
 صاحب خورجوهی مغفور از اسرار اطبا می فرمودند که خوراشیدن شیر گاو یک پا و

با کلاب نیم باو نفع است و صوت پرشعش بقول مصنف مرحوم اینست نفل
 سفید و نیز البیج از هر یک بنت منتقال ایسون ده منتقال زعفران بجمتقال
 و عاقر قمره و قویون از هر یک یک منتقال همه را بکوبید و به پیتزند و با نیم من عسل
 سرشته تکاب دارند هر صبح و انگلی از آن فرو برند غذا برنج نفع داده و زیره بود و او
 سفوف زنجبیل بادیان پیل گرمی نبات معری سفوف نموده بر دو وقت بمزاد
 آب بخورد این خوراک یک وقت بادیان زنجبیل بر دو نصف نام و نصف بریا
 پیل سیاه بریان بروغن همه را کوفته بچقته برابر بمزاد و به شکر سرخ در آن آمیخته بخورد
 از آن بمزاد آب نیگرم صبح و شام خورده باشند در بفته زیر دفع شود غذا کبجری یا
 دال مونگ مشه و برنج با جنبرات باشد اگر تنگی بود اسپغول مسلم در آن آمیزند نافع
 بادیان گاوزبان عیناب نبات در آب سیره بر او در تخم ریجان پاشند نیگرم نموشند
 دیگر اسپغول در آب نبات تراشته صبح روغن میکه در یک لیوانی فرو گرم کرده اسپغول
 مذکور را در آن داخل کرده شکر سفید در آن شامل کرده سرد نموده جرعه جرعه بنوشند
 بر دو وقت غذا کبجری مونگ ملایم نافع باد

عارض چوشو زیره و بنود صادق	ریایع	میدان که به نرو یک طیب حاذق
از خوردن معجون بنفشه گردد	۱۴۵	بر ماده مرض طبیعت فایق
		شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
زیر کاذب	پیش دروغ	بنفش یا سفرا	لب لب قیض لیسیت پدا شو	کارین و خالیس
		یا سودا	پرچرا از باجهها بنوشند سیرین	داون قبل از
			نیاید و عدد هر یک ظاهر است	زوال ممنوع

و چون طیب از آن کرد و مجازت صحت معجون بنفشه با او گرم و دانه
 ترید با او گرم شش تور الب سوسن در دم محموده مدبر جار در دم بادیان سدر دم و
 بهمان قدر همه را بکوبند و نیزند و بوسل با او گرم جارتوله که قوام کرده باشند در آمیزند
 و بخار بر بند هر صبح بخورم خورده باشند و عقب آن قدر آب گرم نوشند یا باشند
 غذا دال مونگ مشه و سبزه پالک و بعده تلیدین طبع چون تخم ریجان و کنوبه و بارنگ
 و اسپغول امثال آنرا لیسیت قند و کلاب خوردن نفع دهد و حضرت استاذی
 مرحوم حکیم جنیب آبادی بر این مرض جوارش جبالینوس را ستودند که صنعت آن
 در شرح رباعی سپید گم گشته از ایجاد را شنید و این جوارش بر از میر و خلقه و
 و امیسل جبریت و دافع است ثقل معدا را و ضم طعام است و دافع نفخ و مقوی معده
 و امعا و بگر بود و سیاهی مونگهدار در کرده را گرم کند و سرفه بنفشه و صدراع رطوبت
 قدیم و حدیث را مفید و رویشی حینتم را بفرایند و خلد خام را از مفاصل دور کند
 و عقل و یاه را زیاده کند و او از را قوی گرداند وزن و مرد را قوی کند و بوی خوشی

خوش گمردند و بیاغ بوا سیر رافع و رنگ صاف کن و قروح چون رانیک گمردند و جهت
قوباه لقرس و هب و نسیان و در دوطول و کثرت بول شب انفع و سنگ گره و مثانه را
بریزانند و هر که لبیت یک روز بخورد آن مدا و کند از امراض عین بود گو یا تر با قست که عدیل خود

بحث علاج امراض المقع

در پنج بوا سیر طیب حاذق **رباعی** بم خرنزه هم اندراند لائق
فضد صافن کند نماید تجویز **۱۴۶** مرغ و اگر آب رزکش فائق

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بوا سیر	دانه چندان	فساد خونت	سوزش و درد و لته شدن	رگ صافن
بهر سرفه جمع	بغاظت یا تها	خون صفا است و غلظت	یا ناس	
باسورت پونا	صفا با خون	نقل و وجع ثقیل و علت	سخت و جت	
نوا سیر که جمع نامور	لذت و لیل خون است	عاجت		

خون گیرند و از خرنزه مراد خرنزه هندی باشد که ترزبست و رزبیش مجربان مستعمل بصفا
و خون گردیده مرض را کمال تکلیف میدهند نام مصنف حمد الله فقط خرنزه را چگونه
خلاف تجربه لائق در پنج بوا سیر فرموده آری مصلح آن الریه انما ترش باشد چنانکه
سکندین ساه مصلح التفت فقر جامع این اوراق در علاج این مرض زیاده از بیاغ

نسخه یاد آورده

نسخه یاد کرده تجربه یافته الی الآن از حکامی یونانیان و عقلای انگلستان
کسی را نسخه که مزیل بن ام المراض باشد بهم نرسیده است هر چه در کتب
طلب ایشان نوشته اند فاقد دهنده است نه از آنکه کشنده و این ژولیده بیان
درین مرض خوبی زیاد از بست سال آلوده ماند و انواع انواع تکالیف برداشتم
یا لآخر فصل الی عم شفا و دستگیری فرمود که نسخه اکسیر در علاج بوا سیر هم
رسید که بان کسبیا که مردم از بند و مسلمان و عیسای شفا یافتند و لیباراشیانقا
انرا غلبیدند و ترکیب آن دستور استعمالش پرسیدند اما نیازمند درگاه الی جلالت
گاه به بیان آن لب استا نمکرده چه دانایان فرنگ در باب علاج ما مردم را نادان
و سلبه مطلقا میخوانند و نمیدانند که دانا و نادان در هر قوم و هر ملک کجا که در کلان
خرنیاشند و در یونان خفیف العقل بنمودنش مخصوص بقومی که و عقل خاصه
بمردم ملکی ندارد آری با قبالی همه میگویند و رزب و مرادوم از اسلامیان مفر
و روی تجربه ملاخه کنند و در کشیر از مصرانیان درینو لاسنخان دانش و از دانش
باشند و انصاف از دست ندمند فقیر که همیشه به بدین حکا که بی نظم مالی لغات
شورده اما با وجود قلت فرصت و رحالت ملازمت انگریزی بر ارفع الزام
معرض تکمیل فن طبابت کرده تجربه بهم رسانیده درین مرض خاص مرض
برای فایده عامه بر ایا و نفع رعایا ملاطباغ شخصی تجربه خود رساله و نیزه

نوشته است که حرف در اینجا می نگارد مطبوخ اگر صاحب بوسیر را شدت
 فازه با متلای ماود بود این مطبوخ نوشانیده شد صنعت آن گلوی سبز کوفته
 چرانیته خالص عده پوخت خشک است در آب یک نیم سیر چو نشانند هر گاه بیضت
 صاف کرده بعد از شدن در تمام روز بعد چهار ساعت پنج پنج توله نوشیده
 باشد باستمال چند روز دفع خواهد شد
 الحمد لله الحکیم الاحد والصلوة على رسولہ الشافی الاحد الذی اسمه
 المبارک محمد وعلی له واصحابه من الازل الى الابد بانه
 بوسیر جمع باستور و آن افزونی گوشت بود بر سر مقعد که بر رگهای سفید سبب
 و م سوداوی بهم رسد آنرا در بندی منامند و آن گاه همچون انگور نیلگون یا سرخ
 رنگ و گاهی بقدر آنه نخود و عدس و گاهی مثل انجیر و انبه و گاهی بانزله نوت
 و وقتی مانند املی و خرما و جوی چون گل نیلوفر یکدانه یاد و یا سه دانه یا پنجه دانه
 یافته و دیده شده است و هر یک بسیار است بهمان نام مشهور و آنچه یاد گرفتیم
 کند و اندر نوات و ز بار و قضیب و خانیته نانشگاه میگردد این را یا بوسیر
 نامیده اند و از اعراض این مرض است که گاه در ابتدا ای این مرض و گاهی
 بعد دو کردن بوسیر و بند نمودن خون اگر باسهال و فصد تنقیه بدن کنند
 این چنین یاد نماید اچي شونده گاهی نیز خیر نوبت میرساند و گاهی این یاد نماید

گرم تاباده

تابکرده و کتف و سینه و گردن و گاهی از کرده تا انگشت یا میرسد و اسهال خون
 کم کم می کند بسبب آنکه زوال مس می شود و اگر سرد و خرد که از علاج باقی مانده
 باشد با نخود حادث شده باشد در ارشون می کند و رنه فقط اسهال طبع میکند
 و گاهی شکم را میگیرد و بدر و پقرار می سازد و گاهی در زانو و عرق النساء و غیره
 و وجع مفاصل و طپش قلب و غیره می آرد و قویک تنقیه بدن کرده نشود
 پس بسبب تیز نفس را باید که در صورت مناسب نورافصد یا سلیق یا بیضت اندام
 گیرد و یا چار و بسهل و جنوب و معاین کاسه ریاح و قبض کشا جوید و حسب
 علاج کند فقط و مسبای بوسیر که گفته آمده ام کسی اندام از مقعد بیرون
 می باشد و کسی همیشه اندرون سفره و کسی العصب دانه بیرون و بعضی دانه
 اندرون و کسی اگر اندرون می باشد گاهی بیرون می آیند یا بیرون گاهی می آیند
 بلکه همیشه اندرون میباشد اگر بیرون می آیند خود بخود بعد استنجا اندرون
 می روند یا تکلفت با عانت دست بمقعد در می آیند و بالا می روند و اگر اندرون بزند
 بدستور بیرون افتاده باشند و آنکه بیرون می آیند یا بسبب برداشتن چیزی
 گران یا بادی خم گردیدن مریض یا بسبب آب گرم یا چیزی گرم خوردن بسبب
 گرفتن ابدت آب گرم بیرون می آیند در نیت صورت مریض را میدیاید که اگر
 نواند و از ابدت غمگران مسهال مانند آنچه نوشتیم حای ضروری جزو

با فراخ نشسته دم خود را بنده کرده بر مقعد زور دهد تا سها بیرون آید انگاه
 دوازده قلیل مقدار نسخه اولی بر آن بنایدست رساند و اگر نتواند بدست دیگری برساند
 و اگر احتمال باشد که بیرون نخواهد ماند برشته و سوزن دوخته دهد بطریق کوهی باند
 و اگر داند که بسبب جریان خون دوا بر سر قرار نگیرد نمی گیرد پس باید که قدری
 بیند بر سر چوبی تنگ بندد و آنرا بعد از نسخه اولی آلوده بدست دیگری بر سر
 برساند و تا دیر بنشیند با مصلحت دار و کمره اثر دوا را قبول کند و در سرنگه
 رسد و خون آن بند شود پس بردار و فقط دو دانسته است که انسخه اولی بسیار
 گاهی خون جاری میشود و گاهی رطوبت سفید لزج یا گلابی رنگ غساله
 گوشت می براند و وقتی بند میشود در نیوقت طبع را کمال قبض و شکم انقباض
 و قرقر میگردد و بدست و پا بلکه در تمام بدن سوزش پیدا میشود و با سوزن
 دهنه را دمی گویند و اگر خون ندهد آنرا عمیا نامند و طریق شناختن بواسیر
 خونی آنکه چون خون می براند مانند تار شیر می براند یا قطره اقطره امیجک و گاهی
 همراه بر از خون می آید پرده و سوراخ و لیسین بالیقین خون با سوزن بود و در صورت
 اخیره احتمالات پس سها که همیشه اندرون جانب بالا باشد بطوریکه از خارج
 دوا بان رسیدن نمی تواند خارج آن و شوار و عیب لدراله و اینچنین بواسیر
 نیز عمیا نامند آری اگر مرض حیدر و زباب گرم آیدت کرده و استیامی ثقیل را

اداره

برداشته و چیزی نمی خورد و با ش عجب نبود که سها بر این و باین جیلد و او
 با نارسا سده البته علاج صورت گیرد و شفا دهد نماید و صحت پذیرد و واضح باد که بواسیر
 املا امراض است بسیار امراض بآن پیدا میشود زیرا که بعضی بنوران و غلیان
 خون حادث میشوند و اکثری با احتراق آن بسیار بعد از اخراج الدم که مدبرین
 ضعیف میگردد و لهذا امراض بریدن مستولی میشود و اعراض غالب میگردد
 پس بعضی اشخاص اجزای خون بطریق دوره می شود و بعضی همیشه جریان الدم
 می باشد که بان ضعف معده و نقاب بدن و نایبای و درم جگر و تب
 و ورم طحال و استقاء و ضعف قوی و کمزوری اعضا را نیز عارض میگردد
 و طیب نیز بهمنش را می باید که در عین علاج اصل مرض نظر و لحاظ بر عوارض
 دیگر هم دارد و طبع را تفریح و تقویت داده با تا بر عوارض غالب آنرا نشمنند
 فرنگ عاقلان بند و حکما بزبان الی اللان در بی تملاش چنین علاج بوده اند
 که بان زوال این مرض تمامه شود از بیخ و بن منقلع گردد و با اینهمه تجسس شود
 آنرا نیاقتند حق جل شفا و بکرم عیم خویش از شفا خانه غیب این عاجز را
 این نسخه خوب مراد بخشید که از حکیم امرنگ متوطن سکندر آباد که قریب
 دهلی این قصیده واقع است بدسترسید حاصل گردید و این دانشمند بکثرت و زکار
 محض بخت خوار ملاد و خواست این فقیر را تعلیم فرمود و در تجارت بسیار حاصل

عقود این علاج که بس نازک نمود و الحال با استعمال آن اصل این مرض چنانچه
 که گفته باشد در سه هفته بعون الله الشافی بتدبیر فقیر منقلع می شود و بجمع
 میرسد و باز عود نمی کند الاماشا و الله زیرا که پیداشدن مسها جدید بسبب
 بهم رسیدن ماده بعید نباشد چنانکه جامع این اوراق را پس از سه سال علاج یک
 درونی خورد باز پیداشد باری همین علاج دور شد اگر چه در تجربه این نسخه
 و علاج مرضی زکریا معروف آورده اند مگر الحیده که جزای این عمل را همین دانایان
 یافته اعمی بسیار از بندگان خدای کریم صحت یافتند و انشاء الله العلیم تا
 انقراض عالم بهر آن با مردم شفا خواهند یافت و فقیر نیز بجنایت کریم در زندگی
 خود از فزونی خود بهره برداری می شود و محروم نخواهد ماند ع بر کریان کار را دشوار نیست
 و خوبی درین نسخه آنست که مرض هر قدر که بشود و دو اعینق بود با استعمال
 این زودزایل میگردد بی شبهه کجی تکلف و یا بدو آنست که درین علاج بیخ نماند
 معالجات آنها را بطیار و در دویر وقت او با استعمال آورده باشد تفصیل آن نسخه نخستین
 خالق المخلوق یک لوله مدبر بود به باشد و میخ شمشاد استه مانده و الاصل الماکول
 یکاست همه را در روز سازند هر چند که گفته کرد و به باشد دوم مادر میر یا نر او که بگوید
 جت پیت یکتوله ورق لوشیدنی یکتوله هم را در آب جوشانند اگر بجایش دو میسر شد
 گما و بود قوی و این باشد چون یک جوش رسد با استعمال آنند چنانکه گفته خواهد شد

الذکر

الذکر درین نسخه سفت عدویست خشخاش یا شمشاد استه اقیون و نیم با و میخ کنار و سی
 افزوده شود نسخه قوی تر گردد در تخم بیروزاله در دو سوم جت پیت دو توله
 و سیخ خورده دو توله و بیار تر اشید شمشاد استه میرو والول را کوفته بخته باریک کرد و نیم
 مانده آرمخته بلیک توله از آن در دو پارچه بسته پونجا ساخته در چهار توله روغن گاو
 نیم گرم نموده ده بار بآن آبست استه سهبار آنجا نمایند پس بپوشی کشاده
 بمان حلوا سار ابر سبب استه باشد چهارم امیض و الجاد و اللدجی از هر یک سه تا
 و دانه از چار عدد اللدجی سفید بر سه باریک سایند در روغن گاو چهار توله برمان کنند
 تا آنکه شعله بد پس از آتش فرود آورده شمع و کافور از هر یک شمشاد در آن انداز
 و بپزند و بردارند و این را در سینه مرهم بسپسکه نامند و مرهم کافور که از قریب این
 جلالت هم مجرب فقیر است صنعت آن مرد است سفید و سفید رصاصی از
 بر یک سه ماته کوفته بخته اول روغن گل هشت استار گرم کنند پس در سوم
 دو استار بگذارد بعد از او و میسحوق را در آن آمیزند و بسند پس از سرد شدن
 سفیده یک بجز مرغ را در آن داخل کرده بسند بعد کافور شمشاد سوده
 در آن آمیزند و بسته گمان خوب بمانند که هموار شود این بر اشکافست
 و مقعد و با سوزن را که با سوزش بود نافع و برای سوختگی آتش هم مفید
 و مجرب بیخ همه با جمال را بپهر تمام با و الحیات رسانیده محبوب سازد

تزیب استعمال نسخه اولی بر سببهای خردید با نکه اگر مسخره خرد باشد معالجات را
می باید که وقت بر آمدن آنها از دوی نسخه اولی بقدریک سرخ کمرفته در سویی
یال یاد هم اسپ مالیده را بان موی دو آلوده بسته دهد یا آنکه رشته ریشتری
ید و آلائید و بان مسها را بندد یا آن رشته را بذریم سوزن اندرون مریه ارد
بطوریکه برو و طرف مسه سر رشته آویزان باشد و هر روز یک طرف سر رشته
دو آلوده اندر مسه کشیده باشد تا دوی جدید هر روز اندرون مسه رسیده باشد
وزود کاسه را تمام کند و طریق دوختن مسه آنکه سوزن را در مسه از پشت
په پیش یا از پیش طرف پس بگذراند و چار انگشت رشته را گره داده آویزاند
بگذارد تا بواسطه آن روزانه و آرا اندرون مسه رسانیده باشد و اگر احتمال باله
رفتن مسه باشد قطعه تخرقه را بناید و بیچ دهد و آن رشته را که بان مسه در نسخه
در آن خرقه ناخته بسته دهد تا باین تدبیر مسه جانب بالانزد و تزیب نسخه اولی
بر مسها بیرون باید دانست که دستور استعمال دوی نسخه اولی بر مسه در وین
خرد سابق گفته شد بموجب آن بعمل باید آورد اما بر مسها کلان بیرونی که همیشه
بیرون می باشند یا گاهی وقت ضرورت بی اراده بی تکلفت بر می آیند باید که از
دوی نسخه اولی بقدریکه در سرخ با گشت خرد کمرفته بر مسها تنگ و یا یک په نظر
طلا کنند اما دوا را زیر مسه چنان تراسانند که ریشخ رسد و در بنی سرخ زخم خواهد

انزاف

انداخت صرف دوا مالیدن مسه در تمام مسه نفوذ میکند پس از پنجه قدریکه یک کرده
گسترده تر نموده بر آن مسها چسبانیده و بدو بالایی آن رفاده نهاده قیره نهیدی
کند و لنگوش کشد و اگر مسها چسبان باشد که همیشه بیرون می باشد و اندرون نمی روند
بر آنها باید که از دوی نسخه پنجم قدریکه آب سوده بر مسها با ریختن یک طلا کند و پنجه در فاده
بوستور بر آنها ده قیره بندد و این دوا بسیار تیز و حادثه لایق میرزا منشان نبود و در
استعمال این دوا کمال احتیاط ضرورت که این دوا مسه بگیرد عضو برسد اگر ناگهانی
بر قعه یا قریب آن بر سرخ یا عریض و غیره برسد خواه رطوبت که از مسه بی بر ایلی بر
عضوی رسد سوزش یا خارش معلوم شود فوراً آن عضو که غیر مسه باشد بر و غش
زرد و چرب کند همین سوزش و خارش علامت رسیده دوا یا رطوبت آنست بیان در
که بعد استعمال این دوا محسوس می شود و حال بدل کردن رفاده با استعمال نسخه اولی
خصوصاً پنجم سوزش و حرارت معلوم میشود اما نه آنقدر که آدمی بیقرار و پهبوش
کرد و یا از کار دنیا بکار گردد بلکه کیفیت آن مشابه نیز لوچ سپیدان باشد یا بریدن
مرج بر زخم مانع میشود اگر مریض سوزش آناگوار داند باید که قدری روغن زرد
بر رفاده مالیده به بندد یا دوا و توله سرخ ساتهی را با یک سائیده کرده آن ساخته
بر چینه معلوم مانده به بندد یا از کل ملتای خواهد از کل نهیدی سفید کرده همچون
گردد و مان خرد و درست ساخته بر مسه بنید که فوراً تکین سوزش خواهد کرد

و آب از مسه با استعمال این هر دو نسخه جاری میشود که زفاده دم بر دم تر میکرد
 و پس بایند که مریض بعد یکیک ساعت زفاده بدل کرده بزنهد و با شد هر قدر
 که آب زیاد بر آید زود صحت شود و هر صبح و شام بعد استنجای که آب است بایند
 استعمال و ابر سها کرده باشد بیان آب دست مناسب که مریض آید است
 بآب گرم کرده با آب سرد استنجانند که استعمال آب سرد در آید است در و
 در با سوپید امیکند و تیرک میزند و هنگام آید است گرفتن پینه را از مسه دور کرده
 با آب بیان و فضل گوشت که باین مسه سبب اشک بر سر مقعد می بر آید اگر چه
 ماده این گوشت زاید ماده با سورت و دوی با سورت و آنست که رفوق حقیق
 برای این مرض خمیشت دوا دیگر دارد که مخصوص حیت مرض اشک است در دفع
 گاهی تخلف نکرده است و نمی کن یکی نسخه خوب که از علم محمد خورشید حافظه بود
 خان صاحب حمت الله علیه یافته ام حیرت صنعت آن سم الفار اصل کنوله
 و یک سیر باو بالا عرق کبلی که دو بار آنرا صاف کرده باشند بسیارند و قدر قدر
 عرق را بر آن ریخته حل کرده باشند تا آنکه همه عرق در آن بیکتول خشک شود
 پس صبر آن بقدر ما شطبار سازد و یک سیر بالدی جغرات گاؤ بنهاده چرخ
 باشد بلبوریک دوا بدندان ترسد و رگه بدندان فرسازد و باله آن نیم سیر
 جغرات خالص و بهتر که از شکر خالص گاؤ ساخته باشد بنوشد غذا اول با شکر

نسخه از مریض

مقشر بر و غن بسیار و ننگ گت م و بر سبز از سبج و شیر و دال گونگ و سوسن و سینی
 کند و از مقاربت زن نیز محترن باشد و اگر موسم و مقام سرد بود و جغرات را
 نیم گرم کرده خودند در یک چلای شالقه الشیافیه صیت بایند و قوت این حب
 زیاده از شانزده سال نمی ماند دستور شناختن اصیبت سم الفار است
 که سم الفار در باره جگر نیز تاد و ساعت نگاهدارد اگر جگر آب شده بر نیز و اصل با
 ورنه مغشوش فقط نسخه دیگر حب تر کمان است که از حضرت استاذی مرحوم حکیم
 نجیب آبادی تجرب یافته ام آن هم در از الهم این مرض خمیشت اشک عظیم الفل است
 صنعت آن سم الفار سفید و الیچی خورد و کافور و کاج سفید که آنرا که با می گویند
 همه مساوی الاجز را را گرفته بخته یک پا و کلاب سحر بلین نمایند و خوب بقدر جو
 طیار سازند یکب هم آد جبار تو که کلاب وقت صبح مراد باشد اما بعد یکروز
 نه هر روز پس یازده حب با شکر با عرق گاؤ زبان و عرق کیوژه بایند داد و
 فقیر در غلیان خون هم آد عرق شامیره داده است اما در موسم و مقام سرد و با الغفل
 دفع بایند کرد و یک وقت خفقیار را بعد دو ساعت از خوردن حب یک انار شیرین
 بایند خورد و وقت دیگر یک یاد و سیب بایند داد تا تقویت باعضا رتیه
 خصوصاً قلب دهد از آن خفقان کند و اگر جریان بود از دست گلود و با
 و طباشیر و ست سلاجیت از هر یک یکمانه سوده در شربت انار شیرین

استعمال نمایند و اگر استرخای اعضا یا نشد روغن یا سبب را بشوید معطل و سبب
 الطیب تدبیر کند و صاحب نار فارسی را ضرورت که از ترشی و از غذای غلیظ
 مولد خون و بلغم باد انگیزه بکام استعمال این دو با برهیز نمایند و نان گندم باره
 او فست و تغذیل غذا بهتر و فقیه با نان گندم دال موگت روغن داوود و سفینه
 یک روز گوشت بز خورائیده اما بدون سیر و مرچ و جغزات و لایح باد که در
 استعمال این بر دوش مرغی بدون ^{آن} دمان و بصرق و اسهال بلا تکلف
 صحت از آتشک می یابد و او را با سیاه حصول شفا میشود و بفضل الشافی
 و عونه بیان استعمال دو اگر مسه خرد و بزگر باشد معالج بسیار لازم و
 ضرورت که اگر بعض مسه خرد و بعضی کلان باشد باید که اول دو آب مسه های
 خرد و فال زیر که اول اگر بر مسه کلان دو اتحاد رسانید مسه بار بود خوب
 آورد اما که مسه خرد در آن ورم غایب خواهند و این مسه خرد
 تحت مسه کبار خواهند در آمد و بالفعل کالمعدوم خواهند نمود اما هرگاه که مسه
 کبار دفع خواهند شد و در دم دو خواهد شد بعد چندی این مسه صغار
 باز بروز کرده و خواهند نمود و صورت مرض باز پیدا خواهند کرد ^{و علاج} و علاج
 بر دو برابر خواهد نمود این سخن معالج را لایق در شش است بیان میباید استعمال
 دو نسخه اولی و پنجم تا پنج روز اعنی ده وقت مستعمل میشود و چنانکه

یا لاکفته شد

یا لاکفته شد که بعد آیدرت صبح و شام و او را بر مسه رسانیده با شند بیان در یافت
 و امتحان مسه که آیا زنده اند یا مرده بعد پنجره در مسه سوزن خلافت بر عینت
 که خون می برانند یا نه اگر می برانند بدانند که هنوز زنده اند اگر سوزن از مسه گذشت
 و در معلوم نشد و نه خون از آن بر آمد بدانند که مرده اند و دیگر فایده خلافت
 اینکه با این تقریب نفوذ و او هم با حسن تدبیر در آن میشود و هرگاه که بعد خلافت
 بر آن مسه و اما اندیس انگلیاب نمایند چنانکه ذکر شد می آید ذکر موسم این علاج
 پسندیده موسم بر این علاج مقام سرد و موسم سرد است یا شتر و خرگام میان
 ملک و واب گنگ و جهیز یا اخر بر شکل و رنه بنظر ضرورت هر وقت وقت
 علاج است اگر بعض قوت یا بند و رنه اول با غده واد ویر قوت و بند و قوت
 بند کنند پس از آن علاج نمایند حسب سندرس جهت بند کردن خون رسد
 شفتت حسب سندرس که بواسیر را خشک کند و خون را بند نماید و بضم طعام کند
 سندرس وقت و شطرح و تخم گندمان از بر یک سه ماسته و خبث الحیدرید بر
 یک نیم ماشه در ابیکه پنجاه مقل که خسته باشد شسته خوب سازند از شش تا هفت
 حسب نیاز خورند نسخه دیگر که حالب خون است صنعت آن کشته مرجان کسرخ
 و طباتیر یک ماشه در یک عدد و مری آله آمیخته همراه شیره انجبار پنجاه و لعاب
 بیفت ماشه باز رنگ و ولوله مشرببت انار شیرین خورند که خون بند خواهد شد

دیگر حب بلوی بم حالبس بم مقوی صنعت آن زهر مهربه خطانی و مندل
سغید و مروارید ناسفته از هر یک کینتو که گرفته در نیم با و عرق کیوره و نیم
یا و کلاب خالص حل کنند تا آنکه خشک شود پس حیوب بقدر یک یکماشته بندند
در سایه خشک نمایند و در وجب از آن بورق نقره یا طلا سنجیده خورده یا
یا در شربت انار بکتوله ساینده لیسیم یا شند حیرت دیگر اگر منار وقت
و حبال بیمار و امتد این حب جوهر بدین که در حد و تقویت اعضای
حیرت صنعت آن مروارید ناسفته ششماشته و لیسیم یا شند حیرت
و عقیق سرخ و ملاجور از هر یک سه ماشه و نارچیل دریا و زعفران از هر یک
یک نیم ماشه و ورق نقره دو منقال و زهر مهربه خطا دو دریم و یا قوت
سرخ و یا قوب ربانی و یا قوب کبود و فیروزه از هر یک کینتو منقال و ورق طلا
و مشک شش سرخ و غیره شش ماشه در عرق کلاب یا عرق کیوره
یا عرق بید مشک هر چه پیشه و یک با و باست حل کرده ساینده خشک کرده
حیوب بقدر خود سازند و بدستور بالا خورند دیگر جوهر مهربه بم مستعمل
صنعت آن لعل و یا قوت سرخ و یا قوت زرد و یا قوت کبود و ورق
طلا از هر یک یک ماشه و چهار سرخ و عقیق بینی و لیش و لب و فیروزه و جوار
از هر یک یک ماشه و پنج سرخ و کبر باد و ماشه و مروارید یک ماشه و چهار سرخ

و نارچیل

و نارچیل در یانی و ملاجور از هر یک سه ماشه و فاو زهر مشک و عنبر و ورق نقره
از هر یک شش سرخ و کافور چهار جوهر و مومیایی دو سرخ و اقیون یک سرخ و قرص اقمی
شش ماشه و زمره چهار ماشه همه اینها را بر سنگ سماق یا کلاب نیم سیر سخن بلینخ
نمایند و آب نعیم عربی مهربه بندند و بورق طلا سنجیده یا زهر خشک نمایند قدر شربت
از دو سرخ یا چهار سرخ دیگر اگر صحره و صخره صفر او بر وضعف معده بود این جوهر شش طلا
را با استعمال آن صنعت آن طباشیر و کل سرخ و مندل سفید و آله منقی و گتینز
خشک از هر یک پنج دریم و حب لیسیم و پو پو است زرد اتج و سماق منقی و مصطکی
از هر یک و نیم دریم و قاققیا لبار و گلنار فارسی از هر یک یک دریم همه اینها کوفته سخته و قوام
رب بر ستم چندا و دید که در یک یا دو کلاب کرده باست آمیزند قدر شربت از ستم ماشه
تا دو منقال دیگر حب جوهر مستعمل بر او در تواری حکیم خیمیند خان خورجوی خورشنگ
نیز حالبس خون و مقوی اعضای رئیس حیرت صنعت آن مروارید ناسفته
سه ماشه و لب دو نیم ماشه و لیش سبز و عقیق سرخ از هر یک یک و نیم ماشه و نارچیل
خردلیا و زعفران از هر یک یک ماشه و ورق نقره سه ماشه زهر مهربه خطا یک دریم و یا قوت سرخ
و یا قوت زرد و فیروزه از هر یک یک و ماشه و یا و بالا همه را در یک یا دو کلاب سخن بلینخ
نمایند چون خشک شود حیوب بقدر خود سازند قدر شربت از هر یک از یک تا دو عدد
تسایا یا با بد قه مناسب دیگر اگر خنجر و خون بسیار صنعت عارض شده باشد

این معجون حکیم شفا و اوله بسیار مفید و پادوی را بدین صنعت آن عبرت است
 دو ماشه کربابی شعی و لب احمر و زین سبز و مرورید ناسفته و طیار شیر سفید
 از هر یک سه ماشه و ابریشم مقرض شش ماشه و ورق نقره سه توله اوویه کوفته
 ریخته و جواهرات بعرق کپور سه توله روز کربل نموده رسیب شیرین ریخته و نبات
 سفیده توله راعرق کپور سه توله و گلاب نیم یک پانزده ماشه حل کرده بقوام آورده
 ابریشم را بقسمه بریان کنند که سیاه و سوخته نشود و گلاب بسایند و اول عبرت
 حل کرده و ورق نقره را حل ساخته ابریشم و اوویه دیگر دوید و دیگر آمیخته معجون
 قدر شربت از دو ماشه تا شش ماشه دیگر معجون مفرح اعظم معتدل که به نسخه
 استاذی مرهم حکیم نجیب آباد است نیز مصفح خون و جالس آن وزیاده کنند
 فهم و مقوی اعضا کثیر است و اعیان و کالت و بلادوت و تو حرس را دور کنند و نفع
 شکم را میرد و استهناز یاده نماید و اقسام خفقان را دافع و ضعف دل را نافع
 و جمیع اخلاط فاسد را دافع کند صنعت آن شاه پتله و یاد و ریخته و کل کاغذ
 و بتبول و بن برود و از هر یک پنج مثقال و لاجورد و طیار شیر و کل مخموم و زعفران
 و دروخ عقربی و کبابه و زرنبا از هر یک یک و درم و پوست بلبله کبابی و ابریشم
 مقرض و پوست پیرون بسته و دانه الیچی از هر یک یک مثقال و لب و کربا و
 و مرورید ناسفته از هر یک یک مثقال و عود یک ماشه و یاقوت سرخ و ورق نقره

کینتقال

کینتقال و شربت انار چهل و هشت توله اوویه سائیده در قوم شربت انار
 بدستور آمیخته معجون سازند و نگاهدارند کینتقال ازین وقت صبح بخورد
 باشند و بتدریج تا دو مثقال رسانند و بقیه این بحث در آخر رساله تمام
 کرده خواهد شد انشا و الله العلیم از مرهم حکیم بواب مبارک علی خان صاحب
 خیر اندیش خان میر شاهی پوست بلبله زرد و پوست بلبله کبابی سیاه پوست بلبله آملانه
 هر یک یک توله هم را کوفته ریخته نگاهدارند و مقل از رزق دو توله را در عرق برگ
 کرات یک یا دو حل کرده صاف نمایند و مسقوف نکورده را در آن سرشته شصت صوبه
 یکب از آن صبح و یک شام ریزه ریزه کرده همراه آب تازه خورده باشند که دافع
 قبض و حابس خونت و دیگر مقل از رزق یک توله روغن کل پنج توله زردی سفید
 مرغ یکسده افیون یک ماشه این همه را بر روغن کل آمیخته مرهم سازند هر صبح شام
 بر پوست طلا کرده یا ست از ال در و میسند بیان استعمال تبرید و دندان و اوغلا
 مخالفی اگر بسبب حدت و او شدت حرور که حرارت در مزاج یافته شود
 باید که نارچیل در بیانی را بقدر یک سرخ در پنج توله سائیده و شربت انار شیرین
 دو توله شیرین کرده کپور سه ماشه یا عرق بید مشک یا عرق کاغذ زبان یا عرق ابریشم
 یا کلاب افزوده بدین یاد و غ کاغذ اگر منافعی مزاج نیابند بدیند و نارچیل
 و سنگره و انار میخوش اگر صفر استخوان و مانعی بنود و بر بند و دوان شیرین

تخم خیارین ششماشته و کاینه و دورم و شرفه ششماشته نیم جوزت و اگر قبض بود بسبب
 شربت بنفشه و خوردن مویز منقح و کتشم نیز مفید است که رافع قبضت و نیز هست
 ماشه تخم شاه پسند را کوفته با یک کوزه در آن سته ماشه شکر مرغ ایخته و آن قبض
 و جوارش عود ملین برای طرح ریاح و تجوید بیهوش و قنبا حیرت و همت رفع قبض آرد
 صنعت آن با دیان و مصطیکه و انیسون و وانه پیل و بویه خشک از هر یک یک گرم
 و دارچینی یک و نیم درم و طیان شیر و عود عرقی و دورم و سنکلی و گل سرخ و زنبق
 تراشیده هر یک دو درم و عسل خالص نیم پاد و نبات مصر یک پاد و نبات و عسل
 در کلایط بقوام آورده اوویه سحوقه را در آن بسپزند قدر شربت آن یک توله اگر
 پیشش و مقص باشد مر بای بلبله و دو توله بخورد و بند و باله آن دو توله
 مر بای بلبله شربت کرده بنوشانند و غذای قابض است از و درند و بخورد و در
 ملکه غذای بلین و اوده باشند همچون مراره برگ خرفه و برگ سفناخ و برگ شاه
 و بقل مرشق و گنز و شلیم هم خوراندند بیان انگلیز اگر سه مرده معلوم شوند و باقی
 سوزن و بجزس بچکان در یابند باید که بر وزشتم و والی نسخه اولی بدستور
 مسها با لید اوویه نسخه دوم را در آب یک سیر با و وسیع بچوشانند اگر در سیر
 گاه بود اولی با مندی چون بیکه و جوش رسد از دو گلدان بر آورده بر جای قرار
 شسته بخار آن که نه بسیار گرم بود و نه بسیار سرد بلکه اوفق باشد با سوز

انقدر ابرم

انقدر که برگرد و سیرین و گرد مس باقی الجمله عرق آید انگاه موقوف نماید و این
 عمل را بر روز دو سه بار تکرار کرده باشند تا دوشه روز یا بعد انکباب و اول
 نسخه اولی بالیده باشند و بران بدستور بنفشه ترانده رفاده نهاده قیزه کشیده
 باشند بیان نگمید اگر دو یا سه روز دیگر بر استعمال نسخه اولی در انکباب نسخه
 دوم گذرند استعمال نسخه ثالثه شروع کنند و عمل نسخه نخستین و پنجمین و
 دویین موقوف دارند و دستور نگمید ان که جمله اوویه مذکوره نسخه سوم
 دو حصه کرده در یک پاد بسته دو سه توله روغن زرد را در پادله انداخته گرم کنند
 و برود و گریه را که پوتلی باشد در روغن انداخته گرم کنند و بان نگمید کم
 کنند و بر مسها بنیاده باشند و بهر طرف بوا سیر گردانند و دود بار آهسته آهسته
 تکمیل کنند و نگاهدارند که گریه بریدن صحیح نرسد و هر جا که در مقعد سختی ورم
 معلوم شود آن جارا تکمیل کرده باشند و تا بلودن ورم از تکمیل باز نمانند
 و از آن دست نبرد و در ندیس گریه را کشاد و مسها در آن دوا که حلو آمانند
 یا سته نهاده بالای آن رفاده مانده لنگ کشیده باشند و هر گاه که مسها را
 در آن دوا حلو آسان نهاده باشند باید که آن نگمید باشد اگر سرد شود
 باز گرم نماید بیان دور شدن مسها از بدن بدانکه تکمیل کرده وقت
 یعنی پنجم روز این برای افتادن مسها مدت قلیله است و زیادت آن موقوف

بر قوت مرض است و در سه روز از تکمیل مصلوح خود از بدن میگذرانند و در
 ریشه از طرف جدا شدن را آغاز می کنند پس از آن فرود میریزند و همچون نر با
 خشک شده می افتد و تا وقتیکه سینه ببرد بدن خول بخل از بدن محل خود
 جدا نشوند و بجز نری همچون مقراض نه تراشند که این تراشیدن احتمال از
 که ناسور پیدا کند و علاج ناصور بسیار مشکل میکند پس معالج و مریض را
 باید که قبل از افتادن مسها هر کجا که ورم و سخنة دیده باشد بهمان اگر بچها
 کما کرده باشد تا آنکه همه با سیاهی ریزند لحاظ معالج را پیش از شروع علاج
 در یافتن ضرورت که آیا مریض ناصور دارد یا نه اگر در دست باشد باید که چند
 روز ناصور را آب گرم خواه آب جوشانده و برک نیم شسته و صاف کرده همان
 سه و غز حیات که در شرح رباعی چهل و نهم گفته آمده ام قدری مالیده و طلا کرده
 باشد یقین که ناصور بفضل انبیا در و بهفتقه دفع شود و بعد علاج بواسیر
 نمایند اگر صاحب بواسیر بسبب خروج خون بسیار صاحب فرانس شده
 باشد باید که اول اور تقویت به بیضه نیم برشت و ساگو دانه دانه بچک و
 معاجین مقوی و حب جواهر و غیره دهد پس از حصول قوت که در و بهفتقه
 دست خواهد داد و علاج با سفوفش کنند درخت بهون آمل که اثر اقبال آمل
 هم گویند آورده خشک نموده سفوف ساز و ششمانند از آن مع دو عدد

ام پناه

مرج در آب ساییده بس و یکروز بنوش خون بند خواهد شد از باب حاجی نوزاد
 خان مغفور علاج ناصور از حکیم عبدالسلام صاحب بلیح آبادی روغن گنجان
 نیمپا و برگ نریب و دو توله باز یک ساییده قرص سبز در روغن مذکور انداخته
 با آتش ملایم چندان پتیرند که اندرون قرص قدری عالم باقی ماند یا لکچیه خسته
 نگردد و قرص را بر آورده مسها را که چو کیمیا زنده در آن روغن با نذرند و آتش
 نر خرب بسوزند که شگفته شده سیاه گردد از دست چوب نریب چنان
 حل کنند که در روغن بیامیزد و در ناصور چکانند خواه از قیتله برسانند میان
 اسباب پیدایش ناصور گاهی صاحب با سوز که مضطرب میشود و قطع مسها
 میکند و بسبب عدم حفاظت زخم ناصور پیدا می شود و گاهی بسبب استعمال دواهای حاد
 آمل بر مریضی افتد در آنجا هر روز آب یا عرق میرسد پس زخم متعفن شده ناصور
 می کند مریض باید که گاهی دو امتهر خا در امثل شکرک و زرنیج و آبک و
 قویای سبز و سم الفار غیر مدبر و زاج را در با سوز با استعمال نیارد تا از آبله
 افتادن و بر آمدن زرداب و ریم و خون از آن تحطوط ماند فرق میان
 با سوز و خروج مفعله کلین با فردانی که شست بر سر که مفعله وان
 خود بر آمدن جسم مفعله است پس معالج میان برد و تفرقه کند نشود که بدون
 تشخیص استعمال دوا بر خروج مفعله کند اگر چه این دوا که اقل قلیل باشد

برای خروج بجم نفع میکند اما ضرر زیاده از نفع دارد پس باید که در خروج مقعد
 سفیدی بیضه مرغ را بدست بالید باز بر مقعد مالند و آنرا درست کرده در شرح
 چینه یا اشاره دست آهسته آهسته از زیر بر نیز بجای خود رسانند بچنین
 کرده باشد که در دو سه بار محکم خواهد شد و اگر باین طریق محکم نشود باید که نیک
 نیم یا و پوست ام غیلان یکپا و در نیم سیر سیر گاؤ و یکپا و آب بظرفی که
 گلوی دراز دارد انداخته جوشانند هر گاه که دو سه جوش آید آنرا از یک
 فرود آورده بر جای قرار نشسته مقعد را بگلو ظرف کرده یا مقابل آن نموده
 بخاران بمقعد آنقدر رسانند که گردان عرق آید و چون عرق بمقعد آید آنرا
 بر مال چینه و لغشاره و پاک کرده آهسته آهسته مقعد را با اشاره دست بجایش
 رسانند آنرا و اندک شاف به نگه ر این عمل در چند روز صحت حاصل خواهد شد
 دیگر بلدی و بلبرنگ و اجوائین و سیوس کندم مساؤ وزن یک یک لوله را بر روغن
 کجند یا تلخ بکتوله امیخته نگهدارد و شش شامه از آن بر پا چک برالش انداخته
 و خود را بپارچه بلغوف کرده بخوران بمقعد رساند چنان عرق در آن
 بسیار آید باید که بر مال نشسته آن کند و بمشقه از آن بر چینه و مش
 و خشک نموده با اشاره دست آهسته آهسته بجایش رساند علامت
 جدا شدن بواسیر از جای خود آنکه هر گاه که مسها از جای خود بعد مضمحل

شدن جدا می شود

شدن جدا می شوند و غده معلوم می شود که آنرا در فارسی غلغلی گویند در وقت
 روزیکه می افتند و این علامت شغلات که طبیعت مدبره بدن شقی زاید را
 میگذارد زیره که بمقابله دو امراض حساسیت خورده است پس هر گاه که بواسیر
 بیفتد باید که بر زخم استعمال مرهم نماید که شافی حقیقی کمال رحم فرماید
 بیان استعمال مرهم کافوری بعد افتادن مسها بر زخم آنجا هر گاه که بیفتد
 بر آنها استعمال نسخه چهارم نماید و هر روز بر زخم مالیده باشد تا آنکه زخم باند مال رسد
 و یقین که اگر موسم علاج سر مایا محصل شود خواهد بود زخم در بفته باند مال خواهد رسید
 و خشک خواهد شد قایده اگر بعد استعمال مرهم هنگام وزیدن هوای مشرق در روی
 در زخم پدید آید باید که اول زخم را کمی بخت گرم نموده زخم جهال و مسخ را
 در مسخ خام بمانند آلوده بر قاده پینه نهد و بر زخم بند که تسکین خواهد بخشید
 اگر زخم بر سید و اباطون مسه عرض شود یا زخم بکدامی بس عمیق گردد باید که در
 مرهم بطفت تمام اند زخم رسانیده باشد و پینه را بر هم آلوده اند زخم نهد
 باشد تا در زخم را باند مال آرد و صحت رونماید و اگر در زخم جهال زرد و رطل آید
 و کات سفید آفراید زخم رو و باند مال میرسد اگر سه شامه فوفل و کافور و روغن
 کل را در سفیدی بیضه مرغ سائید و بر بواسیر نیم گرم طلا نمایند آنرا در و میکنند
 تنبیه بعد در شدن اسل مرض بواسیر طبیعت معالج را می باید که علاج

در ریج بواسیر علیل صادق رباعی چون گوش کند قول طیب حاذق
خطه نظیر مقل چندان گردد ۱۴۷ که درین حال دلبر خود عاشق

شرح و تحقیق

هر گاه که بواسیر خون ندهد قبض باشد و علیه ریاح بود و گلابی در دهنم گرم و مع دیگر
لوازم که آنرا در عرف عام بواسیر کجی نامند آنرا حب مقل هم مفید بود و صفت
آن بقول مائین رحم الله یوست بلبله کابلی و بلبله سیاه از هر یک در دم سبکی تنه
خوردل سفید و در دم همه را بکوبند و آب کنند توله پاکو گرم را در مقل ارنق با نژده
حل کنند و او را در سحره را در آن سرشته حیوانند و هر صباح از آن هفت ماسه
خورده باشد غذا مرغ جوان و ماش مقشر و اسفناخ دارند و مائین مرحوم میگوید
در شرح خصله وین باب اطر فیض مقل نیز نافع است صفت آن مقل را که می دم
باشد در آب گرم حل نموده صاف کرده بهشتا و متقال عمل که اخته بقوم آید
و پوست بلبله کابلی و پوست بلبله زرد و آله منقی از هر یک در متقال کوفته بخته
بآن کشند از یک متقال تاد و متقال خورده باشند و نیز بعضی از ماخر بان خور
افتمون را با ماء الجین مطلقا نفع است از هر دو تدبیر سابق گویم افتمون
مخور و صفراوی مزاج را منضرت کیفیت خورون افتمون بقول مصنف
مرحوم اینست که افتمون پنجمتقال را در خریطه کرده در هفتاد متقال باء الجین

که در سینه

گرم تر ساخته چندان مالند که مزه خود را تمام باز و بد بسیت متقال شیر خشت را
در و حل کرده صفا سازند و قاشق آب الوبجار را اضافه نموده بیکم بیاتش
و اگر قوت دادن منظور باشد سماکی پنجمتقال را چوشانند و صاف نموده بر آن قرا
طریق گرفتن ماء الجین اینست که یک کاسه شیر بزرگ ارنق حلیم را گرم کرده
به قاشق سرکه تنه آمیزند و دلت کنند تا زردیش از بین جدا شود صاف کنند
اینست فقراتان مرحوم در شرح او اما طریق استاذ فیکر که در اخته ماء الجین است
ان شاء الله الشیخ در بحث نهر امفرط خود ابداء رساله جدا گانه نوشته ام در اینجا
یابند و بدعای خیر یاد نمایند و جناب ممدوح مرحوم میفرمودند که حبث الحدید
در حصه بواسیر خون را در بیضه نیم پرشت بدست و طباطباید و ماسه و سوده و
چار مرغ و ست گلوه و ماسه را در آله مرلی یا در قطله و نقره با شیره بارنگ
و شربت انار بخوراند و شربت انجبار نیز برای حبس خون نافع است
صفت آن پوست سیخ انجبار صفت متقال و قرط سامی پنجمتقال و
صندل مرغ و صندل سفید بگل بپسوده از هر یک یک پنجمتقال باقی او را ملائیکه کوفته
یکشب در آب نجیبانند و صبح چوشانند و بیالانید و در طول نبات سفید
در آن داخل کرده بقوام آورند فقط ویر تالیل از نوقل در آب بسایت و
بوزن آن کافور و سفید پیضم مرغ و روغن گل بهمان قدر افزوده نیم گرم

ضماد سازند اگر موسم و مقام سردی است که دفع و جمع نخواهد کرد و دیگر در وقت خیال را
 در شیر گاوی جوش داده بر با سوز بندند دیگر برگ کند نایا پیاز در روغن زرد
 بخته اگر بر سه بندند ز ولید اگر داند مگر بختل که ناسور افکند فاقم دیگر بختی
 الحید و خم بطلان و تخم کند تا نیز نافع دیگر بر سوت و مغز تخم بکاین و تخم ترب هلیله
 سیاه و تخم کن نامسا و وزن گرفته کوفته بخته بکلا سخته همچون خود صوب
 سازند بیخ عدد از ان همراه عرق کیوره بختوله و طربیت انجبار و دونه خورد باشند
 اگر بجای مغز تخم بکاین مغز نیب بود نهایت موثر تر است و دیگر حب متقل نیز مفید
 صفت آن هلیله زرد و آنکه منقی از هر یک یک توله هم را سلفه جوده و سه توله
 متقل از رق را در دونه عرق یادمان تر کرده صاف نموده بدونه روغن گاو
 آنکه اندک حل کرده کوفته است چون خوب حل شود بر دارد و نکند دارد و پنجه است
 از ان خورده است نافع باد ترکیب تند بیخیت الحید آنکه همچین دونه را
 در دوسه شیر گاوی پیزند تا آنکه سوخته شود بدوشه سخی بلیغ نموده نکند دارد
 هر چند که گشته کرد و انفع تر باشد دیگر همچین که براده است این است آنرا در عرق
 است بجا من خواهد خورد در عرق جامون عرق کرده در آفتاب نکند دارد
 گشته خواهد شد دیگر بند میرد بر درزش آنکه براده است آنکه همچین بود و توله
 با براده خشت الحید را در جغرات گاو یک بند خسته در ظرفی کرده با قاشق

نکند دارد

نکند دارد تا آنکه خشک شوند پس حق بسیار نموده بر در اندک بیوی آن تنغی
 بود آنرا در آب ترب پیله ساییده بکلیه به قرص ساخته در ظرفی نهاد و بر آن گل حکمت
 نمود و آتش دهند باز بر آورده ساییده با استعمال آنرا قدر شربت یکسرخ
 در مقعد اگر پدید آید شرح شقاق **رباعی** چهارتر است که شد بصیحت مشتاق
 باید که ز قایضات بر سبزه کند **۱۶۸** چون سبب و بهی و زردی است و سحاق

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
شقاق المقعد	شق شدن و پاره	بیشتر از آرد	در دیر آردن خون	لینش با بایزرد
گردین سرفه	غیره باشد	بود		واژ تو ایض

بهر سبب بایزرد و لعاب را با شربت بنفشه شیرین کرده بنوشند

هر که که سرفه کس کرد و شق **رباعی** کوهان شتر باید و متقل از رق
 هر روز بموم زرد و مرهم کردن **۱۶۹** صحت پس از ان طلبیدن از مرض

شرح و تحقیق

صفت مرهم متقل موم زرد و مرهم سیرا در سه سیر روغن کوهان شتر حل کنند و سرفه عرق
 بر کندن آن که در آن بنزد مرهم متقل از رق حل کرده و در آن شکل کرده و چند اصله کنند که مرهم کرده
 مقعد چو درم کند سبب کن تحقیق **رباعی** زنگنه چو زخون بود که اینست طریق

در خوردن سیب چیز سفر باشد ۱۷۰ تقصیر کن بقول یاران شفق

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم المقعد	امس غره کز غیر	خون	سرخ بود با درد	فصد با سلیق
	با سور بود		و آتباب	یا با صابون

کنند و سفیدخانه مرغ را بارش گل در آن سر می مانند تا سیاه بود و طلا کنند و مرهم کافور بر آن می رسد

زردی رنگ و	بعد نضج سهیل یا یزداو
خوبان و خارش	بقول ماتن مرحوم صفت

آن سناکی سته و نیم مثقال ترندی چهار توله سیستان تنی عدد و بنفشه و گل سرخ و تخم کاسنی نیم کوفته از هر یک و مثقال بهم را در یک کاسه آب جوشانند تا به نیمه آید صاف کنند و رب مثقال شیر ترش در آن حل کرده صاف نموده نیم گرم میانشانند

بحث علاج امراض الحلیه و المثانه

چون سنگ درون کرده گردد در کرب ریای عی از درد زنگ کرده چون ناک تیرک باید که نباشد خورد صاحب آن ناک تر جوی تا که در آب حرکت

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حصاة الحلیه	سنگ کرده	خلط مزاج غلیظ و بلغم با کرم یا	خون غلیظ	بر آن کینه و سوسن یا کزبریل بگیرند خوب

درخت انگور را و در ظرف سفیلا کرده برافروزند بر آتش تا سوخته شود و بعد بر بادیت رسد پس بر دشته نگاهدارند وقت ضرورت از خار خشک ششماشته درخت جوی آب شیر بر آورده بهفت تا از خار کتر مذکور خورد و بلا لیش این شیر را نوشید و با آب تمباخا کتر خوردند یا سنگ سرباهی را بکدرم آب سه دهه همراه آن طبع حلیه بیا شاند و سوز طبع آنکه حلیه بفت نیم توله را بنی نیم سیر آب بخشانند صباح بخوشانند تا بر بچ رسد و مرحوم استاذ حضرت حکیم خمیب آبادی میفرمودند که استعمال این لطلول نمایند صنعت آن با بونه و اکلیل الملک شبت و حله و نمک مشور از بر کینه و مثقال را در دو سبوی آب جوشانند چون به نیمه رسد نیم گرم نطول آن و آب آن کنند و اگر مریض طفل بود نمک ترب یک تری را بنقص سوسن خورد کنند که در چهار توله آب کرده با آب بدیند و بگر سفوف صنعت آن تخم خیزه و ناخواه و تخم کرفس و تخم ترب و زیره سفید و مغز بادام تلخ و مغز تخم معصف و حب القلت و زعفران از هر یک چهار ماشه سیالیوس ششماشته بهم را سایند تا کبابا و یک مثقال ازین گرفته آب پرسیاوشان و دورتی حجر البیهود و محرق و آب شبت بنفشه شیرین کرده و دو توله کینوزه در آن انداخته خوردند باشد نافع باد دیگر خوردن کجری که در سبتنویه باشد خام بود یا کینته در لبل و منفقت حصاة شخصه صا خام آن لسه طدا و مت جند و رازالم مرض حصاة

در وقت انگور

گندم که شربت بزوری صنعت آن تخم کاسنی و بادیان و تخم خربزه و تخم کدو
 و تخم معصفراز بر یک بچینیال و سیخ کاسنی و گل غافق و تخم خلمی و اصل است
 مقشر و بالچه و بنفشه و گاوزبان از هر یک چهار درم و مویز منقح شش توله است
 مویز همه ادویه را در دو سیر بخت آب شیب تر در اند صیاج جو شانه چون قوی
 بالیده صاف نموده در نبات نیم سیر انداخته بقوام آرند و مویز منقح را و شیش
 ادویه انداخته دهند و نکاها را در طبیع دیگر برسیاوشان دو درم اخیر جوارعد
 و مویز منقح یازده دانه و بادیان چهار ماشه و تخم معصفرا یکتوله را در یک نیم پاره
 آب جوش و بند برنج بسوم حصه بالیده و صاف نموده بسد توله شربت
 بزوری مذکور شربتی کرده و سفوف که بالا نوشته ام یکمقال خورده و بسند
 دیگر شام گوزن سوخته را در عرق تربسایید خوب بقدر خود بندد یکمقال خورده
 و دیگر چون زجاج صنعت آن تخم ترب منقح خربزه و خار خشک و تخم شبت
 و تخم کرفس و برگ سنا و برگ ماذر لیون و میر و حب القلت و انیسون و اجوائین و
 از هر یک دو درم و دارچینی یک درم و تخم خشخاش یک درم زجاج حرق مثل غبار شانه
 یک درم عسل خالص و از ده توله و نبات سفید سیخ ده توله بسد توله چون ساز
 بهفت ماشه ازین معجون گرفته باب نخود سیاه یکتوله و خار خشک و متقال
 و برسیاوشان دو متقال و شربت بزوری مذکور و توله وقت صبح بخورده

عقربون

صفت تدبیر برگ ماذر لیون آنکه بر قسم کثیر سفید ماذر لیون را بگیرند و در میان روز
 در سر که نجیسانند و دو سه بار سر که را تغیرت پیش ته خشک کنند ترکیب حراق
 زجاج آنکه آبکینه صاف را نرم ساینند در سکوره مطین کرده مر اثر اشکم بسته
 در تنور بسیار گرم که از نده تا آنکه سرخ گردد و پس بر آورده مثل غبار ساینده ترکیب
 حراق حجر الیه و آنکه حجر الیه و در آب تربساییده تاد و پاس عباده یکلبه بسته
 و قرص آن ساخته خشک نموده و در ظرف گلی که بر آن کل حکمت کرده باشند
 نهاده با آتش از پایکد شسته و بند سوخته مانند چوبه خواهد شد بقدر یک رتی بهره
 عرق عرب الشعلب و شربت بزوری مذکور خوردن نافع است دیگر اگر سنگ
 حبس لول بود حجر الیه و سنگ سر مایه در عرق بادیان و کاسنی و سیره
 تخم خربزه و خیار بن خوردن در آن حال بسیار مفید است دیگر رنگ ترب
 از هر یک یک ماشه در یک برگ سالم بان کرده بخوردن دادن در قوی است
 و در صورت قبض طبیع استعمال شربت و نیار یار و ند چینی بوزن دو ماشه
 یا سه ماشه ساینده در کاغذ بندد دیگر اگر حبس لول بود ستوره را در آب
 ترب محل کرده که در ناف شمر نهاده در آن انباشتن فوراً در لول مسکن
 دیگر در لول نخود خالص خصوصاً بسیار در نیم یا سه توله در آن شام بخورده و در قوی
 در کرده که چوبه که در مدرک **را سحی** نافع باشد کما داسوس و سنگ

بروز بنات شاموز و مای اصول ۴۲ | چهار درین مرض خوافت زیرک

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ریج الحلیه	باو کرده	اختلاط غلیظ که در آن استقال از موضع بینی در آنجا	تاریخه چغندر کله باه	و عدم گزائی و مردود و الاصول بلایه

پوشید و نشسته آن در شرح رباعی چهلیم نوشته شد و بسوی گندم و نمک کنگر فایده و سبب است
 دیگر هر بل یعنی اسپنیکه شقال اعطای الطیب همراه سیره بادیان باب نیکم در شب تابسته
 خوردن بر نفس نافع میدهد و مزاج مرض است و مرهم استاموزی حکیم نجیب بادی مفرح ابریشم معتدل
 برای دفع ریح و تقویت اعضای ریه و دیگر فوائد خوب میفهمد و در صنعت مروارید ناسفته
 و لیدر که با از بر یک شقال و عود سه تا شمشه و گل گاوزبان شمشه و تخم کاسنی و سدر مرغ معتدل
 سفید بوزن عود و همچنین کل منخ و زرباد و تخم فرخیشک مساج و کل نیفت و گل ارمنی
 و کل خستوم و در منخ عقربی و زعفران و غیره است بوزن آن تخم گشیز و طباخیر و انیسون
 و تخم خشکاش و ترنجبین و ابریشم مفرضت بوزن کل گاوزبان و مفرغ تخم کله و پانزده
 اسپیکه بینی بنحو کله و پانزده سیر و کله کلبا و سیر قوام مفرح بید شقال عرق گاوزبان بنحوی که
 چون کرده شود و ضعیف است بکات و رنگ **ربا بیست** از سیر و اقلونیا آرز چنگ
 کز سسته اگر قشرب چون موم بود **۴۳** | از قوت کرده سخت گردد چون سنگ

کله کلبا

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ضعت الحلیه	کمزوری ده	کثرت جماع یا کثرت تنال	بول غلیظ بود رنگی	فلو نیازی
	مدرات یا رسیدن صدمه	مشا یا بول بود که در ده	کدو نیست	
	و تعب سفر و سواری	تا زه شسته باشت	بافلین حکیم	

باید خورد و صفت آن فلفل و زربانج از هر یک یک درم و انیسون دو درم و چند بیدستر یک درم و زرباد
 و در منخ عقربی نیدرم و مشک مروارید ناسفته از هر یک نیم شقال همه را بکوبند و سیاهند و پخته
 و نیم من عمل شده در صبح و اگلی از آن خورده باشند و غذا اینست نیم شت بصنع عربی سود و زرباد
 و برای لافری کرده و جلهای بادام شیرین نافع صفت آن مغز بادام مقشر مغز نارنج مقشر
 و مغز لیده از هر یک یک پاره و نیم آن وقت سفید یک نیم سیر بدست و حلو اسازند و نان مایند
 روغنی کاه و بز کله که سفید یک ساله نافع دیگر ترنجبین تر سیاه یک پاره و ادریک سیر کاه و پخته
 تا بقوام معجون رسد پس بر دارند نگاه دارند از یک پاره که خوردن مشروغ کند تا احتیال طبع و امر و سیاه
 که معجزیت نافع از بر ضعف معده و کله و طحال و اورام بلبلی این اعصاب و برادر
 که از سردی و ریح بود و مقوی است و کاسه ریح و صیق النفس و ریزه که بسبب ریح غلیظه
 سود دارد و بر تقویت باه و شهوت طعام مفید است و مفرح سدد و در بول و مفت
 حصاة او حکایت است تا غایم النفع و واقع جمیع امراض بارده است و بدن را توی گردانگرم

وردوم خشک است و رسوم سنت آن دو قوکه تخم خربری است وزیر کرمانی و قردمانا و عود
 یلسا و سینه سیاه و نقاح او خمر و تخم کرفس از هر یک یک گرم و فلفل سفید و دار فلفل و قوط تلخ
 از هر یک نیم گرم و مکی صافی سه گرم و رب انار ده عدد و وج ترکل و زعفران و اسارون
 شاهی از هر یک دو گرم و درم جمیع را کوفته بجمعه لعل سفید مصلی یکبار یعنی سه وزن او و در مچون
 سازند خوراکی قدر یک فنجان که نه نارنگی باشد باب گرم لب و ماه حریره از جعفر فارغ شاه عباس
 خورجوی قدسی که کمال مقوی و مانع و کرده است صنعت آن نشاسته را در روغن گاو
 بریان کند پس نبات مهر مغز بادام شیرین و تخم کزک شیرین و تخم کدو و تخم کدو سفید
 در آب شیر بر آورده در نشاسته اندازد که حریره شود بنوشد برای تقویت کرده و خوش
 سینه و برش مانع و وج معاسل که سبب بیوست بود موثر از مولا ناصر اچ احمد صاحب
 خورجوی مغز بادام شیرین نبات سفید هم استقون و عقدر آب ساینده بلب

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم کلیه	امس کرده خون	تپه تیز و در و در و در گمانا و زنی بغض	فصد کتند	
		صفرا	تپه تیز و در و در و در زنی قاروره	فصد بسل

شرح و تحقیق

بنغم	گرانی و قلت در دو سید قاروره و سینه شمشیر
سودا	و غیره رقت و قلت بول بسیار رنگ و اترج

انگلیز که نرس کرده باغی و لنتک ربایه در بول تو قشر بود نخی رنگ
 تا خشک کنند صحت اینک ۱۷۵ یک چند مدنه رشته و اگر ارچنگ

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم کلیه	ریش کرده	خلط ساهرا	خروج ریم و خون و ظهور	تعدیل خلط کنند
	یا بوری	قشور لجمی در بول بود	و فصد جانب عضو	

موت نماید و قی درین نافع و سبب ضارست الامین بیک حجور اول از تعدیل و قصد
 حاجت اول سبیل عمده مدردت پس علی و فزونی کالج نافع و بناوق البروز بیوج آرد و این نافع

ای از ورم مثانه در عین و بال	ربایه	بر عارضه او عسر بول آمده دال
که نیت بغیر خون و صفرا سببش	۱۷۶	اخراج مواد کن لقصه و اسهال

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم المثانه	آماس مثانه	خون	تپه تیزی در و در عانه و سوار	فصد بسل
		صفرا	تپه تیز و در و در زنی سوزن	فصد بسل

از سنگ مثانه است چه بگذرد و حال **ربایه** بودم المت کن بیان استقبال
از بهر علاج این مرض نزد حکیم **۱۷۷** بنو حجر البیهود را شب و مثال

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حصاة المثانة	سنگ مثانه	رطوبت غلام بود	ظهور یک سفید یا خاکستری	طرز نو اختیار کردن
		لرزج	رنگ در بول است	حجر البیهود قوی

ما تن رحمة الله انیت طبع باید تخم خطمی و تخم کزوف سیل الطیب از هر یک در مقدار در پانزده
سیر آب جو شانه چون به پنج رسید نما کنند و ده مقدار نبات یا قند سفید و یک مقدار
صمغ عربی در آن حل کرده یکدرم حجر البیهود کوفته بر آن اضافه نموده نیکم بیاشامند
غذا نخورد آب نخورند و حضرت استاذی حکیم نجیب اعلی میفرمودند که اگر در حقیقت با پیش
زیر پسته نعل این دارند از یک بول که بفضله استافه المطلق در امن باشد
و بالی صیغه جرب است و خاک سر عقربان یکتنگ تا یکدرم جرب از مزه وقت و سن
با دویم مناسب نورانیدن جرب است و دستور اتراق اینست که عقرب زنده را در ظرف
کهن یا مس خواه گل که سفال یا انداخته سرش را بخیمر حکم گرفته در تنور یک از سینه گرم
کرده باشد و آتش را از تنور بر آورده شب بگذارند و صبح بر آورند و تنور بسیار گرم
نباشد که عقرب تمام خاکش شود و باید که عقرب سز باشد و علامت سز بود آتش

لا یعرفون

انکه صغیف و لانه باشد و این سفوف نیز مؤثر است صنعت آن مغز تخم بندوانه
و خر بوزه و خیار و تخم بلبلون و خار خشک از هر یک سه مثقال و کافور از یانه
و تخم کرفس از هر یک یک مثقال و حجر البیهود ساییده و در مثقال بمه را کوفته پیخته
با سکنجبین و آب پرسیاوشان بنوشند تا دفع یابد و دیگر اگر بمه پرسیاوشان
و خیار نیز سه مثقال را در یک نیم با آب ساییده صاف نموده بشکر خام دو لوله
یا بنامه شیرین کرده بر دو وقت چند روز بنوشند از المرض می شود مجرب است
و دیگر که مطلق که ابرک سفید یا سیاه با شکر کبوتری یا دورق در پیاشه بنامه
با سیره تخم خیارین یکتول و تخم خر بوزه و کاسنه از هر یک شانه و گوگرد و درم به
نیات یا شربت بز و ز شیرین ساخته بدهد و دیگر اگر کثرت ریگ یا سنگ باشد
آب تربزه بیخ و شاخ مفید و مغتت حصاة است دیگر پنجاه شوره
یا زید قوی مزاج را در آب حل کرده بدهند اگر حبس بول بود و نافع باشد طریق
کشته کردن ابرک سفید آنکه بگیرند طلق را نیم یاه و در رو یک مطین انداخته و بشوید
یک یا دو بند بالا گرفته سر دیگر با گل بند نموده بلکه کل حکمت نموده و سبب سوز آتش دهند
که سفید در یک سیاه در چند آتش کشته شود آب است سیاه را در عرق کله و زنده در روز
تر میدارند فقط طریق خوردن کشته ابرک سفید آنکه از کبوتری تابه رقی برای صبح بخورند
ورق گاوی زبان و یاد و زخمیویه و ابریشم خام بدهند و برای علت با دی با عرق

واجوبین و برای فریب کردن و افزونی منعی یا با الهی یا پیغمبر است و برای بقیم طعام
 بانگ پیمان و زنجبیل و برای ریختن ریگ سنگ کرده و متنانه نیاب ترش شیر و تخم
 تر بوزه و خارنگ و سود و حجر الیه و ویرا هر نوع اسهال یا شیر و بازنگ و
 تمربت حب اللس و رب بوی و رب سبب و ویرا افزون حرارت غریزی باشد و ویرا
 استغوا و سود الفنیه باب تر اینست که از حضرت حکیم نجیب آیادی رحمته استغوا
 برای استخراج سنگ از حکیم نبی بخش صاحب بر اکرامت علی عطا شود و تخم خیارین
 برای خسته و گویا و حجر الیه و تخم خیره بوزه ستریت بوز سبب
 از ریش متانته بگوید و حاصل **ربا سبب** در دیکه علاج آن نماید مشکل
 چون پاک متانته از دهه **بده** **۱۷۸** در شربت ریواج سفوف مدخل

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قرصه الحفا	ریش متانته	سببش استغراق و تقال	خروج ریم خون و ظهور	اول متانته را
		پندیا با گنجه شود و ورم	چیز نایکه مانند سبوس	از دهه پاک
		یا رگ بطرفه تا رسیدن	بود در بول و سوزاک	پس کتبه بکنند
		خلط مازی اکل بود	و بد بوی بیساب	و نیله بپوشند

و بناخ گوزن سوخته از هر یک دو ماشه و کندر و اقویون از هر یک یک ماشه و شاوینج

و کل غنوم

و کل غنوم و کل کبر یا سفیده کاشغری از هر یک چهار ماشه بمهر رساییده دو ماشه ازان
 گرفته در سه لوله لعاب که از هفت ماشه اسپغول بر آورده باشد و سه توله
 شیر خردان آمیخته بزرده کرده عمل زرق نمایند مکنذا قال استاذی الطیب
 النجیب آیادی رحمته الله استعمال بناوق البزور نیز در سوزاک مفیدست و در حبس
 بول نسخ که بول کتسا و در اند و در حبس حصاة متانته و کلیه نوشته ام اینها ترا
 با استعمال آنند صفت شربت ریواج آب ریواج کبکین و قد سفید نیم من برود
 بچوشانند تا بقوام آید یا نیم من قد سفید را در نیم من آب چوشانند تا غلیظ شود
 پس سه سیر آب ریواج بر آن امتزاج نمایند و رب ریواج بدستور رب انار
 و بوی میگیرند و صفت آن در رباعی بکبید و چیل و پنج گذشت صفت سفوف
 مدخل مغز تخم خیار مغز تخم بادرنگ و مغز خر بوزه از هر یک پنج مثقال و کل ارینی
 و کل غنوم و ناسته و صمغ لعل لوی و تخم ترقه و طباشیر از هر یک یک گرم و ریون بصری
 یک و نیم گرم بهم را بکنند و پیزند و هر صباح دو مثقال ازان در دهه مثقال شربت
 ریواج بیامیزند و بخوردند چون در متانته زفت **۱۷۹** یا یک گرم مشوار طریق حکمت غافل
 یا باء الاصول و غن میدانجیر **۱۷۹** در کشف که خدا و بد تقای عاجل

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
---------	-------	-----	-------	------

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بلغم المشانه	اندریه نافع خوردن یا بسیار درده سر برآوردند و علاج باقی			
خلع مشانه	از نهای خود فتن	ضرب بطله بریت	عسر کبوت	از خاکستر خنجره
	مشانه	سبده و قوع ضرب بطله بریت	سروس که نای	

بودن رطوبت و مشانه بعد از آن حرکت مرسوم
و ضعف در آن در مشانه کند و برقی
گرفتن روغن بیدارچ اهل بهانت که نشکنجه عصاره کنند و رنه تخم بیدارچ را که قدر آب
بجوشانند تا روغن خود را باز دهد و باقی اشق اند که از روی آب برآوردند و باز از باقی
سوزانند و السلام تر و فیه واجب که بریت نایب که برآوردن از غنق بر بجمیع النفع است

ای از جرب مشانه گردید ملول	رباعی	باید سخن مرا بجان کرد قبول
میخورین الا مان و ماده که بشود	۱۸۰	مامل توان علاج مقرون بجمول

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جرب المشانه	گرشانه که خاکش	فصله حاده مالک	خاریدن مشانه	شیر ماده تر خوردن
آن بود	که بشود و شکم پیوسته	و بدایه بلوات	و دفع مرض میکند	

یا نارسیل در بای در آب نوشیده باشد

یابرد مشانه تو از خلع حسل	رباعی	نزدیک تجرب که کند دفع علل
خاک تر حلقوم خرد دست بودت	۱۸۱	واقع شود از راه مداوا بحمل

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
خلع مشانه	از نهای خود فتن	ضرب بطله بریت	عسر کبوت	از خاکستر خنجره
	مشانه	سبده و قوع ضرب بطله بریت	سروس که نای	

مرغ باشد بر صیاح یکدم صلا کرده همراه درم آب نیکم خورده با نافع یاد
ای گشته گرفتار به تقطیر العیول رباعی زانند این مرض دلت اندر قبول
میخور ز پی علاج اطریغیل را ۱۸۲ در شام و صیاح یاد میدار این قول

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
تقطیر العیول	چکیدن مشانه	سردی مشانه	سپیدی بول و مغز	اطریغیل که بر باد خورده
		شدن کپه لای رود	صفت آن پوست	

پایله کالیج بلید سیاه و پوست بلبله و آله منقی و فلفل کرد و در از قلع از هر یک سی درم
وز نجیل و بوزیران و بزبان و شیطح مته و شاقل مصری و تو دردی زرد و تو دردی سرخ
و هر دو بهین رخ و سفید و لسان العصاره و تخم شخاش از هر یک درم هر دو کوفته بخته
بروغن یادوم یا گاو چرب نموده در صندل غسل که کف گرفته باشد برشند
از یک مشتقال تاد و مشتقال خورده شده و غذای کبالتانند

ای گشته گرفتار به تقطیر العیول	رباعی	زانند این مرض دلت اندر قبول
--------------------------------	-------	-----------------------------

بر روز نهار مشرد و در پیلوس ۱۸۳ میخورد رمی و باید میدار این قول

شرح و تحقیق

صفت مشرد و لیطوس دوا بی نجات و بنیاست از فرنگی که نذر عفوان و مصافی
 و غار لقون و زنجبیل و دار چینی و کثیر از هر یک در دم و سبب الطیب کند و نوزد و او نثر
 و عود و بنا و اسطوخودوس و سیالیوس و قسطانج و کما فی طوس و فته و عکالک و عظیم و دار
 و عصاره لیمه الیتیس و چند بیدستر و سافج پسته و میخ سایله و جاز و شیر از هر یک پسته و دم
 و سلیمه سیاه و فلفل سفید و فلفل سیاه و سورنجا و جعد و اسقور و یون و در فو و اکلیل الملک
 و حبثیا و نا و حبثیا و اقراض فرقیون و مفضل از رزق از هر یک پسته و دم و در دم و اشق
 و سبب روی و مصطیک و صمغ عربی و فطر اسالیون و قرد و مانا و یا و یا از هر یک پسته و دم و میون
 و بی و میون و سارون پسته و دم و میون و غنچه گلخ و غنچه گلخ و غنچه گلخ از هر یک پسته
 و فود و اقیام و مرقطور و بابی و بیان و هموفار بقون از هر یک پسته و دم و میون و شراب بجان
 قدر نیم در آن صفتها حل کنند و غسل مصغی و چند وزن او و بیکه شموغرا انگلیک و نیکه یک پسته و شراب
 یا در طلای مطبوع بنیاست و زعفران را عطره سائید و یا قی او و بیکه گوشت پسته با غسل مرقور
 در مایه قلعی کرده بسترند و خوب معزج و مخلوط نمایند پس در کرده نظیرت چینی نگاهدارند
 بطریق که نکت نظرت خالی مانده ایند شمشام با استعمال آرنه بکدرم یا بر قدر که مناسب باشد
 بر کس که زعفران لعل گردید و لیل **رایع** بر سه روز مزاج سرد باید چو د لیل

الرس

بلش بکش و آید از راه علاج ۱۸۴ اگر پوره در منی کینی در احلیل

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
عالمبول	و شمه از اعان شامه	سردی مزاج	عدم شکر در جبین	از پوره در منی
			بزرگی و غبیر لعل	میس نشود

نکت شکر پوره در منی شسته شسته شسته در سردی مزاج و اگر آرنه یاد و آنگه آنگه یاد و آنگه
 ماده شکر که در بیکم مرغیت نماید و نکت شکر در سردی مزاج و نکت شکر در سردی مزاج و نکت شکر
 شکر در سردی مزاج و نکت شکر در سردی مزاج و نکت شکر در سردی مزاج و نکت شکر در سردی مزاج
 مرغی چون یا آب شود بکوفته و شیر و تخم معطر خوراکیان نیز تقصیر چون حاجت بول شود
 بر بای خیزند تا با سیاه کشاوه گردد و واضح با که حضرت مرحوم استاذی حکیم نجیب آبادی
 میفرمودند که در حبس لعل با در مزاج جدا و از نهایت مفید است و یا و بیان و انیسون
 و کرفس و افق مزاج سفوف یا شیره کرد و داون او را رمی سازد مسفت آن شود
 که در افق حبس لعل و نکت شکر در سردی مزاج و نکت شکر در سردی مزاج و نکت شکر در سردی مزاج
 و اینها این از هر یک یک پسته هم را سائید و نگاهدارند و شمشام را با عرق با و بیان و بنیاست
 آنرا که سرد مزاج سوزاک الم **رایع** پسته المی از سبب آن هر دم
 باید که خورد و بشرت خرد وقت ۱۸۵ هر روز زقرس کالنج کینه در دم

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حرقه البول	سوزاک باشد	بسیار صغیر الی غیره	سوزاک مزاج و غلبه	هفت ماسته

وقتی کالنج را با دو درم حرقه که تیره بر آورده بس اوله شیر بز کرده باشد بدین صفت
 آن مغز تخم خیار و مغز تخم بادرنگ و مغز بادام شیرین و رب السوس و نشاسته و صمغ عربی
 و نیز او دم الاخوین و کندر و صمغ کالنج که عروسک ریخته گویندش را هر یک دو درم و اینها
 یکدرم مسکه گویند و نیز در آب بادیان شسته او را سوزاند و قدر شربت دو درم
 غده آنان کنند با ماست خورند و مجرم است از بی حکیم نجیب ابادی خورون حیویب
 مقل البیاض می شود و نه صفت آن مریح سیاه و بیلیل خیار و بلبله زرد و بلبله آبله
 از هر یک یک پتول چهار کوفته بچشم در مقل سه توله که در عرق و غیر خشک صاف کرده باشند
 این چشمه حیویب را نیز بچامه از آن خورده باشند و یکم می سودند اگر حرقه البول بدون
 تب بود و استعمال شیر مطلق مفید است اما استعمال سبغول در حرقه البول که با تب
 بود یا بی تب نافع دیگر بر اسوز العیاب بگردد ایرون که حی العالم است در نهی او را
 سه اسکان گویند از آنکه کلوی در تمام سال همیشه ماند از کتله بر آن لعاب بر آید
 به نبات شیرین ساخته از نشانه فضل شایسته جبریان منی قدیم بود یا جدید با استعمال
 چند روز زایل شود و در وضع با و که بر او را این سفوف مفید است صفت آن

مغز تخم خیار

مغز تخم خیزه و مغز تخم خیارین و مغز تخم کدوی شیرین و شرفه و تخم حنظل و صمغ عربی
 و کبر و نشاسته و کل از منی از هر یک یک مثقال و رب سوس و نشاسته و صمغ عربی
 سازند و دو درم از آن در یک توله شربت بگفته این صفت هر روز صبح و شام خورده باشند
 دیگر بر او تخم مرزبان سفوف مفید است صفت آن صمغ عربی و تخم حنظل و ربان
 و تخم کدو و کل از منی و گشیز خشک و درم و مغز شاه بلوط بریان جوار توله پسته پسته
 سفوف سازند نه ماسته از آن بمزاج آب خورده باشد نافع بود از حجبی حکیم نبی کش
 صاحب کیه توری سلمه بر اگر چه را قبض با حرقه البول پاک است که در دبر او این تخم
 بعن آن صفت آن زیره سفید را در یازده سفید بسته روغن زرد و در ظرفی انداخته
 در آن پوتلی انداخته ظرف را بر آتش نبند و بریان کت تا آنکه پوتلی خود آتش گیرد
 در آن آبله انداخته برین دهرگاه که رنگ آب سرخ گردد و بر دسته قدری از آن بکلم
 بنوش قبض زجر را دور میکنند و اگر در بول زجر سوزش بود گشیز را هم زجر سفید
 و اگر در کدو کلسه بود الله بخی سفید بکوفته در آن شامل کنان سینه بر او درم مفید است
 چون در سلسل بول نکند و درم ربایع از سعد بر این نه افزوده که کم
 سالی و بقد سوده اش میل کنی ۱۸۴ آسوده شوی رهی بصیحت از تخم

شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
---------	-------	-----	-------	------

سلس البول
بیاختیار آمدن سست سردی متان عدم تشنگی و برآمدن تبیر یا تنج
شامه بی سوزش راحه بیا کبر

و معجون سلس البول که از برای سلس البول و اساک بول و منعی نبهائیت تیکه و نافع
صفت آن بعد کوفی و سنبل الطیب و اسطوخودوس و کنر و بلوط و کمون کرمانی از هر یک
دو مثقال بمهر را کوفته بچغته باسته وزن خمیازه او و پیشل مصفایه شند بر صبح و شام

در خواب گنی بول آن به که مداوم **ربایه** بر سینه کنی ز کثرت میسل تمام
وزیر باد او خوری از بر شغشا **۱۸۷** و انگی دم صبح و دو انگ دیگر شام

شرح و تحقیق

نام مرض
تعریف
سبب
علامت
علاج
بول غیر ارادی بیاختیار آمدن بول از سستی عضله متان سردی ز بار بر شغشا یعنی
در خواب بر بستر بر بطل غلبه طبیعت بود و پیرگی قاروره بر اساعت

یعنی به پشت در ساعت بقول این مرحوم بایز خورد و صفت آن در شرح ربایه
یکصد و پنجم نوشته شد اما مرحوم استاد می حکیم نجیب اباوی این چنین مستعمل خود
تجزیه میفرمودند صفت آن در اطفال و ارحامی و خطبیا تا وسیله و جنید استر
از هر یک چهار درم و قجاج او و ز او نه طولیل از هر یک صفت متقال و انیسون یک مثقال
و یکد انگ نیم وزعفران یکدرم و انیسون و تخم کرفش و نیز الینج سفید از هر یک یک مثقال

فصل بیاد

فلعل سیاه بیت و دو مثقال و نیم و قسطیخ و فود و اسارون از یک و مثقال و نیم و زنجبیل
و فودنج خشک از هر یک هفت درم و روغن بلسان دهه مثقال یا روغن زیت برای آن
عسل مصفایه چارصد و پنجاه مثقال بدستور مقرر مرتب سازند و لیله شامه با استعمال آرند

ای بودی علاج مرض **دائیم** **ربایه** اگر آمده بعلم حکمت عالم
فرمانی که صاحب دیابیطش را **۱۸۸** باقلیه که و دهن در ب عصرم

شرح و تحقیق

نام مرض
تعریف
سبب
علامت
علاج
دیابیطش
عطش مفرط و آب
سوزج مزاج
تشنجه بسیار بد و آب
خوردن دائم و
حار مرگوره
آب از هر یک هفت درم
خوردن در آن زمان
بود و ضعف
بدیک طرف دفع میشود و رنگ
بی انگه متغیر گردد
ماسکه
قارور سفید قوام رقیق قوی

اگر غوره تر نش و شیرین تر را فشرده مسا کنند و جو شانه تا غلیظه شود

بانت جزو ضعف بگرت بول الدم **ربایه** ضعف کوازان زیاده گردد و هر دم
که شربت زرد آب شتر غول خوری **۱۸۹** قوت شودت فزون مرض گردد کم

شرح و تحقیق

نام مرض
تعریف
سبب
علامت
علاج

از هر یک یک گرم سودنی سوخته کوفتی را کوفته و پخته بافت مقوم نیم باو برشته
 و حب بقدر خود سازند و بگیرد که قوت حماقت بخشد و بالمشا ذرسانند و
 سرعت انزال را بهم منقبذ اگر یک قبیل از جماع بخورد و یک در دمان نکاهداره نهایت
 قوت و لذت بخشد و اگر یک بعد فراغ بخورد همانوقت کسلس ناپود کند و جبریت
 صنعت آن قافله بجز بویه و دراصلتی از هر یک سه درم و فوفل و گل سرخ از هر یک دو درم
 و مندل سفید و مشک از هر یک یک انگه نیم هم را کوفته بچخته در کلاب یا عرق
 بیشک سرشته جوی بقدر خود سازند و در سایه خشک نمایند و با استعمال آرند
 اگر درین یک رنگ کشم طلا و اخل سازند کمال مقوی گردد صنعت آن بهرحسب
 مولانا حکیم عبدالقادر صاحب مغفرا ولد بنی انگه اشرفی سکه کهنه ز خالص بر آورده
 بسولمان نهایت اندر مکان محفوظ و در نیم باو کلاب است که در کبرل سماق بسیارند
 و قدری قدری از کلاب انداخته باشد چون تمام کلاب جذب شود و زربان عقاد
 نگیه آن بسته در دو سکره بناده کل حکمت خفیف نموده یا لیس برود و بار کنندم
 گرفته در وقت آنا با چکدشته در مکان محفوظ آتش هر برکاه که سر و مشو از آن
 بر آورده باز در کلاب بهمان ترکیب در همانقدر کلاب سائیده آتش بهمان
 بدو و همچنین در یک بر باو باله و نیم کلاب سائیده و یازده تا نازده مرتبه آتش
 دهد همچنین و همچنین آتش بعد سودن در نیم باو کلاب آده باشد که بمر او خواهد

الله

رید برای تقویت باه و استقامت و تقویت اعضای ریه تا فمین نهایت جبریت
 و البر برای تقویت معده باطبا شیر و بست گلو و دهانه الایچی و مصطلکی و منده نهایت
 نفع خواهد بخشید با با شربت بر بدند قدر شربت آن از هفت مرتبه تا یک سرخ
 است دیگر البرقت منی بود باید که کینج مول را کوفته و بچخته سفوف نموده یک توله
 یا یک باوشیر گاو بخورد تا بهفته و آرتی و باوی و قربت و بخی تا بهفته بر سر کند
 و از خوردن روزی سیاه هم است از در دست روز فایده بین طلب شود و این تقویت
 باه هم میکند و اگر با گزیده همراه آب سرد یک وقت تا سه روز خورد و دفع ستم
 آن میکند بر شترک با گزیده بود آرزوده و سه توله دوام آرام یانت و دیگر نهاد
 و کسب است اصیل بود تا بهفته با استعمال آرد و فضل الشافیه شفا یابد صنعت آن
 بیاز شترک سر راست روز شیر گاو تر دارد پس اورا سائیده تا بهفته بر تقویت
 خواهد نمود و بگیرد اگر بعد از جماع خورد با تقویت میدهد و قوت اصیل می آرد
 گو یا که حرکت نفسانی نکرده است صنعت آن مصطلک سه درم و یادیان
 یک گرم برود و را با یک سائیده یا چوده مصطلک سرشته بحیوب بندند بقدر فضل
 قدر شربت از و حب تا حار حب و بگیر سفوف که بر اجریان و تقطیر نافع است
 صنعت آن ثعلب مصری و سباز چکنی از هر یک سه توله و الایچی خورد و طباشیر
 و موخیرس و مکرکس یک و نیم توله و مصطلک دست گلو از هر یک یک توله نبات سفید

دوازده لوله در شیر و حوت لیخته التیس یعنی بزرگتر کرده خشک نموده بکار و در
 کوفته و پیخته سفوف سازند قدر شربت آن ششماشته در سفید آبیخته خورده باشند
 سفوف دیگر بر اعلیظ منی و جربان و ضعف نشانه حیرت است ضعف آن
 کعب مسری و دانه پیل خروخ و مال کمانه و بیخ بند کجرات و تخم ترندی بر بیان مقیض
 و طباشیر و مغز کول گشته و موسیر و پوست تمام موسیری و سپس اسیدل و نحو و بریان
 مقشره و بین سنج از هر یک یک لوله همه ادویه را کوفته پیخته در مغز مارچیل بر کرده
 بالای آن شیر برده لوله اندازند بالایش آنرا در کدم ضما و کنت بعد در حاشی
 گرم تبند تا که پیخته شود و باز در او ندان این بسته آهن بگردانند تا که قلعی که بنیکند
 باشند دست به روزه از هر یک یک لوله و کثرت صدق و کشته سپند مرغ یا مرغ با
 حرق از هر یک یک ششماشته و نبات سفید است لوله که با او سیر باشند در آن شامل کرده
 همه را کوفته سفوف طیار سازند خوراک از ششماشته تا ششماشته همراه نیم سیر کاه
 تازه خورده باشند و بکریب بر آیه صنعت آن هم الفار سفید بکتول را در عرق
 شسته سد لیمن کاغذی گبرل نمایند تا تمام عرق در آن خیزد و بعد که سفید
 و آرسنگه از هر یک دو لوله را با یک سالیده در رسم الفار مسوق نگو رانند
 باز حل سازند تا حرق شدت لیموی دیگر خشک شود و پس خوب بقدر دانه ماش
 طیار سازند و یکیک حبیب تا پیخته و زنجورند و هر قدر روغن گاو خورون تواند

بخوانند

بخوانند اشتها و باه لانا تباید کند که تا مدت عمر باقی ماند و دیگر حبوب برای سوزاک
 که در یک روز نفع بخورد و بد صنعت آن لیبانی سفید چار لوله شک خالص
 یک نیم ماشه عطر صندل و لوله با هم ساییده یازده حبب ازند و دیگر نزدیک سیر و کجلی
 در آب بر کرده صافی پارچه بردهن آن بندند و بران حبوب نهاده وقت شب نیز آسمان
 بنشد صباغ یک یک پس نیت اندازند و در حبب در تمام روز یک یک کرده یا یک کثوره
 آب بعد یک یک ساعت بخورند و غذا هیچ نخورند وقت شب که چوبی بخورند و بیلند
 از صبح سنج و ترشی بریزند اگر در اربول شود صحت گردد و اگر اسپهال شود نافع
 نباشد و دیگر نسخه که باه بسیار است صنعت آن شفاقل یکدم و خولجان چار ماشه
 نیکوب کرده معه چار عدد و خرما و زیم سیر سیر جوش هند چون نصف مانه شفاقل
 و خولجان را در اقلند و خرما بخورند و شیر بنوشند و دیگر سفوف که مغلظه منی
 و واقع رقت آن و دور کننده جربان است صنعت آن دال ماش بیجول را
 در عرق پایز شب تر و اشته مع مالید و مقشر ساخته خشک کند که در سازد
 پس موصی سفید بکتول و تخم ترندی مقشر و نیم لوله و خسته خرما یک لوله
 یا و بالدر در آس یا یادرون با دو سه خراب بار یک کوفته و پیخته با آرد دال
 ناکور و شک سفید و لوله بیامیزد و نگاهدارد وقت خفتن یک یا پس بعد از طعام
 خورون بکتول ازین سفوف با شیر ماده گاو یا با سیر نوشیده باشند و دیگر

سفوف که در تقویت باه جریست مسک مفرح و نشاط آور و مقوی اعضا
 ریه و دفع مرعت انزال صنعت آن سیاسه و زعفران و دانه بیل بوا
 و قرفل و دارچینی و بهمن سفید و بهمن سرخ و شاقول مصری و خولجان از هر یک
 یک مثقال و مشک خالص و عنبر اشهب و ورق طلا از هر یک یک انگ و چرس
 خالص سه مثقال و نبات چینی مثقال کوفته و پنجه سفوف سازند و بجا دارند
 قدر شربت آن یکد انگ و نرم حلوا ای کدر جزر از شیر گاو میجو سازند پس پانزده
 صاع نمایند و در آن غسل و قند سفید آمیخته پیزند پس اگر دختر و بریان بروغن
 گاو بریان نمایند هر گاه که خوش بود باید شتر و گاو بر در آن اندازند که حملوا شود
 پس در آن مغز پسته و مغز بادام شیرین مغز گردگان و مغز نارگیل مغز حلیم غوره
 مغز فندق و مغز پسته و آن مغز بزرگ حب القلقل کنجد مغز خسته سفید
 بمر که کوفته با یک نموده آمیزند پس زنجبیل دار قفل و دارچینی تعلیب مصری جوز
 سیاسه زرنبا و کوفته پنجه در آن آمیزند اگر در آن زردی میزند مرغ بر ساشند
 آمیزند مقوی و لذیذ تر شود و نسخ ما الم مقوی از مولانا محمد جمیع الله خان صاحب
 دهلوی یافته گوشت حلوان از رنگ و ریش پاک کرده گوشت بزرگ مرغ گوشت
 کبوتر و حل بزرگ گوشت کبوتر یک بازیره سیاه و دانه الیچی کلان در آب بخیمنند
 بعد از آن گلکسج باور بنویسند و گاو زبان گیلانی کل گاو زبان ابر ششم خام

اعمال مغز پسته

بهمن سفید بهمن سرخ برک بان سفید سفید کسندر خشک مقشر خرم خرم قه تو دوری سفید
 اینهمه او ویرا کوفته شب در آب بخیمنی تر کند صیاج هفت عروق کشند و بوقت
 عروق کشیدن اینهمه زعفران طبع شیر خرم بوا سیاسه مشک در پسته
 بر دهن نیچر بندند قدر شربت

در کثرت احتلام خوابی جو طعام **باب ۱۱۰** بازیره و زنجبیل خور فرخ حمام
 از یالیس و حاره میل میکنم هر دم **۱۹۱** و ز بار و در طب مختصر باش عام

مسح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
کثره احتلام	بیماری انزال	افزودگی منی است و قلت	عیان ریحینا	مصرف شکر
	در خواب	جماع و مولدات منی بسیار		آن پیدا بماند
		خوردن یا بسیار یا طوبت		که و ما صلیم
		یا ضعف قوت ماسکه		باب ۱۹۰ و ۱۹۱

از بچون خرمه و کدو که بار در طب است اثر از کدو مار یالیس که مانند زنجبیل است خورده
 یا منند و واضح بود که اگر در رومی و روانگی آن سبب باشد یا کدو این سفوف
 استاوی مهموم که حکیم نجیب آبادی را خورده صنعت آن پستان و گلوی
 از هر یک سه توله دست بار زود و دوتوله و نبات هفت توله که برابر هر سه باشد

بیمار اسائیده سفوف ساز و اول باید که یکسوم نم بود و نیزه کا و را با نیم با آب
 آینه و در آن پنجه در زمانه انداخته اند که چو شانه که ریح از آن برود صاف شود
 بشیر بنی مناسب بشیر بر کرده بعد از سفوف بکثرت خوردن خوردن بالادی آن بشیر
 نوشد و اگر جربیدن بود استعمال این سفوف نماید صنعت آن صمغ عربی و صمغ
 دماک و سوپرس و ست سلاجیت و کلو و طیار و مصطکی و آرد خسته ستر ما
 بندی که المی باشد بر بیان مقشر و کشته قلعی مسا و وزن کوفته پنجه بر این
 سفید کوفته بکثرت از آن همراه با و بشیر کا و تازه هر روز خوردن باشد و ترکیب
 کشته قلعی که در ورق القنب یا در سداب مسکنه مشهور است یا از قرایا وین
 گیرند و اگر کثرت سیلان منی و ویدی و ونزی بود یا سیلان رطوبت بکثرت از
 ارحام و فرج زمان بود این سفوف جبریت صنعت آن کل ایند کل فو قل کل
 و اگر کل بسته یافته نشود بجای آن پوست بیدون بسته گیرند و صمغ دماک از ترکیب
 شده باشد و شکر سفید بکثرت هم را کوفته پنجه با بشیر کا و خوردن باقی نسخ بالالبهم
 نوشته ام خصیبه التعلیب بهیت درم دارچینی درم قاقله سفار چار درم
 طیار بشیر سفید چار درم تلل کلهانه چار درم جوز الطیب چار درم قر نقل عاقره قرحا
 گوگرد و بهمن سفید یک باهی حلا و تری کیا به شفا قل از هر یک درم زعفران
 یک درم بناسفید و درم ادویه حیا که کوفته پنجه و درم بناسفید و درم بناسفید و درم بناسفید

۱۹۲

ای علت آنکه از خصالت معلوم **رباعی** شود بود و علاج امر مذموم
 لریک دو سه بار حسب صبرت بدیند ۱۴۳ موجود بود و علت معدروم

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
انبه	عدت منخاج	مصارت فو خیزان و زمان و در آن	حک در آیفتن	تدبیر با من
	یا حصول خلط حاو در معای مستقیم	ست از جماع و با	مهرم نمایند	

و بفریب جوش استنات چاره جویند و بتسلیله ماده موجب که شد صنعت حسب صبرت
 یک درم و تر بد و حب النیل و انیسون از هر یک یک درم و شحم خنظل و نمک بندی و مقل از قر
 و کتر از آن هر یک یک درم انگ بهم را یکوت و به میزند و غار بقون نیدرم میویند میز که رسیده
 اضافونه و آب تخم کرفش خیره سازند و بنویسند شکر آب آغوش و بکثرت خوردن با و در آن

هر کس که از وی زیاد کرد و مغبوم **رباعی** بلوح بیان کنم علاجش مرقوم
 کسور کنی چو ماز ویش بر شیاوت ۱۴۳ مرفوع شود عدت صحت مضموم

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
عذیبه	مردن کثرت	صفت این عدت از سی	از تعریفش	ماروی سیز که
	جاست عاریش وقت	عدت معقد بواسطه	ظواهر	سوراخ شسته

انزال دفع شود اکثر الذات است
 بقدر حاجت بگیرند و بگویند و به پیزند و آنست که در حین خوردن و در تمام بدن ساقی با
 بر صاحب فتنه نزد عقلت حرام **ربایه** اقبال مرچیات حتی الحمام
 ناعتت مذکور زیاده نه شود **۱۴۴** بایا بر فاده بستنش وقت قیام

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
الغش المسهوب	شخافه سفحاق	حرکت مغز بجهت	انزال کف سینه	بیشتر بر فاده
بیمالفتق	مراق یا کشاد شدن	با بار کردن برود	بجای نبرد و اگر چه	گره بسته دارد
چرا یک ماله انقباض	یا بر زمین با دنگ	نور باز سپید بر پشت	و نیز یک عضو	
خورد آمدن در کس	خوردن بپایه پا	بدرت انزال بالذکر	و شکم اجزاست	
چیزی از شکم		گردد و قرا کند	و رطوبت نرم	

از آن پر پیز و وطلای سیاه و اوران نیز مفیدست صنعت آن بسند و سود از هر یک ورم
 و سندان سفید و لایچی کلان از هر یک و ورم و سیاه و اوران یکم انتقال بر سینه پنجه تاب میرود
 بر زکام و قصبه یکم طلا کند و اگر سیاه و اوران بهم نرسد خورد و انتقال در آن اندازند
 در خصیمه صفرا جو عبیا گشت ورم **ربایه** بایا که خوری منصفه آن سهیل بهم
 بسیار خون اگر بود موجب آن **۱۴۵** فضا و طلب کن که کند خونت کم

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
ورم الخصیمه	اماس کبیه	صفرا	زردی آن مع دیگر علامت	تشنه و آن باور
		سودا	سخنی تیار کس و دیگر	فنا و
	خون		سرخ آن مع دیگر آثار آن	فصد با سینه
	بلغم		سپید آن و نرمی طبع	بمدق فضا و حمله
			و کمی رومع دیگر نشان آن	با ندها و طلا

جهت ورم خصیمه صنعت آن منسلح و کل از منی و شیان مایندارست و پوست
 در سینه که قویست که از این می آید و در سینه افزایت از هر یک چار مائه و یک یا مثنی
 و لیلیه مثنی و پیزند سنگ است و آرد با قله از هر یک چار مائه جمله او و بر آب کاسینه
 تازه و آب شنبالغاب کاسه و سرکه ساینده طلا سازند از طلا شیمی کلی مهابر برگ
 سندر سو که را آورد و بر جایت اندرون آن که سبز باشد جو ز بو آب آب
 ساینده فضا که در یکم خود بر خصیمه بنه ندرت زرد و ورم آن می رود
 اگر حکمیکه بر ذکر دید الم **ربایه** گرز آنکه بود یک ز اصناف ورم
 فزا که کند ز مرنک سرکه و موسم **۱۴۶** در روغن کل سبب رمان مرسم

شرح و تحقیق

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قرصه التفتیه	زین ذکر	پوشیده بودن آن از هوا	سرخ شدن و درد	صفت مرهم
		بان گرم شدن و تر شدن	نمونه و شوق گردیدن	مرکب بنفشه
		بمروق و باینز و متعفن شدن	جلد	موم کافوریرا
<p>دو درم در روغن گل سی درم و پنجم درم سرکه گل کنند و حب الیمان مقلوب یعنی انار در آب پخته کرده و مردانگی از هر یک سبخت درم کوفته و پنجه بر آن اضافه نمایند و سلطه کنند تا مرهم شود دیگر پیروزه یا لوبه و در آب با پنجه خوب مال که یک جسم شود و بعد در ظرفی بر کرده ظرفی دیگر همچون دو گوشت و باله نموده آنرا در ظرف زیرین انداخته بنشیند تا بماند و در گوشت بالی لقب کرده بروی آن بنهد در روغن کشند و یک قطره از آن در تاسیخه ناپانزده روز بخورد سوز آن دفع شود اگر بجای بالو خاکستر هر یک را بنشیند امیزند بهتر است</p>				
<p>چون زفت نهی بر ذکر از پیر عظم رباعیه کرده و عظمش پدید بی برنج و الم در زفت میس نشود و پیر طلسه ۱۹۵ میجوی عسقلق را و خراطین بهم</p>				
شرح و تحقیق				
<p>طریق طلای زفت آنکه بقدر حاجت بگیرند و بکار کرده بر روی کرباس آب ناویده و مفروش کنند و نیم گرم طلا کنند و بکنار آنکه سرد شود و بچسبند پس سختی و تنگی در آنند و بکار بگیرند طلا کنند چنان بر روزه نوبت طلا نمایند و بر دارند تا عظیم پیدا شود</p>				

ایطریق

ایطریق طلای و دلو و خراطین آنکه زلو و خراطین را آب پاک بنشینند و بسایه خشک کنند و بکوبند و بر پیزند و روغن کبچر سرشته هر صبح و شام طلا کنند که عظیم پیدا شود

بحث علاج امراض مختص بالنساء

در کثرت طمش چون بود حرمت عین **رباعیه** چیزی نبود جز قصد و شدت تدبیرین بارقت دم مغلطش گم نه بی **۱۹۱** بسیار بود سیل دم و گمرد و اشین

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
کثرت الطث	بسیار آمدن خون	امتلاهی بدن از	امتلاهی مجرای جسم	فصد با سبقت
جنس	خون دفع طبیعت آن	و بر آمدگی که	باید کرد و شد	
<p>تدبیرین باید نمود و الش بفتح شین مجرم و شد بدیدال مبله بقی یا و استوار کردن و الش بقی و مغلطه و یا غذای که ماده را غلیظ گرداند چون هر یک گوشت گاو و هنگام رقت خون باید داد و ضا و کله افراط حیض را باز دارد صنعت آن عددن معش بهرت انار زینت گز مورخ خشک هر یک جزوی کوفته و پنجه لبر که سرشته بر شکم و پشت و بر عانه ضا و کله و دیگر هر زنی را که خون حیض زیاده از عادت آید و بنشیند و جنبه طبیانامی و در اینم بکوبند و با حنا بسیند و برکت دست خا و نمایند آن خون حیض انبند و بار دارد اگر زن حامله را در حقیق شود این قرص را همراه آتش برنج سباتی بدست صنعت آن</p>				

سیدرس منسطقه کلنار منع غری بر میان ختم خشتی از عرفان همه راسانیه و منجی بلعاب
 ابعقول برشته آفران سازند و بخت هفت نامه ابران پرده وقت بانترت بی بی
 جوانه شاکل کرده داده باشند نافع با دواز حکیم غلام و سیکر خان صاحب مرحوم دهلوی
 دیگر که برای شمع کلنار فارسی گل از منی دم لاجون بهر کوفته بخته یا سیره مرابی بی بی ختمه
 بلیسنه نافع با دیر برای بند کردن خون و جهت حفظ اسقاط گیر داشته ابر کشفوت
 نموده در پیشه نبیشت بد پاز استی استاوی حکیم نجیب آبادی دیگر از حضرت
 مرحوم سیدرس کلنار کثیر ادم لاجون همه ربار یک سوره پازنگ سلم در آن از ختم
 بر نامه از آن همراه شیعرا لکه بخورند دیگر مرکبی بود پیکر کوی اهل سداب خشک
 روئیز و انه سیرون کرده پیکر کوفته بزنگه از آمیخته بر بارچه یا سینه سرشته جمل نمایند در طشت
 چون جحفیض شود بسته ز افراط سن **رباعی** باید که گنی جوج هنریل بدن

از نده اگر بودی تغتی شش ۱۴۹ می ده ز صفحات در سترو علن

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
احتباس الطمث	بسیار جحفیض	افراط سن یا سده	سبب سینه خفا و دره سوال باشد	سینه خفا
			بود از بلغم	مرحوم بایر کرد
			و در تن شش و سینه خفا	مرحوم بایر کرد
			و منسطقه اول و غن کا و بکسر اول و فتح میم یعنی فریبی و هو المراد بنها و هنریل لکه در	

دفعه دومی

و مفتوح دومی بود که ماده را که سبب شده است دفع کن مانند کرفس
 و کاستی لیس برای دفع فبرنی از فاقه بیهتر بیری نلیت و بر برای کشادن
 سده مدرو بلطف که مراد از سرست باید داد و مجول که مراد از علن است باید کشاد
 هرگاه رزق تالوان گردوزن **رباعی** مردش تواند که شود حضرت زن
 می دان که علاج آن تزدیک حکیم ۲۰۰ فلکن نبود هیچ بغیر از امین

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
رتق	برده که بر بدن فرج	عنا الخا یا انما	متنع کردن	یا لکه استی که برای
	گرد و مانع جابج شود	گرفت بو	ایملج	قطع آن گوشت

موضوح است دستکار فرمایند یا علاج با سور نمایند بر وضعی احتیاطی که در مسئله
 با سور نوشته ام: هر زن که تنوی رحمش کشتن **رباعی** باشد چو رطوبت رحم باعث آن
 از سیر از اله اش بروری دوسه یار ۲۰۱ میکن قبش تر غالبه عالیه دان

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سوال رحم	پیش آمدن	افتادن آن از جای بلند	عظیم در عا و مقعد	صحت
	زاهدان	بر سرین خود بر فرج شسید	نشسته و سیکا علاجش	عالیه تر

۱ یار طوبت بلغمی که بر او اعضا از زمین کبود شرح رباعی کبینه
 و بخت و سفت نوشته شده است از آنجا باید گرفت غالبه که موال آن نافع است بر او آرام
 و او را بلغمی که در او از حیض کت و نافع است از بر احتناق رحم و میل رحم
 و تنقیه رحم و متعده میگردد اندر رحم را از بر اجمل صنعت آن سگ اسلجی مشک و عنبر و
 روغن بان یار و عنغ نیلوفر حل کرده سگ شک اسوده داخل کرده قدری کافور
 یقصور مسحق بان مخلوط کرده نگاه دارند و بر وقت بکار آرند نافع باد
 از باد و غلظت اگر جاکت عیان **رباعی** از مبد میاش نشو این سهر بنیان
 گردست و بد که در کشتی با اصول **۲۰۲** یعنی زود و درده مرض را یا بیان

شرح و تحقیق

نام مرض	تقریب	سبب	علامت	علاج
رجا	احوال بعضی نایب هم میرسد بسیار گاه ما و	بفشردن	تدبیر مصنف مرموم	
	به آب تن از تغییر لون احتیاط است و انضام غلیظه بود	و مالیدن	باید کرد و صفت	
	نرم رحم و تنقیه و اس کرمی تا حرکت	ارام معلوم	ماه الاصول شرح	
	بنشیند و او چوب هم مان نیز درونی	می شود	رباعی حکیم گفته شده	
	در آنجا باید دید زن را چو شد از جنس منی زرد رباعی رنجی که زخورد و در هر چند از آن			
	او را زنی جماع در بیگه و گاه ۲۰۳ مردی باید قوی و پیرز و جوان			

نویسنده

نام مرض	تقریب	سبب	علامت	علاج
احتناق	مرضی که چون عارض	حبس	راحت یافتن بر آن	رای ماتن
الرحم	شود وزن را قهراً	منی	رطوبت هم نور فتنه عانت	مرهم و آب
	بی خودی است دهد		فوق میامرغ و این مرض	العلت
	حالت جنتو تانه		درین علت عقلی است	اول باید فرمود
	طاری میگردد		نشود و کت بد آن نیاید	در شکر عمد

امکان است بر الفطن نیز جربیت و در اللمسک نیز بر احتناق و صرع بی نظیر است
 صنعت آن مر و او را بد ساخته و مر جان قهر منی و کبر یا شعی و در رخ عقربی و ابریشم قهر منی
 در زباد و لبان سفید و بهمن سرخ و بهمن سفید از هر یک دو درم و زعفران و مسطک
 و مندل سرخ و سفید و لبان سفید و گشنیز خشک منقش از هر یک دو درم و قند و آینه
 و سبب الطیب و دانه هیل بوا و سلخ بندی و در سپینی و بنید ستر از هر یک یک درم
 و عنبر اشوب یک درم و مشک تینی خالص نهدرم و نبات سفید و عسل مصفی
 با المناسفه سه وزن مجموع او و بهر دستور معجون سازند و در ظرف
 چینی نکا بدارند خوراک از یک درم تا یک مثقال دو ماه استعمال نمایند
 از باد و رحم برطرف کرد و وزن **رباعی** زان سان که زگر دیاد تیر غریه من

باید که بشکل غنچه ترتیب کند ۲۰۳ پر ز می که بود چو بادبان یا دنگن

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
نغمه الرحم	باد زده ان	خیزهای باد	در روزهای تنگی سردن بر باد	صفت فرود
		انگیز خوردن	باد انگیز خوردن مانند لوبیا	که با در رحم نافت
			و با قلا و عدس یا فستق نیز	انیسون و تخم
			یا دنگن چون باد یا انیسون	برفش شبت

و سداب و صغری یا سویه کوفته و نیمه بعل شسته و قویز کنند و یکیک بر دانه حول دیگر صنعت آن را زیاده و بر کسب انیسون و تخم کرفس و صغیر از بر یک یک درم بهر کوفته نیمه بشب خالص کیقول با و بالا شسته بنه کینه آلوده حول سار زنده

بر که که ز بسیار صغیر او رتن رابی خار در رحم زن بنگر قوت زن و انکه بقدر قوت مسهل ده ۲۰۵ تا باز و بدوش بجهت رحمتن

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حکته الرحم	خار پز زده	صفرا	کرمی رحم با سایر	بعد و او نسیج
			علامت صفرا	صفرا انجمن

گرد و چو بوسه بر رحم عارض زن ربابیه در دم بی فضا و طلب کن رگ زن و انکه ز پی دمن دمان رحمتش ۲۰۴ میکش ز لبوب خوج و مستش و غن

شرح و تحقیق

و بن بفتح و ال مملو سکون های بهور مالید روغن باد لبوب بضم نین جمع لب که مغز تخم باشد خوج بفتح و بر دو و خا مجر شفتا لوب و شمش کبر بر دو و نیم و سکون بر دو شین سجه در قارسی زرد الو که آنرا خوی بانی هم نامند و آن میوه است شیرین

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بوسه رحم	بودن آن	خلط سودا	بر کمان که دمان فرج کشاده	از غلط سودا
	بر کنار زده		بجسم دیده و با و یافته شود	بدن را باک

باید کرد و باید گرفت و تو می بلان مرحوم باید کرد و رنه قطع بگردید بهر یا علان شیکه بر او سپر فافهم

زن را بر رحم شقاق گرد و چو عیان ربابیه میتد المی که در تیایز به بیان سودش ارد ملین از راه دوا ۲۰۵ لیکن نرسد ز قابطش غیر زیان

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
شق رحم	شق شدن	سبب ولات بود	ورد و نیم و چون آلوده	ملین مقید است
	زهدان	بازاله تجارت	شدن و کبر در وقت قضا	صفت آن

ربابی ۲۰۴

بافته و خطمی و سبزی از هر یک سه درم و پستان سبزی از هر یک یک پالاب و پستان سبزی
 بر پسته و پسته کند و دره متعال از تخم کبوتر که در تخم کبوتر میباشند و غده اساطیک پاک باشد
 از زینس رحم زنی که آید بفقان **رباعی** از آن پست که از تنش رو و تاب توان
 چون پاک شد از تنش فرز بساز **۲۰۸** از کندر و گلندار و قشور رمان

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

قرصه الرحم ریش زهران ضربت یا عسر لدوت درد و شرح ریم صنعت و زهر
 پاکتید جیره و بلحاظ علم و زرد آب است که مانع مرجم گفته

کندر و متقل کلندار و قشور رمان از هر یک نیم مثقال همه که گفته بجهت پاکتید فرزند
 سازند و در میان چشم پیچیده و فرج نبند و قشور کبریا با پاکتید سازند و اگر محل
 شده با پاکتید کرده افتاده با مناسبت که تنقید رحم نمایند و این نفوق را با استعمال
 آرد نفوق یا دیان خطمی و اسنج و دول از هر یک یک نیم مثقال و شمع و گاو زبانه از هر یک
 دو درم در آب بیکدم تر نموده تا نموده در سر ما و مقام سرد و جوشانیده صاف
 کرده به شربت بنفشه یا شکر سرخ یا قند یا شکر میز که دره بنوشاند علی رای الطیب

اناس رحم اگر خون گشت عیان **رباعی** قصد صافن همان زمان نافع دان
 وان نقطه که خطاط و گرامه سبیش **۲۰۹** نافع باشد اگر جوی دفع آن

نکته

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

ورم الرحم اناس زهران خون شیب سبزی بول مع دیگر علامت آن
 صفرا شیب سبزی در دوزخی قاروه پاکتید و نماد

مع دیگر نشان آن بر عازر باندها
 بلغم زنی اناس سفیدی قاروه و هم بر سره و رعایت

سودا و سوزش و زنی اناس سفیدی قاروه
 و عدم شیب سبزی در دوزخی قاروه بر نقطه پاکتید کرد

مع سایر علامات آن نمود و در بلغمی

خون آن چون بسیار جریست صنعت آن پاکتید و در ویلیمه و قط از هر یک دو درم و
 فجاج اوخته و در جینی از هر یک یک درم علی الرسم در سبیدیم یا و چون سازند خوراک است
 و این نماد هم جریست صنعت آن آرد و سوسه و گل ارمنی و زهره و حب لاس
 از هر یک یک مثقال و پاکتید بزرگ توله بهار الوقف پیچیده در سر که پیچیده بیکدم نماید
 و این نقطه هم جریست صنعت آن شربت و کربن کلید الملک و خطمی و بنفشه و یا بونه
 از هر یک نیم مثقال و مرزنجوش یک مثقال در آب جوشانیده و بیکدم بر دم نطول سازند
 دیگر ضلع که جریست مقل مبعده یا از هر یک نیم مثقال و اشک و نیم توله و عدله یا بونه

از بیک و پیشقال و ورق کرب یک توله کوفته و بخت اول روغن بابونه بخار تو که رگرم
 کند و در آنکه موم خالص را که از آن چون که آخته شود او و بیسحقه را در آن آمیزند
 و لعان کتان شامه را گرفته در آن آمیزند و خوب ساینند تا مرم شود پس برورم هماد
 ساخته یا شند هموم ورم رحم از حکیم طایبین حصا نخوری رحمة الله مغز قلموس گلشن
 عنب الثعلب خشک نیم خطمی بیدار بار یک ساییده بختند در آب برگ کوی سبز آخته جوی
 سازند و دفع ورم کند منقی رحم از حکیم صاحب مرحوم کتان اسپغول بار یک
 ساییده در شب و روغن گل آخته جوی سازند

گر آنکه بعد طهر برود زن **رابع** و انگاه رسد ببرد بروج حسن
 چون در تن زن زرد و یا بد آب **۳۱۰** بنود عجیبی که زن شود آبستن

شرح و تحقیق

و اگر در او بیکه چون زن بعد طهر از او دارد او را فرزند آید

انچه بیکه بزرگ و کون او من و متی فایده های مهله مخففه یا مشقه و بخت اول که سه فایده آید
 شیرین با که بنجد بسته شود و در شکم بچینه بیشتر یا بیش بلز و غیره بشود بیکه آن چه تا حال گیاه
 نخورده باشد پس شکم شکافه شیرین کور را که بزرگی یابلی میشود و بیرون می آید و خشک
 بدو آن بکار می برند حوضه تا حمل آن بعد طهر معین بر حملت طریق برودن آن
 اینست که در سایه بگذارند تا خشک شود پس بپزند و به پیزند و به غسل برشته فرزند کنند

و بعد از آن

و بعد از آن که از حیض پاک شده باشد بر آن دو حقت استادی مرحوم حکیم بابونه پیغمبر
 که از صغیرترین حمل براده دندان قیل نماید اگر عقیم بود فرزند یابد و بیکه میفرمودند که شکر
 یک توله را سوخته یا براده دندان قیل که بچون آر دهنده باشد آب بخوراند بجا در کونم
 چون زن براده دندان قیل که انتقال خواهدیم آنرا با شکر لب طهر نبوت حامله شود بیون
 العلیکم اگر حامله در شب چهاردهم ماه حمل درق نقره در رابطه رطوبت یا در شیرت در کلاس
 شیشه یک یک انداخته حمل کرده نبوشد چه قوی و نه در پیوسته پیدا شود و صورت است صاحب
 علم کرد و اگر این سه یار در سه ماه کند بسیار خوب باشد اگر زن لب ایام حمل یعنی در ایام
 اول بویا در گوشت بد از چینی خورد بچه و مادرش مستجابی باشد از خواب بین حامله می
 در منع قبول حمل یک نکته ز من **رابع** است که نکوترت اردن
 هر زن که برودت قیل شهید شایع **۳۱۱** بگردد و در بیس کس آبستن

شرح و تحقیق

دارویی که چون زن بخور او را بگر آب من نشود

و آن ردت قیل است بختی برای مهله که سرگین پیل باشد اگر باشد بخور و یا حمل
 آن سرگین نماید بگر حمل بگیرد و بیس بخور میم را در منع حمل حیرت دانسته اند

داروای که در حق زن تنگ و معطل است

که رسوده تیز و در بر دارد زن **رابع** چون غنچه شود و در کلاس تنگ در من

در سبیل سوده را در و دخل دهنه ۲۱۲ خوشبوئی شود چنانچه مشک غلتن

شرح و تحقیق

طریق استعمال آن بنر الورد سه درم و سبیل دو درم بکوبند و به پیزند و انگشت
میان را بککلاب تکر کرده بدان آلوده در فرج نهند و تاب داده بیرون آرند

علامت شناختن آنکه سبیت با و دختر و شکم باور

بشیر سخن بی علی صاحب فن ربا ۴ در یاد که زن بود آبستن
فرزند که شش نرینه باشد اول ۲۱۳ ظاهر گردد و عظم بشی ایمن

شرح و تحقیق

شیخ مرحوم میگوید که اگر در بستان راست بزرگی اول ظاهر شود باید دانست که فرزند
نرینه خواهد بود حال آنکه این علم مخصوص حضرت باریت جل شانہ تکلم تا نولد حکام
می فرماید علامت سبیت تجربی باشد بعضی میگویند که اگر زن حامله هنگام زفتار اول یا بی
راست را بردارد و فرزند نرینه بود و در نه دختر و اندام علم در کرب نشد زهر مبره خطا
ناجیل دریائی مروارید ناسفته ورق نقره هم را در آب سه روز ساینده سیو بستم یک
یک هر روز بجای آمد بعد ظهور حمل خورائیده باشند کچه نرینه شود و سلامت ماند
مگلو انقال سوزجوی بخور کرده خورائیده شد

گر گوش سخن بوجه احسن ربا ۴ گوئیم بتو تهریزان آبستن

باید

باید که بوقت حمل پر سیزگتد ۲۱۴ از گ زدن دار و مسهل خوردن

شرح و تحقیق

بر چند حوال را در جمیع ایام قصد مسهل و غیره مضر و ممنوع ولیکن قبل از ماه چهارم
و بعد از ماه هشتم شدید المنع است و در جاییک توقف رخصه و زواج متوقع باشد
در ایام متوسطه که از ماه چهارم تا هشتم حکم بقصد نموده اند و نیزه قبض شدید استعمال
ملینات مناسبه باید کرد و کلفند و سکنجبین خوردن بسیار فایده نمی بخشد اگر سکنجبین را
نیاستد و خوابهای پریشان بین باید که کلفند ریاسته با شیریه با و بیان بخورد و اگر زنی
پیش از وقت بچه را می اندازد و حملش قرار نمی گیرد و اگر اجابائی زاید بچه زیاده سال
نمی زید و از مرض ام البیدیان و غیره بلاک میشود پس باید که چون حمل شده ماه شود و این معجون
حافظه الجنین را بر زن بخوراند که جنین محفوظ ماند مگر می بتا قحط طالبین شانه زجوی
مغز بچه نمود میفرمودند که در حمل پنجاه یا و شربت غوره نیز خورائیده ام بعنائیت
الی عم لواله و شقاده جنین محفوظ ماند است قلبه این معجون با حافظه الجنین نامیده اند
صحت آن مروارید ناسفته که بای شعی و لب محرق و سئل سفید و صندل شرح و طبایع
و مازوی سبز و در و ج عقربی غوره و صلیب غوره و خام و ابریشم مقشرب و بیج انجار و گل ارنجی
از هر یک دو نیم مثقال و مغز تخم ترتر و تخم خرفه از هر یک سه مثقال و ورق طلا و ورق نقره
از هر یک بست عدد و عنبر اشدب دو درم و شربت غوره و شقاده و بیج مثال نبات سفید

یکسره پنجه متقال غسل خالص بمشاهه متقال بکست و متعارف همچون سازند یعنی اول شربت
 و نبات و سسل امقوم سازند پس از دیگران بر آورده سرد نموده سوگام و مرادید اول
 ادویه مسحوقه با تخم خرفه آمیزند قدری قدری از آن خسته بعد مرادید سوخته داخل کنند پس از آن
 اوراق نقره و طلا یکیک کرده خوب حل سازند پس غیر سوخته خواهد بود و غنچه پسته گذاشته
 در آن آمیزند و در وقت شربت یک متقال به گاه که چه زاید تا به قته موقوف دارند یا بخوردنش
 و بند گوئیم که بخوریم یا زده بار یافته کم که هر زن که خوراندیم و خنجر پسته است که مناسب
 و استم که طیب اجزای ذیل را با دوزان ذیل افزاید بسیار و زرباد و دارچینی و دانه
 الی کی سفید و نیم متقال و عود خام پنجه متقال و ابریشم خام هفت نیم متقال تابعون است
 تقدیر امید که فرزند نرسیده پیدا شود و دیگر جوارش لوبی که مقوم معدا و اعصاب است
 و مسلح حال جنین و رحم و در حفظ جنین از اسقاط محرم بقدرت صنعت آن مرادید
 و عاقر قرحا از بر یک یک درم و زنجبیل و مصطلک از هر یک چهار درم و زرباد و درم پنج غنچه
 و تخم کزنش و پلج سفیدی قاقله و جوی بوا و بسیار و قرفه سفید و پسته یک درم و پسته
 و پسته سفید و نخل و دار فلفل از هر یک سه درم و دارچینی پنجم شکر سفید است چند لویه
 علی الترتیب جوارش سازند قدر شربت یک متقال و در حفظ اسقاط جنین مداومت باین جوارش
 باید نمود و محربت گوئیم اگر درین نسخه صندل سفید و تخم خرفه و پنجه انجبار از هر یک سه درم
 و صندل مرغ و تخم تربت و طباشیر از هر یک چهار درم کوفته و پنجه مسکه و عن کا و خالص تازه

بمکنه

بشت لوله افزایند بهتر باشد که مزاج نسجه گرم و تر با مزاج مرد افوق خواهد شد نزدیک به مسلمان
 بطور طلسم گرم کسی آنچه نرسیده باند که اندر زربخانه بگیرد و از این فقیله بسوزد و بعد از آن غلغله بپزد
 ماند صنعت آن چال بیسل و چال مهرش و و بست کسای خرد و معینج و گل و بار و با چنگ
 از هر یک نیم سیر هم در زربانه ریزه نموده و در مشکه بر کرده و این ان بگل حکمت است به سوراخی در
 آن نموده بیال چینی زیر آن نهاده بطور مثال جنبه نهاده و در یکس یا کله شسته آتش دهد
 پس از آن روغن که بر اندامین در آن تکر کرده در سایه خشک نماید بطوریکه سانه زن بر آن نیفتند
 پس یک فقیله از آن پنبه در چراغ روشن نماید و پیش از آن زربانه تا فقیله تمام سوخته
 شود و اندر زربخانه بگیرد و سوختن کافی باشد انت و انت القدر بر آن بپزد انتر مسکه خنجر است
 از خواهر علی احمد خان دهلوی سلمه به مرگ چیر یک عدد و پسته سفید یک عدد و پنجه سبزی و برگ
 و نامرد ایک لوله همه ابار یک سانه خوب بقدر دانه موته سازند یکیک حب در پناه
 سه مرتبه در شیر مرصع سانه نبوشانند بر آدفع مسان دیگر بر امراض پس که آنرا
 قبیله و بیماری بدلی هم گویند و مغزها لگوته پوست سبز آن بر آورده هم وزن مغز مذکور
 مرغ سیاه بود و در خون گروش حل نموده برابر دانه موته خوب بپزند برای کچه خرد
 یکجیب و برای کچه کلان و حبه از آن در شیر مرصع بدسند نافع باد

بیان اساقی دروزه و تدبیر رفع و شواری زایدن زن
 گیر و بر دست چپ زن آبستن را با بیع است که کجاصیت را باند آهمن

نزديک بوضع حمل اگر باشد زود ۲۱۵ فرزند بزرگتر و زود بزمن زحمتن

شرح و تحقيق

خاصه منقلاطيس است که اگر زن حامله وقت زادنش قريب رسیده باشد بدست چپ خود
کيرد فوراً فرزند زاييد و از روز نجات يابد و نیز حوض استاوي مرحوم حکيم نجيب آبا
مي فرسودند که بد و تولد را در ران چپ آن حامله گرندند فوراً زاييد و همچنين اگر بر دست
تريکلس ابروان چپ زن بندند فوراً مشکل او آساني ميشود و تعليق نچه مريم
در عسر ولادت بقايت عقده کشا و دستنگيرت

بحث علاج الامراض التي تحدث في الظفر والورک واليد الرجل

اي از صده قق توخم بچو کمان ربايع برتت تو قبضه از گرم گشت عيان
ميکن قصب الزريره هر روز طلله ۲۱۶ تاثير داواي تو آيد به نشان

شرح و تحقيق

نام مرض	تعريف	سبب	علامت	علاج
صده قق توختين	گوزي پسته اعتي بر آمدن	رطوبت ياقوت يا غرور	الغرور ماله	بجلاج فاجر گشته
مهر ياي پسته از حامي خود	غليظ با با غليظ نکلند و گران اعضا	اول منقذ بلغم		
سوی بیرون		وسوسه و منقذ قوت		و بند پيس بل

آن دست قلع بتريخ دفعات نمايند باد و بیک سخت قوي نباشند مانع ميشود با و ديان

و ميشود کفس ميشود از خمر و انيسون و زيريه و تخم سداب و ماخوآن کچو شانه و مساف نموده و عود
بيد کچير افسانه کرده بنوشانند و کلفند که در و مصطک و انيسون بود و مسندت فايده
سبب تولد صده که کورالت که اوراز و طعام و بند پيس از آنکه وقت طعام نخوردن
رسد آن سبب اخلاط او غليظ گردد و ميشيرت مرقه و شيق النفس رنجده و ميره او از حجابي
توليد ميشود و در و درين وقت علاج ربه و شيق النفس بايد و لعوق اسفيل و بند حجاب
بدار و باي حمل سازد مثل جابوشير و منقل و اشق و کيکينج و حليه و اکليل الملک که در
قوي بيان کرکستان زانساند برگ سر و هر روز اسر و واقا تيا و کلنار و ابله راسن
و کيفيت طلکرون قصب الزريره بقول بائن رحمة الله انکه اورا بکوبند و به پيترند
و بجعل سر شسته نيم گرم طلک کنند و بندي قصب الزريره چير ايتت
از بلغم اگر گشت و جمع الظهر عيان ربايع بايد که دهی غليل اسبيل آن
باشد چو زير و داشتن بار گران ۲۱۷ مالميدان روغن گلکش نافع دان

شرح و تحقيق

نام مرض	تعريف	سبب	علامت	علاج
وجع الظهر	در دکوروت	لحم	سردی و اشتقاق بکرتت	منقذ مسبل بلغم
		بزدان کردن	ماتقدم	روغن گلکاپا بايد

حلواي سبز مغيرت صنعت آن مغز کيلواريک سیر و شير گاوسه سیر کرد و نخود پريان

انچه از سر

در مقلد و تولد حملول باب یاد غسل خالص خمیر کرده چنانچه در نوبه از یک یک آب خالص
 شروع نمایند بتدریج میفرمایند تا دو ماسه زیاده ازین غیر خنجر یا باب شایسته یا بنفوع
 دیگر او و پهناسیه بخورند و غذایان خنجر و غیر بسیار دارند و از مؤلفات ماده موجب
 بر سبز دارند و نیز میفرمودند که برای وجع مفاصل کهنه حلوا صبر نیز مفید و مجرب است منت
 آن مغز صبر ترکیب سیر را در سه سیر سیر گاو و گاو شانه تا آنکه به سیر سبز است ماده سرد پس
 اگر گندم یا خنجر و بریان یک یا دو برابر و غنچه گاو یک یا دو برابر کرده ماده صبر شیر را در آن
 اندازد و بعد شکر سفید و سیر را در قدری آب حل کرده در آن انداخته بدستور حلوا سازد
 و بلالی آن قرغل و اجوائین و دانه الیچی کلان ساییده بر آن اضافه نمایند و تولد از آن
 خوردن با شکر باقیع باد و واقع باد که استادی در حرم نگارند که وجع مفاصل با استعمال
 خوب جینی رفع میشود و وزن خوب جینی در نفوق چهار است و دارند و استعمال نفوق زاید
 از یکجا دارند چیل روز و یکم و بیش و تعلیل نمک دارند و شربت ندارد و تولد در نفوق
 انداخته باشند و همراهِ چینی کاسه می شود و با استعمال دارند صنعت آن مر و در پهناسیه
 و پوست بلبله کابلی و تخم کشنیز از هر یک یک مثقال و طیار شیر و تخم حاض و کل گاو زبان
 و پوست ترنج از هر یک سه ماسه و نبات شش مثقال نبات صبر را یک گلاب تمام ساخته
 او و بر امیزند قدر شربت ازین سه تا یا نفوق خوب جینی چهار ماسه و وقت صبح
 خوردند و غذا موافق مزاج خوردند از دال موگک یا ماش با نان گندم که موافق مزاج

با شکر خوردند

با شکر خوردند و از لینیات و بقولات و جوفیات هر سیزند و دروغند با دوام برای خشکی و مانع
 در پیلنی اندازند و بگیرد و غنچه شبت صنعت آن در یک سیر عرق شبت و روغن کنجد سیاه
 یک قسط کل با بونه و ترنجبیل و اسپندان هر یک یک مثقاله جو کوب نموده نمزج کرده جوش دهند
 که آب سبز در روغن زانده مالیدنش برای اوجاع بارده بسیار مفید است منقول از
 بیاض خنجر قاضی نجم الدین علیخان صفا مغفور کا کوبوی از بیاض شکر حین خنجر
 صاحب قاضی زاده فتح میرزا ضلع برار منصب دار سرکار نظام صفت آن مرغ سیاه
 که سرخی مایل باشد بهشت تولد و چینی کاسه و گندک آن را سار کیتول و سیاه
 یک مثقاله و منسل کیتول اول مرغ سیاه را علمه و بار یک ساییده نگاهدارد و بعد و چینی کاسه
 بسیارند و بعد گندک و چینی کاسه ترکیب کرده بسیارند و بعد منسل نموده و سیر سا کرده
 آنوقت در نار چیل خالی نگاهدارند و خوراکش و سرخ با عرق تنبول و مصالحه دار که خورد
 او و بر ابر زبانه گندسته بالدی آن عرق فاکو فر و بر که زیر حلق رود و بدندان
 نرسد و غذا ایار و غنچه باشند و از سیرنج و ترشی و غیره بر سیرد بنا بر لقوه و فالج و کله
 و غیره امراض بارده و ریجی مفید است معجون از اراقی مسی عبیدل المراج جهت نفوق
 پاه و رفع درد کمر و فالج و استرخاء و اوجاع مفاصل و پیران و سرد مزاجیان
 را بسیار موافق صنعت آن از اراقی را هر قدر که خواهند بگیرند و بهفت روز در آب
 بخیسانند و هر روز صبح و شام شیر را تبدیل نمایند و بعد از بهفت روز مقرر نموده

نیم با و آنرا در بار چوبسته در وی گلی که در آن تخمینا دو سه سیر تازه دو شیده باشند و چوبه
 که اذراقی مقشر زیاده بیشتر را نیز بهمان مقدار زیاده کنند و معلق در آن آب بپزند
 کرده با آتش نرم چوبسته تا آنکه شیر غلیظ مانند کبوی بشود پس بر آورده با گرم
 پاک شسته خشک کرده سوختن نموده نرم کوفته بچینه فلفل سفید فلفل سیاه دارچینی
 جوز بلو البیاضه صندل کوفته کوفی آمله منقی قاقله سبیل الطیب عود قماری زنجبیل
 نانخوره رازیانه صندل سفید زعفران دار فلفل اجزای مساوی که مجموع او وزن اذراق
 باشد بعد کوفته بچینه بسته چوبه کل اجزا و عمل مصفای مقوم برشته بدین دستور
 که اول اذراقی را داخل نمایند و بعده سایر او را در بعد گرفتن مزاج مقدارش در نیم
 بست نیموم تا بجهل نیم بخورند و چند روز بعد از آن از ترشی و باوی و حرکات نفسانی
 و بدین اجتناب نمایند از حافظه حکیم حاجی مولانا عبد السلام صاحب بلخ آباد
 روغن اوراق اربع برای در بر سخی و بلغمی مفید صفت آن عرق برگ کنگر که عرق
 برگ سینه عرق برگ دهنوره عرق برگ آبله هم را بر روغن کهنه آمیخته بپزند
 برگه که روغن مانند بر درند و نگاه دارند و بجای در دماند از مرزاج حکیم جعفر حیات
 از در و مسرون کسب که در دیز بون **رباعی** اگر در بدنش خون بود از حد افزون
 از راه مداوای توضیح یا بد **۲۱۴** گردوی چوبه بقصد صافش راه نمود
شرح و تحقیق

نیم با

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
وجع الورک	در دبرین خون	گرمی موضع در دوسر و سخی خشک در دوسایه علامت غلیظ	قصد با سستی بگیرد در دگر مقابل دبرین	
ای گشته عینا ز بلغمت در دسرون	رباعی	حالت شکر از در دسرون و دیگرگون		
نافع بود از بهر تو اطر بعل خسر و ۲۲۰		هر گم که در بهی نقویست از عار بقیون		
شرح و تحقیق				
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
وجع الورک	در دبرین	بلغم	سردی لمس و گرمی سرون وزن زیاده در دسرون کم شدن در روز با سایر علامت غلیظ	اطر بعل خسر که صغیره باشد در شرح رباعی
سسی ام صفت آن گذشته و مشتقال از آن گرفته سیره بکشتقال عار بقیون که بپوشید پسته که ارده باشد غلوه کرده خورده باشند و غذا نخورند				
از عرق نسا که گیس که دیز بون ۲۲۱		تا میدمش الم بگیرد افزون حاصلی که سبب است این عارضه را	باند که کنی از بدن او بیرون	
شرح و تحقیق				
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج

عرق النساء	در درک کجوه که عرق خون غلیظ است	هر قدر سردتر و زیاده	اگر عرق خون
	وریدان باشد و ابتدا سیاه بازگردد	میشود نرطال زیاد	نظاره شود سخت
	از مفصل و رگ کرده پایین مانی بارگردد	میگردد و گاه بطول رگ با سلیق مایه	
	می آید از طوط حسی و بر بلغم خالص	مدت در وقت اصاب	لیگ پای بدن
	ران کشید تا از نو کعب میرسد پودر را در عرق	اگر در حسی عرق	
	و انگشت خنجر میرسد	و قوامت سوار گشت	السا از تند

و اگر است رک سابق یا رگ که در پشت با میان خنجر و بغیرت کشاد و جالبهتک
 با بعض رک کشاد و تجویز میکنند یا قی حب هر خلط مخرج باید داد با بیزن معتدل
 باید نشانیید و اگر هیچ علاج اثر نکند نقطه سیاه نشانه هر ماده در دستگانه متقال
 با شراب پد بند و این سفوف سورنجان نیز مفید است صنعت آن سورنجان بکوبد
 در صینی و طباشیر سفید و کشیز خشک و دانن سبیل بود و عود صلیب از بر کوبد
 همه اجز را کوفته و پخته سفوف سازند جمله بیشتر است و از عقب آن
 شیره سنج کاسین و تخم تریز در از یانه و شربت فوکه و گلاب بنوشانند
 سازم بعلج فقرت راه نمون **ر با س ع** باشد که ازین در طه بری راه بدون
 قی میکن درک میزان و سبیل منجور **۳۳۳** اگر ماده سفر بود و بلغم خون
شرح و تحقیق

نام مرض

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
لقرس	در وی بود	پهر حیا خلط	علامت هر یک خلط و البران بود	در خون سخت
	دربند با انگشت بود	خداوند لقرس اخر از نیمه خایید و از خورد	غصه از جگر	
			و خنجر وزن ر لقرس شود و لیکن	خالف کنند
			که چنین آورنده باشد و باز ایستد	و اگر ماده در
			ممكن بود که اورا لقرس پیدا اند	بوی از هر دو

بیکبار رگ زنند بعد و در روز قی نمایند اگر حاجت بود از پس سهیل پس بند بعد
 ملاحظه از نفع رقرار و در و اگر ماده سفر بود سخت قی باید فرمود پس نیز اثر بختگند
 سهیل دهند و اگر ماده بلغم باشد اول اثر آب گنجد و آب بادیان یا ایله روزی سه
 بادیان جو شانه پاشند یا دیگر شنج رسانند بعد به سهیل موافق استغراق
 ماده بلغم نمایند و اگر ماده سود بود که نادر باشد پس استغراق آن بقصد نمایند
 بعد به سهیل پس از منفع سود اخر انیدن و ضحوت بلینه و مخلد بران
 موضع بنند و بقیه طی مخرج نمایند و اگر کسی مداومت یابین معجون کنند
 قبل از جماع یا بعد آن از عرق النساء و القسیر و نقصان منی و امراض
 عصبانی مخطوطه ماند قدر غم است آن از و متقال تا سه متقال است
 صنعه شفاقل مصری و خوننجان و خصیه التعلب مصری بود و همین سنج و سفید

ووج ترکی و توذری سنج و لوزری سفید و لسان العصافیر مای و بیان
 از هر یک سه درم و حب بلسان و عود بلسان و فلفل سفید و مغز تخم خرگوش
 و مغز تخم خیارین و تخم شلغم و تخم پیاز و تخم پونه صحرای که رطبه باشد اغنی
 اسپست و خشخاش سفید و دو قوک تخم جزیر بری است و مغز حب القطم و تخم تریاک
 و تخم زردک و تخم شبت و تخم گن نا و تخم بلیون و خشک یعنی گوگرد و از هر یک یک درم
 و مغز تبند و مغز نارچیل و مغز بادام شیرین و مغز قشر و مغز صلیغوزه و مغز بیدالغضا
 و مغز حب القطن و کنی مقشر از هر یک بیفت درم و دارچینی و قه نقل و اسارون
 و سنبل الطیب و لیسانه و کباب چینی و سعد کوفی و قه قنده الطیب و دار فلفل و جوز
 و نارمشک و عود قماری و غیره شهب و زعفران از هر یک مثقال و مشک ترکی
 یک و نیک و زنجبیل و پوزیدان که بدل آن همین سفید است و قه شیرین و حب الزلم
 و درونج عقرب از هر یک یک درم غسل صفت سه چندا و دید بدست و مقرر معجون سازند

ای گشته را و فیل جانت مخزون ربایه بروم غلط پای تو گردیده فزون
 خون از تن خود بگذرد میکن پیرون ۲۲۳ در خلط غلیظ پاک میسازد درون

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دار الفیل	بیلری کسان بلغم	زخم نباشد	مداومت کند بر قه و بیدالغضا	

باید خون

پای را چون بایا بلغم	و کبر علامت	و هر روز از طریق صغیر و درم همراه
پیل گرداند	بلغم	نصف درم کند و نصف درم
		زنجبیل خورده باشد
	سودا	جراحت بود
		فصد با سلیق کنند و بعد از فوج مره
		بعد از خری استفرغ سودا بلغم
		افتیمون یا الجین نماید
خون	سرخ بویج	فصد بایا کرد با سلیق
	و کبر دلایل	را لیس قی فرمایند

و پایش بر بالش دارند و آسایش دهند و استفرغ نماید الجین نماید
 که در دل نوازد و الی مخزون ربایه زان لیس که بر بی فصد از کثرت خون
 کاهی بقی و کبر بطریق اسهال ۲۲۳ میکن ز بدن بلغم و سودا بیرون

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دو الی	علت است که کرباساق پای	خون سودا	سرخ رنگ	فصد با سلیق
	قوی گردد و بیرون گردد		باید بسیار	نمایند و تغیر بدت
	شود و پیاده روانه بسیار			از خلط سودا نماید

بلغم	بایل سیرخی	فصد ماسلق کنند
	وسیدی	پس اشراج بلغم بعد نفعی
		بسبب نسیب

بحث علاج الحیات

دلیله

از تب یومیت جو گوید قرین ۲۲۵
 و انم که پدید گردد سولوس
 شناوی ملدب مباحش ز بهار خن
 رگ زن که علاجی نبود بهتر ازین

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سوزش	تب خون غلیظ	غم مفرط	تب و ایلم و سرخی	یابزن بایزشت و آب
	بدون تعفن		جشم در و عدم	نگم علم بایگر و بلغم
			بایدی بول گرمی قارو	و گلاب و کافور گردد

و قلت را طلا و تبرید باید نمود و قصد باید گرفت

حمی ایلم	تب کروزه	بمقتضای تارت شود	شرح صدر	بکلام رنگانگ و دل
				و علمای نفس یا مشغول بایگر و غم از دل بایگر برود

ای از تب و طبقة دولت کشته غیبن ربایه
 انار دم از رخ و جبین لومبین

باید زدن رگ و ملین خوردن ۲۲۴
 تار و رسوم که رسم و عادت سده این
 شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حمی مطبقة	تب عفتوت	عفتوت	تب ایلم و سرخی رنگه	یا فصد بایگر
	خون بود در رگ	خون	و گران اعضا و بای بول	سایت قوت خون

که تدبیر آلیسین دهند بایر و عمل نماید علی رای طبیعت صفت ملین خون در شرح
 رباعی هشتم و بسفتم مذکور شد و عادت چنین است که علاج بعد از سه روز

از تب دل خستات جو گوید در ملین ۲۲۳
 و راول اگر طبیعت قبیض بود
 از حقیقت مشابهت نماید ملین

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حمی غیب	تب سفرا	سفرا	تب ایلم و سرخی	سنت سکین
	لذم بایگر		مزدی قاروره و غیر آن	در شرح رباعی

لذم و در انسیه اما صفت که در ابتدای غیب مناسب بنفشه و گل خطمی و نیل
 و ساق نیلوفر و عنب الثعلب بایگر و مشقال و عناب و پستان از هم یک است
 و مغز تخم معصفرون درم نیکو فته الوی بخار اینها همه را در یک یا با آب

جوشانده تا به نیمه آید صاف و بابت انتقال ترنجبین معده قراقرت بچشمه حال در آن
 آب حل کرده صاف نموده ده درم روغن گاو انسانا نموده بیکدم حقیقه نماید غذا اول
 موگنک مشه و کدو گنیز تر آب نموده روز هشتم یا دهم یا دوازدهم یا شانزدهم
 شب سهیل خور و صفت سهیل که در غیب نیز یک بسیار از عجیبات نافع ترین سهیل است
 نموده بی منتقال بعبه و منتقال عناب بت عدد در آب گذاشته سحر صاف
 نموده بت منتقال شیر شت و ده منتقال مغز فلو س خیار شیر در آن آب حل کرده
 صاف نموده بکشتقال و عن بادام یا گاو آمیخته میل نمک گویم این اذران ادویه
 برای نه باین تابش افوش عذرای الطیب فایده مد اکتله غیب یا خالص است
 اول اکتله باوه صفرای خالص بدون محالطت خلط دیگر در خارج رگها یعنی رافینه
 حوال قلب فرج و خلل لانه متعفن نشود و دوم اکتله صفرا با بلغم مرکب باشد
 شدید در خارج عروق متعفن گردد و نیز غیب یا لازم است یا دانه غیب لازم اکتله باوه
 صفرا اندر رگها متعفن نشود و همیشه می باشد لیکن کبیر و زرد میان شدت
 میکند و غیب نیز اکتله در بیرون عروق تعفن صفرا بهم میرسد نسبت آن دوازده
 که دور می نماید یعنی همه انقضای یک غیب باری دیگر بلا فاصله میرسد پس اگر غیب
 غیر خالص باشد علامتش آنست که نسبتش از دوازده است تا از یکبند فقط
 بچشمه حال سنای کل جوشانده صاف کرده بر سهیل مذکور میفرمایند غذا است

نیکو فتنه

نیکو فتنه و مرغ جوان و موگنک معشره گنیز تری ترش خورند و حضرت استاذ بی مرحوم
 حکیم نجیب ابادی میفرمودند که از برگ شکر عرق بهشت اول بر آرد و با شکر سرخ و اول
 شیرین کرده بیکدم نبوش مسهل است و افح بر آب مرکب و غیب غیر خالص
 در یوم افاقه میدهد دیگر اگر گومان یک شمر او نیم باوه آب ساینده صاف نموده
 بد و اوله شکر سرخ شیرین کرده بنوشانند از الهمزه می کنند و دیگر از برگ کتلت که آنرا
 در بندی که خجوا و حیدر ابادی گنجاه نامند شسته گرفته با سبب دانه مسوج سیاه
 ساینده بسته یک است است از دونه خجرا نند صحبت شد با اکتله اکتله رضی مبتلی غیب لازم
 باشد باید که ایض صوب که مذکور می شود خجرات صفت آن طباشیر دودرم و کبر باقی شمسی
 و شامبه از هر یک دو منتقال و تخم تر فرود و درم اصل السوس معشره و کل نیل و مغز تخم کدو
 شیرین و است گلوز هر یک یکتوله و الیچی سرد و مغز تخم خیارین و کتیر از هر یک دو درم
 و صمغ عربی دو منتقال همه ادویه را کوفته بچسته باب برگ سبز غیب الثعلب مروق شسته
 حب بقدر کناد شسته بندند بجام صبح یکتوله عرق گاو زبان و سه توله عرق
 باویان و دو توله عرق غیب الثعلب عرق شاهزاده و عرق کلوی و اگر طحال باشد
 عرق جها و که طرفه باشد دو توله اندازند و یا کتله و بیکدم نبوشانند در سال یک
 هزار و دصد و پنجاه و هشت حکیم عطا الشرف نیک پوری برای فقیر جامع اوراق
 تجویز فرموده بودند که باین صحت یافته بودم و حضرت استاذ بی مرحوم حکیم

نیکو فتنه

اینچنین می نوشند بیفتد و تخم کاسنه و عنب الثعلب از هر یک چهارم است
 در آب نیگتر دوشه ایله صاف نموده بسنجین سادو کی توله یا بوالا شیرین
 کلقتد کی توله یا بوالا حوزده نوشند دیگر بودیان و کاسنه از هر یک چهارم است و عرق
 کلو نیگتر و کسجین و کلقتد کی توله یا بوالا و نیز از سید حکیم عطا الشرف است
 که اگر سه فر باش این تقوچ در ساعت آن اخیر رود و لایستی پنج دانه و ملتقی
 شد تا شبه و کاوزبان و ورم و مویز متقی ده دانه و سپستان پانزده دانه
 جمله او و در آب در عرق کاوزبان و بادیان و عنب الثعلب و شاپره و کلکو
 بالاوله شده است و دوشه صبح مایه صاف نموده در شب خشی شیرین کرده
 نیگتر نوشند و غذا و ال مومک مقشر که بروغن یا و ام شیرین شده است پنجه پاشند
 بانان سیرس گندم دهند و انص با و که استعمال این صبه تقوچ بعد تنقید اوفقی باشد
 بعد خمیره کاوزبان برای رفع نفعت و نقابت دهند اگر خمیر سیرس است
 صنعت آن مر و اید و طباشیر و کاوزبان و کل آن از هر یک چهارم است و اصل است
 و شرف از هر یک سه و عرق کاوزبان یا و نبات مصری چهار توله مر و اید و نیم یا و
 عرق کپوره سلایه نموده یا قی او و بیار هر چه کوفتی باست آتر الوقت و پنجه تقوچ سازند
 و نبات را در عرق کاوزبان قوام نمایند بعد سرو شدن آن سفوف نموده را
 قوام آمیزند و بعد مر و اید از آن خمه خوب است کرده نگاهدارند تا سه یا سه روز از آن

در تمام

وقت تمام قبل طعام خورده باشند و بلای آن عرق کاوزبان و عرق عنب الثعلب
 از هر یک یک چهارم نیگتر یا کسجیده باشند اگر بعد از امزش رفع نفعت و حصول
 خواهند همچون مفرج که می نوشند بدنه رود و قوت بخش و از آن نفعت کت
 صنعت آن زبر مبر و خطانی کی توله بس یعنی بیخ مومنگام رخ و مر و اید تا سفید
 و طباشیر کبود و ورق نقره از هر یک با و کم پنجانه و مصطیکه رومی پنجانه شربت
 چارده توله و نبات معطر پانزده توله و عرق کاوزبان و عرق نیگتر از هر یک نیم یا و
 پس مر و اید و زبر مبر را در یک یا عرق کپوره سائیده نگاهدارند و مصطیکه
 و طباشیر را جدا گانه سفوف کنند اول شربت سیب و نبات را در عرق با و کوره
 قوام کرده از آن شرفه سرد نمایند پس رفع حرارت شود مر و اید و پنجه در آن
 است و ورق نقره را یکبار کرده خوب آمیزد اما مر و اید را شربت با و نگاهدارند
 بعد بت روز از آن منده است تا پنجانه نه بار خورده باشند نافع باد و دیگر از آن
 استاوی حکیم نجیب آباد رسمه اند بیفتد نیگتر تخم کاسنه نیگتر قوه الوی بخارا
 در آب نتر کرده صاف نموده به نبات سفید شیرین کرده بنوشند
 ای از تب بلغمی دل گشته حنجرین را بایه گردیده غمت بجان غمیده قرین
 نافع بودت کسجین بسیار بی ۲۲۸ گریل کتی شربت افستین

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حمی بلغمی	تب که از لغم باشد	تب بیهیسه است موافق با نایب بلغمی	صفت سنجبین	
		بر روز بود نبوت یا و نری نریض	در بلا گفته اند ام	
		و در یکی فارور و اگرانی اعضا و	یا و یا بیکرد و	
		قلبت عطش و کثرت لوزم بود	صفت شربت	
			یا نایبیه	

افستین از مصنف است رحمت الله افستین چار درم و تخم کرفس درم و سنجبین یکونته دو درم بمبراد یک پیاله آب جوشانند تا به نیمه آن صاف کنند و بقصد متقال قد سفید صاف نموده آمیزند و بجوشانند تا بقوام آید و ازین شربت هر صبح پنج مثقال و از شربت سنجبین که مذکور شد در شرح رباحی نمود و در پنج مثقال در صفت قاشق آب حل کرده میل نمایند غذا دل مونگ و تخم جوی و فلفل و اسفناخ خورند اگر خوف ضعف باشد مرغ جوان اضافه نمایند و بعد از رفع مایه سهل دهند و صفت آن که تب بلغمی را نافع سنای یکی پنج مثقال سفلیج نیمکونته و تخم کاسه نیمکونته و پیرسیا و شان و یاویان و تخم کرفس از هر یک و مثقال زر شک و مثقال سپستان معنی بمبراد یک کاسه آب جوشانند تا به نیمه آید صاف کنند و ترنجبین و شکر سرخ و مغز فلوک از هر یک ده مثقال در آن آب حل کرده صاف نموده نیم مثقال غار یقون بمو بپزیرند که رائیده یک مثقال و عن بادام صم ساخته نیم گرم بیاشامند

نایب ۲۲۹

سوداوی اگر بود تب از گاو زبان	ربیع	وز قند و گل شفته شربت جوشان
پر روز یکی قاشق از آن اندر آب	۲۲۹	حل میکن و می نوشی بتخم ریجان
شرح و تفسیر		

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حمی سوداوی	تب که از سودا باشد	سودا	حکمی بنض و تیزگی بول	صفت شربت
			گرانی اعضا و فکند فاسد گاو زبان گاو	

و بنفشه از هر یک پنج مثقال و ریخته نیم پیاله آب جوشانند چون به نیمه رسد صاف کنند و بصفت متقال قد سفید صاف کرده آمیزند و بجوشانند تا بقوام آید هر صبح یک در صفت قاشق آب حل کرده دو مثقال تخم ریجان و قدری کلاب امیخته میل کنند صفت مسبل که تب سوداوی را از هر خط که پیدا شده باشد مفید است سنای یکی پنج مثقال سفلیج نیمکونته از هر یک و مثقال و گاو زبان و پیرسیا و شان و یاویان و شاهزده و تخم کاسه نیمکونته از هر یک و مثقال عناب است عدد و الوی بخاراده عدد بمبراد یک کاسه آب جوشانند تا به نیمه آید صاف کنند و چارده مثقال شیر شربت و دو مثقال مغز فلوک در آن آب حل کرده و صاف نموده نیم مثقال غار یقون بخورند بر نذرانده یک مثقال روغن بادام اضافه نموده نیم گرم بنوشند غذا دل مونگ معشر و مرغ جوان کنند و واضح باد اگر تب را بسبب خون بود فصد باید کرد

اگر سفال بود مسبل مسبل مناسب آن باید داد فایده ماده تپ سوداوی اگر داخل
عروق بود ربع لازم بکسرای مهمل و سکون بای موصد و عین مهمل گوشت نشانی
لزوم نیست و در روز میان داده شد که اگر خارج عروق بود ربع و اینر
خواندش و آن پس از دو روز نوبت میکند و چون نگردد و شروع آن بحساب روز
تک چهارم روز میشود باین وجه او را ربع خوانند و بر همین قیاس باعتبار شروع
و گذشتن نام اینچنین همی میکنند و در خمس و سس و شش و تسع و عشر یکسره فامی
نامند لیکن ربع نیز البهوت فایده یا سودا و اولی جمع متعفن شود یا غیر طبعی بر اول
تقدم تناول چیزهای سودا افزوسفر بنفش گواهی دهد و بر دو م و دلیل و اندک بر خلط
که سیور سودا غیر طبعی میشود پس این ربع قسم دوم یا صغراوی بود یا بلغمی یا سودا
بود یا سودا و فایده در تپ ربع روز نوبت از غذا و آب خصوصاً از سرد آن و از
میوه تر یا بر چه بود انکه بود گرم و خشک باشد یا زود متعفن شود چون شیر و جعفرات
و ثعلب و انگور از خوردن منع کنند مگر که اینچنین تپ و بر می کشند چون امراض
مزمنه پس بر سینه سخت درین بنیاید فرسود و تجربه از مچ سیاه و سرخ و حرکت بسیار
و حرکت نفسانی و از شیرین خوردن و خشم کردن و روغن بسیار خوردن و
پوشیدن و فسخ گوشت خوردن نه مشور بای آن و خیار خام خوردن و آنچه بالا
گفته آدم از آن همه بر نیز لازمست و حضرت استاذ بی مرحوم حکیم نجیب آبادی

تنگ زان

مجنون ربع را از مجربات عماد الدین حمود میفرمودند بسیار میستودند که اگر روز نوبت
قیل از دو ساعت مقدار نخودی تا نیم مثقال ازین مجنون مذکور صبی ساخته بخورد
البته در سه نوبت قطع ماده ربع را میکند فضل الشافعی و این را صاحب لؤلؤ نامند
اگر چه پیش سازند صنعت آن مر و اید تا سفینه و جنبه بیستر و حلتیت و در چینی
و فرقتل و شونیز و مرکب از هر یک سه درم و افیون و سد اب فاعل از هر یک یک درم
بهر را بکوبند و بسایند و به پیزند و در غسل برابر جمله و به امیخته نگاهدارند و درین
سخت میوه سایلم هم سه درم مگر اگر بدست نرسد چند سترادر وزن دو حبه
کنند دیگر میفرمودند که بر اربع و تیسای کهنه و تپ لزه مطبوخ خمس هم اختصاص
صنعت آن خوش مندل سرخ و کشیز و نر کچور و زنجبیل و گلوی از هر یک چهار شمش
گرفته در نیم سیر آب جوشانند چون به نبرد رسد مالیده صاف نموده بدو توله نبات
شیرین کرده توشانند و اگر سرفه باشد چهار شمش اصل السوس داخل نمایند
یا چهار سرخ رب السوس را سفوف نموده اول او را خوراند بالایش چوشانند
ذکوره را بنوشانند اگر نر کچور هم نرسد بجایش هموزن آن چهار شمش یا سعه
که موتهاد در سندی باشد افزائیند و نیز برای حمیات کهنه و امراض مزمنه بالتمی
که ممتزج بود بسیار مجرب میفرمودند صنعت آن ورق طلا یک توله و مر و اید تا
دو توله و سنجرف سه توله و مرچ سیاه چهار توله و سنگ بصری سودا یعنی بدبر

و اصلاح نموده در بول ماده کاو تا هفت روز باین هیچ که اول سنگ لجهری است
 در پارچه سفید عقده یعنی پو پلی بسته بر او نگذاری تا باده که در آن بول باشد یکبار کشی
 تا بخار بول نماند و سیو شلی رسیده باشد همچوین تا هفت روز گذشت بعد و داخل
 ادویه بنامیند و روغن کاو و بختوله انداخته همه سلهای در کبرل کنند بعد و در عرق
 ده عدد کاغذی لیمو در کبرل انداخته آنقدر سحی نمایند که دستومت روغن باقی
 نماند حاصل سحی همین است قدر نهت آن یک مریخ است یا طباشیر دست گلو یک
 اگر نه بود و رب السوس چهار سح افزائید فایده برای تب کهنه تعلیق استخوان
 بازوی رات طاوس و مرغ و بد به سفید و مطبوخ گلو بهم نفع دارد صنعت ان
 گلو و پورت نیب از هر یک یکتوله برود و در یک سیر آب بچوشانند هر گاه که چهارم صبر
 همانند صاف نموده بیک توله قند سیاه کهنه شیرین کرده تا بلب روز منو شده
 که نافع است و همچون حلیت بقدر خوردن خوردن مجرب و دو مانند از حلیت در
 بسته در گلو او بخان را منیل و بسته اندیک تی حلیت را با یک تی قند کهنه سیاه
 امیخته خوردن مجرب یافته اخذ دیگر نکره را گرفته در پارچه بسته تعلیق نمودن
 بهم نفع یافته اند و بگر آب زلال کیتوله قلعی را با یک لیموی کاغذی نوشیدن نافع
 یافته اند و بگر آب الشفا که از ترکیب المای هند است برای جمیع ریح و سایر تپسای
 مزمنه و کهنه در دس مزمن و در دس باره و جمیع امراض حاره و باره نافع است

فهرست

بقدر و شمع منظره در سال بکبار و دو صد و شصت و یک بجز برای تپسای مزمنه
 امروزه بودم درست یافته صنعت آن اقیون و تخم جوز نامل از هر یک یکم انتقال در
 او نذینی چهار مائه با کیم و ورق کل سرخ و ریخیل و کل زنی از هر یک دو مائه و زعفران
 یکم نیم مائه همه اجزا کوفته با یک نموده پنجه با یک در آن شیر خشک شده تا مائه مکرده
 باشند سرشته بصوب سازند بر سر بقدر خودی باشد از برای تپسای ریح پیش از وقت
 نوبت نیم ساعت سه عدد از آن باب نیگرم فرود و از برای دیگر مرض سینه تا دو عدد

آتر که زدل رو و دق تا ب و توان **ربایع می ده ز پی علاج آن تا بتوان**
 قرص کافور و شیرین بر وقت **۲۳۰ آب جو ماش و عدس و مرغ و جوان**
شرح تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حمی دق	رسیدن غریز طبیعت از استقامت بقدر طول	تب نرم و دائم و مکی	تب نرم و دائم و مکی	صفت قرص
	با عضای اصلی جسم	و حرور و عطش و تب	و یاری تپسای مزمنی	کافور و طباشیر و شکر
	بدن گرم نمودن آنرا	دوره یا از تپسای مزمن	قاروره و برافروختن	مصنوع مزوم
	اولا و طبیعت بزرگ	تعم و تب و تب و تب	رخساره بعد از	مترجم که دو مغز
	بتدریج خالی کردن	جوانی مغز و تب و تب	غذا است	تخم تر کوره و مغز
		کشی و در وقت تپسای		تخم خیار و مغز و مغز

کنار مستی سازد یک از آن صبح و یک شام بخوراند منقول از کریم بنفش مرحوم طبیح فقیر
 و این را مجرب یافته اگر طفلی را تب خشکی عارض شود که روزی و زین خشک شده باشد یا
 که آلوده را با یک ساییده بچخته در جغرات گاو که مای را شب در پارچه بسته بچکانید
 باشد صبح ساینده صبح از آن بچند نخود سازند یک حب طفل را داده باشند
 صحت بخشد از حکیم غلام دستگیر خان دهلوی که از مرشد خود مولانا حسین علی صاحب
 یافته بود در جمیع امور دستور علاج و حق شیخوخت مع استواء علماء الله مؤلفه
 حاجی حکیم عبدالسلام صاحب مایع آبادی دام فیضیانه بداند که علامت آن خشکی است
 که بزجاج مستولی شود و سبب آن برورت و ضعف قوت که غذا مشایخ چه غرضی
 یا عضانی رسد و این یا عقب اسهال عارض شود یا از جهت سلبت معده
 و جگر و یا از کثرت مبروات در عین حرارت و یا از رسیدن بخارات رویه بارده
 بقلب و طغای قوت حرارت مزاج و یا از غلبه حرارت در حالت ضعف و خا
 و اذابت آن رطوبات اسلبیه العده انجامد آن علامات تقدم این اسباب
 بیاض بول و برود و لعل غریب و سلبت نبض و بطوی آن مگر چون ضعف
 بنیابت رسد و بیس آب غیر و نبض تو اتر حار و شود علاج در ابتدا کتار
 کرده آید و هنگام استحکام علاج پذیر نیست اما برای تسکین خاطر ماء اللیم بکشد
 با دوام و قلیله مشک و غیره بدین و در حین و عود عرقی و زعفران با شربت

انار که شمشیر

انار که شمشیر ساخته باشند بخوراند و زرده میوه نیم برت و شمشیر گاو بنوشانند
 و او این مناسب در بدن بماند و کله و پاچه و نخود و گندم و انجیر خشک و گل بابونه
 در آب جوشانند و روغن زیتون و روغن کنجد و روغن پان امبخته استخوان
 کرده باشند و معاجین مرطبه و حاره و جدوار و تریاق با استعمال آرد و مسور بایست
 بجزه مرغ خوراندین مفید است و هر کس که بکشد رفع آن کنند و هر چه با ناس حرارت غیر از این

بخت علاج الملارین الملقی کمون علی طاهر لاعضاء و البدن من اللورام و القروح و غیره

عضوتی درم کند چوب پسته و پهلوی ربایه چوبه بای و چه بگوس و چه روی
 گرما ده خون بودرگ خود یک شام ۲۳۱ و رخلطه و لیمو و پیش سبیل جو

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
اللورام	اناسها	هر خلطه کباب	آن نشان با بیدت	در خون بکشد
<p>بایست انعام یا با سلیق را بکشد این و در دیگر اختلاط بعد قصد سهل آن دیند و اگر در گرم بود این نشانه را استعمال نمایند و دو ماشه همراه آب نیم گرم خورده باشد شربت بالون تخم جلبه اجزاین و یکی کلجی هم سلم امبخته نگاه دارند و تخم کتان که لسی یا مسلم دو ماشه هر روز با گرم خورند که محلل و جمالی و ملین طبع</p>				
<p>آنرا که نمود فلغمونی اش مرد را ربایه بای که بچغنه آوی طبع فسرد</p>				

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سله	اماسی بودیشکلیست از انکه است	بلغم	عیان را	تنقیح بلغم باید کرد
	بسیار گاهی با کاه یا کوه مقدار خیره	غلیظ	پیر بیان	پس در معقه را
<p>طلایا باید که در طریق آن ایک نارسیده و براده مس که آنرا تو بال هر مقدارند از هر یک و در مشقال زرشنج و بورد از منی از هر یک یک مثقال مهربانیت و نیزند و دیده مشقال و عن کل هر شسته بنگرم طلا کنند و یک قهوه حجب برادره او می خیرند استند خا تصاحب غفر استند صنعت آن چو نه خوره آب تا دیدن با سبی برابر آینه طایب شده بر سله مقدار شود گذارند که بلا در و اندالغ نقود خواهد کرد و بعد از آن یاب برگ زیت شسته یا تازه ازان بران گذارند همچنان تا پار بار کنند که سواش بخته خواهد پس بران مریمنند غده که بود و بلغم در شکل و شبیه ربیع چون عارض گس شود چه جابل چه فقیه یا اینکه جالی و بیدیدی اسرب ۳۳۸ بر موضع آن بقول اهل تنبیه</p>				
شرح و تحقیق				
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
غده	اماسی بود و زیر پوست مقدار	بلغم	نشانی بر خطه بران	تیمم حشمت
	قدقی زیاد از ان نشود	وسودا	دال باشد	رحمت الله باید
	در شکل مانند سله بود			دیگر ارد و جویا

گفته تازه

گفته تازه و سرکه سرشته ضاد نمایند و اگر او ده مرکب بود از صفر او بلغم پس بر گوئند
 باب گشیز تازه ضاد گفت مجرب گویند

رخ سرطان کسیکه پیدا کرده	ربیع	اندوه و غمشن بیان و دل جای کرده		
و قعش نتوان ولی مساوی نبود	۳۳۹	در تنقیح سعی کرده و تا کرده		
شرح و تحقیق				
نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سرطان	اماسی بود و کرد	سودا محرقه	درد و سوزش و التهاب	مر سوم بیان
	شکل ایل زیز	از ناده صغرا	و هوالی ان را کباب خا و متغیر	فرماند که اگر چه
	و نیز که آنرا	یا بلغم	بچون پایا سرطان کون آن	بنتقیح دفع طحال
	رنگهای بر خاسته		بسیری زنده و اندر اندامهایی	تمی توان کرد
	و تمیل با بند		و متخلل بیاید آید	البت

تنقیح منع میکنند سعی کرده و ناکردن بر این میگردد و اگر حرارت عظیم بود و دوع کاوه تازه
 خوردن سودا در حضرت شاه رحم علی صاحب میر صحبت فقر سهار نیوری رحم الله
 می فرمودند که سرگین بجه ماده کاوه را یا اجزات کاوه آمیخته یا در چیرا در ان مکرده صبح و شام
 بران گذارند قور از ان مرض میکند و حیرت حکیم قاضی البیاضی مطلق مگر بی سله است تعالی
 این ضاد صنعت قطع سر را رینه خطمی بسیار شد خوش پس از این سرطان

ضماد نمایند روزانه دو سه بار و شبانه هم دو بار یا از استحصال نمایند از الم مرض خود بگرد
ضماد یک بر سلطان را بی نظیر صنعت آن دو وصفه است با هم بسایند و بار و عن طبع
و آب نیز تازه حل کرده بر سلطان طلا نمایند هر سه بر سلطان حیرت صنعت آن و عن طبع
نیم سیرا گرم کنند و از دیدن آن زیر آورده در نموده در آن یک چشمانک قیس را انداخته عمل کنند و کار نیز

آنرا که بود در پنج حجام از که و مبر **ربا** باشد غرضش گزین مرفودد به
باشد چه علامات فزونی و شش **۳۴۰** بکشتای رنگ و لیسخ اقیمنون ده

شرح کیفیت

نام مرض	تقریب سبب	علامت	طریق علاج
حجام	سرطان سودایا	سرخ رنگ بسیار یا سیاهی و تیرگی	فصد در افروز
همه تن	صفرا یا خون	و سنگلی نفس و کنگلی آواز و بسیار عطسه خون با بوی گرفت	خون با بوی گرفت
		و بسته شدن منفذ بینی و ظهور عده در اعضا و بیخود از	فصد
		و دین تو ایبار حیطه و موی وی	لیسج اقیمنون
		و ابر و بر نیز و ناخنیهای ترقه و بسیار	باید در وقت
		شود و در شش اندامها در صفرا و خورد	بقول ما تن

سنای کی بهفت درم و پوست بلبله کابلی بخیر درم و بقلج نیک گرفته و بنقته و با دیان
کوفته و بر سیا و تسان و تخم کاسه نیک گرفته از هر یک سه درم الو بخار اینجده درم

المستدان

و پستان از هر یک رب غده و یک کاسه آب جوشانند تا به نیمه آب صاف کنند
و بخیر م اقیمنون و زهره که دره در آن آب تر نموده یا لند تا مژه خود را باز و به
پس رب متقال نرنجین و ده منتقال مغز فلوس در آن آب حل کرده صاف نموده
بیشیال و عن بادام شیرین اضافه کرده نیکم رغبت فرمایند و غذا آب بخورد نیکو فته و
ماکنان فویه و در اجینی و زعفران و استکانخ کنند و اگر ممکن باشد ریانت القدر
کرده پخته که عرق کند لپ و غیره مورد و روغن مصطکی با شیر زنان مالیدن سود و
و حضرت پیر صحبت من عمید الکیم حارفا اسلام نگر می بسیار نیوری رضی الله
و قدسره از شیخ خود شاه احسان علی بابک پشی رضی الله عنده سفوف نقل میفرمودند
که بسیار حیرت اما حجام تر از صنعت آن بر تال بکنند و مرغ سیاه و و حیدان
هر دو را در زرد که برل سق نماید و در میل نکا بار و بر چند که گفته کرد نافع تر باشد
مان خود بی تک بر روغن بسیار خورد و یا شند و مواظبت چند روز صیت باید
بفضله علاج چون درین عرصه مریض اندر بدن خود قوت یابد فصد خود از بهفت اندام کرده
عطای نیز برای تصفیه خون و رفع قبض مفید است صنعت آن سنای کی نیمه پای و بلبله
و بلبله خرد از هر یک یک چشمانک نیکو در ششهاست بسیار کوفته و بنقته در مغز المتاس و
کلفند و مویز منقی از هر یک یک چشمانک آمیخته در شهد خالص یک یا دو آمیزند و جمل
غلوله مساک و سازند و در رب و بکر و زنجورند یا نوزده ماسند هر روز نوبت و بکر و ز
خزده باشند و از ترسی و با دی بر میرند و اگر اسهال خواهد چارعد و جب اللو که بر

در وقت ایضا یک آن در وقت شش خورده باشد و شش

از جبهه تن تو چون نمود فرسوده **سبب** است که ابو علی چنین فرموده
باندگی بلبل از لب مسهل **۲۴۱** مزاج کفی بسبب که عفت ص سوده

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
معد	آنکه آنرا نازا بهر نامند و بعضی در بره و کرده اند ریشه اما علاج هر دو یک	انیزی خون	بتره بد با پیر آفتاب سوزش و تارش صفت پیرت را بخورد و بسوزاند و اندکی بکوشد	باندگی اول فصد بوده استغراق بطبیع بلبل
			فرد و شود و او بسیار نازا	ناید بسیار از آن

مازور او سر که سوده بر تن مالد باقی و وضعی بجز در رساله با سوز نوشته ام از آن بجای آنکه
استادی موم حکیم خیب ابابو در از الم جبهه حسب ما باب بسیار میستوند صنعتها اصل اسهل
و شیخا و عمل بر سادی الورن شش شش ماسته گرفته سخن نموده سی شش خوب سازند
یکم از آن همراه شیخ اوله عرق بادیان خورا نیده باشد حربت و معجون شیر هم مفید است
صنعت آن بادیان و صنم سفید از هر یک دو درم و بسفاج و برک سناکی از هر یک یکم
و عسبه دوام شکر سفید یک سیر مہار کوفته و پیخته در قوام شکر علی الرسم معجون سازند
صبح و شام چهار بار درم خورده باشد خوب است که از مغفوق حکیم عمر خان خورجی خوشی
و تونزی والد مایه فقیر حربت ناخواه خراسان اجوائن کرفس الدیجی سفید لولک صبح

بلبل

سیاه و پسیل ریکی از هر یک سه ماشه بان کلان پیخته سی عدد همه او رکبیل است با سلسله
جبهه بقدر کفنا در شش سازه و در سینه خشک کند از آن یک گلولی صبح و یک شام خورده باشد
که بدندان نرسد و پیارده روز خور و غذا گوشت بز و مانگن م یا دال سواد ال سوگنک ترشی و
شیرینی و شیر و جغرت و مرغ قناریت پر بند و این نسخ در خجانه مطا کند و هر چه باقی ماند خیز کند

لری تن زیر و زخمات فرسوده **رہا بیع** آستویش تو میدم از آن افزوده
صقرا جو بیرون کنی بمسهل خوردن **۲۴۲** سودت نشود شوی از آن آسوده

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
مغسله	بچشمهای نیره که با جگر و سوزش بود و در هم پیوسته بسیکیزند و بیاید که کبیره بود	صفرای	زرد رنگ زیر پوست و اندر گیسای حرات کنند	زرد رنگ زیر پوست و اندر گیسای حرات کنند
			باریکه زیر پوست است	بسی مسهل سفرا

استغراق نماید و حوالی نکل بصنم و فوفل و گل رنی و اسفندج و ایمنون و قشور سیرج و شیفت
مایه با گلک طبلایا یک درم و قطره کمر که ایران موضع یاید بنا عهدا گنم با دال عدس نمایند

کردن زلفاظ چون گفت فرسوده **رہا بیع** اگر نزن که همان زمان شوی آسوده
عیساز شکاف یک کیس را و برو **۲۴۳** می پاشش و این انزوت سوده

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
لقاط بضم	جوشش بودی که در کتب طب	خونی نین و علیقا	نشان آن اول تعریف نخست است	
لوز و قح فا	که از سوزن آتش شکر کرده	آن بجز است نایم	آن ظاهر	زنده سینه
<p>بپورده و عنایت شده و تدبیر با تن رحمت الله نماید و غذا دال حدس با سر که کند و اگر نفاظ را بکشایند باید که با سوزن ترکشایند</p>				
ای گشته بول تو از دم آزرده	رباعی	آزرده گیت از دم طغیان کرده		
یا سیم بجهت چوبیسیم ترا	۳۳۳	یکتای رنگ خود و ملین خورده		
شرح و تحقیق				

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دلم بضم الهمله	بستر با معنی از زمین	خون صفراوی	بیان شد	در آخر بحث
ولام سکون آن	رباعی بنما و چه نام که	یا بلغم شور		بهر می تدریس
<p>گذشت اما مینی که مصنف مرحوم نوشته است جمیع دومی و صفرا و آنرا نافع است صنعت آن عناب بیستان از هر یک چغندر و تمر تندی و آلو بخارا از هر یک ده مثقال و عنب الثعبان و تخم کاسه بنکه فند و کل ملیو و از هر یک سه درم هم را در یک نیم پیاله آب جوشانند تا نیم پیاله آید صحت کنند و پیارده مثقال از تخم بیدار سفید در آب مذکور حل کرده صاف نمودند و بکلم بیاضان و غذا حدس مقشر و کشنیر و آب تمر تندی کنند و بعد از قصد</p>				

تلیسین

<p>تلیسین بر شب آب لیمو یا غوره یا سرکه برت و مثقال در روغن گل و عجمتقال یا روغن کعبه قند و کلاب آمیخته بکلم یا لند و صبح بجمام روند</p>				
اتر که حصف بود	در روغن و سرکه شاه	ربا بی	باید که بجمام رود	بیکه و گاه
<p>در خارج حمام رسد فایده اش ۳۴۵ از غسل آب سردان شاء الله</p>				
شرح و تحقیق				

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حصف	بشورند و سرخ است	بخارهای تمیز	بشورند و سرخ مانند بوز و سینه	تیز مستفاد
بناش و بسیار خلش	و غلیظ با زلوت	که بر ظاهر جلده پیدا نماید	یا خارش	باید که در قصد
شدید بود و نبض آنرا	رقیق حلوه	بسیار اندر تابستان خصوصا	تأیید بطبیخ	
گونی و فارسی	صقر اوبه	الوقت که مردم گرم	بلبله و شاتره	
خون را زین نامند	شود و عرق کنند	اسبال سفرا کنند		
<p>که مفید است بعد از نمک خنایا سرکه بر بدن مالیدن نفع می بخشد بعد از تنقیح بطبیخ با بونه و اکلیل و سیوس بدن را شستن و پس از آن روغن گل و سرکه مالیدن و آرد جوهر و روغن گل طلا ساختن یا باز و وزر و جوهر کوفته و پنجه بر روغن گل و کلاب سرکه در حمام بر بدن طلا نمودن و بعد کلبا آب سرد و سوسن شستن سود مند است و آب کشنیر تر و سرکه و کلاب و روغن گل طلا کردن نافع است و در آب سرد شستن مفید و نیز لای سرد و تر باید خورد</p>				

و دریم سبز نیب نیز معینه صنعت آن برگ نیم و برگ گلنار از هر یک یک توله هر دو را جدا جدا ساینده قرص جدا گانه بسته در روغن گل که نیم یا او باست لسوزاند پس روغن از آتش فرود آورده صاف نموده موم سفید و ولوله و کافور چهار راسته را در آن داخل نمایند و برداشته نگاهدارند و هنگام ضرورت مالیده یا شسته نافع یابد

بجون عارضه نبات لیلت ناگاہ **رباعی** ایند بطهور دار و مسهل خواهد
و آنکه بجلدای سرکه و روغن گل **۳۲۶** شمال و قیق با قلد بیگه و گاه

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
نبات اللیل	جوشنهای سرد که با خارش	انقباض استام	از تعریف ظاهر	رکبفت اندام
بالبای	و جوشن با دروغها	و جوشن آبی زرد	ست	زندان و استفراغ
سرکه بجلدای شدن	جلدای بی پروت			بیطبخ بیله
مسام عارض شود	بها و فرورفتن			و نفع لبر و

آب انار کف لیس او بی موجب فرموده ماتن رحمته است طریق آن آرد با قلد و دو دام و کلاب روغن گل از هر یک دو مثقال آب سرکه ده درم بهم برشته نیگرم بالند و کسی را که قی اسان شود قی کردن سود دارد و اگر بغل صغیر با عرق شنبه زهر خورن نیز نافع از علت سعفه اش جوشند حال تیاره **رباعی** که سبیل بصحت بود مسهل خواهد

مسهل چو شود و خورده ز راک اشنان **۳۲۷** با سرکه ضحاد سازد و بیگه و گاه

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سعفه	جوشن که اکثر بر سر پیدا یابد	اگر تر بود در آن	بر آمدن دندان و نوار و فوسفه از آن	
	و از وریدی ظاهر شود و مایل	و خلط غلیظ	در سر و رطوبت و مسهل	بیطبخ
	رقیق باین سبب آنرا نیز	عقیده و رطوبت	رقیق لوزج از آن	بیله و شنبه زهر
	نیز گویند و گاهی خشک	فاسد موجب		و حللوی و
	بود و پهنی گنج نامند	بود و بجلد سر		که شنبه غلیظ

و اشیای تیز بخورند و زرد چوبه و پلوت انار و مردمانگ حنا بار بی ساینده لبر که روغن گل آمیخته طلا سازند ضار بشود که در سرافت از پیا ز مولد نامحسوس است و با قلد و بلوی نیگرمی مردمانگ سبب که نیله تهنه که برایش مساوی لوزن یک توله در سبب چو کلی نهاده بر آتش نهند تا سوخته گردد و بعد ساینند در روغن گاو که لبر و بکر تپه شده باشد پیچنوله و جفرا ت ده توله آمیخته بر بنور ضحاد سازند

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
سعفه	یا خلط سودا بود و با زله	بر آمدن رطوبت	بر آمدن رطوبت از سر	تنقیح نمایند
	حریفه آمیخته بجلد دفع		بسیار که در کف میسوزد	بیطبخ انقبون

و پیلد و شایسته و باب گرم بلعاب شخم خطمی و تخم کتان سفیر البتونه و بوموم روغن
 و چربی بطور مرغ و روغن کدو و آنرا چرب دارند و سوطه و غنچه کدو و بنفشه و بادام
 بزم نافع و والد ماجد فقیر عفر الله له درین مرض موبر میگذاشتند و در هر ماه
 یکبار اجازت تراشیداش بر بویض میدادند اگر مرض طفل می بود این عمل را تا عمر
 بستگی باور عایت میفرمودند و تفصل الله الشیخ فی زوال مرض می شد و استحصال
 روغن مرغ که آنرا در انگه نیری می کاستند تا مات بسیار میرفت و صفت برتیب
 ضما و مصنف رحمت الله اینست زک سب یا و بنجر دم و اشنان بنجینتقال کبوند
 و به پزند و بسوی درم آب سرکه سرشته ضما و کسند و دیگر اگر از بزرگ بملاس کلاه ساه
 و بران روغن تلخ سرشت بالیدار و وزانه جدید تا اربعین بر سر بسته باشد
 و بران کلاه رسمی پوشیده باشد و یقینا دفع شود و مجرب است از دوا و دواخان مرحوم
 ساکن خورشید سابق گوئوال اعظم که عفر الله له

بلنجیه ترا چه عارض آید ناگاه رباعی ریح و الممت بجان و دل یاید راه
 باندک پس از تنقیه از صبر و اشق ۳۲۱ با سرکه کتی ضما و ریگله و کاه

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بلنجیه	فروج مع البثور	گرمی در پوسته	حفقتان بود و پسته	اول فصد بپوشاند

ملک فرزند

صاحب خشک کینه خیدیه در تیلای که غشی افتد و کاه باست استغراق صفرا بر این
 که زروالین بر این بلنجیه باست که این ریش با تپ بود پس از آن تدبیر
 ضما و مصنف معذور نمایند و کل از منی را بکه که آمیخته طلا نمودن نیز مفید و هر باید او همون
 و شربهای ترش با قرض کافور دادن انفع است صفت ضما و مانن مرحوم اشق و در دم
 و شربت درم سرکه حل کرد و بنجر دم صبر قوطری سوده بران اضافه نموده ضما سازند
 در ابله فرنگ ای صاحب جباه رباعی بر زخم عود قوت خود در نگاه
 قی میکن و افراط کن در صحبت ۳۲۲ میخور همه چیز جز طعام بیگناه

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
فرنگیه	آبله فرنگ	خون با صفرا و	پوشش بند با	قی با بیکر دوار
		سود و بلغم	و در و اعضا	مقاربت زن

و طعام وقت شام احتراز یابد نمود و دیگر اگر شر و رخت گلاب را ورق و رقی تر کشیده
 در سائ خشک نمود و سائیده سفوف سازند و میکنند از آن باب بخورد تا چهل روز
 ازاله فرنگیه و آتشک و ضیق النفس کند اگر چه کهنه باشد هر چیز از ترشی و نمج و کاه
 و مقاربت کند و رخت این در کاکوری هم در و از ه کاظم علیا تمام حسب
 در باغ دوار کاه اس که ملک میر احمد علی داریه موهود در لکته واقع بر سر که بر بی است

ایزابلد فرنگ حال تو شباه	ربا بی	دست شده از دامن محبت کو تاه
در هر دو سه ماه فصد کن کاین علت	۲۵۰	از فصد شده و دفع بوجه و احتواء

شرح تحقیق

بعد فصد هفت اندام و نفع ماده سبک که خارج از خلط ملته است بر بند کما بین المصفت
 رحمت است سعادت غار بقون بموینت بیتر کدر اینها یکم تقاضا ابرج فبقر او و کنگ آیم
 در شربت بنفشه لب شده و غلو که کرده حرق و بر بند هرگاه که بعسل در آید و چار نوبت با جاب
 رسد تا کی پیشقال ابلعاج بکوفته و غب التعلب به هر یک سه متقال و گلخ و
 پر سیاوشان و شاهتره از هر یک و متقال و نیلو فرمتقال و پستان سی عدد هر رادیک
 کاسه به جوشانند تا به نیمه آید صاکنند و پاتره و متقال شیر خشت در آب آن حل کرده بکیم
 یا شایخ غل و اکثر شود و در وقت شربت با کلا و تخم ریجان غبیت نمایند و غذا خوب است

در دفع فرنگی چه در ویش و پر شاه	ربا بی	باید بجدیت بنده نیکو تنو ۵۰
یا از حب سیاب خور و یا ز سفوف	۲۵۰	یا دو کون حیوه سخن شد کو تاه

شرح تحقیق

سنت حب حیوه یک بر سیم و کون یا معرو که سیاب بود فلفل یا متقال بلبله رنگی
 سه متقال کوفته و پیخته و سیاب غبیت متقال قدسیاه یا نزه و متقال آرد مایه در و غل
 از هر یک شش متقال بهم را بهم آمیزند و کف مال کنند تا حیوه کشد شود پس چاره چشند

هر روز و عصر با غلو که کرده یک شش را صبح و دیگر را با خور روز فر و بر بند و خود را با عدس
 پیوسته تا صحت پیدا آید غذا شیر و برنج کنگل کنگل سفید رسوده یا نبات مسوده نان یا
 بی نمک یا پیچ برده یا بزغالری نمک خورند صفت سفوف سیاب بلبله روز رنگی و پوست
 بلبله تر و پوست بلبله کبابی و پوست بلبله و فلفل از هر یک و متقال کوفته و پیخته و سیاب
 هفت متقال و شکر شانزده متقال بهم را بهم آمیزند و کف بمالند تا سیاب کشد شود و بر
 چاره و حبه کنند هر روز و حقه یکی پیچ و دیگری بی تمام کف کنند و قدری طلا از عنقب
 آن میل نمایند و خود را با عدس پیوسته تا و قینکه صحت شود و غذا نکور و خورند صفت
 سیاب دو و کون سیاب سه متقال را ننه بخش کنند هر روز یک شش از ظرف آن کوفته
 در زیر دامن دو و کنگد و خود را با عدس پیوسته پیش از دو و کون یا هر چه کرباس بزرگ و کون
 و کون خود بچینه تا دو و کون گریبان بدان معنی رسد و قوت پنهانی را ضرر نرسد تا وقتیکه
 صحت شود غذا نکور و خورند و اگر سه هفته تا متغایر روز مقدار ماثر از سیاب با پیچ
 بزرگ قبول خورند یا صلا کرده فر و بر بند و برین مداومت نمایند هم جراحت آبل را در دم
 آرد و هم در و اعصارا دفع کند باذن الله تعالی و اگر قوت با مرد بود سیاب که بخورد
 جناب کند ضعف پذیرد و اقلیمهای زر کوفته و پیخته و صلا کرده هر صبح بعد از طلوع
 کنند تا بخار استیجا بخورد جناب کند و یا صلا با زاید و این علاج خاصه مولف
 و گویم که سیل طلا خالص در چشم کشیدن تدبیر جامع اوراق است

از دوز و صلا

از ریخ فرنگیه است حال تو باده **رباعی** کویم سخی در دل خود دار نگاه
تردیک نجران موافق افتد **۳۵۳** فرو طی حیوات یوصد و لخواه

شرح و تحقیق

صفت فیروزی حیوه موم نیم مثقال در سه مثقال روغن گاو و پنج مثقال روغن
پیر کرده بزرگ سبب آب شسته باشد حل کرده و شش مثقال سیاه و چار مثقال
جنای سوده اضافه نماید و کف مال کنند تا سیاه کشته شود پس سه نخس
نماید و هر روز یک نخس را مال کند و به پس گوش و زیر بغل و کش را نرساند
و خود را با عدال پوشند تا وقتی که صحت شود و غذای مذکوره خورند و اگر
چوشش دمان تشویش دهاول چند روز جهت تسکین در آبی که در آن
خطی یا خجازی یا بنفشه را جوشانیده باشند صاف کرده زمان زمان بآن
مضمضه کنند و در دمان گیرند و آخر که لعاب از دمان رفتن کم کند و مکرر شود
جهت دفع چوشش خرفه و طباشیر و سماق را با سویه کوفته و چینه بر موضع
چوشش باشند و اگر جراحت آبله من شده باشد مرهم نوره راجح و شام گذارند
صفت مرهم نوره موم سفید و یازد از هر یک سه مثقال را در روغن گل یا روغن
کنجد و مثقال حل کرده و ابکی که سبب آب آن را شسته باشند و در سایه خشک
ساخته و چینه وصلایه کرده و از زده مثقال کثیر اسوده یک مثقال اضافه

بر آن نمایت و مسلایه کنند تا مرهم شود اگر خشک باشد سفید رنگ بکشد که چون که او باست برت
و یا و با عضو دیگر پیا شود و خنقل سیاه را و آب جوشانیده حضورا به بخار آن دارد
یا آب آنرا بلبه کهنه بر عضو ملاکت انداخت حاصل تقریر ما تن رحمت الله درین مرض
امانتر و فقیه اشک و با و فرنگ و نار قاسمی و آبله و رنگیه و جهره و جیم هم از یک جنس است
گو با لواع مختلف و اصناف جدا باشند پس علاج آن قریب یکدیگر بلکه متحد باشد
برای از ال جبار اقسام همان و در نسخه که در یاسور از صوب نوشته ام واقعی و کافی
یا شند فارح الیهما و تدبیر حضرت استاذ فی مرصوم حکیم نجیب الادی شوا اسود را درین باب
بسیار میستوند صنعت آن کبریت اسفرو سیاه از هر یک ششما سته بر دورا کجیل ساس
و حب الملوک بریدر مکتوله و سنگداری ششما سته هر چهار را ساییده در آب یا مسیر در
نظف آب ناید و جوشانند تا آنکه خشک شود پس نقل را بر دار دو سینه نگاهدارند
از دور آن تا چار را در بیاسه نهاده بالایش شیر گاو نیم سیر بنوشانند هر گاه که خواش
طعام شود شیر و برنج به نبات هم می شیر بر کرده بخورد و وقت دیگر که چیری خرد و دونه
دیگر تیره تخم خیارین و تخم خربزه مساییده در آب شیر بر او رده به نبات شیرین
کرده بنوشد بچندین سه روز کند از ترش می و مرغ و قند سیاه و مقاریت بر سوزد
صاحب بو اسیر خون را ند که خون می آرد اگر دها املاح آن را با ملح نادر
ای از تو باده حلاصی **رباعی** حسته تن خولیش را رعلت رسته

از خسرول و خلضاد میکن که شود ۲۵۳ در باغ اهل نهال صحت رسته

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
قویا	در فازی بر لبون گریون	خون تیز لطیف	در قعر طبل بود و خارش بسیار	صفت نماند
و بسندی	دانا مندوان	که با مرقه سودا	باشد و از آتش در درج	رحمته اندر خول
خشونت	بود که بر ظاهر جلد	غلظت آینه با	فلس مای بریزد اگر بخت	بجستمال کبوسید
پیدا شود	در رنگ آن کابی	یا طوبی غلیظ	بود و رت مثل ریگ	و بی سوزند و بد
بسیار	کابی با لبه زردی	و بلغم و شور	و بسوس دور شود	چندان سرگشته

نخا و کشد و این وقتی باید کرد که قویا سی غایر بگوشد فرورفته باشد و احتیاج آن بود که
 جراحت کند و اگر عارض نمود که در در کوفته و پخته سیجاب بکرباس و دونه کتر ازنده
 از هر یک و شغال و روغن کاه و نالوس و روغن پیگرد و تر کبند است بسته باشد از هر یک و شغال
 بود با هم آمیزند که کف مال کنند تا سیما بسته شود و دونه بخش سازند هر روز یکبار و او را نشانی
 گرم یا پیش از نشانی با آب بکرم در حمام یا خارج حمام بشوید و این دارو در هر شخارش
 اعضا را نیز مجرب است و دیگر بر آفتاب که سبب استعمال یار چه تر پیدا باشد این نسخه
 جبهه مجرب است سنت آن سبک که چو کجا و گندک رود و مقل و لویان و کت سفید مسای
 ابرو امید بسایند و در عرق لیمو کاغذی بسوزند یک سب را در آب سایند و بر قویا مالید

با نذر پیغمبر

باشند و بخت نشود از ارض می شود دیگر سیجاب چار باشد و زاکه سفید بر بیان و تیلیا سوسو که بر بیان
 و گندک و از بر یک سیجاب چار باشد سوسای سیجاب هم بار او که بر آن شکست این چون نیک بار کرد
 با کیتور و عن و کافور سیجاب که در سینه سیجاب آن انداخته باز تا یک ز بسایند بعد باز در
 روغن کاه و در آن انداخته تا یک روز باز بسایند بدوشه نگاه دارند و با استعمال آن دیگر قسمی
 قویاست که آنرا که نامند این تمامه مجرب برادر توامی مغفور نجیب الله خان صاحب است
 برای آن مسقطه سند و روغن سیاه از هر یک ششمانه بود و در اسانیده در نیم یا در روغن کاه
 آمیخته و صبح و شام بر آن تمامه کرده باشد نافع باد و دیگر جوار کله و روغن کل را در که سیجاب انداخته گرم کند
 بعد و ششمانه موم خالص در آن انداخته بکنه بگرداند پس سفید یک سینه مرغ در آن آمیزد و
 پس بر آورده در آن مرد است ششمانه و سفیده کاغذی و کافور و قنبیل از هر یک
 سه مانده بر جوار جوار اسانیده یا آمیزه خوب بسایند و از آن بر زخم چپا ص قضا کرده یا
 از کامیاب خان خورشیدی دیگر مرهم از حافظه یعقوب خان خورشیدی نافع برای جگر
 صنعت آن روغن سرشت نیم سیر در آن کپله و روغن لاله بسوزانند پس بر آورده
 در آن عرق نیب یکپا و و عرق هر چه یکپا و انداخته بپزد چون بر روغن سرد در آن
 موم سفید و سپر کرده بر تر از هر یک نیم نیم یا و بنید از در چون گذاشته شود بکنک نیب
 حل سازند هر گاه که کیزات شود بر و در و برای قویا استعمال آرد و هر گاه که برای
 استعمال آن منظور بود باید که درین مرهم اگر کیتوله بود یکمانه قویا می شود و دو مانده

سابون را ساینده در آن آمیخته بر چیاچین مالیده باشند اما فقیر غیر میگویم که برای جلد
 اقسام قوبایا بر بود یا غایر این صوب کدی نویسم بسیار جربت صنعت آن کافور
 سها که چو کیا نوشادر رسکپور کند که نه هر یک است ماشه و نیله تهوتت یکا شسته چهاراد و دو
 توله عرق لیموی کاغذ ساینده صوب بقدر کنار شسته سازند و تنگ نمایند و هنگام
 ضرورت لعرق ورق تریب خواه شیره تخم آن بر آورده در آن ساینده چند روز بر قوبا
 طلا سازند بغض الشیافه در سفینه از آله می کنند میگویم اگر بر کسول می شود شسته و تخم تریب
 در آن داخل کرده بسایند و صوب سازند آب ساینده با استعمال آورده باشند دیگر هم
 از حافظه یعقوب خان نوری برای قوبا و خارش بسیار جربت صنعت آن روغن
 مرشحت نیم با و اگر کم کنند لیس موم خالص و توله را در آن گذارند بعد در آن توتیای
 سبز بریان و و ماشه را سودا و نیز ندیس نیم کهنه بکتول را مقرض کرد آسانم و در آن
 آینه برود شسته نگاه دارند و بر وقت ضرورت با استعمال آرنه فقط و قسمتی از قوبا که آنرا اولنگ
 نامند اولی چون غده بر بدن می براند و بعد شامه را میسند و از آن بسیار شکل است
 لیکن کرمی قاصی حکیم الی بخش ساحر مطلق کرمی سلیمان تعلق و عم فیضانه شربتی بفقیر
 داده اند و بار بعد شسته آن بخریه آوردم که با استعمال شربت مذکور که اکثر در یک
 بغض الشیافه و لبعونه زوال مرده است و می شود و صفتها صفتها است که
 یک نیم درم و ترر و در و زرشک از بر یکد و نیم درم و کل بنفشه سه و نیم درم

در سایه و شان

در سایه و شان و اصل السوس منقشه نمیکوفتمه و لیقلج و سماکی و کافور این و بلبله سیاه
 و بلبله کالی از بر یکد و دووم و بلبله زرد و ترندی از بر یکد یا نژوده درم و الو و سوزنی منقشی
 از بر یکد یا نژوده و آنه و نیلو فرد و نیم توله و عنایب سیستان از یک است و بچید و کوفتی را
 کوفته در و سیه عرق شامه تر نماید صباح چو شانند چون شکتی برود مالیده
 صاف نموده و در نیم سیب نبات قوام سازند و نگاه دارند بکتول از آن وقت شام و کیتول
 از آن هنگام صبح نوشیده باشند و شش توله عرق شامه اگر سر ما بود دیگر مغموده باشند
 و الا فلذ نافع باد دیگر برای قوبا روغن کبیر سفید سفید است صنعت آن روغن کبیر
 نیم با و و بر کبیر سفید نیم سیر بر و در از یک بری آب که نه سیر باشند چو شانند چون نصف
 آب سیر کنند و روغن از آن برگیند و بالنده نافع باد از بر ادرم هر دو هم حکیم نیم
 خان شاکر نوری برای قوبا جربت است تخم مولی و تخم باکان ر عرق لیموی کاغذی بکند
 ساینده و او را خاریده بالنده در سفینه و در شش و از حافظه مولوی شسته نظر اند صاحب
 ولایتی چون قلعی آب رسیده مچ سیاه آب جالهدی بر سینه ساینده بر و عن کافور آمیخته
 بر چیاچین نهاد نمایند و عضو را در آن آب نشانی نگاه دارند و در چند روز دفع میشود و کرمی

کرمی چو زحمت جرب و صنعت	۲۵۴	باید که بحمام روی بیوسه
سرشته صنعت بکف نه و بلبله	۲۵۴	بیون توله از سیبانه است بگستره
شرح و تحقیق		

روز شفا یابد و بسم در علاج جرب مکرر مفریابد
دانشده چونکه از جرب و لخته را با بیه خوردست و آب شسته پیوسته
اخراج مواد کرده از بهر طلله ۲۵۵ گوگرد و قه و ط و دهن کنجد بسته

شرح تحقیق

صفت طلای مصنف مرحوم قه و ط که پیوسته است با کوفته و پیچیده تا دو ساعت
در آب گرم تر دارند بعد بدست مالند تا همچون مرهم شود و با جرات ترشش
یا سرکه سی می منقال و گوگرد زرد کوفته و پیچیده و منتقال و روغن کنجد پیچیده
بهمه را بهم آمیخته سه حصه کنند و هر شب یک بخش را بمالند و صباح بحمام
یا خارج آن سه سوس گندم و سرکه مالیده آب بنجلم بشویند و دیگرین مرهم
خام نیز بر اجرب تر و خشک و بیورات خارشاگ جرب بر آورده ام حکیم
نجیب خان صاحب مغفورت صنعت آن مرد استنگ و کافور و دانه الیچی
سفید از هر یک ششگانه نیمهارا سائیده بر روغن زرد که صد و یکبار شسته بارند
این پیچیده نگاه دارند و بر جرب مالیده باشند قدر که خوب مالند انفع باشد عرق
مصفا خون از حکیم علام و سنگی خالص صاحب دلهوی باطله شایسته و جرب است
و سرکه و منقل سرخ و منقل سفید و مندی و بلبله سیاه از هر یک بسته لوله
و پوست کینال و پوست نیب و برک نیب و پوست مویز و پوست کوسه و پوست

دودی کلان

و دودی کلان و براده ششم سرخ رنگ اقیموم و پوست بلبله و پوست بکاین
از هر یک شش لوله کوفته پیچیده شب را آب پانزده سیر تر سانه صبح بوقت میر عرق
بکشد قدر شربت شش لوله نافع باد دیگر در علاج خارش اعضا کولد -

بی زحمت که اگر درین منز که **رابع** خاریدن اعضاست تر یکدیگر که
از سیل بی دریا و حمام مدام ۲۵۴ زین در طبری بجانب صحت ره

شرح و تحقیق

پس از تهیه بن بمسبل بر شب آب لیمو یا غوره یا سرکه بروغن کلن کنجد و
قدی کلاب بر طریق دیگر در بخت و لم شرح رباعی دو صد و چهل و چار نوشته
شده است این پیچیده بنگار برین مالند و صباح بحمام روند اگر خاریدن اعضا بدون
جرب بود باید که از مولدات صفر اچو خور پوزه و قفل و شب و شراب و غیره
بریزد و چنانچه مصنف رحمه الله فرماید

از خارش اعضا چو شوی و لخته **رابع** نشویش رسد تر از آن پیوسته
بریز کن از مولدات صفر ۲۵۴ چون شهد و شراب حلوه و مغزیسته

شرح تحقیق

این نکته که ما تن مرحوم گفته لایق حفظ و یادست پس اگر خارش در اعضا عارض
شود این مرهم خام را با استعمال آرد و نفع بردارند صفت آن رسیده رو کافور

و مردانگه نوشتار و طوطیای سبز بریان مساوی وزن خوب کوفته بچینه بار یک
سایه در سکه کاو که آن را یک صد یک بار شسته باشند آینه در آن قاب نشسته
برین مالند نافع باد

در عادت تولد شومساله **رباعی** داری بی قسم آن اگر حوصله
سازی چو قفسید بر داغش رخ **۲۵۸** شام مرض ترا بود مشعله

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
تولول	رخ که مسبو	خلط غلیظ بلغمی	بر آمدن افرونی	اول فصد
		سودا و یا مرکب از برود گوشت غریبی گیرند اگر کوفته		
		و این سودا از خون بود		را غالب

و این پس سهل و نه بخرج سودا و باقیم بجهه تطیب مزاج کنند باغذیه طریقه الکبوس
و بنک مسکه مسارا مانند یا قند روشن کنند و از طرف آخرش دوش بمسکه رساتند که مضمحل
شده خواهد افتاد و دیگر طلا یک قلع تالیل میکند صفت آن بار و در شب بمانی و تخم
جرجر کوفته و بچینه برود کاو سرشته چند نوبت طلا کنند

در کثرت مسامت بیان کتم قاعده **رباعی** که زخوان شفا بود ترا مالده
بکشارگ مسهل خور و میاز طلا **۲۵۹** از مسکه و افیون که بری فایده

له طوی

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
واستن نفخ	ورمی بود یک	رختین او خون	بایل برخی بود	تبر مضاف
بعلو الف کثیفه	بناخن انگشت	غلیظ بود	و در و بسیار کثیف	مغفور علاج
و کرخای عجمه	بندی کبکی نهند	بناخن انگشت		اضابط
و سین مبله	و هم سهری	بناخن انگشت	بناخن انگشت	قانون

و بنادان در بر ف و پنج تیر خند میگرداند و مالیدن روغن کاو تخم کمریت و بعضی از
مجر بان شینه شد که بچینه استیانی را ساینده بدون آب و بر برک بر که بناده حکم کرده
بر و احسن هر روز و بار شند انشاء الله الشافی خواهد شد و بعضی را دیده شد که در دانه
نرا انگشت و مثلاً یا از سبزه یا زهر با خرف دست بر سینه و پس بدست میرود پس
تمام بدن منتشر میشود و مردم بلاک میگردد و علاجهش بخوبی حکیم نمی بخشد حاجب
کیرتوری سله الله تعالی چنین دار آمده که آب و طشت کرده در آن سیر سائیده
و دست را برشته بجای بند دست حکم سیر در آن آب گذارند و یک ساعت
بخوبی نگاه دارند پس بر آورده سیر را بکوفته بر موضع درد بندند از آن در و خواهد کرد که صلا
الشافی و گویند اگر فربوتی را کوفته ساینده سه بار بر آن بندند فوراً درد او در کند و بچینه
از مجربان یاد دارم که بچینه را بر آن بندند بسیار اش درد او خش میگردند

دنبل اگر ت غنچه صفت نکشاده رباعی دل تنگی تر و کبھی شنبه ساره
تقصید کن از خردل و انجیر و مویز ۲۶۰ کز قید مرض رسمی شوی آزاده

شرح تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

دنبل که وصل زخمی عسین منور بری خون تیر که با طریقت غلیظا سینه رنگی بود و نرم رگ بیدار و دست دراز
باشد شکل بود که در بیدار بود آینه از درازت غنچه بود در ابتدا باشد باید کرد و غذا کم

باید خورد و از علاوی و گوشت حلوا نپز باید نمود و کبچین باید نوشید و ضما می نماید کرد
طریق تر تریخ باد انجیر تر یا خشک بچوشانند تا مهران شود باوه عدد یا هفت شقال مویز در آن
بیرون کرده بکوبند که بچون مرهم شود و بیخ درم خردل کوفته و بنجیه بران امانه نمایند
و نیکم ضما نمایند از میانجی عطسه آنکه ضما ضما چنان پوری مقیم فوج بر است اذینم که
سرطان باشد و هر دم وصل و چاهن و اکوت و و در امضیه صنعت آن اول رخن کند
غوب گرم کند پس از دیگر آن فرو آورده کیله را صاف کرده در آن بیا سیز و کاهند
و بر مرض مذکور مالیده باشد ادا وقت بالیدن رخن حرکت داده باشد تا کیله
آینجه گردد و نشین نباشد در چند بار طلا کردن بدون آنکه دفع خواهد شد
بر کسی که بی علاج رگ بکشد و رباعی در راه مرض ادا داده
باید که کف ضما کسبیر بود ۲۶۱ از خوردن تلخ و تر باز ستاده

ناله

شرح تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

خراج اما سبب است که در خلش ماده غلیظ بود که ترا شده در و باید داشت
بیشم خای موضع بود که مواد جابج بعضی دفع کرده باشد و تعدد بود که تعدد نشان
میجه آن رخیه خسته شود و پدید آید و رسید آن جلد ممکن جمع مده است

و سکون درد و نرمی ورم دلیل آن است که در ابتدا اگر کشند و مسهل بند و اگر در
اطراف بود و مانعی نباشد قی فرمایند که بهتر از مسهل است و در انتها این ضما انجیر
بکار باید برد و بیضیت استعمال آن گفته شد و معالج را ضرورت است که در جمیع اوارم
از احوال را بر به غافل نباشد اگر ورم مجاور عضو رسین نباشد پس در ابتدا ورم
علاج بر و اوج کند مثل گل ارسی و افاقیا و سنبله و صندلین و آرد جو و در تریخ جمع
سیان را و در سینه نماید و مانند کشیز و برگ تخم خنجر و در رانتهای ورم در حمله
را با استعمال دجون بلونه و اکلیل و نخود و آرد جو را در آب گیک خطی آمیخته نمایند و در خط
حرف محلل بکار برد و اگر ورم مجاور عضو رسین بود هنگام ضرورت علاج فصد و تریخ نمایند
فانهم و چون ماده ورم تجلیل نرود و در ورم جمع شدن منضمع نرود مانند تخم کمان
و انجیر ضما نمایند که نجه شود و بشکافند و نه سرگین کبوتر و اشق بنهند و نه فبرسین نامکن
گیرند و السلام برگ مجبب جیبی که کاشی برگ ستیا ناسی برگ کند و روی برگ گیک فتر

قرص ساخته شود و غن کاوش کند پس بر آورده در آن موم خام با سفید گندازد و بر آرد استعمال
 باشی زدیله چون پیر و افتاده **ربا ع** از درد عنان صبر از کف داده
 تضمین کن از زوره و صابون غسل **۳۴۲** اگر سرگمتد بخورش سینهش آسوده

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دبیل	اماسی بود اکثر	ماده بلغم غلیظه	رنگه مانند لون بلبه	صفت تریب
گردشکل شبیه	غیر رضی بود اکثر	و در تجمبات دود	کند و کله	فضا و در کوزه
بخارج اما گرم نبود	سور هم پیدا	در یک زده گنده و دیگر ماده	و صابون از یک	
بزرگ تر از دل	شود	غیر چون زنجیر آهن از زده	مانند آن	جای استعمال

و برده متقال غسل شده نیم گرم فضا کنند مردم که طبع از غم و زخم را نافع است اما اگر زنجیر کلان
 باشد یکم و زبر آن بر آن سبب را کوفته به نید دور و زخم را با آب جوشانده شب
 بر آن استعمال مردم نمایند صنعت آن قبیل گروی و البیاری و بر کس از هر یک شستمانه
 و مرد استگ و سپاه گایو کیا تیلید سندر از هر یک سه تا و مچ سیاه یا زده وانه هم را
 ساینده به نیم یا زده و غن کاوش میزند و این را مردم تمام شرح نامند مردم فخر از شافع
 شغم را ورق کرده در روغن کنجد بریان کنند که سرخ شود پس آنرا از روغن دور کرده
 را با یک ساینده پیخته قدری قدری بر روغن نکرانند ختم میگردانند با و از دود

ان را بریز

آن بر نیز در چون بقوام آید و سیاه گردد و کافور ساینده از یک آن فرود آورده در آن
 خوب پیخته باز قدری دم دهد بعد نگاهدارد که خشک خواهد بود اما اگر قدرانی یکم سامانند
 ملایم خواهد ماند هر قدر که خشک خواهد بود و مفید تر خواهد بود در سه بار ازین مرهم نهان دمل و سیاه

از آنکه هر که نالوان کردیده **ربا ع** بر لحظه افزون شدنش ترسیده
 باید که گل ارمنی و سرکه تمام **۳۴۳** بر کرد و جبراحتش مالیده

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
آنگله	جراحی که غضب را	فساد روح	ظهور سیاهی یا سفیدی	باشش با یکدیگر
در فارسی خوره	حیوان است	حرارت خاصه و بی	مثل کمانیکه یا زنگنه	
گویند آن عبارت	برخیین خلط	که گوشت نواحی است	باز که یاز او تده	
از ماکل و بعضی	اکال سبب	تحتی کند شد از صبح	مدحج و قطع کار	
و فساد که اعضا		در عضو پیدا کند تا شام	که نواحی زرد باشند	
اقتد		بقد رفلوس مایه	مع سرکه درخ بند	
		وسعت گیرد	و حوالی مرض را بل مرتی	

و سرکه طلا نماید با گرم مسلوب بر روغن بر موضع آکانند
 طاعون چو شود عارضت ای نمخوار **ربا ع** صبرت زول حسه ر شود آواره

خواهی که شود بر تو در صحت باز **۳۴۱** شکاف که غیر از این نباشد عیاره

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
طاعون	اماستی که در ایام و با طاهر میشود و سنج بارزده	ماده سینه	حرق شدید بودوق هم با و خفقان و غشی بود در اعضای تنبغ	باید دانست که او مغایب که وزم و درم بغل و درم بن و ران
	یا ستر و سایه هم شرح باقی			
	بر نتریب بد			

باشند نزد داخل در و با اند که بجلدات مذکوره باشند علاج هر یک جداگانه مجرب است
 اما صنعت مردم غیر از شکاف او را چاره ندیده است که گویند که درین فصد خوب است
 بلکه حال تو بر طیبیست و بر شربید قلب و تقویت آن با طلیه اشربه و طیبوب و اغذیه
 مبرده مغلفه خون باشد اطلب که بر سینه بنهند صندل و نیلوفر و کافور و کشیز در کلاب
 و اشربه اشربت انار و اشربت سیب و اشربت به و اشربت کادی و اشربت حماق و اشربت
 غوره و اشربت اترج و اشربت نارنج و طیبوب بنفشه و نیلوفر و گل و صندل و گل کادی
 و کافور و سیب و به و گل مدن مست اغذیه مبرده حدس و مصوم که از حوزة و بنیز در
 بخت کبیر نهاده باشد و قرانصر و سالن که باین نجوم و بقول مرد و کشیز نهانند باشند
 دیگر هم خام که برای بشور اطفال نهایت مفید است صنعت آن تصاویر قبیل و مرد است

نظایر

و در چ سیاه و طوطیایی نیز بریان و کینه سفید و زرد و خوب جگر اسماوی کوفته بخت
 بار یک نمود در مسکه آینهت بر بشور مالیده و چسباند و بر آگوت هم حیرت است
 اگر تعفن هوای عالم مرض بانی که عام بود تب باشد یا بنفیه یا حیچک یا تب لرزه پیدا
 آید از او بیک نوشته میشود بتی خواهد نمود ساخته لبسوز اندر فرغ میشود و حیرت لو رنگ
 در جینی دیو و در هر کجوری نیز بر لایحی یا چ لویان سفید براده و صندل سفید نبات
 مصری پنج پات مید الکتری شیخ اطفال الطیب بر بیان بر و غنر چنیا سلسله بر و مصلک
 کافور و مشک و غیره پود است شرح چسب چسب شکر سرخ و غرق هم کوفته کوفته بخت
 شکر سرخ و سلسله آینهت بقدری صغیر که با آب حل کرده باشند سه شنبلیلی خواهد نمود
 و بو خوش که کردن لبسوز است جیدر علم مردم جیدر ابادی دیگر تر کبیر برای ساختن
 بتی و نردم کل عود الکرم کافور اطفال الطیب بر بیان بر و غنر کل یار و غنر چنیا
 غایت قدر که بود بر یکبیر تیز پات و در صین صندل سفید پازانکار و عفران و مشک
 قیاح او نر و غنر و سه یا کل آن ناله مویته مید الکتری پیترا کاپور یعنی در شرب ال
 بیخ چنیا ملک که بر بر کوب کوفته بخت در سلسله چنیا آینهت مانند آن سازند اگر
 نردم ساختن منظور بود بکلاب و ده خشک نموده در سلسله چنیا آینهت نردم سا
 بتی ساختن منظور بود و سوسا مید الکتری در کلاب بیده و سلسله آینهت بر خوب بتی
 سازند و مید الکتری بار یک کرده بتی را بر آن غلطانند و خشک سازند و بکار بر نردم

انرا که بشور لبتی شد استوده **ربا بی** که دید ازین مرض دلش بر اندوه
گرازیست تنقید زحل و شوز تبیه **۳۷۵** تقصید کنی ز صحت آید لشکوه

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بثور لبتیه	جوششهای	ماده صفا که بطریق	بتره سفید که بر پیشانی	تنقیح باریک و داغ
	سفید ریزه بود که	بخارج بگذرد و مع	وینی و زخاره و زخا	از بلغم جیب
	چون بفضه تاران	و بمسام سر و لب	از چهره بر اند و چنان	ایجاد کنند پس
	دارد خستگی بر آید	غلظت تحلیل می	گو یا نقطه شیره	روی راجع الیها

شونیند و در انتقال شونیز البقدر ضرورت آن که گرفته در آن بسایند و بر و بمانند
یعنی بر آن ریش ضما و کنند و صیاح باب بیکم بشونیند و بیکه خاکستر چوب گلر را اطله
نیز مفید دیگر هم همین خا از صابون خورجی که در قفس نصب اقلام اسجار
لیظر خود ندارند نیز برای این مرض و زخم دندان و ویدری و دمل و بیلیم جرب است
صنعت آن الی کچی سفید بکنند یا زده عدد و سفید کا شعری ششمانه و مرد استیک
دو استه و توتیای سبز و رتی و رال سفید بکنند و هم را سه ساسا سیده و بیخ خنداق
که کبیر باشد بکنند و یک بیخ اندکست که سپتالو باست بکنند و با ساسا سیده
جدا جدا قرص بسته اول بر وضع نینب نیم یا و لیسوز اند پس و عن الزان صفا

کنند و او

کنند و او ویه سحر قدر در آن انداخته باز و جوغن دهند و فوراً بچسته تمام
آن بمهر را بر روی آب شیبینه که در طشت باشد بر آورده باشند فرور میرند
و بعد مردن آن بدگر آب سبینه حیدر و یکصد و یکم تیه بشونیند و هر بار آب شیبینه
جدید انداخته شسته با بجه تمام شده شمارند کور آنرا ابر دارند و بطرف نگاه دارند تا محال

ای دید ز رشته در وی اندازه **ربا بی** اجزای غمت را شده چون شیرازه
که مرکب داروی سپیل گردی **۳۷۶** گرد و بتو عهد تندرسته تازه

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
عرق دلی	رشته که پستی	خون تیز سودا و	اول بتره می بر آید	مستغنی و صندل
	نار و پنهان	یا بلغم محرق	پس با بیکم بتره می	میگردد که
	گوشه شش		بجز بپسید از آن و می بر آید	بعد سپیل
			و در از شسته و بیکه صابون یا زده	قرن و طبیع
			و حرکت می نماید بر آن	توصد

یا صاف از جانب مخالف کنند اگر غلبه خون دارند و تغلیل و تلطیف غذا نمایند
و آب نهار شیرین سه روز در ظرفی بر آورده خوردند و بیهم نیز چار انتقال و سپر سبینه
یا خشک بکنند انتقال کوفته نیم آفرند و صلوات کرده بر موضع جرات بندند و جرات

پیشتر از آن که رشته تمام بیرون آید نگذارند که در هم نشود و با کشند که در صبح و شام
 روغن گاو را که در آن سیر را در دست جوش داده باشند صاف کرده بر عضو موقوف
 مانند تار رشته فریب شده فوراً تمام بر آید فقط دو هفته مجرب نقل میکرد که خاکستر تنبور
 که از قوم باشد اگر بر موضع رشته بندند همه می بر آید و تمام از بدن بیرون می آید
 دیگر اطریفل عرق مدنی مجرب فقیرت اگر مریض چهل روز نخورد و بغض الشافعی شفا
 می یابد صنعت آن پوست بلید زرد و بلید سیاه و بلید کبابی و پوست بلید و آنکه
 منقح و تریه بقید مدبر روز پنجیل و قبیل از هر یک یک و نیم مثقال همه را کوفته و پیچیده
 و بر روغن بادام شیرین یا بر روغن کاج و حیرت نموده بعد از غسل مصفی سه حبه کلادیا
 کبریت قدر شربت آن سه مثقال مارش را هر روز با آب تمکیم بر کوبیده شده
 باشد و نطول بآب آن کرده همین برگه جوشانده را بر آن بسته باشند اگر نخوردند
 کرده ملین کنند بهتر باشد و بعضی گویند لبیون دو باره کند در یک پارچه سبزه
 خام را یا یک ساییده چهار ماهه پیر سازد و بر آتش بند تا یکبار جوش دهد بر بنار و
 بند و تا سه روز پنجین کند صحت یابد ان الله الشافعی دیگر کافور و توله و نرگس
 و توله و قند سیاه کشته سه توله کافور و نرگس را ساییده در قند حل کرده بر سیاه
 که در نرگس ساییده باشد و کواکی و سوراجی در آن گذارند بر بنار و جویانند
 تا عرق مدنی از آن سیوراج بر آید و در دست روز شفا و نماید اندیشه این

علت بزرگ

علت پشه بخورون طعمهای غلیظه و بنوشیدن آب یا یکبار در آن سرگین و بول تنبور
 می قناده شد بدید آید دیگر برای و میگرد بعد از کبختن عرق مدنی حاد است شود
 این ضاد نافع است صنوت آن شیشه کوفته و نیمه آرد ماش و زرد چوبه و فلفل
 مرغ و یازنجبه و مغز بادنجان نخیده و روغن حراغ مجموعه را در ظرفی نجیده تا مثل
 مرم شود تمکیم بر دم آن بندند مجرب است اگر با عاز بیماری رشته این حب را بخورد
 زود تحلیل شود و بعد بر آمدن هم فایده میکند کله قند سیاه آمیخته گویا بندود
 نخورد و همچنین مغبنت گویا همین اوزان طیار سازد و تا هفته خورده باشد معجون
 ای از جدری دره جان فریلا **رطبت** با ماش و عدس آنکه باطل آلی
 از شربت عناب شود بهبودت **۲۶۷** باب گلاب رغبت افریابی

کوبیده شود

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جدری	آب که بیشتر	جوش خون	تب دائمی و درد	مصفا
	بچکانه بود	و تنقن	سبب و اما سبب	رشته
		نفاذی چکنند	روی و سرخی آن	را که ابله
		در نهی سبب بود	و گران و فتنگی حلق	بر زخم
			و از یاد آنکه در خواب	و چشم بزرگ

هر روز و منتقال باد میان و بیغده و انجیر کجوشانند و صاف کنند و لبریت عتاب
 شیرین کرده بدیند و یا دیکسیر و شیت در ماش و عدس اندازند و غذا سازند اگر بیار
 طفل شیر خواره یا مادرش را بدستور یک هفته نشدند شیر فرمایند و نزدیک ظهور ایکه کف پایی
 مریض را حسابند و کافور یا سرمه در آگینیز تر حل کرده در چشمش می کشند تا چشم از آبله
 بر آید و مخطوطه مانند و در سینه هم و چاردهم آبله بسوزن طلا یا نقره خاک کنند تا روی بیخاک
 و اگر در پیشانی دیگر کنگر خوب منقل و بر کس در پهای گرم بموسم صفت و خوب گز و گرم و رمان
 را در سهوا سرد بموسم شتا در زبرد امن مریض و گوشت گوبند که در آن لاکه در شا و عدس مسلم
 و پودر جوی بر آن و نیات سفید و منتقال را جوش داده نوشید نیز چیکه امفید است
 فایده هر چه بعد بریم رسید سینه و اسلم یا فقط فایده اگر مریض بزرگ بود که اکمل
 یا با سیت یا قیصال مند و اگر ضرر بود بجماعت فرمایند یا بدیو چرخون کم کنند فایده نیز با یک
 جوش خونی تر و نشاندند بند که از خونی تر منع نمایند مانند انار و ترشی ترنج فایده
 اگر غلیان خون قوی نبود و آبله کم یا چیز کمی خشک نماید بند فایده از شیرینی و گوشت
 دروغن بر سینه نمایند فایده طفل که دو ساله بود در فصل ریح هر گاه که خوف بروز
 حصید و حدری بود یک دو ز لویج کردن که ابتدای پست یا نازند فایده در خانه که
 هوایش معتدل باشد مسکن مریض نمایند فایده تن را کجا ملامتیم زینبوشید در آن
 فایده آنرا که کندک نهد تا عرق کند فایده معتدل کافور و کللاب اگر کربال بود بیو باند و گرم

و کللاب در پنی

و کللاب در پنی مانند بند نشود فایده در ایندیکه گرم زیره ساییده بدیند تا زود بر آید
 و تب کم شود فایده عدس مقشر و نخود پیر بیان مقشر بدیند تا زود بر آید فایده غذا
 پیش از بروز و بعد از آن دال و خشک بدیند که او فست قایده بعد پخته شدن آبله
 بر خاک ستر نرم یا بر آرزن یا بر جوی غلطانند فایده طفلی که او را گوی چکب نه بر آید
 باشد شیر اول روز ماهه سبب را که زایده باشد بنوشاند یا پارچه که در آن شیر ^{تر}
 داشته باشد بعضی بکیرم در آب شسته بنوشانند گاهی نه بر آید حرج فقرت
 فایده که گوشت غاق را کباب کرده بخوراندین عین فایده و حکم دارد و حرج است
 فایده چون تمام بر آید و تب کم نشود کجوری نرم بدیند و انار شیرین را آنرا کشش
 فایده بعد از آن که آبله از بدن آید خشک و دروغ شیرین بخوراند فایده
 چون بچه مشورتان جور یا شنبه بدیند تا خشک کند نکته اگر نفس مریض بر جای بود
 و شعور بر حال و میل غذا و آب برقرار باشد محل تر و نبود فایده اگر تب سخت گرم بود
 و غلبه صفرا بینی سخت مسقر ابلین کم کنند اگر طبع نرم نباشد فایده کمتر از دو روز
 سال را قصد تبا بکند و بعضی گفته اند که سن قصد چارده سیال است بشه هر یک ^{صفت}
 نباشد و طفلی یک یک سال نباشد حجامت آن نکنند فایده قصد و تیرید و تلبیین
 طبع تا با نوقت است که آبله ظاهر نشده باشد و بعد از بروز آن هم از اینها ممنوع است
 که وقت غلیان و سن شباب و عادت هم مخطوطه باشد فایده بجز و ظهور آبله

بختوله نبوشانند که حدت زیاده یا شت صرف عرقیات بدید و غذا دل و خشک
 و ناسپا پیش از بروز و بعد از بروز بدید بعد از شتر و خشک و انهاین تدبیر
 باید کرد که طباشیر کبود یکا نشسته زهر مهره خطائی یکسرخ عرق بازنک سفت توله
 مروارید سوده یک و نیم سرخ شربت حبلس بکتوله آمیخته نوشانیده باشد
 و بشخص لایق از یک زولو یا زیاده در فصل ریح در بیخ کردن که ابتدای
 انداختن مانع عروضا این مرفعت چنانکه در سلف رسم در خورجه بوده است
 با زین رسم رانازه باید کرد و السلام اینها از معمولات حکیم مرزا علی شریف
 خان خلعت خلیف مرزا محمد زمان خان بت شربت چینی کسب کاردی
 بیخ لو کبر و کلان سیخ تارالدی سفید در آب یک شب و روز نوزده نشسته
 صاف نموده نبات سفید شربت سازند جو انرا بکتوله در آب آمیخته
 نوشانیده باشند کباب سبال دفع چینی میکنند از حکیم ابو جین خلاصه مرقوم حیدرآباد

در شرح بید روز نالت تشریحی **باب ۲** رنهارده و کمر نه بیب مار کشته
 در تنقیح سخی کن بر دوا اول **۳۶۱** رگ زن چو ورم ستودا اگر تیز باشد

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حصبه	دانه های سرخ	تیز و گرمی	تب و سخی و بلوی نفس	تدبیر این چگون

نفس خستین

بفحشین	و بار کسب سوزنده	و بهوشش	و اضطراب نخودی و تشنگی	علاج حبیب کانی
که بر بیاید	باید خون	بیریزد و نریک کند	باز تشنگی	و غایت قول
بغاری سخی نامند	گرد و پودا و همچو سبوس	مانن رخنه است		
و بندگی کبر است	فرو د آید	تأیید و دیگر	علاج	

از علت حصبه که خونین جگر **باب ۲** از بودن این مرض مانند دردی
 میدان که علاج زنت نریک حکیم **۳۶۲** در شربت و در غذا علاج جگر

شرح و تحقیق

باید که در بلادی که هوا این مایل گرمی و خشک بود مانند کله بلاد و خراسان و غیر آن
 و غذا که نکور شده دهند و آب سهند و آنرا زحت قرمانند لیکن در بلاد گرم این مایل کله
 و تری بود چون سمرقند و بخارا و کابل و غیر آن بلاد که هوا این مایل سرد و خشک بود چون
 چون همدان و قندهار و کله بلاد هند و غیر آن باید که هر صباح بست و آنه غصاب و باوان
 یا تخم کرفس و منقال و اگر اندود بود با جویان سبز و ثبت انداخته تخم کاسه نیکاف
 یک نیم منقال را در یک پیال آب جوشانند تا به نیمه آید صاف کنند و بده منقال قند
 شیرین کرده و قدری کلاب نشا که در ده دهند و غذا آب نخود نیکو فته و مویز
 مقشر نمایند و از سهند و آنه منع کنند اینست خلاصه تقریر مانن مغفور
 اگر با مرض کلف و گرمی با بر شسته **باب ۳** و با خیلانی و دیگر با منته

تمام کلب دار و مسهل نشوی ۳۷۰ از جام دو اشربت صحت بخشه

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
کلف بفتختن	تغیر یافتن رنگ	انجیره غلیظه	صورتش به یلین	تخم ترنجبم خمر لوزه
	بسیار بهم رسیدن	سودا و کله	و حالش می رسس	وارد با ناله در کله
	انار کدورت مالک است	میخیزند کله	که از تعریف آن	کوشش خشک نموده
	بغارشش پهنی	روزی به جلد	عیان است	با دام تلخ و قطعه تلخ
	چهارمین نامند شعر	ان بندر شود	بسیار از بیان	و اکلیل و غیره از اینها
	چهار یا پنج پرتی	سبب تنگی		کوفته خخته با شکر برشته
	او مرده بود و کلف مسامان			آبغخته بر کلف طلا نما
	و کله قرین و یکجا			و حمام با آب گرم بشویند
برش بفتح	نقاط سیاه ریه بقدر وانه	خون سودا	پشته بر رو	سنبل فارسیه کبیرنج
بای هر چه	کنند که بر صورت بهم می رسد	بود محرق	باشد کرد	سودا که چو کیهان است
درای علم	و کله بایل سبز و کدورت		شکل با نسله	و صندل سفید کیهان
وین بفتح	نیز می باشد بغارشش		تر و خرد	بکلاب سودا و باریک
	نامند بپندی تل			نموده با شیر و تخم ترنجبم

تخم ترنجبم

آبغخته سیاه از زرد و شب از آن بقدر ضرورت بکلاب سودا بر رو مالیده بخسپه صبح
سوس گندم را در آب جوشانیده صاف نموده بآن رو بشوید اما چشم را محفوظ دارد

تخم ترنجبم یا قطع سیاه رنگه یا میل	ماده دومی	اکثر در صورت بهم	برای هر چه باقسام
بلکه زن ویم	سودا و بی	میرد و دیگر اعصاب	یا نیکه اول صندل گیرند
وین بفتح	یوست بدن ظاهر شود	بهم شیخ الرئیس هم	پس بهال غلط سودا
پهنی لبسن		گوید آغشته با آب سخی	بطلخ افیتون
		بود نمش با شکر و برنج	و بلید یا و چین
		بسیای برش بود	نمایند بوی و خدادات

جلبه را استعمال فرمایند اگر تغییر رنگ و لوز یا دو سر ما بود بگیند یا قله مقشر وارد گرسنه
و آرد نمش و تخم ترنجبم خمر لوزه وارد خود و نشاسته وارد بر او جمع کنند و بدان بشویند
و خرد آب غذا و خانه مرغ نیم برشته و ما و اللحم و انجیره و نان میدیه و شیر تازه و شراب
ر بجای و شیر و شراب با هم آبغخته و اطریفل خورد و بلید ملی خرد که رنگه در و بر فرود
وزعفران با می خخته سودا دارد لیکن زیاده از نیم گرم زعفران او را تابسانا بنامد خورد

خیالند جمع خال	داغهای خرد سیاه	خاط سودا	یا حجم بر آمده	استاذی هموم
رست شعر محف	یا نیکه زردی	عکریه	مدور بر بدن	حکیم حیب ابادی
رخ پرتی	بسخی یا کسد			میفرمودند که بر

گیسان سواد از تلخی	خیلان تقیه از خلط
کیا حافظه قرآن بود	سودا با استعمال سفوف

پیلید سیاه باب شانه مروق چند روز نمودن مقیدت فقط اماره مصنف مغفور می فرمایند که پس از از تکایب اسوی مهبل بر پیلید پرورد و مداومت نماید و غذا آب مرغ و صدف سوخته و مردار گدازه تخم ترب و مغز تخم خیار و مغز تخم خیار و مغز تخم کدو و مغز بادام مقشر با سویه بکوبند و به سیزند و آب کشکب جو سرشته برین طعم کنند و صباح بحمام رفته بشویند و واضح یاد که کلف اکثر برت منی و بعد بر بیان آن هم عارض میشود و هم اصحاب جمی ریح و زمان یار دار را نیز میاید می شود پس برای از الة مسیب علاج سبب فرمایند و در بحث هر یک علامت هر چند قافیه

گرد و چوبه پتق پدید مایی بروی **رابعی** نیز آب ز لعبد مهبل بی در پی علت ز علیل رخ بند سو عدم **۳۷۱** بجهت آید سیاط غم گردد طی

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
بیهوشی	علتی است	هر دو را موجب	نشان این که سیاهی بار کبیرد	در بیهوشی تقیه
که اکثر برون	نورون آینه	و کردت که ظاهر جلد و قهوه می بار	بلغم در اسود	تصفیه
نوجوانان	غلظت و کثیف	و تدریج همین میگردد و علامت اسود	سودا تا آنکه تدریج	

پیدا یابندید	بابت	نشانه های سیاه است که ظاهر جلد می رسد پس نیز آب فاروق
سیه شدن		سبب قهقه طبیعت صفراوی حمر قرا سبب کثیف گشتش
و چینی نامند		جلد و پوست بد بخش بسیار و بهرگاه آنت که زک سفید
و قسوم بود		اوری مانند پوستها چون سوسن یکسیر و ستوریم بر
سفید و سیاه		از آن میریزند و بعد سرخ میگردد بکوبند بلغم اشیق

و قافله بجانند بر هم مهوسان و حضرت مروه حکیم نجیب ابودی میفرمودند که با یک آب پتق بود جلد را سیاه میکند در آن نمال نمی باشد نه نشاد در او آب تکر کرده آب سیر جلد باله و با قلا در آب سیمو حل ساخته تمام کنند و در صفحا جلد خواهد کرد و صدف نیز آب فاروق این چنین میفرمودند که گیس نیم سیر و در مسا یا و سیر را در ظرف گلی و خواه بپوش کرده بطریق معرفت

ای آنکه بی دفع برص نوشی می **رابعی** در صیف و خزان دور یار و دردی این عارضه قابل دواگر بودی **۳۷۲** بودی بکیت رود خلاصی از وی

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
برص	داعیهای سفید یا سیاه عمیق	رطوبت بلغم	یعون سوزن در استادی موم	
	در ظاهر جلد و در زیره پیش میشود	یا سودا	موضعش قدری حکیم نسیب آباد	
	و سرایت سیاطن میکند چون		خون نمی براند	جویو سبک

بدن شامل شود و علاجش از سحر بود
 خلط سبب بخوبی مفرمودند
 صفت آن پوست بیخ و ششش که نیمه جزو مائل است اول شکم یعنی شکم باد و اما هم با
 در آب زنجبیل ترسایند و خوب بقدر با جبر ایند نزدیک گوی خورده با ویرمیز از ترس
 نمایند و سفوف کبیری را که اخیر دشته باست نیز مجرب مفرمودند سنت آن باجی که نیمه
 باشد در لول با ده کا و ناز اینده سرخ رنگ است و بیک روز نوزده شش نمود و مفسر
 ساخته بسیار است و بر این آن سفوف جهان کبیری که قشر و رخی آن باشد و سفوف است
 در شش نیست که بسیار کهنه باشد به وزن پانچگی گرفته با هم آمیزند تا مکه ابرند یک گرم
 از آن همراه آب جیب و ششها گفتند هر روز خورده باشند و از شیر و برنج و جعفر آرد جو
 و باد و بلغم افزایند و از آن در یک نیمه اعلی در آب سه روز نوزده مفسر کرده بر این نای
 شامل کرده با آب خوب یک ساینده مکه ابر و از آن برداشته ای مرض تمام کرده باشد
 تا هفت ماهه اما اگر خارش بسیار آرد نزدیک کرده باز بعد دو سه روز نگاه کرد برین
 ظاهر شود و آب آن بر این نزدیک است و نشاء الله الشافعی زوال مرض خواهد شد اگر بعد
 این دو ماهه خارش شود و نه مرتی آید باید که ماسه باجی را در یک چنانکه آب بنفشه
 صباح آید لکش میوشد و هر روز قدری از باجی افزوده با تا بیکه که ساینده تا جمل
 پوشیده باشد بعد تمام شود شفا خواهد یافت و اگر آملی باجی ساینده در ظرفی جایند
 آن متعفن شود که در آن گرم افتاده خشک شود استعمال آن دفع و سریع التایید ما

الآن

اگر در آن سفید بجای سخت بود همچون کف دست باید که آن خشک شده را در عرق لیمو کاف
 ساینده خواهد کرده باشد دیگر اگر جبال درخت فالسند را جو خایند و در باجی بقدر ضرورت سینه
 تا هفت روز یا پانزده روز بروز و شب هفت بار بخورد کند بعد و ترک کند گویند که رنگ جلد
 بعد از آن روز از ترک رنگ اعلی پیدا خواهد کرد و الله اعلم قدر قوه العرفا و سلامه المکلا
 سینه مرشد شاه عبدالعلیم لاری قدس سره نسخه در علاج این مرض عنایت فرمودند
 می بخارم یاد باید کرد و صفت آن بسیار در کماله جبهه ایک سیر و باجی سه یا نه روز جدا
 خوب فزونیست با یکسره مساحق کرده با هم پیاز و ششمانه از مجموع وزن کرده و وقت
 صبح در قدر آب باران بتوخی که دو در آب مخلوط گردیده در حلق فرود امیخته شود
 اگر آثار آن خالص باشد بهتر است و الله تالی که با آب باران پر شدن باشد بعمل آرد
 و از روز یک شروع در خوردن نماید آن روز را نباید تا ایام فراموش نشود بزرگ شود
 تا چهل روز بخورد درین روزها که دو میخورد به میند که می آرد یا نه اگر دست درین
 نیاید سینه باشد و بگر بران افزاید اگر این قدر نیز دست نیاید بیکتوله رساند اجیانا اگر مزاج
 بار و بلتند و از بیکتوله هم دست نیاید و سه باشد دیگر بر سه سفیر ایند نگاه دست آید
 قدر اتفاقا نه هفتاد روز متواتر بلانعه استعمال نماید چون تند و اخیل روز رسد
 دو چهار روز بعد یا قبل جا برص و چیره و غیره سیاه و نارنگی کرد و از آن سیم گفته میرا که تبدیل
 رنگ سبب صحت است غذا مانگندم و دال مویک سینه اگر سیر یا پیاز داغ کند و ضایع

ندارد اما از مرغ سیاه و مرغ پر سبز و اگر ذوال مویک مفسر نفرت آید گوشت حلوان بزرگ
 پخته گوشت و شویای او را بنان کنند م خورد و مصالح نمک و پیاز و زرد چوب
 مضایقه ندارد اما مرغ سیاه و مرغ نباشد و سوای دو غذا از جمله اغذیه پر سبز
 اجزاء از قسم خوردن و میوه و سبزیها و شیرینی و تلخی و غیره باشد پر سبز نماید حتی
 که بدین ترسد انشاء الله الشیخ شفا یابد و از چهار یا پنج روز از شروع دو استعمال
 تیرید نماید گاهی بر و رسوم و گاهی بر و ز چهارم نماند تمام میعاد و او به وقت
 نموده باشد بعد از میعاد و او هر روز تیرید هر دو وقت یا یک وقت تیرید نماید
 تا تکلیف کلی گردد و تسخیر تیرید کاه و کاسه و تیارین و کشیز و ترقره و نبات و انق
 دستور عمل آرنده نافع یاد نماید که بر حسب اطفال را بر لطف سازد و صنعت آن معط
 و زرتسیخ و سنج و شب یاقانی و گولر و زرد و زفت از هر یک بهر زوی زفت را
 در عسل و سرکه بگذارند یا قوی اجزای کوه قند و پنجه یا سیاه شده قضا و سارند برای برص
 قوی باو خارش و خنار زیر برود کلش ران و درم لیس گوش این روغن مزبل
 انت الیچی کلان سحی لوٹ پینکثری سنج یاز و همه را حسب سنوز روغن کشند
 از حاجی با بولونوش علی خان مرحوم دیه کاندن نام درختی است که بر کناره دریا
 اکثر باغ اطالی باشد برک آن مثل کشیز می باشد لیس برگ آنرا ساینید بر صبر
 قضا کنند و قتی که در آن سوزش معلوم شود قویا آب ستونیده شود و زنه الی

۳۵۹

خواهد افتاد درین باب احتیاط ضرور فقط
 ای آنکه گرفتار غم از قشقای رباعی از ساغر غم مدام درو آشنایی
 صحت طلب طلب کلک کن از زینت و زیب **۳۶۳** تاکی بکرض روی ده تا کای

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
توقام بافتح	چار یک پندی	تقصیر طویبت خوردن	جسبان بودن در صفت ظلمت کردن	
جم جون	چیز بی که افع داد	مسای یک که از کله خلیل	سپاسه انتقال	
	عصبه بودی و سوس جلد	میکنند که گویا پنج مویست	در روغن حساسود	
	مانند آخیر خند و جلد	کروه بیست عدم است	لیکن زینت یا روغن	
	ران بستن و جگر	چون آب تلیم برار غدا	از هر یک انتقال	
	الوده او را شکاها	سرخود را بر در و قار لیبار	در روغن	

کرده بر که آب سیاه شده باشند و منتقال همه را بهم آمیخته کف مال کنند تا سیمان شود
 شب در اعضا مالند و صباح بحمام روند گویم حیرت خود که در سینه بکیتوله عرق پان
 متوسطه آمیزند که گشته ستواید شد و انرا در رشته اللتید و رشته را در سویان او نیزند
 یاد و مگر خواه ز گردن بندند همه دفع خواهد شد و همین علاج برای دفع پیش است
 حیرت بکیرم در آنک ششما شتم و سیاب بکیتوله هر دو را ساینید بهر روغن یا سیمین آمیخته

بر بدن مالند و آب نیکرم غسل کنند از لعن می کنند

ای انگه که شتر عرق می نایله **رباعی** ظاهرش زین عارضات بد حالیه
بد بود نباشد عرق می شاید **۳۴۳** که صندل و آب غوره در تن مالیه

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

کثره العرق عرق کردن شدت استسقاء و عطش **تدبیر** در این مرموم
بسیار بسیار شدن قوت ارضیم حید **باید کرد حضرت**

سیدی مرثی شاه عبدالعلیم لوماروی رضی الله عنه را بین مرض تا زاید از دو
عارض بوده که عرق بسیار می فرمودند و روز بروز ضعف لاحق حال حضرت ایشان

میشد تا آنکه سفر حجاز پیش آمد تا پشت ماه بر چهار بودند بموا وقت تقدیر و ناموا
بوا چهار از آب سکندریه کردید و میجری بی رسانید چون که موسم گذشت بود در اینجا

قیام فرمودند هر گاه که قافله حجاج هند بعد از او تمام مناسک حج باز کردید
مولانا عبد القیوم دهلوی مظهر و دیگر علمای اصلاح بران شد که حضرت

تشریعت پیویال برند آنجا علاج مرض کرده خواهد شد چون که زمین آنجا را
مرقد بقدر لونه بودند اینجا داعی اجل را لبیک گفتند نقل مکانی فرمودند

تاریخ سینه دهم محرم سال یک هزار و صد و شصت و شش هجری رضی الله عنه
استوز من اکر از صنان پیتایه **رباعی** مسهل خور و آب بر سبب و ابلی

بام تک

بام تک و لوتیا بسیار میزد جمال **۳۴۵** باشد که ازین مرض خلاصی یابی

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

صنان بضم گنده یعنی که تعفن خلطی که در حوالی قلب یافتن بوی استقلع و قصول در

صلا و مملو بد بودی از بغل رت یا خورون چیز با سبک از بول یا **باید کرد احتیاط و احتیاط**

فتح لوز باشد یا از حرق این چنین مواد بر برف غیر آن **تسکین** یا **تسکین** یا **تسکین**

الذو غیر آن باشد ظاهر بدمانه انگه **توسیدن** یا **توسیدن** یا **توسیدن**

و سید صلیب خول یا کرون **محیط** یا **محیط** یا **محیط**

غسل بعد از جنابت **از التی اگر دست تو سوزد گر پای رباعی** در عضو دیگر بگیرد کافور و بساے
امیز لبر که بیخ ساز خشک **۳۴۶** و انگاه زمان زمان طللا می فرما

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج

حرق النار سوختن بالتش افتادن آتش و درد بر آمدن **تسکین** یا **تسکین**

لوز سوده چنانکه گفته شد طلا بران باید نمود و دیگر برگ بوی را اگر گیس است

سندی ساینده بر عضوی که تازه سوخته باشد دیگر بزرگ شام گل منبری که در سینه خفا منبوت
 ساینده ضما و کردن مفید و مغرب است دیگر بلدی و جغرات را با هم ساخته و در هم آمیزند
 بر عضو سوخته سینه یا عضو سوخته را آرد خشک نکاهند تا آنکه سرد شود و با برگ سیب
 را سوود بر عضو موقوف بماند یا بر عضو سوخته نشسته خالص بماند ماسه ماشه کافور
 را در سفیدی بفرمونه آینه بر عضو آتش رسیده ضما سازند فوراً سورش موقوف
 میکند و منع بر آمدن آب در ای غاید تجرب است

باشه چو زدا همیشه است بد حاله **رباعی** یا تو در جدوت دوا ثعلب نالی
 بی بود بزودیت پدید آید و گهر **۳۷۷** بر موضع آن بیار غنصل یالی

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
دوا الحیه	ریختن موی و	علت پر و علت توده	نشانی بر یک	تدبیر مخاط از سبب آن
پایینه نشسته یا	رویدن سکنه در جلد و	از به مخاط بایر	و تکبید موضع کند و تریات	
رفیق بود	بن موی که حاصل گرفت	آن دو لک ظلمات	وقت نمایند و رو	
دوا الثعلب	ریختن موی با	نشخ صدر صفای موضع موی	که از تر کبیب حاله تنوس	
بهترین ادویات برای	پایینه موی بر موضع دوا الحیه و دوا الثعلب	زایل کنند		

کله...

کلفت و بیق و برص و مانع تا کل اسنان و ذین را تیره میکند اشامیدن یکصد و
 چون بیاشامند از آن یکدم نداد و درم بر روز مانع نیست و در حضور اعاده میکند
 شسته یا به رفته را و عین را نافع و سخت کننده قیضت و محلل صلابت طحال
 صنعت آن ششونیر آس کرده یکصد و ده درم و حلتیت درم و شکر بخیرم و نو
 یکدم و مغز یا و ام تلخ ده عدد بر ورقه معلوس انداخته بطریق چوده روغن کشند
 یا روغن بقره و اغبیق کشند و در شیشه نکاهند

هر که که طبیعی نبود شب کسه **رباعی** در راه دو اگرش بود دست رسی
 چون غیر مرطبات رغبت میکند **۳۷۸** در مدت اندک بر دفع یسے

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
شیب غیر طبعی	سفید شدن	بغم یا خشکی	نشانی آن مخاط و آل بران	در بغمی از جنس است
موی سبز از	و این کمزورت	یا شد و نیز خشکی و بلان و	و کثرت فصد	
پیریک		لاغری بیون و ملالت	خسته کنند	و جراح بر سینه زدند
اینهمه زود پیری می آرد	و اگر سبب خشکی بود مرطبات یا به خور و تارخ خشک کنند			
انگور و خر بوزه و	واضع با که شیب غیر طبعی اکثر کمزورت بلاغم میشود و بر آن حضرت موم			
استاذی یکم خبیث	وی دو السنه را تجویز میفرمودند شی آن ما تجر ایک از مولوی			

مقصود علی سید کلان مرحوم آن مغفور ریاضه ام ایبت صنعت ان پوست بلیله
 کالی سی و هت متقال و پوست بلیله زردیت و خیار متقال و بلیله سیاه و هت
 متقال و آنکه مقشر بقدر آن و پوست بلیله و شونیز و پوست تریخ از هر یک یکت و خیار
 متقال و نقل سیاه و دار نقل از هر یک یکت و در متقال و زنجبیل و نقل مویز و نار
 و الیچی ترد و الیچی کلان و ملادرو اسق از هر یک دوازده متقال و مویز متقی
 بفت متقال و تخم خیارین چارده متقال همرا کوفته پنجه در نبات منقعه و پنجاه
 متقال قوام سخت نموده آمیخته جنوب منقعه و هت استیک یک پرو زنا سال
 خورده باشند و حضرت استادی جواله اوزان قرابادین کبر منقعه موده از انجا باید گرفت

انرا که بود جمعوت شعر بسی **رباعی** گردوش از علاج با سینه بوسی
 گور و غن بادام و لعاب سیوس **۳۷۹** می مل ز روی دست در بر نفسی

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
جمعوت شعر	بسیار در بیم کرمی	انتفاع بجز برای سر و نه ترمانه تر فرم	لعاب السعور را	
	رفتن موی از خشک	و بلطخ نهی و منقر شدن از	بروغن بادام	
	چون موی	بجز برای گرم چون شید و زنجبیل	آب بجز بکثرت	

چون ترید اول از تشقق شعر شوی **رباعی** کونم سخنی کز سخن من سستوی

بالمکه لعاب

بالمکه لعاب خطمی آمیز و بمال **۳۸۰** کز هر چینی مرض علاج است قوی

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
تشقق الشعر	سخت شدن مو	جستگ مزاج	عدم طریقت بینی و خشکی	آب بجز منصف موی
	باید کرد و واقع باد اگر و یا نیدن موی مطلوب بود و روغن زرد و سیقنه بالند که موی طو			
	صنعت آن بستاند زرد و تخم مرغ بوشانیده و باست بالند و قدری بوشاندر			
	بر روی ریزند و در بوتل کمال حکمت بران کرده باشند کنند و قدری موی اسپ			
	یا لیف خرم یا سینهک بدان بوتل نهند و بگیرند ظرفی که در میان او سوراخی کنند			
	و سه بوتل را از آن سوراخ بر آورند معکوس و محکم گردانند و انگشت در آن ظرف کنند			
	و آنش زنده چنانکه آتش بر پشت بوتل باشد و کویلا و دیگرانند از نده و بنفشه و مسند			
	تا آتش در پوست بوتل فروخته شود و ظرفی در شیب مقابل سر بوتل نهند تا روغن			
	در آن چکد و ریزد با استعمال آرند و روغن موی بر آرد			

ای گفته معیان لا عنایت بسیاری **رباعی** در راه مداو اکتمت اختیاریت
 باید که رعایت گذر و عمر و **۳۸۱** بالکثرت صحبتت نباشد کار

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
---------	-------	-----	-------	------

بزرگ معرق بسیار لغوی کمی خون موجب نشان هر یک از اینها که موجب
 آن بود یا غیر آن و از آن ظاهر بود آن بود یا نبود
 غذای جدید که پس مرط قوی باید خوردانید و یادمان مرطی که باید فرموده شود
 باید بود فاقم برای رفع این مرض ما و الجین مخصوص است بر این طریقی است
 مرحوم خود حکیم خبیب آبادی است می گویم از آنکه نور العسل باید کرد و کاین عمل در دفع لیسار

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد افضل الانبياء وخاتم المرسلين و
 ائمة النبیین وعلی اهل البیت اجمعین مکتوبید عبد العليم نصر الله خان احمدی خوشگ
 خور جوئی غفر الله له و له والديه و احسن الله علیهما و الله که این رسالت در قیام استعمال
 ما و الجین که استخراجش طالب طب است و در سیت اللدم عنه و خصل اعطالی بدانکه
 سید استادی مرحوم حکیم خبیب آبادی طریقی استعمال ما و الجین چنین می فرمودند
 که بگیرند نجیاه منقال شیر بز جوان سرخ رنگ از قیچم و اگر نیاست سیاه رنگ
 قلیل السواد صحیح البدن بی عیب که زیاد از دو و نیم تا زاید باشد و پهل و روز از
 زایدان گذشته باشد و پیش از که فتن شیر خیزد روز ادنی مدت بفته باشد
 تعلیف بز از غیب الثعلب و شایسته سبزه و جو سبزه بقولات یارده مانند
 حرقه و کاهو باید کرد و همچنین در استعمال ما و الجین در ظرف نقره یا کلسی صاف

یا نکه نام

یا نکه نام طلسم و کرده بر آتش جوش دهند و در جوش سوم یا چهارم کتبخیر صلیق
 الموضت که شیرینی آن برابر سرکه یا کم از آن باشد یا سرکه انگوری یا کتوله یا آب
 لیمو یا آب غوره و قدری متلاسه داشته نمک لاهوری یا سانسیر از آن که بریده
 شود بعضی گفته اند اگر در سرکه اقیمنون و هلیله سیاه و کجشب نجیب است و صبح صاف
 نموده در شیر بپزند از ندها اهل است پس این وقت احتیاج انداختن کجبین نموده
 بعد از آن که شیر بریده شود ظرف از آتش فرود آورند و از صافی سه رنگه از آن
 قدری نمک انداخته باز بکند و جوش داده صاف نموده شربت نیلوفر اگر صفر فاعالی باشد
 یا شربت عناب یا الو یا بنفشه علی رای الطیب هر چه مناسب داند اضافه کرده بخورد
 و در آشنای جوش نام است که چوب خبیب تانی یا دشتی که آنرا اسپندی می نامند
 و اگر نیاست چوب خبیب را پودرت او را در کرده و سر او را چار پارچه نموده بان تخریک
 شیر کرده یا شند هر روز یکبار تا دوام سیفر آید که بیست نیم رطل سد و وقت
 وضعت مریض کم از این هم می کنند و داون ما و الجین جیل و زیارت می کرد
 یا کم ازین معوض برای طبیعت فایده معطر داون شروع از نه تو که گفتند و در اول
 اقروده یا شند بهتر باشد همچنین علی قوت القوت فقط و بعضی را تا سه ماه
 نوتشانند و بعضی را است روز علی قدرت الحاجة لیکن اگر منظور بود که فرود بیاید
 وزن زیاد کرده شود مثلاً ربع صیر فقط اگر حاجت فصد باشد پیش از دادن

ماوالجین تنقیه باید کرد و بعد هفت روز از آن و اگر ضرور باشد بعد چهار روز شروع
 ماوالجین بنام شولاجور و شربت معموله و شربت من در امراض سوداویه و سفوف
 بچوب کز در ناز فارسی و حر و بضعه همراه ماوالجین استعمال باید نمود و هر یک از این نسخ
 با خر سالی نوشته میشود و ان شاء الله الشافی و اگر بحسب اتفاق طبع حیرت نشد
 و درت بخوبی بنیام تنقیه نامد نشد پس ششم و دهم و دوازدهم مغز قلوب خشک
 سه توله و شیر خشت چار توله و ترنجبین چار توله در ماوالجین باید افزوده و بعد
 سفوف و شربت بکار باید برد و گاهی برای تلخین تنها شیر خشت
 و ترنجبین و اگر مزاج مقفی تحلیل یاب باشد کافقند و اوله داده میشود
 و اگر کسی نزله و عوارض دیگر مانع بریدن شیر از شبای نکور باشد چیت تر
 بزند و طریق اینست که چیت را از نمک شسته و صاف نموده خشک کرده بکار بندد
 و شیر را جوش دهد و بقدره ماشه یا شش ماشه یا هفت ماشه یا توله حیرت را
 سائید و در میان شیر اندازند و بگذارند که شیر منجمد شود و بعد از آن بکار و قطعه
 و نمک نازند و در صاف و تکرده جای بیاورند تا آب قدری قدری در یکجا بعد
 از آن صبح بوشانیده کف گرفته صاف کرده بخورند و دیگر طریق بریدن شیر
 از سنگدان مرغ و غیره است و کتب طبیب باید دید و باید که ماوالجین را آسته
 کنند و یکجمله بخورند و راه روانه بقدر بکنند و بکست که عرق بیاورد و بعضی معاین

کده اند

کرده اند که چند قدم و بعضی چهل قدم مقرر کرده اند بگردند بعد از آن در حوضه دیگر را
 به همین طریق بخورند و باید که نیم گرم نبوشند و در ماوالجین رطوبت بسیار است
 و گرمی با اعتدال و غذا باید که بعد از چهار پنج ساعت بخورند و غذا شور با بیس
 قلیه یا شکر یا شکر لبلب گوشت و برنج را باید که در آب سوس گندم یا باد بیان تا
 چهار ساعت بخوبی بکندند و شسته به بینند تا مسده و نروجهت تیار و روان
 در اشئای ماوالجین اگر خوردند بهتر باشد و اجتناب از لبنیات مانند دوغ
 و حبهات و بالادی و غیره و از مغلفات چون بادنجان و حله غیره و از غلات
 و حموضات شدید و از بقولات لازم دانند و احتیاط از جماع و جمیع برکات
 متعده و عوارض نفسانیه واجب است و در تغذیه گوشت و پیاز و پیاز ماوالجین
 برای امراض مالمجولیا از شیر نبرد و اگر بهم نرسد شیر گاو و ماوالجین از شیر
 شتر بچیت سدد و استقامت است و بهترین وقت استعمال ماوالجین
 زمان معتدلت که در نهدی ماه کتوار و کائیک یا کائیک و حیرت باشد هر زمان
 اعتدال در حرارت و برودت بود و از مغز حیرت قلم که ماوالجین میسازند
 طریقش اینست مغز حیرت قلم دو اوقیه که با نرود و انتقال باشد گرفته نرم کوفته
 در و در طبل شیر مغلی بیندازند و بچوب بخر می جنبانند تا شیر بریده شود
 پس فرود آرند و بگذارند که سرد شود پس در پارچه دوته انداخته بپاویزند

و اینکه بکشد در ظرف چینی گیرند بعد از آن نمک قدری انداخته چوشانیده کف گرفته
 صاف نموده باد و به مناسبه بخورند و متفق اند حکما مقرانه اطباء که ما العین
 نافع ترین است و با وجود اسهال غذای بدن میشود و در علاج حاره و سردی
 و التهاب و جذام و داء النعيل و برقان و کتک لول و ضعف کلیه حصاة آن
 و مثانه و قروح جدیده و قدیمه بدن و شتری و ظلمت بصر و شقیقه
 و انصباب و اوسوسه چشم و پلک و استسقا و حرارت کبد و خافت بدن و
 حررت کله و کافت متعل میشود و سفوف مبارک صنعت آن حجر ارمینی
 مغسول و لاجورد از هر یک دو درم و بلبله سیاه و لوت بلبله رود و لوت بلبله
 کابلی از هر یک چهار درم و اقیتمون بر و غن بادام آغشته و بسطج از هر یک
 هفت درم و سماکی و گل بنفشه از هر یک پنج درم و تخم شاهتره یک درم و تخم بالنگو
 مسلم سه درم ادویه بکوبند و به پیزند غیر از بلبلجات که اینها را پارچه پیزند نمایند
 و غیر از تخم بالنگو که در آن کوفته امیزند و هم چند هر شکریه سفید امیخته از چار درم تا
 بنقد درم سفوف نمایند اعتی از چارده ماشه خورده باشند و بقرق کاوز زبان
 و شکریه بخورند و اگر سدس درم محموده شوی درین سفوف افزایند
 قوی گردد با سهال پس این سفوف مبارک مفید است بجهت بالبلبله
 و برتن اسود و جذام و اورام مسود او و جرب و حکه و قویا و طریق تشویه

نموده است

محمود یعنی ستمو نیا که مخرج صفرا بالخاصیت است و مخرج بلغم بالکیفیه اینست
 که او را دریه که آبی باشد تمام در امر و تنوا به نسبت سوراخ نموده نهاده یا او را در
 نموده یکپاره را قدری خالی کرده در آن محموده را مانده بپایند و یکدیگر بنموده
 خواه بیضه را خالی کرده در آن آنرا مانده بخیمیر گرفته و لاش نشیند و بعد سرخ شدن
 بپزند و بکار برند فقط دیگر بر آن خارج سودا با ما العین بلبله سیاه نازین
 از هر یک یکتوله یا بالاد غار لیبون و اقیتمون از هر یک پنج ماشه و باد و برنجوبیه
 دو درم و ششم حنظل چار ماشه کوفته بنجته سفوف نموده یکتقال از لاش میزند
 قال سیدنا الحکیم النجیب یادی المرحوم باید که پهل و زبر و عشته مسهل کرده باشند
 باین طریق که در ما العین وقت شب مغز خیار شیر تر کرده صیاج مالیده صاف
 نموده و ترنجبین یا شکریه خام سرخ و شیر خشک و سماکی و قمر نهایی هر چه مناسب دانند
 اضافه کرده با سفوف مذکوره بپزند روز دیگر ما العین و سفوف بدست آورند
 مانده بچشمین بهر شکر کرده باشند بعد انقراض از آن بقرق کاوز زبان تخم ریجان
 یا فرنج مشک یا چار روز داده باشند و اگر مناسب مال یا ضعف دانند
 یا قوتی بوعلی سینا یا مفرح اعظم باید که مناسب وقت شام داده باشند
 تا که بان رفع ضعف و نقابت شده باشد کتجبین اقیتمونی را نیز با ما العین
 دو یا سه توله استعمال نمایند صنعت آن کاوز زبان و فرنج مشک و باد و برنجوبیه

واسطو خود من اقیمنون از هر یک در دم لب اقیمنون را در پارچه کتان یعنی
 خاصه نهی بسته و دیگر او ویر را در شصت درم سرکه و آب و چند سرکه ریخته چنان
 و صبح بچوشانند هر گاه که آب سوخته نشود و سرکه باقی مانده صاف کنند و یک
 و بست درم شکم سفید انداخته توام سکنجبین نمایند و بکار آرند سفوف کرد
 که برای هر یک صدف و سوزاک و آتشک هر قسم آبله که باشد بسیار مفید است خصوصا
 بعد از تقیه و باره بتجربه رسید صنعت آن هلیله زرد چار درم و هلیله کالی
 دو نیم لوله و هلیله یازده ماسته و شانه سه ماسته و گلخ شش ماسته و ریوند
 چینی پنج ماسته و برگ ستاکی شصت ماسته و هلیله سیاه ده ماسته کوفته و پنجه هموت
 آن ادویه شکم سفید آینه سفوف سازند بیکرام از این سفوف باب میگرم
 وقت صبح بخورند اقیمنون صنعت آن محمود بیکرم و ایارج فقیرا در دم
 و ششم غنظل و غاریقون و حجار منی و اقیمنون و منقل ازرق از هر یک در دم و زرد
 سفید یکدم کوفته و پنجه جبه سازند و قدر شربت از آن نه ماسته که در دو
 باشد شربت شربت معموله صنعت آن کاو زبان گیلدانی و بنفشه از هر یک
 شش ماسته و بق یاد ریوند و منقل و گلخ و کل نیلوفر از هر یک سفید درم
 و برگ قره خشک تخم قره خشک هلیله سیاه و اقیمنون و بسطلج فستق و کهنوج
 و ورق ستاکی از هر یک و منقل نبات یا سیر و کلاب یا سیر شربت ادویه

از نظر

در آب نمیسازند صبح بطریق متعارف شربت سازند اگر عوض نبات ترنجبین
 نیم یا دسیر شربت نیم با و اصفه سازند مناسب است اگر این شربت را در لوله
 بدون ما و الجین استعمال کنند باید که با حرق کاو زبان شش لوله بدهند سفوف
 لا جور دانیت صنعت آن شک تغلی و لا جور و مغسول از هر یک بیکرم
 و غاریقون سه درم و بسطلج فستق و کاو زبان و کل کاو زبان و اقیمنون
 واسطو خود و سن از هر یک چار چار درم و پوست هلیله سیاه از هر یک پنج درم
 کوفته و پنجه سفوف سازند و با ما و الجین و منقل داده باشند و ترکیب
 پتیرایه و دستور ساختنش مشهور و معروف است و رند در قره یادین پیچند
 که یابند ضرورت نکارش شربت هنر رساله اذ اکنت ابن خمین سنه
 فی مولده و خورجه فی التاریخ النبیاء عشر من شهر ذی قعدة و کان العام
 اربعین و سبعین بعد الالف و المائین من هجرة النبى العزى الملك صلاح الله عليه و آله
 و الهی کثرت قریبی ترا بیماریه **رباط** خود را برده علاج کن غمخوار
 چون عیش درین مرض مناسب است **۳۱۳** باید ز تو جام را خطه سیرازی

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
افراط سن	بسیار گرمی	کثرت رطوبت	پرگوش بودن	اگر تراب

ترکان کند و رت اسهال و ادرار و عرق گرفتن و تغذیه غذا و کثرت تعجب
و کم خفتن و ادویه سار و یا لب حمله مثل و اولک انفر و یا تر و یا سار و غیره

بحث علاج لدغ الحیون السیمی

باست چون لدغ حیوانات غمناکی **دبابه** که جابل علم و صاحب ادراکی
فرما که بیشینه حجامت میکند ۳۱۳ زان پس که زنده موفقتن ایاکی

شرح و تحقیق

نام مرض **تعریف** سبب علامت **علاج**

لدغ الحیة گزیدن مار غفلت پیشخ بودن زخم و بر آخون متغیر تبسیم مضعف

بودن پتروش بود یا ضربه لادن پس زوالی با سوزن که مرموم فرمایند

آن جایگاه و غشیه و خشک و گمان در زبان اما حجامت را باید

یا جرات آن و درم کردن موضع لسع که اول و پس زخم بود

سند آن عرق سرد و سبزی نمک بر خون زخمه یا زخمه

سود و غشیه و تی صف اولی کف کل پر سخته نیکو

از دمان بر آن و اغلا سردی بر زخم که پس بر در

و هو سیه موضع و از حاش آب آن بنیاز دار

و قوت طرفات عین گزیده اگر نه باشد

نسخه

نسخه تیج را ساییده بنوشد صحت یابد و بگیرد و اوله را مع یازده هیچ سیاه در آب
پنجتوله ساییده سته روز بنوشد خلاص شود و دیگر بسیار اشک در شش یا شش یا شش قوم
ساییده بر زخم ضما و سازد و دیگر تیج هر چه که بنشد و او اشکانی که گوشتش بقدر تو که ششش

نولک ساییده بنوشد حجت است در از ال زهر بار بر نوع که یابند و دیگر شش سینه الو و باوم

و بجز و کپکان بید و زراوند و شکوفه کثیر که تر زهره یابند و بر آن عجیب الل شربت

دیگر ضما و حب الملوک نیز مجرب بگردد و غش کاوه مزبل زهرت و دیگر زخم را با شش

و اخ کردن یابد و ای حاد مثل کاشک سوغاق معینق است و منوتر دیگر ضما و نمون

هومیو و یا لونه و بسیار غنصل بر بیان کرده و گرسنه را فرود ای مجموعا منوتر فایده

تا نیز از وقت واجب مار گزیده را نفع نمیدهد و دیگر موضع لسع را با طلا فاصله جبار

چاره گرفت از مالله و زنگنه حاکم نمیدهد پس آن موضع را اگر قابل قطع است ببرد

یا داغ نهند و تریاق فاروق اگر اصیل هم رسد بر موضع لسع بمانند و بخور مانند

و دیگر خوردن شیر خام بسیار یا مغز گردگان منوتر و واضح باد که مانتن مغفور فرموده

که زهر مار بر قسم ستم یکی قوی که زبانه از سه ساعت مهلت نهد و این را جز قطع

در حال علاجی دیگر منار نیست و هم نفعیست که جز به اجرت او را ضروری بنویسد

متوسط بعضی ازین بیفت عسار مملکت است و قر استادی مرموم حکیم نجیب آباد

میفرموده که اگر مار گزیده باشد کسی را باید که حسب سلاطین را که دنگ گویند از پوست

سخت پیرونی و نیز درونی که تا زگی بجز او متصلت جدا کنند و نیز معترزا دو پاره
 کنند یعنی قشر اول را دو کرده و پاره نموده و پاره سبز را که در میان دو پاره می باشد
 برارنده و دور نمایند و هر پاره را جدا گانه ساینده در هر یک نیم کنند که آب بسیار از
 چشمان مسوع بیاری و روان گردد و از هلاک عین مستود و خوراندین بکند و دانه
 یا نوتانین روغن زرد نیز در حبت اگر کسی کماله که حیوانی تر و مویار منقاد و دست
 بچشم یا بعضی باید که بر اجامیر کمد بزرگ ماله و اگر کسی اورا خورده باشد عرق بزرگ
 بنوشاند فوراً رفع سم آن میکند مجربست و بر اذق سمیت خصوصاً زهر مار هر قسم
 الیهی سفید بیکفته و آب آن خسته چون نهند بر بصر صاحب کار و بنوشند از نوتانین صاحب ماضله
 هر که رسد ز عقرب از پنجبری **دباغ** زخمی دلت را کندار عیش بری
 چون قصد توپوش و بود سیر و تک ۳۸۴ میساز طللا کرده بمقصود بری

شرح و تحقیق

تام مرض تعویف سبب علامت علاج
 لدغ العقرب کزیدن پنجبری زخم و سوزش موضع کزیدن و بر آن اول تیسیر
 کزدم مردم خون و دم موضع لدغ و صلابت مصدق مرقوم
 و سرخی آن مسوع در بدن تو کجای کنند و بگردان
 گرمی و گاهی سردی در باید و کربن اضطرار ساینده بر مسوع

اضغوف

و ضعف قطنیاری گردد و عسرق گزیده نماید
 سرد آید و احتلاط غفل و اختلاج لب کنند و بجز عرق
 و فواق و قوی سندانغ و ریاح در شکم بر رویش بچشم
 و نیز رنگ و بگیری در دندانها هم رسد تر با ساینده
 اگر کشیش بر بترمان افتد غشایی آرد و اگر ضما و نمایند
 بر عصبیت مسوع و صداع بیدارید و مجربست و دیگر
 چون اعضاء سردست شود قضیب تنباکو را با بچشم
 ورم مقعد برانید لعل علاج بود ساینده ضما

کنند و بیک ساعت با آب گرم بشویند و بیک سیخ و بر امق که اثر آرام چنانچه نامند ساینده
 ضما کردن و بافتاب نگاه داشتن خواه با نشن تابان نیز فریل در دست و مجرب دیگر
 بیخ چرخه را ساینده ضما کردن و قدری از آن همراه مچ سیاه در آب ساینده نوتانین
 نیز مجربست و واضح باید که عقربت شیار است که دم خود را برده است و بلند کرده میرود و یا
 جرات که دم خود را بر زمین انداخته میرود و کشیده می برد این اگر چه اول کوچک
 باشد اما در سمیت کلان تر و قوی تر بود که نریده آن بهلاکت میرسد خصوصاً
 پس بر از الهم براره نیز تازه و رب سیب و بهی و سیره کاهورا خورون نافع
 اند و هر مرضی که بگتیرد تش عارض شود علاج آن نمایند دیگر از سالاری اول

خوچه منقول است که اگر عقرب گزیده را مهوسانیده بجالده نهاد کنند یا شب بمان
 ساییده در گوش او بماند فوراً تسکین درد میکند یا بید است که چون زیر گزوم
 جیره بجا چم کنند پس میان مجسمه بینه نذوف زده بگردن ضرورت ورنه مہلک است
 و کشته زلوانا ختن هم مفید و حضرت استاد می فرمود حکیم خبیب آبی می فرمودند
 که اگر سچی را در عرق موی ساییده بر موضع گزیده گزوم نهاد سازند فوراً تسکین
 میدهد یا سیرابانک مسوده بر موضع لدغ تهنده فی العوارام می خشد یا بید که عقرب
 گزیده کرفس با هر گزنجور و کدو را مہلک است چنانکه خود مصنف میفرماید
 ای انگه شبیه خرد در بر دیکه **ربایه** گویم گزبزرگی و گز خور دیکه
 عقرب چو ترا گز دیر رنگ که مہت **۳۸۵** هفتاد که گز کرفس خور مودی

شرح و تحقیق

زیر که باعث سرعت تاثیر سم است در بدن و تدریجی ندارد
 آنرا که گز دلمه از پیر بهی **ربایه** بایا که سقوف کرده شونیزوی
 و انگه باب گرم و اشخار و نمک **۳۸۶** معجون کنی موضع نیست بی

شرح و تحقیق

نام مرض تعریف سبب علامت علاج
 هفتاد رنگ گزین دلمه انگه عقرب با گزیندانش کا در سخ تدریجاً سم منقول بایا

که در نزدی

که در نزدی گذشت و گاهی تیرا میگرد و واز گزین و گویند که موضع مسوح
 انزال بر غنایا کثیرا
 منخ آن اندک وجع و خارش را بچسب و در آب کرم
 میشود و زرد و تسکین مییابد نهند و زیت و نمک بر آن
 و از سیاه در و بسیار و رخت طلا کنند دیگر که گز چوب
 و ستر و کش و عارض میگیرد اینجور از زده و قلعی نرم کوفته
 و از سفید اندک در و خارش باب گرم طلا کنند دیگر
 و از سفید رطوبت از آنچه بر از مهر و نمک صفا و آنچه کنند
 بشت آن مخلوط براق است دیگر برگ با و در بخوبی
 سدر ستر تا پخته شود و انگه **۳۸۷** ستر با و صفا و امقید
 مکس میسیند و گز و چوب میگذرد و اگر بنیز بر انید اینه
 و در مصر بسیار میشود و گزیندانش ترش و سرد است
 ورم عارض میگرد از زنده و **۳۸۸** مدبر و پوست درخت
 که چون اراده گزیند کند اندک نیب را در گلاب
 رطوبت از بدن آن براند **۳۸۹** ساییده طلا تا بماند
 بسیار رخت قوی عرق ستر
 شکم عارض میشود و گاهی بماند

آنرا که گزند کلیه اگر بپیر **ریح ربایع** باید که ز روی دست امهر **سینه**
سیبوسک و کلینجین بی و پس از آن **۳۸۴** بر موضع زخم در وی سکر که **سینه**
شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
لدغ الزنبور	گزند زنبور و آن منتهی	بجزی و غیره	ورد و سوزش	تیز معصف مرحوم نمایند
برگم ز روی و بیاه	بشد	و خارش و سوزش	و حضرت استاذی مرحوم	
قشم ز گزند آنکس که	و درم هم	عکیم نمیب ایاد میفرمود		
در صفت نخل یا اگر بر آن	که شد شامه گزند خشک			
روغن گاو ریزند مردار	را کوفته بچینه آب سرد			
میشود و چوسر که پراپند	بخورد حجرب ست و			
باز بحالت اصله ای چون	میگردد نیم فغیر جامع این اوراق			
روغن جوانه بر آن میمالند	که نارصل در یاری اور			
نزش را کیش بود	آب سوده لوتین و			
و با او شل و نوشین است	بمقام گزندین تمامان			
نکر نتیجه ام رسیده	باز آنرا میگذرد و همانند			
بلکه میکند دیگر تمام	باز آنرا میگذرد و همانند			

۱۰۸

را در سکر که سوده نمود پس معفید استه اند
برگ که تن ترا درین وحشت جا **ربایع** زخم سگ دیوانه کند خم فرسای
از بهر طلا بسای سیر و پس از آن **۳۸۱** خاکستر تاکه و سکر که بروی افشرا

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
عض الحلب	که تیرین گزند	دیوانگی و آن	انگه چشیدن رخ و لعاب از دمان	تیزترین مرحوم
چه معنی	خط سودا	رود و در پیش افکند و دم در نیاید و یا	تایید بر نفس را	
عقل گزند	باشد یا خاد	خود و در تیرین گزند و گزند راه رو بچو	بد و اند سوار یا	
و معنی کلب	بگردد و آن	رود بر و حله نماید و او از گزند اگر گزند گزند	پایه که محرق	
بکس لام	نباشد یا	و دیگر گزند از دیگر گزند و اگر با میسند تعلق	و جرات نه	
سک و آن	غفلت	میکند حرکت دم و غیره و اگر گزند سوزش	شدن نه مند	
باشد	که یاد او	و اگر گزند شوازه است و نباید شامه و غفلت	بلکه منقح نماید	
گزند است	معضوف آنکه بعد چند روز حالتی غیر طبیعی است	تاسه با و قرصه		
مثل دیوانگی او را بداند	و اند نسیبای بود اند	بزرگه تر است		
و خشک است	اختلاط عقل خشک و همین خشک است	شاید که عرض		
خواه با بی بر شای و سیر	از نور و حبت تنهای	مان مرحوم		

واندام تن شود و بگردد و از آب بنرسد و صورت سیرین زخم
 سکنه ریش نظر نماید و عرق سرد و غشی بر آید باشد خوش
 و باشد که او از سنگ کند و از راه پیش آب زور آن نمود و غش
 سر و تن و آب کجا سبب بر آید و گاهی جسم در سهال سوز
 بول شود و بر کزین دم از این پیش گویند که شکر
 آنکه این جانوران طرف مانع از نو بدماغ یا موی گوش
 بخار است و نمائند که نخی نیاید بود و کزین یا چرک گوش
 پیدا شود و بگردد در این صورت و پنداشناسد در قدر قند
 و از آن تر شود بعضی افزین ظاهر از این کزین که آلوده شود
 بعد بخت از کزین در بعضی بدین ماه و در و چرک گوش خورا
 بعضی بعد بخت سال و بعضی چهارده سال در آب آینه
 تا سال هم می شود و بعد شش ماه در برقم مالدین هم
 کاتب الحروف هم مشا بود نموده است مفید است که
 مثل مشهور است گوش خردند آن سنگ بجای و الجین و طبع اختیون طبع را نرم دارند و وقت
 کزین یار و زاول تا دوم دغ کنند و باید که دغ بزرگ بود این عمل تا بخت امکان دارد
 که گفته اند با دغ در گریه نیاید رفت و از سه ماه نگاه باید داشت با دغ و میداغ و استیجا

الهم

مرحوم حکیم خجیب آبادی میفرمودند که پوستیدن آب سگ یوانه کزین در کشتی نارسیل
 در یای یا در میله پنج یا چوب چمانه کزین باشد مزمل است در دادن آب جلیلا کنند و مگر شیخ
 غلام حسن مرحوم خورجوی جفت را ریح که گری باشد و آنرا در بندهی نیلیا کزین نامند و در موسم
 برسات اکثر بر درضان شب بویا کایا کایا که وی نشیند در ترک الا کلنگ و در شیوه علی کویک
 نامند بسیار جریحه میفرمودند صنعت آن یکجهد و نیلیا ریح چارک و قش ری خصوصیات
 در یکتوله قدم سیاه آلوده دو گولی بقدر عقلی سبتر زن را پیش از باز در روز و سرد است
 از بدت روز نه کام بیخ بخوراند که او را لبل بسیار خوراها بعد فراخ از ادرار پس از گذشتن
 دو یا سه روز که بد شب بند شود و تکلیف جسم بول و بر آمدن که مباحر فک و بیانی
 جغرات را در آب حل کرده بنوشاند و هنگام شام شکله و صغرات خوراند نافع باد و اگر
 در آمدن بول تکلیف شود یا در دور شکم شود مضطرب بناید بود و السلام و صاحب
 هم در اعراض هم بدخیره دوا الزرایح می بخارد آن هم جریحه است و کزین خورا
 مختصر آنکه بگردد در ریح و اندر دغ به بخت پس و غازی بر نیزند و دیگر تازه دغ
 در آن کنند تا سه بار پس اندر سایه خشک کنند و سیالیند و یاد و چندان عدس
 مقشره و اقراص سازند و هر دو در آنک ازین همراه آب گرم یا اندر شراب است
 و نیز عرق آوردن بر یا صفت و گریه و غیر آن کنند و اگر باین دوات کزین
 مسکه در سخن گاودهند نافع باد و بر کبیل سیر یعنی جوای لسن فلفل سیاه

بهمه رسائید اگر چه گریه و دیوانه باوا کردن هم رسیده باشد بخوراند بچندین تاسه روز
ببندد آنند نشانی با حیرت از کارها

البحث فی علاج من شرب الهم

چون دست و پدز شرب سمت عالی ربایع کز رخ شوی براه عم با مالیه
از بیم خلاصیت بنزدیک حکیم ۳۶۹ کافی بود از خلد صد یک منقال

شرح و تحقیق

نام مرض	تعریف	سبب	علامت	علاج
حاله شرب	بزرگ خوردن	چونکه خالق الاله بزرگتر است	نشان هر یک	خلصه هم
هر کس که	بیشتر خورد	و نباتی و حیوانی قوی و انثری در مطولت تکویر و فتح قای		

شود جدا گانه پیدا فرموده است فلذا دست مظهر لازم شده

سبب	علت
سبب یک علت است تفصیلات	صا و هم و
لایق کنجایش این مختصر است	دوره نباتی

تختلف اللواع فی الشکل تخم آنرا بطریق مصنف هر قوم یک منقال از آن گرفته شود
در نیم پیاله آب هر گاه به نیمه رسد صاف نمایند و در منقال قد شیره بزرگ کرده و دوم
روغن زیت یا کاوا صاف نموده نیم گرم بیابانمند و غذای کر شیره کاوا نورند
مناقع باشد انقباه باید دانست که زهر بر سه قسم اول معتدله باشد سیاه

هم الفل

و سم الفل و مردانگ و زنگار و تراج و شب بمانی و زرنیخ و ابک و سفید سنج
دوم نباتی چو پیش و بلادر و نتر بدسیاه و افیون و بزنبک و لغت نیز و سوم حیوانی
مانند در اسب و زهر افعی و زهر و ملنگ سر و دم گوزن و زهر کوسه که در نیتان بود
و وزغ و سرخ و عنکبوت باشد در دریا و واضح باد اگر کسی فیون خورده باشد مغز
پنجه دانه دو لوله و قشر درخت میخک و لوله در یک نیم پاؤ آب چوشانیده و روز
انگوزه رابع دورتی چند بیدتر سائیده در آن آمیخته بنوشانند افاقه بخشد
و دیگر نارسیل دریائی چار سرخ و زهر بنوله آب سائیده بنوشانند و بعضی گفته اند
که کت را در آب بیامیزند هر وقت که مسموم را شناسی گرفته باشد از آب آن داده
باشد در چند بار اثر زهر خواهد شد بفضله نباتی باید دانست که فاو زهر سم الفل
و فاو زهر افیون عرق آرند سبزه و لوله یا ناله بقدر نیم پاؤ در آب سائیده خورند
و فاو زهر گزیده مار عرق بیخ چیتا که ورق بیدار خیر و یکتوله پیکری است فواید
می نکارم بجای و بصیت از فقیر باید بگیرد فایده بنفش شناخت آن پس
دقیق و علم آن نیک باریست بیشتر اطبا ازین خبر ندارند اما بر سم دست بزهر
دست بلا رعایت قواعد آن میرسانند و هیچک نمی دانند و خود را حتی آوری
میگردانند چه مراد از دیدن چنین بنفش آن باشد که من هم بزهره چله ای این فن
داخل و اقرار حق خود میکنم پس ابریت برداننده طب که اصول و فروع

نبض را خوب یاد گیرد و عامل بیان باشد که نبض از دل خبر میدهد و اگر ذهن سلیم و طبع
 مستقیم نداشته باشد و از دست زمانه فرصت نیابد پس اینقدر یاد گرفتن از
 لوازم داند که گفته می شود بداند که نبض تیز و پر که سریع و متمسک باشد دلالت بر
 حرارت و خون کند و نبض باریک تیز دلالت کند بغلبه صفرا و نبض گران و نرم
 متمسک و لین بود دلالت کند بر غلبه بلغم و تری مزاج و نبض کشیدار و لغلبه سودا
 بود و نبض مختلف که قرح او بیک گره نماید دلالت کند بر مجامده طبیعت و نبض
 غزالی که چند حرکت حرکت سخت کند و باز ساکن شود و باز حرکت اغار کند
 و این بر غایت مجامده طبیعت دلالت کند و نبض در تب العار که حر کتی
 یا قوت آغاز میکند و بند ریج ضعیف میشود و باشد که ساکت میشود یعنی
 بنهایت صغر میرسد پس از آن قوت باز آید و نبض عظیم میشود آنرا امام الرجوع
 نامند و اگر قوت می آید و باز عود بعظم می نماید امانه بان قوت و عظم که ابتدا
 نموده بود آنرا ناقص الرجوع گویند و این ماموم بود و نبض با باد را اعتبار است
 که بنهار پیش از حرکت و قبل از طعام و غضب و خوف و حمام بود و در نه
 اینهمه نبض را متفاوت کنند و بعد آن اعتباری نمائند و نبض مسکلی که منسوب
 بدوست و آن عجیب و دودم موشش بود که بیدگیر از جانب گنده نهاده متصل
 شود و آن دال بر ضعف قوت و بسیار حاجت بود و نبض موجی آنکه

از غزالی

از غرض انگشت بیشتر کرد و نرم بود و گاه خنده گاه بزرگ همچون دو ایر که بافتان
 چرخ سخت بدریا و تخریک آن آب دریا را میرسد و این دال بر حرارت و رطوبت
 و مقدمه استسقات و نبض باریک و سخت که باریک قرار بود دلالت بر دق و اول
 کند و نبض دوی و غلی آنکه است و ضعیف حرکت بود که گاه گاه در زیر انگشت نماید
 کرد و فرق میان هر دو از نامش کنند دال باشد بر ضعف و سقوط قوت و حجاب
 طبیعت و نبض منشاری آنکه سخت و نرم نماید و مختلف حرکت او بود که بزیر
 انگشت چون دندان از نماید دال بر اورام اعشا و حجب ذات الحجب باشد
 و نبض مرتعش آنکه حالت شیب بر عتد داشته باشد و هر زمان در غایت ضعف
 بود دال بایر حرارت و ضعف قوت و شدت مابیت و صلابت که و نبض ملتو
 نبضی بود چون رشته تافته که او را باز میگردد و یا می پیچد دلالت میکند بر سستی
 و ضعف قوت فلبه او را امراض یالب اکثر یافته میشود و فایده اتفاق
 جمیع الطباخا رس و روم دهند بر آنست که جمیع امراض از سنش حجت پیدا
 میشوند اول به بسیار جماع دوم بکمه خفتن و ثب سوم به بسیار خفتن
 در روز چهارم به بند کردن بول و بر از بیم خوردن طعام بر سه ششم
 آب در تب یس طیب را باید که بتعدیل کوشند و نزه فقیر به از لوز جهای
 خوردن و تا ریح در یای نوشیدن معدی نیت فایده اگر طالب غنیمت

۱۸۰

۳۶۹
 آنچه نوشته ام لایق حفظ است که بتجربه سی و هفت سال است امید که مستور
 مقبولان گردد فایده اگر طالب نفیحة المعرفة و ذخیره و قواعد کلید و مسایک
 قرشی را بدو لطفی دیگر باید فایده طیب را باید که منفی و متورج بود و طامع
 نباشد اما از امر گرفتن و بان خدمت مساجد و فقر کردن و دعای صحت
 از ایشان خواستن طمع نباشد فایده طیب باید که از صحت حاکم اجتناب
 کند و صحبت امیر اختیار نماید که این فن بیرون دولت و دولت مند و ثقی بگیرد
 و مشرف نه پذیرد فایده اسرار بر غیر لایق که طامع و فاسق و پیهوده گوید
 فاش نکند فایده اگر مردی لایق از گنجانه یا بیگانه بدست رسد تعلیم اسرار را از او
 دریغ نکند که غسل باشد و ظلم فایده باید که تسخیرت صاف لایق حال بعضی
 بود فایده لازم بر طبیعت که دو را از سر و تن و طیب یکدیگر دوار دیده و شناسند
 بوزن صحت کرده و در فقط حاتمیه کتاب فی الجبله تمهدا لکتاب فی البلده
 حیدرآباد فی العاشرة من جمیع الائمة سنة اثنتین و ثمانین بد لالت
 و المائتین من هجرت نبی الثقلین القومید العلیم لقرا نده خان الاحمدی الضیکی
 الحوزة جوی عفر الله له و الوالدیه و لجمیع المؤمنین و المؤمنات من الاحیاء
 و الاموات فقط

فهرست ادویه شرح رباعیه الی شرح المطرفه بابین

باب الثالث	باب الهام الموحدة	باب الباقی القوافیه
رباعی	نام دوا رباعی	نام دوا رباعی
۴	آب انار	۱
۵	ایارج فقیرا	۱۴
۱۳۲	ال سیب	۵۴
۱۳۳	الضار من البلایة	۵۹
۱۳۴	لکهنه بخوردنی	۶۱
۱۳۵	اطریفل مقصی	۹۴
۱۳۶	امروسیا	۱۲۴
۱۳۷	اطریفل کبیر	۱۴۶
۲۳۶	اطریفل عدوی	=
۲۳۷	اطریفل عربی	=

باب الحیم

رباعی	نام دوا رباعی	رباعی	نام دوا رباعی
۱۶	جوارش جالیبوس	۱۵۴	جوارش ممبره
۱۷	جوارش جابور	۱۶۹	جوارش صلیب ساد
۹۰	جوارش صبره	۱۷۶	جوارش ارجینی
۱۷۹	جوارش عود	۱۷۹	جوارش کولون علیویا

باب الحی المجهلة

رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا
۴	حب بنفشه	۴۵	حب پسته برای	۱۳۲	حب بیضه
۶	حب سلجوق	۵۰	حب ذبیب	=	حب تپ مرکب
۷	حب الارج	۴۹	حب افغ بلغم	=	حب کیریت کلان
۸	حب قوقایا	۹۱	حب المسک	=	حب کیریت دیگر
۸	حب اقبون	=	دیگر حب المسک	۱۳۹	حب باضم
=	حب الطومور	۱۱۳	حب برای اقبون	=	ایضا
۱۶	حلوائی نیکبختی	۱۱۵	حب باقلدا	=	حب پیارا شکا
۲۰	حب قحج سودا	=	حشریره	=	حب حیات
۲۴	حب حقه	=	حب باقلدا دیگر	۱۳۲	حب پیارا شکا و دیگر
۳۳	حب برای صرع	=	حب برای صرع	۱۳۹	حب راوند
=	حب قحج سودا	۱۱۶	حب نشت الدم	۱۵۶	حب مروارید
۴۰	حب ازرا اقلدا	۱۲۳	حب نشت الدم	=	حب بیخ جوز ناشل
=	حب قحج سودا	۱۳۲	حب نشت الدم	=	حب بیخ جوز ناشل
=	ایضا	۱۳۱	حشریره	=	حب سنگر هندی
۴۳	حب لقوقه	=	از حکایم شکر	۱۵۴	حب برای براسه اطفال
۴۴	حب منق بون	=	حب برای ایضا	=	ایضا
=	حب کیریت از بیضه	=	دیگر حب برای اسهال اطفال	=	ایضا
=	حب کیریت از بیضه	=	حب ملوک برای قویخ	۱۴۰	ایضا
۴۲	حب منق مانع	=	حب ملین	۱۴۳	حب کدودانه
۱۴۳	حب سکین نواز	۱۴۱	حب جواهر	۱۹۰	حب اقبون
۱۴۴	حب حابلس	=	ایضا استعمال	=	حب جهت تعویظ

۱۴۶	حب آتشک	۱۴۴	حب مقل	=	حب مقوی حراع
=	حب ترکمان	۱۴۶	حب تخم شاه پند	=	حب کفوت علی بنجد
=	حب بندر کفون	۱۴۳	حلوائی بادام	=	حب بیه
=	حب لولویی	۱۹۰	حلوائی بریند	=	حب سوزاک
۱۹۲	حب صبر	۲۰۴	حمول	۲۱۳	حافظ البینین
۲۱۶	حلوائی صبر	۲۱۸	حب ازرا اقلدا	۲۲۴	حب حقه
۲۲۴	حب برای غلبه	۲۲۹	حب لولو	۲۲۹	حب الشغای بندی
۲۳۰	حب قحج ازرا اقلدا	۲۳۰	حب عطالی	۲۴۰	حب سم الفار برای جلد
۲۴۱	حب سیماب	۲۴۱	حب حیوة	۲۵۳	حب قوبا
۲۴۰	حب برادر کردن	۲۴۲	حب شکر براسه	۲۸۱	حب اقبون
		۲۸۸	حب گزین سکین		
باب النوا البیحة					
رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا
۱۳۶	حب ازرا اقلدا	۱۴۴	حب الحدید	۲۶۴	حب نذر برای جلد
۱۳۶	حب کافور زبان				ایضا
باب الدال المهملة					
رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا
۲۴	دوا المسک المعقل	۲۸	دوا المسک البارد	۳۳	دوا سی و دیر

۳۸	دوای مقی	۱۳۲	دوالمسک الحاد	۲۷۸	دوایسته برای دفع کلبه و غیره
۴۹	دین الحیوة	۱۵۶	دوای الکون	۲۸۱	دوای ما
۵۲	دوای سلاق	۱۳۶	دین سام ابرص		
باب الدال المعجزة					
رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو
۵۵	ذرور اغیر	۶۸	ذرور قلع	۱۶۶	ذرور لوبو اسیر
باب الراء المہملہ					
رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو
۵	روغن ققط	۵۸	روغنایا	۱۴۰	روغن لیان
=	روغن قرفون	۶۹	روغن نرب	۲۱۸	روغن شینت
۷	روغن بادا	۷۰	روغن مورد	۲۴۰	روغن لیوب سیج
=	بالوبه روغن	۷۲	روغن گل	۲۵۳	روغن کز سفید برای قویا
۱۹	روغن جوز	۱۲۷	روغن تیلو قر	۲۷۳	رشته برای دفع پیش
۴۲	روغن شوئیز	۱۳۳	رس	۲۷۷	روغن شوئیز برای ادرار الحید
۴۹	روغن موم	۱۶۶	رب صرم	۲۸۰	روغن صمغ برای برادن موی درشتن
باب الزاء المعجزة					
رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو
۷۴	زهر مہرہ قطای	۱۷۶	ترق		

		باب السين المہملہ			
رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو	رباعی	نام دوو
۴	سقوط مہل شامہ	۱۳۹	سقوط مقوی معده	۵۶	سرم مہل برای ادر
۱۳	سقوط براسام	۱۵۶	سقوط برای اسهال	=	سقوط برای اسهال و دردی و سنگلی
۵۲	سرم شامہ و عید الکیم خان	۱۵۷	سقوط برای اسهال	=	سقوط دیگر مغایر
۵۳	سرم شامہ و عید الکیم خان	۷	سقوط ایضا	=	سقوط دیگر مغایر
۵۶	سرم سیرا رسد	۱۶۱	سقوط جهت صیا	۶۸	سقوط دیگر مغایر
۵۵	سرم جلالہ و پیولہ	=	سقوط برای ایضا	۷۵	سقوط
۵۸	سرم کربنکامدوم	=	ایضا	۱۱۶	سیوس گندم
۶۵	سقوط باویان	۱۶۲	سقوط برای کدو	=	سقوط برای شینق
۸۳	سقوط باجی برامشک	۱۸۲	سقوط دفع جربیل	۱۲۵	سقوط بر آخفاقا
۹۱	سقوط کشته آسہ	۱۹۰	سقوط برای بیان	۱۳۲	سقوط دفع المودہ
۹۲	سکنجبین	=	سقوط بر انقباض موی	۱۳۷	سقوط دیگر مغایر
۹۳	سنون	=	سقوط باہ	۱۶۸	سقوط جهت اسهال
=	دیگر سنون تجرب	۲۲۱	سقوط سورخا برای	۲۸۱	سکنجبین اقمیون
۹۶	سنون لوبو یا جدر	۲۷۲	سقوط کبری برای	۱۵۲	سکنجبین وینا
۹۸	سنون دیگر	۷	سقوط پاپیلہ	۱۶۲	سقوط دیگر مغایر
۱۱۵	ست لوبیان	۳۸	سکنجبین غصیلہ	=	سقوط مقلباتا

۱۱۵	سقوط حال	۳۸	سرکه غنصل	۱۴۲	سقوط ویکبره بر آب سرد
۱۱۶	سقوط کبیر برای	۲۹	سقوط بیبوفیقر	۱۴۶	سقوط که خوب است بر آب سرد
۱۱۹	سقوط سل	۵۵	سرمه احصایه	۱۴۱	سقوط برای جفا قلیه
=	ایضا نزل و سعال غریز	۵۶	سرمه چغندر خام	۱۴۴	سقوط برای احصایه
۱۴۸	سقوط د ل	۱۹۱	سقوط مغلف	۲۵۳	سقوط اسود
۱۶۳	مثر و لیسوس	=	سقوط جریان	۲۴۲	سقوط کلا بجمول
۱۶۴	سقوط واقع حین لول	=	سقوط ایضا	۲۸۱	سقوط میاگ بر آب امراض سوداوی
۱۶۵	سقوط بر حرقت لبول	۱۹۲	بر آبیاده و او بر آب	=	سقوط بلبلیه
=	ایضا	۲۲۰	سقوط بهر حال بر آب	=	سقوط کبر برای امراض
۱۵۸	سقوط مقوی باه	۲۴۴	سقوط کلا بجمول	=	
۱۶۰	سقوط مغلف منی	۲۵۱	سقوط سیاب	=	سقوط لاجورد برای امراض سوداوی

باب الشیر المعجمه

رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۲	شیرت لیمو	۵۵	شیاف اخضر	۱۲	شیرت زوقا
۱۴۳	شیرت بنفشه	=	شیاف احمر	۱۲۳	شیرت کرب برای وجع المر
۴	شیرت انجمن	۵۶	شیاف احمر برای	۱۱۵	شیرت خشنک
۱۳	شیرت عناب	۵۶	شیاف امینا	=	شیرت خشنک سوده

۲۳	شیاف کرم	۴۰	شیاف کندر	۱۱۳	شیرت خشنک حکیم عطا اشرف
۲۲	شیاف نبات	۴۳	شیاف زعفران	۱۱۸	شیرت انجیر
۲۱	شیرت جرب	۲۱	شیاف کبیر	۱۴۴	شیرت زبر القطن برای شفقان
۳۰	شیرت لیمو	۲۳۲	شیرت و نیار		
=	شوم	۴۹	شیاف زبر سم	۱۳۶	شیرت لیمو
۵۲	شیاف کبیر	۸۱	شیرت نیلوفر	=	شیرت میبیم
۱۳۶	شیرت حب	۱۵۲	شیرت بزوری	۲۲۹	شیرت کلا و زجان
۱۴۰	شیرت مثلث	۱۵۶	شیرت زرشک	۲۳۰	شیرت خشنک سوده
۱۴۵	شیرت نیار	۱۵۸	شیرت ربواج	۲۸۱	شیرت معجمه برای امراض سوداوی

باب الضاد المعجمه

رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۱۲	ضاد و عصابه	۱۴۹	ضاد و انواع استقا	۲۴۴	ضاد و سعفه
۵۲	ضاد و سلاق	۱۵۲	ضاد و سب بر اوی	۲۵۳	ضاد و کوته
=	ضاد و سب استقا	=	ضاد و حیت اسبیل	=	ضاد و جهاجین
۵۶	ضاد و سب برای	۱۴۳	ضاد و کدو دانم	۲۵۲	ضاد و سولانا برای جرب
=	ضاد و دیگر مد	۱۹۰	ضاد و صوف خشنک	۲۶۲	ضاد و نیلم
۴۶	ضاد و برای بر اوی	=	ضاد و عنق	۲۶۶	ضاد و برای عرق بلبلان که گشته با سینه

۱۰۸	ضماد برای ضناق	۱۹۱	ضماد مانع افراط ^{میشد}	۲۷۲	ضماد برای برص
۱۳۰	ضماد ورم الثدي	=	ضماد برای آفتاب	=	بشرح صدر
=	ایضا	۲۰۹	ضماد ورم رحم	۲۷۶	ضماد ورم سینه
=	ایضا	=	ایضا	۲۸۳	ضمادات اللدغ الحیه
=	ایضا	۲۳۷	ضماد سلع	۲۸۷	ضماد کزیدن کزوم
=	ایضا	۲۳۹	ضماد سرطان	۲۹۶	ضماد کزیدن زنبق
=	ایضا	=	ضماد سرطان از حکیم	۲۹۷	ضماد کزیدن زنبق
باب الماء المبهله					
رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۳	طلای صداع متراو	۱۵۷	طبیخ دیگر	۲۳۷	طلای سلع
۵	طبیخ یاد بیان	۱۶۶	حبوب بوسیر	۲۴۰	طبیخ آفتیمون
۱۰	طلای صداع بارده	ایضا	طلای بوسیر	۲۵۲	طلای برای جرب
۱۲	طلای شقیقه	۱۷۱	طبیخ رب القلت	۲۵۵	ایضا
۳۸	طلای جهت خدر	=	طبیخ	۲۵۸	ایضا
۷۷	طلای بر اجفان	۱۷۷	طبیخ حصاة المثانه	۲۷۳	طلای قالم آبلیل
۸۳	طلای ماشریه	۱۹۰	طلای برای زخم سینه	=	طلای برای تمام
۱۱۵	طبیخ زوقا	=	ایضا	=	طلای برای برص
۱۵۷	طبیخ زخم سینه	۱۹۵	طلای ورم خصیتین	۲۷۶	طلای عضو سینه

باب العين المبهله					
رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۱۸	عرق بنگره	۲۱	عمل یعنی حفته	۱۳۹	عرق باد نجان بری
=	عرق یان	۲۶	عرق تنیاکو	۱۵۳	عرق جهاؤ
۱۹	عسل بلادر	۱۱۶	عرق انبه	۱۵۴	عرق جهاؤ برای نفوسه الطالی
۲۸	عرق شاه عبدالکیم	۱۳۲	عرق کعبلوار	۱۵۷	ایضا
۳۰	عرق مندی	=	عرق پیارا کا	۱۶۰	عمل بر اجمع انواع
۱۳۳	عرق آمین	=	=	=	=
باب العين العجمه					
رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۱۰۵	غزوه بر او و لبیا	۱۰۶	غزوه بر انزق لبیا	۱۱۵	غزوه برای سر و از حکیم
=	دیگر	۱۰۸	غزوه برای ضناق	=	غزوه دیگر از استاذ
=	دیگر	=	دیگر	۱۲۷	غالبیه
باب القاف					
رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۷۱	فیتله برای و صبح	۱۷۳	فلونیا	۲۰۲	قصرزبه
باب القاف					
رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو

۱۲	قطره شقیقه	۱۳۱	قیروطنی شقیقه	۱۵۳	قرص کبیر
۴۴	قطره عرق میگرت	۱۵۷	قرص مبارک بر تنف	۱۵۸	قرص کابنج
=	قطره دیگر	۱۵۳	قرص منقح کابنج	۱۳۰	قرص کافور
۱۵	قیروطنی	=	ایضا	۲۵۲	قیروطنی حیوه
۱۱۰	قیروطنی یعنی موم قرص	+ + + +	+ + + +	+ + + +	+ + + +

باب الکاف

رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۵۲	کشته سرب	۱۱۴	کشته زرنج کاو و تخا	۴	کلقت
=	کحل برای رمد	۱۱۴	کشته زرنج	=	+ +
۵۸	کحل و شکر برای	۱۳۶	کشته زرنج	۱۱۵	کلقت بنفشه
۴۱	کحل و شکر برای	۱۳۲	کوه سینه	۱۴۶	کما دپوا سیر
۱۷۷	کته مطلق کرد و در	۱۹۰	کما دپوا برقع سسته	۳۴۷	کلاه پلاس

باب اللام

رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۲	لخته برای سر	۱۱۵	لعوق	۱۱۴	لعوق کتان
۱۳	لخته سرسام	=	لعوق مغز	۱۴۱	لعوق دیدان

باب المیم

رباعی	نام دو	رباعی	نام دو	رباعی	نام دو
۳	مضیق صفرا	۳۴	ماء العسل	۴۲	مضمضه

۴	منقح صفرا	۴۰	ماء الاصول	۴۲	مضمضه دیگر
=	مسبل صفرا	۴۲	معیون نفوس	=	مضمضه دیگر
۶	منقح بلغم	۵۲	میل سبب	۱۳۳	معیون بانقح
۸	منقح سودا	۴۵	معیون و غیره	۱۴۰	میسوسن
۱۳۶	معیون خجاق	۳	میل بادیان	۱۶۰	معیون خیار شکر
۱۴۶	مفرح اعظم	۷۲	مرهم ابیض	۱۴۵	معیون بنفشه
۱	مسبل اخلاط	۷۵	مسبل اخلاط	+ +	+ +
۱۸	ماده الیهو معجون	۷۹	مرهم	۱۴۶	مرهم لبوا سیر
۱۹	معیون بلاد	۸۳	مسبل حقیف	=	معیون جگر شفا
۳۲	معیون ام الصبغات	۸۳	مطبوخ لبیله	+ +	+ +
=	معیون فادو	۸۷	ملین	۱۶۸	مرهم مقبل
۱۷۰	مسبل صفرا	۲۲۲	معیون نعفس	۲۲۷	ملین و موی و صفراوی
۱۷۱	معیون زجاج	=	مسبل	۲۴۵	مرهم سبز نیم
۱۷۲	مفرح ابر	۲۲۷	معیون مفرح	۲۵۲	مرهم لوزره
۱۷۳	معیون ترنجبین	۲۲۸	مسبل بلغم	۲۵۳	مرهم قوبالزخا
۱۷۴	معیون سلس	۲۲۹	مسبل سودا	۲۵۵	مرهم حرب از براد تواری
۱۹۰	معیون شیر	=	معیون رنج	۲۵۷	مرهم خام برای حرب
۱۹۶	مرهم مروانگ	=	مطبوخ خشخاش	۲۶۲	مرهم خام برای بر
۲۰۲	ملین	=	مالی سبت	۲۶۴	مرهم خام برای اطفال
۲۰۹	معیون	۲۳۶	مرهم سلطان	۲۶۵	مرهم سبز

۱۶	معجون برای دفع مفاصل	۱۳۱	معجون عشب	۲۵۱	ماء الحسین
باب التون					
رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا
۴	نفوخ سبیل	۱۳۲	نسخه سبیل و الوان	۱۴۰	نسخه سبیل و الوان
۳۴	نظول	۳۲	نقوح مرصع	۲۰۸	نقوح برای تنقیح رحم
۷۴	نشوق	۱۳۳	نسخه بسیار رنگا	۱۴۱	نظول رحم
۱۳۲	تنگ سبیلی	۱۵۳	نقوح برای درم	۲۲۷	حکیم اشرف نقوح
=	نسخه سبیل	۱۴۱	نسخه که بود	۲۴۰	نقوح برای تبرام از حکیم
=	نسخه سبیل	=	را سبیل	=	عبدالقادوم رحم و لوبنی
۱۳۳	نسخه سبیل	۱۷۱	نظول برای مساه	۲۵۲	نقوح برای جرب
باب لوا		بالصا		باب الیا	
رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا	رباعی	نام دوا
۲۶	وسل معشوق	۷۷	هر لب	+	+

نسخه فارسی

نسخه فارسی
 نسخ ۱۴۰
 نسخ ۱۴۱
 نسخ ۱۴۲
 نسخ ۱۴۳
 نسخ ۱۴۴
 نسخ ۱۴۵
 نسخ ۱۴۶
 نسخ ۱۴۷
 نسخ ۱۴۸
 نسخ ۱۴۹
 نسخ ۱۵۰

نسخه فارسی
 نسخ ۱۴۰
 نسخ ۱۴۱
 نسخ ۱۴۲
 نسخ ۱۴۳
 نسخ ۱۴۴
 نسخ ۱۴۵
 نسخ ۱۴۶
 نسخ ۱۴۷
 نسخ ۱۴۸
 نسخ ۱۴۹
 نسخ ۱۵۰

میرا مسیح
عقوبت پوری تقاضی
۶۶

مستاور
فاروق
۶۶

مفتز اقبال
۶۶

۱۱۵

۱۱۵

۱۰۵
۶
۶۶
۶۶
۶۶
۶۶

۱۰۵
۱۰۵
۱۰۵
۱۰۵
۱۰۵
۱۰۵

